

NNCL1439-512v2.0

Fekete István

Lutra

EGY VIDRA REGÉNYE
MÓRA KÖNYVKIADÓ
FEKETE ISTVÁN MŰVEI AZ IFJÚSÁGNAK
SZECSKÓ PÉTER RAJZAIVAL
© FEKETE ISTVÁN JOGUTÓDJA, 1955

Tíz éven felülieknek
ISBN 963 11 2988 8 ISBN 963 11 2297 2
Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest
Felelős vezető: Szilvásy György igazgató
(6130.66-15-1) Alföldi Nyomda, Debrecen, 1982
Felelős vezető: Benkő István igazgató
Felelős szerkesztő: Majtényi Zoltán

Műszaki vezető: Haas Pál Képszerkesztő: Diósi Katalin Műszaki szerkesztő: Beszédes
Natasa

110 000 példány. Terjedelem: 19,74 (A/5) ív. IF 4541

A folyó olyan régen indult el, hogy arra már senki nem emlékezhetett. Hu tavasszal a hegyeken olvadni kezdett a hó, és a patakok csattogva nyargaltak a sziklák között, annyi szemetet hordtak a folyóba, hogy az szinte rosszul lett, s a szemetet kihányta a partra, ilyenkor mély partok között magasra nőtt a víz, s a hátán ringatott hordalékban úgy lehetett olvasni, akár az újságban. Mert a víz postás is volt. A hegyek vén fái leveleket küldtek a síksági rokonságnak, de néha csak forgácshulladékot, ami olyan volt, mint a gyászjelentés, tudatva, hogy kivágták őket. Néha avas szénahalmokat hozott a víz, mert fent valahol a havason a patak kiszaladt a rétre, felkapta a szénaboglyákat, és átadta a folyónak, hogy csináljon velük, amit akar.

A folyó csak nőtt, dühöngött, hánykolódott, megmarta a partokat, egyik helyen felkavarta az iszapot, másik helyen lerakta, barlangokat vájt, mintha tudta volna, hogy ilyen barlangokban feküsznek nappá a mázsás harcsák, és csak éjjel mennek rablókörútjukra. De vájt olyan barlangokat is, amelyek két-három méteres alagúttal kezdődtek a víz alatt. Ezek felfelé vezettek, s a partban, magasan a víz felett, újra kiöblösödött az üreg, amely mindig rejtett és száraz maradt.

A hegyeken aztán elolvadt a hó, a patakok is megkomolyodtak, és fürgén, de nem zabolátlanul siettek a völgyek felé; a folyó meglassúdott, feltisztult, és öregesen simogatta a partokat, mintha bocsánatot kert volna tavaszi őrzöngéséért.

Jött a víz egyre-egyre apadva, meghozta a nyarat is, a parti virágokat, a szénaillatot és a nagy rétségek madárvilágát, akiknek nagy része hallgatag tojás volt még akkor, amikor a folyó tavaszi kirohanásait végezte. A tojások kíváncsian felnyíltak; egyikből nádírigó dugta ki a fejét, a másiktól vadréce vagy gémfőka, esetleg fülesbagoly, akinek csak a töltőtoll hiányzott a füle mellől, hogy recepteket írjon, mert a madárvilág mindenikben doktort látott, aki azért jár éjjel, mert sürgősen beteghez hívták.

A baglyok ezt nem cáfolták meg, ámbár ők egerésztek ilyenkor, s a nagy, éji rovarokra vadásztak.

A víz azonban nem állt meg. Folyt, mint az idő, aminek se eleje, se vége, vitte és hozta a napokat, heteket, és amikor az öreg nyárfa beleejtette első ezüst-arany levelét, a folyó megforgatta, megnézte jól, aztán szelíden locsogva azt mondta:

– Ősz van.

– Igen – bólintott a vén nyárfa, és a víz fölé hajolt, mintha hiúságból nézegette volna magát a folyó tükrében.

– Még belém esel egyszer, öreg nyárfa – locsogott a folyó –, de az sem baj, elbírlak.

– Bolondokat beszélsz – reszketett a vén fa –, ámbár elég nehezen tartom magam. Alattam van ez a barlang, és gyökereimmel nem tudok jól kapaszkodni. De ezt is te csináltad...

– Olyan régen volt – mentegetődzött a folyó –, kis fa voltál még akkor; és ne felejtsd el, hogy én hoztalak. Talán Lutra furkált alattad?

– Nem. Lutra ugyan ásott egy kijáratot a bokrok közé, de ez nem jelent semmit. Azután már csak füvet hordott a barlangba. Nincs vele semmi bajom.

– Hát nekem sincs, ámbár néha több halat fog, mint kellene, de ezért számoljon a halászokkal. Azt hiszem, hamar lerántanák azt a híres bundáját.

– Nem – suttogta a nyárfa –, Lutrával nem boldogulnak a halászok, de még a vadász sem. Víz alatt jön, víz alatt megy. Még én is ritkán látom, s azt sem tudom, itthon van-e.

– Eredj, fiam – mondta a folyó egy kis hullámnak –, eredj, nézd meg, itthon van-e a nagy Lutra.

A kis hullám lebukott, besurrant az alagútba, és már nyargalt is vissza.

– Itthon – csobogott lelkendezve –, de csak az orrát mozgatta. Azt hiszem, alszik.

– Lutra, ha alszik, sem alszik – suttogott a vén nyár –, de én bizony ilyenkor már álmos vagyok.

– Hát csak kapaszkodjál, öreg nyárfa, én már nemigen rontom alattad a partot, mert egy rettenetes duzzasztót épített belém az ember, s úgy játszik velem, ahogy akar. Megmondhatod Lutrának, hogy tőlem ugyan alhatik.

Az öreg nyárfa már nem válaszolt. “Talán elaludt” gondolta a folyó, és lustán elnyújtózott, mert melegen sütt az őszi nap, s a szelíd felhők egyforma puhán úsztak a kék magasságban s a víz tükrének párás mélységében.

Aludt félálomban az egész határ.

Bóbiskolt a nád, mert nem kerepelt már a nádirigó, aludt a sás, mert nem kellett ringatni a fényes szitakötőket, aludt a vadrózsa a parton, mert üres volt a gébicsfészek, amelyet eddig őriznie kellett, némán tátongtak a parti fecskék kis barlanglakásai, még a csónak is hasra feküdt a parton, mert a halászok kukoricát törtek valahol a határban; csak Lutra nem aludt.

Lutra tulajdonképpen soha nem aludt.

S ha aludt is, ez az álom éberebb volt, mint a rókáé, a nyeste vagy a hiúzé, akik pedig híresek szemükről, fülükről, orrukról, de együtt a három: a látás, hallás és szaglás egyiknél se volt olyan tökéletes, mint a vidránál.

És Lutra vidra volt, a legnagyobb és legpompásabb vidrahím, amely valaha úszólábas nyomait a parti iszapban hagyta. Lutra nem volt víziállat, de jobban úszott, mint a leggyorsabb halj jobban látott a vízben, mint a bűvármadarak, és jobban hallott minden vízben élő állatnál, amelyeknek nincs is fülük, s a hangokat egész testükkel érzik a víz láthatatlan rezdülésein keresztül.

De Lutra hallott! Hallott, pedig fülét lezárta, ha víz alá bukott, hogy a víz bele ne menjen a finom kis érantennákkal felszerelt kagylóba. Le tudta zárni tökéletesen, mert Lutra már úgy született.

És Lutra orrát nem rontotta meg a dohányfüst, mint az emberekét, de az istállóbüz se, mint a háziállatokét, és ha ehhez hozzávesszük csodálatos szemét, amellyel jobban látott, mint a vadmacska, nyugodtan mondhatjuk, hogy pompás bundáját aligha látjuk viszont vidrakucsma vagy szörmegallér alakjában.

De ha mégis, kizárólag véletlenségből, Lutra kénytelen lenne megválni csodálatos bundájától – s ezzel életétől is –, ez az idő olyan messze van, hogy nem is érdemes vele foglalkozni. Addig még sok víz lefolyik a folyón, és sok pikkelyt elhullatnak a halacsák Lutra fogai alatt.

Most pihen a nagy vidra, és kissé összegömbölyödött, majd másfél méteres, hatalmas teste alig mutatja, hogy lélegzik. Szeme le van csukva, de orra meg-megmozdul, füle meg-megrezdül, és pontosan beszámolnak a gazdának, hogy mi újság a külvilágban. Hogy a vidra álmodik-e vagy sem, ki tudná ezt megmondani? De ahogy a kutya álmodik, halkan csaholva álmában, mintha vadat kergetne, és lábai úgy járnak, mintha szaladna – ugyanúgy álmodhat a vidra is; ámbár Lutra most meg se mozdul, de fölötte éberem örködnek a fülek és az orr, és beszámolnak arról, hogy most egy kis szél mozgatja a vizet.

Az alagút szájában kissé nyugtalankodnak a hullámok, és fel-felcsapódva azt mondják, hogy: plutty-plutty.

A barlang nagyobb, mint a vidrák barlangja szokott lenni, hiszen a víz csinálta egy áradás alkalmával, s Lutra csak az alagutat bővítette ki, amely kissé felfelé halad, és mélyen befűrődik a partba. Az alagút simára van koptatva a ki-be járástól, és végében ott van a száraz fűvel, mohával kibélelt barlang, amelynek padkáján most Lutra az éjszakai vadászat fáradozásait piheni ki.

A barlangnak azonban még egy kijárata van, hátra a bokrok közé, s ezt már a vidra maga készítette. Lehet, hogy Lutra felhasználná ezt a kijáratot, ha menekülni kellene, de inkább szellőzőlyuk ez, amelyet odakünt eltakar a sok lehullott levél, és olyan sűrű bokrok közt van, hogy ember azt alig találja meg.

A parton a gyalogút éppen a barlang felett megy el, kissé megkerüli a nagy nyárfát, de Lutra szíve nem ver gyorsabban, ha lépések dobognak felette, hiszen három méter föld választja el az embertől, aki nem is sejtetheti, hogy vidra nyújtózkodik alatta. A dobogás aztán elmegy, s a föld mind messzebből hozza a távolodó hangokat.

A barlang száraz és tiszta. A vidra nem hordja be a zsákmányt a barlangba, mint a róka – hacsak nincsenek fiai –, mert a kis halat úszva eszi meg, a nagyot pedig kiviszi a partra, de haza nem hozza.

Persze néha élénkebben mozdulnak meg az Őrszem fülek, ha például csónak megy a vízen, s a kis hullámok behozzák az evezők loccsanását. Az ember veszélyes. Az emberről soha nem lehet tudni, mit akar, ilyenkor még a szemét is kinyitja Lutra, és nézi az alagút végében levő zöld ablakot, ami vízből van. Halvány fény dereng itt be, s a barlang hol sötétebb, hol világosabb, aszerint, hogy felhős az ég, vagy süt a nap, tiszta a víz, vagy zavaros, és délelőtt van, vagy délután. Az alagút szája a túlsó part felé, keletre néz, s ha elmúlt dél, a világítónyílás már árnyékba kerül. Akár órának használhatná Lutra ezt a kis ablakot, de Lutra nem tudja, mi az óra, s az idő múlását kizárólag gyomra mutatja. Amikor megéhezik, rendszeren este van már, közeledik a vadászat ideje.

De a folyón nemcsak csónakok járnak, hanem hajók is. Nemrég ment erre a Jégmadár nevű motoros, nagy dohogással, hatalmas uszályt vontatva, amely annyira meg volt rakva kenderrel, hogy a Jégmadár csak úgy nyögött az erőlködéstől. De a vidra erre sem nyitotta ki a szemét, mert az ilyen nagy zaj soha nem veszélyes, csak az apró, lopakodó neszek a veszélyesek. Az alagút szinte hörgött a hullámoktól, melyeket a Jégmadár lökött oda, de azután elhallgatott, mert a hajó gyorsan ment, és a folyó meghasított háta gyorsan begyógyult.

A nyáron azonban előfordult, hogy egy csónak itt állt meg éppen a nyílás felett. Hosszadalmasán zörgött, kopogott a csónakdeszka, beszéd is hallatszott, és kitartott egész estig, hogy Lutra már a vészkijárat felé pislogott, amelyet sose használt.

Az ember horgászott. Amikor a horgokat bedobták a vízbe, elcsendesedtek ugyan, de halkán beszélgettek egész nap. Lutra nem értette, hogy mit beszélnek, de feszülten figyelt, ámbár a hangokban nem érzett támadó szándékot. Híres fülei azonban minden mozgulást jelentettek, s ha a mozgás élénkebb lett, a vidra izmai megfeszültek. A horgokat kidobták és behúzták sokszor, és Lutra halak vergődését hallotta.

– Ez mi? – kérdezte odakint egy gyerekhang.

– A keszeg – dörmögte egy másik –, dévérkeszeg. Jó hal ez, csak érteni kell az elkészítéséhez. Tedd a tartóba!

A gyerek kihúzta a vízből a haltartó hálót, és a keszeget belecsúsztatta. Aztán visszaeresztette a vízbe. A háló zsinórja az egyik evezővillára volt akasztva, s a háló mélyen ereszkedett a vízbe a rab halakkal.

– Adj ide egy piócat!

– Gyula bátyám, nem merem megfogni.

– Gyáva kukac vagy – dörmögött a mély hang.

– A kukacot meg merem fogni...

– Most pióca kell! Ezen a helyen harcsák is vannak, s a harcsa szereti a piócat. Na, ide nézz! Így kell horogra húzni. Látod, ez a tapadókorongja. Most ezt ollóval levágom.

– Miért, hogy vérezzen? Akkor jobban mennek rá a halak?

– Nem azért. Ha rajta hagynám, ezzel a tapadóval rászívna magát valami kőre, vízínövényre, és mozdulatlan maradna, míg ha levágom, folyton csapkod vele, tapadni akar, de nem tud, közben a mozgásával odacsalja a halat. Főleg harcsát. Tavaly itt fogtam egy tízkilósat...

Az öreg horgász bedobta a horgát, leült, és újra elhallgattak.

A vidra egy ideig feszülten rezzent össze, valahányszor megindult a beszélgetés, de aztán a feszültség engedett, mert a meg-meginduló külső zaj közömbössé tette. Az ember nem őt keresi.

– Huj! – ordított most a gyerek akkorát, hogy a vidra is ijedten ugrott fel. – Jaj, hogy viszi!

Odakünt nagy dobogás, kapkodás, a csónak himbálódzása rövid hullámokat lökött az alagútba, és megint a mély férfihang:

– Ül a csónak végére, Pista... Jaj, de nagy lehet, csak a zsinór tartson ki... most lenne jó kétszáz méter zsinór... mi lesz, ha ez a nyolcvan méter leszalad... és nem tudom megállítani... Ereszd el a csónakot... ereszd el...oldozd már el azt a bűdös kötelet, vagy rántsd ki a karót, vigyázz... vigyázz!

Csend.

Hosszú sóhajlás.

– Elment?

– Szamár vagy, hát nem látod?! Elment, és vele minden zsinór. Miért nem oldoztad el a kötelet, akkor a csónakot húzta volna.

– Nagyon megkötötte, Gyula bácsi, a karót se tudtam kihúzni.

Megint hosszú csend. Lutra is megnyugodott, és azután már csak a megszokott zajokat hozta be a víz. Egy-két nagyobb csobbanást, a haltartó háló kiemelését, beeresztését, s amikor alkonyodón, az evezők távolodó csobbanásait.

Lutra azon az estén sokkal később csúszott be az alagútban a víz alá, mint máskor, mert az emberrel vigyázni kell. A víz alatt átúszott a túlsó partra, és ott bukkant fel, először egy pillanatra, és csak később maradt fent a vízen. A táj üres, se hang, se gyanús szimat. Lutra csak ezután indult vadászatra.

Ez azonban még a nyáron történt. Most ilyen zajok már nem aggasztják a nagy vidrát. A víz behozta a kender erjedt illatát, és Lutrát ez az illat a halakra emlékeztette, melyeket a kenderáztatóban fogott. A vidra nem tűnődött azon, hogy mért olyan “szelídek” ott a halak, mert nem tudhatta, hogy a kiázott kender bódította el a halakat. De nem is nagyon szerette az ilyen féldöglött, tehetetlen zsákmányt. Semmi harc, semmi sport, semmi játék.

Természetesen nem szabad azt gondolni, hogy a vidra tudta volna, mi a sport, mi a harc, és mi a játék. Nem tudta, de csinálta, mert kívánta, mert jó volt, és az emberek világbjának úszójának is adhatott volna száz méteren hatvan méter előnyt. Lutrának ez volt az élete.

És nem szabad arra se gondolnunk, hogy Lutra úgy gondolkozott, emlékezett, mint az ember, de emlékei mégis voltak, mert az ismétlődő események biztatták, vagy óvatosságra intették. A kender áporodott szagáról a bódult halak jelentek meg előtte, és ha víz alatti kalandozásaiban varsát talált, gondosan kikerülte, mert a varsa a fuldoklást, veszedelmet, rabságot, végeredményben a pusztulást jelentette.

Régen volt az, hogy Lutra egy ponty után belerohant a kétszárnyú varсахálóba, amelybe csak befelé van út, ki azonban nincs. A vidra elkapta a pontyot, de amikor ki akarta vinni a partra, mindenütt hálófalba ütközött. Mi ez? Nekirohant itt is, ott is, a háló nem engedett, s tüdejéből már kezdett elfogyni a levegő. Még egy perc, és Lutra – igen, a nagy Lutra – fuldoklott. Most már nem kellett a ponty, csak az élet. Eldobta hát a halat, nekirohant a hálónak, tépte, rágta, szaggatta, és éppen csak felért a levegőre, mert a következő percben már megfulladt volna. A vidra sokáig kibírja víz alatt, hosszú percekig, de ha időnként nem vesz levegőt, bizony megfullad.

Lutra azóta óvatosan úszik el a varsa mellett, és még a háló érintésétől is irtózik, ámbár nem tudja – úgy, mint mi –, hogy mi az a háló. Pedig a varsában sokszor már halak vannak, csábító falatok, amelyek nem tudnak menekülni, Lutra mégis elkerüli a hálót, mert valami azt parancsolja, hogy el kell kerülnie.

A vidra csodálatos érzékeit nem kerüli el semmi, ami körülötte történik. Amit szeme meglát, orra megérez, és füle meghall: mind-mind mond valamit. Nem emberi szóval persze,

hanem a jelek és események nyelvén, amelyet könnyű lefordítani annak, aki ért hozzá, hogy elmondja azoknak, akik szeretnék megérteni a természet világának titokzatos nyelvét.

Ha a vidra összekunkorodva, kényelmesen fekszik, az azt jelenti, hogy:

– Jól érzem magam.

Ha játékosan üzi a halat, elkapja, feldobja a levegőbe, az emberi nyelven azt jelenti:

– Szép az élet, és nagyon jól érzem magam.

De ha hirtelen felül a barlangban, feszülten figyel a gyanús külső jelekre vagy hangokra, az jelentheti azt is:

– Menekülni! – vagy azt, hogy: – Vigyázat! – vagy azt, hogy: – Mi ez? Várjak, vagy meneküljek?

A mozdulatokban, de különösen a hangokban benne van az, amit az ember beszédnek nevez. A varjúkárogás majdnem mindig egyforma, de csak az emberi fülnek, mert az egyikben hívás van, a másikban pedig:

– Egy ember jön a folyóparton, vigyázzatok, puska van nála!

Nincs élőlény, amely viselkedésével, hangjával, mozdulataival ne mondana valamit, és ne jelezne valamit, és ne mutatná ki örömét, fájdalmát, figyelmeztetését, legyen az öreg nyárfa, amelyik féloldalt dőlve erőlködik, hogy bele ne zuhanjon a folyóba, vagy vidra, amely látszólag alszik, de orra szimatolva mozog.

Lutra, ha beszélni tudna, most azt mondaná:

– Valami dög úszik a vízen.

És ebben Lutrának teljesen igaza van, mert egy kutyát visz a víz, amely addig vadászgatott a tilosban, amíg találkozott egy másik vadással, akinek ugyan csak két lába volt, de a másik kettőt helyettesítette a puska. A kutya kissé kitért, de nem túlságosan, mintha azt mondta volna:

– Ha meg akarna fogni, elfutok vagy megharapom – és még morgott is.

A vadász azonban nem mutatott semmi versenyfutási szándékot. Felemelte a puskát, és a kutya úgy érezte, hogy összedült a világ, mint ahogy az ő számára össze is dült, s a magas partról behanyatlott a folyóba.

Ez az esemény messze történt valahol, ahol még erdők vannak, már napokkal ezelőtt, s azóta a kutya felpuffadt hassal utazik, és Lutra a szag után talán azt is pontosan meg tudná mondani, hogy mióta, de a vidrát a dög nem érdekli, mert csak élőt fog, s azt frissen meg is eszi. Nem mintha a vidra válogatós lett volna, mert bizony megeszik a tojástól a vadrécéig és a békától a vadkörteig mindent, de dögöt nem evett soha, mert mindig tudott élőt fogni, és ha bármely okból kiszorult a vízből, inkább megeszi a földiszédret vagy az aszalódott vadcsesernyét, mint a dögöt.

De Lutrának nincsenek ilyen gondjai. A folyó nagy, és halakban bővelkedik. Vetélytárs nincs, mert ki merne Lutrával ujjat húzni? Egyetlen veszedelem csak az ember, de az ember a vidrához képest vak, és hogyan is használhatná éjjel híres puskáját, ha nem lát? Csak télen, ha hó van, és nagy a holdvilág, akkor kell vigyázni, és a vidra ilyenkor nagyon óvatos.

A barlangban most már homály volt. A vén nyárfán varjak károgtak, és Lutra nyújtózkodott, aztán felült és fülelt. Fent a parton emberek jártak. A dobogás közeledett.

Lutra most már a szemét is jól kinyitotta, és az alagút vízablakára nézett, amelyen árnyékok vonultak át, aztán megálltak. A dobogás elhallgatott, és megállt a barlang fölött.

– Itt kell lenni valahol, a tűz égesse meg! Mért vagy te vadász, Miklós, ha nem tudod kézre keríteni?

– Itt nincs! – mondta egy másik hang. – Végigjártam a partot, nyoma sincs vidrafészeknek.

– Ja, ha te fészket keresel...

– Azt, mert itt nem bújhat a part alá, mert olyan barlang nincs. Néha odvas fában is elfészkel a vidra, persze nem a fatetőn, és ha más nincs, megalszik a szénaboglyában is.

– A toronyban nem?

– Ne beszélj marhaságot – dobantóit a vadász –, vagy komolyan beszélünk, vagy nem.
– Persze hogy komolyan. Azért mondtam, hogy a toronyban, mert talán az órát is megigazította volna.

– Így nem lehet beszélni.

– Hallod, hogy lehet. Az öreg Szálai, amíg élt, minden évben eladott egy-két vidrabőrt, te meg, mióta itt vagy, nem fogtál egyet se. Se puskával, se vassal.

– Fogtam görényt ötöt, és lőttem rókát nyolcat. Mit akarsz?

– Vidrát! Én halász vagyok, engem a róka nem érdekel, meg a görény se. A guta kerülget, amikor hol itt találok egy megkezdett pontyot, hol ott egy harcsát. Meg se eszi ez a disznó, csak megöli, kikezdi és otthagyja. Hát csak nem lehet letagadni, hogy a vidra pusztítja a halakat?

– Persze hogy nem! – dühöngött a vadász. – Itt kell lennie valahol – és lábával mérgesen toppantott Lutra felett pár méterrel –, de valami vén döggel van dolgunk, valami ravasz, öreg zsvánnnyal, amelyet csak a véletlen ad kézre.

Lutra felnézett a barlang tetejére, és vakaródzott, ámbár nem voltak bolhái.

Nem szerette ezt a dobogást és az emberbeszédet ilyen közelről.

A halász cigarettát sodort, és a dohánytartót a vadász markába nyomta.

– Gyújts rá, Miklós, a mennykő csapjon a vidrádba!

– Bár az enyém lenne!

– Azt mondja a molnár, hogy az ő libáit is a vidra hordja. Hogy fényes nappal a malomfejbe húzott le egyet.

– Hát ez nem igaz. Én is láttam: harcsa volt! Azért kiabáltam utánad, hogy várj meg, mert ez a vidradolog nem igaz. A hiba ott van, hogy azelőtt mindig adtatók a molnárnak is halat, de most nem adtok...

– A halászmester összeveszett vele, igaz, italos volt a halászmester.

– Adjátok neki úgy, mint máskor, mert megéri. Rendes ember a molnár, ti is tudjátok, de minek árulja el, hogy nagy harcsa jár a folyóban, mikor ti se segítitek őt? Valami óriás harcsa lehetett, mert amikor a liba eltűnt, olyant burjánzott a víz, mintha egy szekér ment volna a fenekén.

– A fenét! – nézett a vadászra a halász, és a szeme fényes lett. – A fenét...

– Ahogy mondom. A vidrával meg ne abajgassatok, mert van rá gondom.

– Hát hiszen nem is akartalak én piszkálni, tudod, sokat mond az ember, ha mérges. De azzal a harcsával jó lenne egy tálból enni, mit gondolsz?

– Azt, hogy talán én is odaférek ahhoz a tálhoz...

– Azért mondtam – bólintott a halász –, hajnalban majd légy ott, meghúzzuk a vizet.

És alattuk a barlangban Lutra nézte a sötétséget. Aztán kényelmesen másik oldalára fordult, mert a léptek eldobogtak, a hangok elvesztek. Később egy szürke varjú kezdett károgni a nyárfán, ami a vidrát teljesen megnyugtatta. A varjú ugyan nem mondott mást, mint hogy: kár... kááár... – de ebben benne volt, hogy elmentek az emberek, s ha valamelyik éji pihenőre repülő rokonnak kedve lenne egy kis tereferére, a nyárfa messzi látó, száraz ágai üresek, veszedelem nincs.

De ekkor már alkonyodott. A nagy nyárfa koronája vörösaranyban úszott, s a nagy rétség felett, mint hűvös lehelet, úszott az őszi köd. A nap azután gyorsan leért a látóhatár peremére; vörös tányérja mintha ellapult volna, és gyorsan ellobbant. Nyugaton a felhők még világítottak egy kicsit, majd homály szállt a rétségre, és csak a folyó ezüstostora kanyargóit sutorogva az éjszaka felé.

Ez volt az a perc, amikor lábra kapnak az éjszakai vadászok.

A nádas mellett Karak ült, a róka, de hogy mikor csúszott ki a rétre, azt nem lehetett észrevenni. A bizonytalan magasságban hosszan kiáltott egy-egy elkésett vándormadár, de ez a rókát nem érdekelte. Szeme zölden égett, és meredeken felállított két füle most válogatta a

sötétség hangjait. Nedves orrát meghúzta egyszer-kétszer a levegőben, azután erőteljesen vakaródzott, mert sem orra, sem füle nem mondott semmit. Nem mondott veszedelmet, de nem mondott élelmet sem. A róka azonban éhes volt, és gyomra mintha azt mondta volna:

– Ebből az üldögelésből aligha lesz nyúlgerinc...

A róka erre nekiugrott a sötétségnek, és szinte elfolyt benne. Hopp! Hasra vágta magát, mert a gyalogúton az öreg nyárfa felől valami lassan mozgott előre. Még messze volt, de nem volt nagy, tehát nem lehet veszedelmes.

A róka fektében megfordult, és lassan csúszva igyekezett elválni annak a mozgó valaminek az útját. A folyóparton egy kis bokor volt, és a róka ezt akarta elérni, mert annak a másiknak ott kell előtte elmenni.

“Ez csak Nyau lehet” – csapott fel a rókában a vágy, és nyelt egyet, mert Nyau, a házimacska, a rókák között finom falatnak számít. Nem, arról szó sem lehet, hogy a róka vadmacskát, pláne valami nagy kandúrt, ilyen könnyedén meg mert volna támadni. A vadmacska maga a sistergő villám, a karmokban végződő acélrugók vagdalkozása, és a bizonytalan vadmacskapecsenyének esetleg az egyik szem az ára.

A macska kényesen lépegetett a gyalogúton, megrázta a harmattól megnedvesedett lábát, és néha eltűnt, de ez a rókát nem nyugtalanította. Nyau azt hiszi, hogy van még béká, és itt-ott lecsúszik a víz mellé, holott ilyenkor a békák már dermedten alusznak az iszapban.

A macska szürke volt, de az oldalán fehér foltot viselt, ami a gyengeség jele. Vadon élő állat nálunk ritkán fehér, legfeljebb télre fehéredik ki, mint a hermelin, mert a fehér szín nagy áruló. A hermelin bundája nyáron barna, mint a lehullott lomb, de mire leesik a hó, a bunda kifehéredik, s a hermelin fehér bundácskája a fehér hóban nem látható. A héja a fehér galambot vágja ki először a galambcsapatból, és a fehér veréb soha nem hosszú életű, mert őt veszi észre először a karvaly.

Nyaunak is az a fehér folt volt az árulója és végzete.

A róka már ott várja a bokor mellett, mint a felhúzott íj. Szemét kissé lehunyja, mert a szem áruló lehet, és amikor a macska fehér foltja megjelenik a takarás mellett, a róka megrohanja. De a meglepetés nem sikerült tökéletesen. Talán egy fűszál mozdult meg korábban a kelleténél, talán a bokor ágát lökte meg a róka – de a macska félig már készen várta, és halálos gyűlölettel mart a róka arcába.

– Csuk... szuk... herr... – hörgött a macska, és bár halálos szorítás nyomta a földre, két első lába járt, mint a cséphadaró, és ha világos van, látni lehetett volna, hogy a róka feje csupa vér.

– Nyiauuu... – búcsúzott a macska az élettől és egérhústól – Nyua... nyua-a... – és utolsó harapással összecsukta hegyes fogait a róka orrában.

A róka roppantott még egyet rajta, aztán felkapta és messze eldobta, de mindjárt utána is szaladt, mert a macskának – egyesek szerint – hét élete van. De Nyau már végleg elcsendesedett.

A harc véget ért, és bár a róka nem mondta, hogy: “Ezt megjegyzem magamnak...” – biztosak lehetünk, hogy a legközelebbi macskát óvatosabban kezeli, másként kapja el, mert ösztönösen emlékezni fog, mi volt ennél a harcnál a hiba. Nyalogatja vérző orrát, megrázza fejét, mert fülei is gyalázatos állapotban vannak. Dühösen néz a kinyújtózkodott ellenségre, halkan prüsszköl, mintha azt mondaná: “Hát ez rossz harc volt, az bizonyos...”

– Kuu-vikk... kuu-vikk! – szólalt meg ebben a pillanatban a bokor ágán egy kis réti bagoly, és Karak szinte ugrott egyet a váratlan ijedelemről.

– A tetvek egyenek meg – morgott a bagolyra –, még te is ijesztgetsz?!

– Kuu-vikk-vikk! – bókkolt a kis bagoly. – Nyaunak vége... Egészen vége...

– Eredj, Hu, a fenébe! – tanácsolta a róka kedvetlenül morogva.

– Vikk-vikk – kurjantott a kis bagoly –, csupa vér a pofád, Karak, csupa vér... Nyau ügyes volt, de azért Nyaunak mégis vége.

A róka idegesen rázta meg fejét.

– Mondd, Hu, muszáj neked itt lármázni? Nem vagy éhes?

A kis bagoly hátrafordította buksi fejét, aztán lecsapott a föld felé, és imbolyogva elrepült, mert egy ember jött a folyó mellett, lopakodva, csendesen. A róka beszaladt a magas fűbe, aztán megfordult és leselkedett. A róka érezte, hogy az ember nem láthatja őt, és Nyaut semmi áron nem akarta otthagyni.

A gyalogúton a vadász jött, óvatosan, meg-megállva. Hol a folyóra nézett, hol a rétség felé. A hold ekkor kezdett felemelkedni. A folyó lágyan ringatta a hold ezüst gyalogútját a vízen, s a fény megcsillant Nyau szőrén is.

“Mi az a fehérség? – kérdezte magától a vadász, de mivel nem tudott válaszolni, odament és megnézte. – Nini, hiszen ez a molnárék macskája... Vajon mi baja lehetett?”

Nyau nem válaszolt.

“Mindenesetre jó, hogy beadta a kulcsot, azaz a fűbe harapott. Szegény kis foglyocskák nyugodtabban alhatnak, meg a pacsirták is. Majd reggel megvizsgálom. Valami orvvadászjárt volna erre?”

“Szamár – mondta saját magának a vadász –, szamár! Orvvadász nem lő macskára. De nem is hallottam lövést, és ez a macska nappal még nem volt itt...”

Tűnődött a vadász, viharvert kalapját a tarkójára lökve, sőt meg is vakarta a fejét, mintha gondolatok között kaparászott volna.

“Róka?

Marhaság! Róka nem hagyja itt. Mért hagyná itt? A róka megfogja a macskát, de el is viszi. Hát akkor mi?

Majd reggel megnézem – nyugtatta magát –, most úgyse látom.

És ha addig elviszi valami? Erre vetődik egy kóbor róka?

Mindegy, no – torkolta le magát a vadász –, a róka ellen van orvosság – zsebéhez kapott, egy zsebkendőt rántott elő, és a macskára dobta. – Így! Most már jöhet a róka!”

És elindult az öreg nyárfa felé, mert ott kanyarodott a folyó, ott volt a legmagasabb a part, ott tudott árnyékban ülni és bóbiskolni egy kicsit, ott remélte, hogy egyszer csak mégis meglátja a titokzatos vidrát, melynek hatalmas nyomai elárulták, hogy itt jár, pusztítja a halat, csak azt nem árulták el, hogy hol a barlangja.

A vadász sokszor elmélázva, sokszor dühöngve nézte ezeket a hatalmas nyomokat, amelyek semmi más négylábú állat nyomával nem téveszthetők össze, mert az öt ujjat úszóhártya köti össze, akár a libáét.

Ballag a vadász a folyóparton, meg-megáll, leskelődik, és örül a holdvilágnak, mert a kelő hold fényes utat rakott a vízre, s ha ezen a vidra átúszna...

A hold derengő világossága beszűrődik az alagút kapuján is, és Lutra most indul vadászatra vagy halászatra, ahogy tetszik. Megszagolja a vizet, aztán lágyan, mint az ólom, lemerül a sárga fényben a hullámok alá. Fülei abban a pillanatban lezárulnak, és gyönyörű bundáját kis levegőbuborékok veszik körül, a prém közé szorult levegő kis hólyagjai. A vidra sokat van a vízben és víz alatt, de bundája mégis mindig száraz, és mivel száraz, mindig meleg marad a jég alatti dermesztő vízben is, amelyben az emberi szív pár pillanat alatt megállna.

Lutra átúszik a holdsugarak hídjá alatt, és árnyékától ijedten csapódik a víz színére egy nagy csuka.

A vadász odanéz. Most ért a fa alá, még le se ült, és a csobbanásra odakapja a fejét, de csak a gyűrűző vizet látja.

Játszik a hal – gondolja, pedig ha a csukát meg lehetne kérdezni, és a csuka válaszolni is tudna, megmondaná, hogy ez minden volt, csak nem játék. A vidrával nem lehet játszani.

Lutra nem törődik a hallal. Régen érzi már, hogy a barlang közelében nem szabad halászni, nem szabad nyomokat hagyni. A barlang tájékára úgy vigyáz, mint saját magára, amit nem szabad megmutatni, nem szabad elárulni.

A túlsó part hínáros egy kicsit, laposabb, mint az innenső, és egy kis sás telepedett meg csendes öblében. Lutra kidugja az orrát, szimatol, aztán, mint az árnyék, felfekszik a hínáros szőnyegre. Szeme azonnal megakad valamin, ami nem tartozik a tájhoz, s ez a vadász fához támasztott puskája. A puskacső fényes, hideg vonalként fekszik neki az öreg fának, és Lutra most már látja alatta az ember arcát is. De mert nem mozdul semmi, nem mozdul a vidra se. A veszedelem mindig mozdulattal kezdődik. A vidra most egy része a sötétségnek és csendnek, de érzi is a sötétség egész életét. Alatta puhán mozog a víz, és felette szinte füstölögni kezd a köd.

Lutra most felfelé figyel, a folyó kanyarulata felé, mert ott valami történt. Hullámok jönnek onnét, mintha csónak mozdulna, de Lutra tudja, hogy nem az. Valami nagy hal mozog ott, aztán csattan a víz, utána csend. A vadász és puskája eltűnnek a fától, Lutra pedig kimászik a hínár szélére, hanyatt fekszik a vízen, és – mindig az árnyékban – úszni kezd lefelé, aztán visszakormányoz a nyárfa felőli oldalra. Vastag farka lustán mozog, és úgy látszik, mintha a csillagokat nézné, holott Lutrának nincsenek csillagászati hajlamai. Lutra megérezte a nagy harcsát, és a csobbanás ott fent a kanyarban oly nagy volt, hogy az ilyen hal elől még a vidra is kitér. Az ilyen óriással nincs mit kezdeni. Lutra még nem felejtette el tavalyi küzdelmét egy sokkal kisebb harcsával, amelybe csúnyán belemart ugyan, de a harcsa lerántotta a mélybe, és a köves fenéken úgy ledörzsölte magáról, mint egy tetűt. Lutra akkor több csillagot látott, mint amennyi egyáltalán volt az égen, és ezt nem felejtette el. A vadász azonban nem félt a harcsától. Otthagyta a bizonytalan vidralest, és elment megnézni, hol rabol a nagy harcsa, hogy reggel beszámolhasson a halászoknak.

A hold felemelkedett már a fák fölé. Lutra megmozdult, lebukott a víz alá, és egy öböl felé kormányozta magát, ahol csendesen forgott a víz, egy kis nád is volt, és a halak szívesen bújtak meg a nád között. De ezt nemcsak a vidra tudta, hanem a csukák is, akik itt vadásztak a békés pontyokra és keszegekre.

A csuka mozdulatlan volt, mint a fadarab, de Lutrát ez nem tévesztette meg. Alászállt, mint a súlytalan árnyék, és fellökve magát, alulról kapta el a halat, amely nem is sokat vergődött. Amikor kivitte a partra, már csak a farkúszójával billentett kettőt-hármat, aztán vége lett. A vidra a gerinc mellől gyorsan leette a húst, de fejét minden harapás után felemelte, és figyelt. Szél nem volt, szimatot nem kaphatott, de lent a rétségben mintha valami mozgott volna, hát – félig jóllakva – inkább otthagyta a csukát. Leereszkedett a parton, és elnyelte a víz.

Jóval később Karak bújt ki a füből. Szimatolt, és fejét kissé oldalt tartotta. Aztán leült. Megnyalta véres orrát, és lelapult, mert orra jelezte a vidrát. Ez a szag egyéni volt, s azt mondta:

– Én vagyok. A vidra!

A szimat azonban nem volt meleg, nem volt élő, ezért a róka felült, mert a szimat azt is elárulta, hogy Lutra már elment, sőt azt is, hogy a parton valami halmaradék van.

Ez megnyugtatta a rókát, de még nem mozdult, mert a vidra vissza is jöhet, és Lutrával kikezdeni öngyilkosság lett volna. A róka már többször látta a nagy vidrát, de elkerülte, mintha nem is látta volna, ámbár szívesen szimatolt hideg csapája után, ahol mindig maradt valami ennivaló. Most is. Megfeszített inakkal, elugrásra készen oda csúszott, ahova a halszag húzta, aztán magához rántotta a csukát. Harapott, nyelt, harapott, nyelt, s ezután már csak a pikkelyek csillogtak a holdvilágban, mint ezüstpénzecskék, a szép, kilós csuka szerény földi maradványai. A róka ezek után alaposan megnyalogatta szája szélét, és a macska jutott eszébe, amellyel megküzdött, de hozzá se nyúlhatott már, mert jelet tett rá az ember. Jelet és emberbűzt.

Amikor a vadász a macska felett tanakodott, a róka leste, és sokáig nem mozdult még akkor se, amikor az ember elment, szörnyű botját villogtatva, amelyik messziről öl. Rövidet ordít, és a földön bukfencet vet a nyúl, a levegőben pedig eltörik a madár könnyed röpte, és zuhan le, mint a kő. A róka irtózott a vadásztól, de ki is használta, mert ha elhallgatott a puská, és megtisztult a levegő, óvatosan végigkutatta a vadászat környékét, ahol mindig akadt egy-egy sebzett nyúl vagy szárnyazott vadréce.

A macskához azonban nem nyúlhatott. Nyau ugyan békésen feküdt, de valami rém volt az oldalán, s ez a rém azt mondta: nem szabad! A vadász zsebkendőjéből dőlt a bagószag, emberszag, s a róka szinte megdermedt a réműlettől, amikor meglátta. A szőre felborzolódott, s úgy hátrált megfeszített inakkal, mint a fuvarosló, ha a kocsis a száját rángatja, s azzal biztatja, hogy: curukk!

Amikor már biztonságos messzeségben volt Nyautól, lefeküdt, és sokáig nézte, de mivel nem történt semmi, otthagya.

Ezután találta meg a csukát, ami némileg megvigasztalta üres gyomrát, kissé elverte éhségét, és most hallgatódzik. A hold már magasan jár, a folyó némán mozog a mederben, a rét felett párás, hűvös csend, csak a falu felől hallatszik egy-egy álmos kutavakkantás, és a kakasok most kiáltották meg a világnak, hogy elmúlt éjfél.

A róka felemelte megtépázott fejét, és elindult a falu felé.

Lutra ekkor már messze járt. Közben megszemlélte nyári szállását, mert a vidra két lakást is tartott. Inkább a barlangot használta ugyan, de ha olyan messze elcsavargott, hogy a világosság kint érhetne volna, belebújt egy vén fűzfa odvába, amelybe csak a víz alól volt bejárás. Ezt a lakását is kibélelte fűvel, mohával, és zavartalanul pihent benne, ámbár a fa oldalán egy kis lyuk volt – akkora, mint egy zsebkendő –, amelyet valamelyik harkály véset, férgek után kutatva. A lyuk jó volt, mert nem kellett külön szellőzőlyukat ásni a föld alatt, de túlságosan behozta a külső hangokat. Néha a kis cinkék tolták be buksi fejüket, és aggodalmasan pislogtak a sötétségbe.

– Cirr-cirr-csere-csere, van itt valaki?

Lutra talán elkapta volna a kis madarat, de a nyílás olyan magasan volt, hogy a vidra oda fel nem érhetett. Lutra még a szemét se nyitotta ki a cinege kíváncsiságára, de bizony talpra ugrott egy másik napon, amikor rövid beszélgetés után egy hosszú fűz vessző bújta be a nyíláson, és forogva kotort végig az odú falán.

– Nem érzel semmit? – kérdezte egy gyerekhang.

– Semmit. Nem is érem el a fenekét.

– Akkor nincs benne semmi. Tudok egy szarkafészket is.

– Te mindig tudsz valamit.

– Hát hazudni azt tud – mondta egy harmadik hang.

– Megrúgjalak?

Lutra menekülésre készen állt már, de a fűz vesszőt kirántották.

– Hol van az a szarkafészke? De azt megmondom, hogyha becsapsz, szétverem rajtad ezt a vesszőt.

– Délre megfordulunk.

A gyerekek elmentek, Lutra pedig visszamászott a fűpárnára, de akkor pár napig elkerülte ezt a lakását.

Most is már majdnem elúszott a fa mellett, amikor mintha eszébe jutott volna valami – megfordult, lebukott, és kiemelkedett az odú alatt, de le is húzta fejét abban a pillanatban, mert szörnyű bűz csapta meg orrát, a felső nyíláson pedig kimenekült valami. Lutra a következő pillanatban kirúgta magát a vízből, de a görényt már nem érhetette el. A nagy vidra szeme villogott, és sziszegett a dühtől. Utálkozva szaglászott, de az ijedt görény mirigynedvét ráfreccsentette a fészkekre, az odú falára, s azt a szagot sem állat, sem ember nem bírja el. Ez a

szag a görény végső fegyvere, amitől még a legfogósabb kutya is megtántorodik, s a pillanatnyi megtorpanás elég a görénynek a meneküléshez.

Lutra sem állta sokáig. Prüszkölt, és még egyszer körülnézve visszamerült a vízbe. Érezte, hogy ide egy ideig nem jöhet. Nem a görény miatt, hiszen az most már új szállást keres magának, hanem várni kell, amíg megszáradnak a lerágott csontok és hullák, melyeket összehordott magának. Mert volt ott patkányfej, madárláb, tojáshéj, egy félig megevett kígyó, békafej, halgerinc. A görény szintén nagy vadász volt, szárazon és vízen egyaránt. A vidra gyűlölte, ha meglátta, és szívesen elkapta volna, de a görény tudott magára vigyázni, és útjaik ritkán is keresztezték egymást.

Úszott a vidra felfelé a folyón, de még itt is megmerítette orrát a vízben, s csak akkor kezdett szemlélődni, amikor a görény förtelmes szaga teljesen kipárolgott orrából. A vidra feje kint volt a vízből, de aztán kissé lehúzta, hogy csak az orra és szeme maradt levegőn. És megállt, mert valamit látott, ami furcsa volt. Ha Lutra ember lett volna, most azt mondná:

– Mit keres ilyenkor egy gém a vízparton? Nyilván beteg; talán meg is lehet fogni...

Lutra azonban nem mondott semmit, de mindezt éppen olyan jól tudta, mint az ember. Lemerült tehát a víz alá, és kísérteties lassúsággal úszott a gém felé, amely, nem tudni, miért választotta a szokatlan helyet, hiszen a gémekek fán éjszakáznak. Mindegy. Lutra már régen elfeledte azt a pár harapás csukát, és ha már itt van ez a könnyelmű gém, nem árt egy kicsit ráijeszteni. Felesleges talán mondani, hogy ezek a Lutra-féle "ráijesztések" többnyire nagyon gorombák és halálos kimenetelűek voltak.

A part lassan emelkedett, s a vidra úgy csúszott előre a sekély vízben, mint az árnyék. A gém szeme hidegen csillogott, mint a kígyóé, és még Lutra se tudta volna megmondani: hova néz, vagy néz-e valahova.

– Könnyű zsákmány – lökte el magát a vidra, de a gém szinte ugyanabban a pillanatban úgy vágott Lutra fejére, hogy az a fájdalomtól meggörbülve hanyatlott vissza. A gém pedig felszárnyalta a levegőbe.

A gém hosszú csőre olyan, mint a szigony, és vágása olyan gyors, hogy szemmel nem követhető. Lutra szemét csak egy gondolattal hibázta el, de a fájdalmat odaszúrta a vidra homlokára. Lutra leszállt most a víz fenekére, mert ott hűvösebb a víz, és a sebet jobban enyhíti.

A könnyű zsákmány elrepült, s a vidra fogcsikorgató dühöt érzett. Aztán felemelkedett a levegőre, szippantott egyet, s arra vette útját, ahol csobbant a víz. A csobbanás elég nagy volt, s a vidra ehhez mérte óvatosságát. Először lesüllyedt a fenék felé, aztán alulról támadta meg a pontyot, amely nem adta meg magát olyan könnyen, mint a csuka. Szinte hurcolta támadóját, vadul vergődött, de Lutra úgy szorította, mintha a gém lett volna, és minden dühét beleadta a küzdelembe. A ponty végül mégis megadta magát, mert egyebet úgysem tehetett.

Lutra kicipelte a partra, és feledve gémet, kudarcot, alaposan beebédelt, mert régen elmúlt már éjfél, s nála ez az idő ebédidőnek számított.

A hal azonban nagy volt, s akár mennyit is evett, mind meg nem ehetette. Hasa már kifeszült, mint a dob, és kellemes lustaságot érzett, amiről eszébe jutott a barlang. A faluban már harmadszor erőszakolták a hajnalt a kakasok, amikor a vidra két lábra állt, és mereven figyelt.

A folyón evezőcsapások lépegettek, és itt-ott egy halk emberi szó.

Lutra ránézett a pontyra, de már nem kívánta. Megszagolta, mintha megkínálta volna magát még egyszer, aztán elfordult, és kényelmesen lecsúszott a parton. A víz nem is csobbant utána.

De ekkor már mélyen a nyugati égen ballagott a hold, és kelet felé szürkülni kezdett az éjszaka. Az árnyékok elmosódtak, a köd leszállt, s a két csónak lassan kúszott előre a vízen.

– Miklós ott lesz? – kérdezte valaki.

– Azt mondta.

– Akkor ott is lesz. Lehet adni a szavára. Ha azt mondta, hogy látta a harcsát rabolni, akkor látta is.

A hangok itt-ott szólaltak meg, nem lehetett tudni, melyik pipa mellől eresztették el. Aztán megint hosszú csend, csak az evezők lapátolták a vizet. Keleten az ég világosodni kezdett.

– Ámbár én a parton szeretem a harcsát...

– Annyi esze másnak is van.

– Mennyi kukoricátok lett?

– Fene jobban tudja. Majd a mázsa mondja meg.

– Csak ezt a bűdös vidrát pusztítaná el az a Miklós.

– Jár utána erősen.

– Halász, vadász: sokat potyáz... Húzd a part felé a csónakot. Alighanem ez a Miklós integet.

A nagy nyárfa mellől halk fütty szállt át a vízen.

– Az hát!

A csónak orra megcélozta a nagy fát, s a vadász lecsúszott a víz mellé.

– Lép be, Miklós. Na?

– Jó reggelt! Kétszer láttam rabolni. Dög nagy állat lehet...

– Amennyivel nehezebb lesz harminc kilónál: megeszem.

– Nekem adjátok, amennyivel nehezebb lesz?

Erre nem válaszolt senki. A csónak elindult, s a halászmester kis üveget nyomott a vadász kezébe.

– Csókold meg, Miklós.

A vadász ivott, aztán visszaadta az üveget.

– Egész éjjel ez járt eszemben. Hideg már az éjszaka.

– Köll még?

– Majd csak ha a harcsa a parton kaszál a farkával.

Ezután már nem szólt senki. Az evezők is csendesebben jártak, mert mindenki a nagy harcsára gondolt, a titokzatos rablóra, amely pihen már ilyenkor valamelyik part alatti mélyedésben, és bizonyára hallja az evezők loccsanásait.

Amikor a tanyahelyen kikötött a két csónak, a nap már kidugta vörös karimáját. A halászok kiléptek a partra, a csónakot kikötötték. Kirakták a felesleges holmit, s a két legfiatalabb szó nélkül megrakta a tüzet. Régi tanyahely volt ez már nagyon. Sok híres halászat esett meg itt az elmúlt időkben, hát minden a helyén volt. A bogrács ugyan a földön feküdt még, de a tűznek elment a füstje, s az emberek körülállták.

Az öreg halászmester kivette a szájából a pipát.

– Aki akar, ihat még egyet.

Nem akart senki. A halászok a vizet nézték.

– Igazatok van. Hát akkor... tudtok mindent.

– Mehetünk!

– Jancsi, mama te vagy a laptáros.

– Tartom is már.

Az öreghaló látszólag boglyában feküdt a csónakban, azonban rendben volt azon minden. A száz méter hosszú és három-hat méter mély hálófalat felül a felin, alul az alin keretezi. Az alint különféle nehezékek, ólom, csont, kő rántják a fenekére, a felint pedig a párák tartják a víz felszínén. A háló egyik végét a laptáros tartja, ez a laptáros vég, a másik pedig a kijáró vég. A laptáros vég a parton marad, a kijáró vég pedig majd csak akkor kerül elő, ha már az egész háló a vízben van, és körülkerítve a folyó egy részét, a csónak újra partot ér. Ekkor megfeszülnek az idegek, mert kezdődik a háló partra húzása.

– Na, menjetek.

Jancsi vállára akasztotta a hevedert s ezzel a nagy háló egyik végét, a csónak pedig elindult, s a hálófal surrogva szállt alá a mélybe.

Egyetlen szó nem hallatszott.

A csónak tempósan ment a vízen, s útját a párák ringatózó szemei jelezték.

Az öreg halász nézte a csónakot, a vizet, és bólintott.

– Ha benne van: nem megy ki.

A csónak visszakanyarodott, partot ért, a háló bezárult.

– Na, legények!

Az ólmok és kövek a feneket separták, s a párák táncoltak a vízen.

– Húzzátok!

A háló egyre szűkült, s egy-egy ravasz ponty már átvette magát a háló felett.

– Szökik már a bűdös...

A háló ekkor megfeszült, s egy helyen a párák táncolni kezdtek. Az öreg halász azt a helyet nézte.

– Úgy érzem, van benne... valami... – mondta az egyik halász.

– Látom... csak húzd!

Ekkor a háló megfeszült, majd olyat rándult, hogy az egyik halász megbotlott, és belehasalt a vízbe.

– Gyűjjön ide valaki – nyögött Jancsi –, Miklós, tedd le a puskát!

– Benne van, ugye, benne van? – szuszogott a vadász.

– Ne beszélj most, húzd!

A háló félköre szűkült, közelebb ért a parthoz, s a víz forrni kezdett a sok haltól, de valami nagyobb erő hol itt, hol ott akkorát rántott a kötélén, hogy az emberek megtántorodtak.

– Vágóhorgot! – kiáltott valaki.

Az egyik halász a csónakhoz ugrott, és kiemelte a kampós, nyeles vágóhorgot, és lerúgta csizmáját.

– Várj még, Anti – intette a halászmester –, majd ha kisebb helye lesz. Nagydarab, úgy látom, még feldönt...

– Engem?

– Nono...

– Ne ereszd... ne ereszd... azt az irgalmas...

– Ne ordíts, Miklós, a fülemben, nem vadászat ez! A halászmester most intett a szikár legénynek.

– Próbáld meg, Anti.

A legény óvatosan ment bele a sekély vízbe. Kezében a vágóhorog majd másfél méteres nyele. A víz lassan mélyült, s amikor már térden felül ért, intett kezével, hogy látja már a halat. A másik kezével pedig bevágta a horgot, de ugyanakkor az a burjánzó erő úgy elrántotta, hogy a legény szinte bukfencet vetett a vízben.

– Barom nagy állat – köpte ki Anti a vizet, és utánament a horognyélnek, ami hol itt, hol ott tűnt fel.

– Vigyázzatok, nagyon nagy... csak lassan... lassan! A háló öble most már csak kisudvar nagyságú, és benne tombol a víz. Anti már harmadszor hasal el a vízben, de egyáltalán nem fázik. Fogcsikorgatva kapja el negyedszer is a nyelet, és homlokán kidagadnak az erek. A halászmester látja, hogy fárad a hal, és szemében egy kis mosolygás van,

– Most már talán kifürödted magad, Anti? A legény tartja a nyelet, de boldogan.

– A mindenét! – és birkózva erőlködik a part felé. A vízben vonaglik valami nagy test. Olyanokat csap farkával, hogy mindenki csupa víz.

– Ez már nem megy el.

És felbukkan végre egy akkora harcsafej, hogy a halászmester kiveszi a szájából a pipát. Mindenki odanéz, amikor a legény partra húzza a háromméteres halat. A harcsa még mindig

nem adja meg magát, és halálos küzdelmében úgy leüti lábáról az öreg halászt, mint a kuglibabát a golyó.

– Fene a haladat – morog az öreg –, fene a haladat, ámbár nem bánnám, ha mindennap elütne. Na, ki eszi meg, ami harminc kilón felül van?

A vadász izgatottan topog a harcsa körül.

– Ugye, mondtam, ugye, mondtam... van ez egy mázsa is!

A nap most ért a fák fölé. A hálóban nyüzsgő apróbb hal ezüstös forgatag, valaki kurjant egyet, mert szép ez a reggel, a folyó felett varjak kárognak, s az üst alatt felcsap a rőzseláng. Szép ez a reggel! A napsugarak puha aranya most kezd melegedni, s a kondért nyalogató láng elveszik ebben a meleg ragyogásban. A tűz pattog, s Tecs, a kíváncsi szarka izgatottan cserreg az egyik nyárfa csúcsán, mert a füst a szarkának ételmet jelent, amire – sajnos várni kell. Várni kell, amíg az emberek elmennek, amíg kialszik a tűz, s csak akkor lehet óvatosan átkutatni a tanyahelyet, ahol lerágott csontok, halfejek és kenyérhéjak maradnak. És lehetséges az is, hogy a part mellett olyan sérült apró halak vergődnek, melyeket “szeméthalnak” nevez a halászsztár, sőt “gyomhalnak”, aszerint, hogy értéktelenek, de kárt nem tesznek, vagy még károsak is, mert a nemesalak ikráit és ivadékait pusztítják.

– Lődd le azt a szarkát – tanácsolják a vadásznak –, még valami vendéget hoz.

Az emberek szerint a szarkacserregés vendéget jelent. Így tudja ezt mindenki, csak a szarka nem tudja. A szarka egyszerűen nagyon éhes, a vadász pedig oda se néz, mert a hangról tudja, hogy messze van.

– Lelövöm én, ha hozol ágyút.

– Hát hozz neki egy ágyút, Anti, legalább kimelegszel... Ne mondja, hogy nem szeretjük.

Gerely Anti meztelenül szárítkozik a tűz mellett, meg-megfordul, mert a tűz felé néző oldala megég, a másik meg nagyon is hideg. Ruhái pedig egy ágason gőzölögnek, jelezve, hogy száradnak is.

– Nem mondtam, hogy vendéget hoz? – szólal meg az előbbi hang.

– Gyün mára molnár...

Most egy kis csend lesz, mert azon gondolkodnak, hogy ellenség-e hát a molnár, vagy nem ellenség. A halászmester el is komorul.

Mérlegeli magában a sérelmet, a múltkori igazságtalan összekoccanást, és – őszintén szólva – szeretne túllenni a kibékülésen.

Jön a molnár. Szürke a ruhája, keze, arca a lisztportól. Szeme pislog, mint a bagolyé, mert éjjel is örölt, s a szó a torkán akad, amikor meglátja az óriás harcsát. Megemeli kalapját, de nem lehet tudni, hogy ez a halásznak szól-e, vagy a harcsának. A harcsa se tudja, mert utolsó vonaglásában úgy mellbe vágja a fölé hajló molnárt, hogy az hanyatt esik pipástul.

A molnár prüszköl, a halászmester meg a kezét nyújtja, hogy felsegítse, de ezzel aztán el is intéződött minden.

– Hát így fogadjátok a vendéget? – dohog a zömök molnár, de nevet is.

– Az üveget! – rendelkezik a halászmester.

– Nono – bólint a molnár, és szájára illeszti az üveget, mint a cigány a klarinétot, csak kicsit több áhítattal, mert a szemét is behunyja, s csak az ádámcsutkája mozog, mint a szivattyú.

Aztán kezét nyújt a halászmesternek. Szó nem esik, de mindenki tudja, hogy a harag belefulladt a szilvóriumba.

A harcsa azonban még mindig mozog, ami bizony fuldoklást jelent, hát az egyik halász odamegy, és a balta fokával kupán vágja. A harcsa végleg elnyújtózkodik, jelezve, hogy így van ez rendjén, mert a tisztességes halász nem engedi kínlódni a halat. Az idő hűvös már, és pár óra alatt a halpiacon lesz, nem kell félni, hogy megromlik; nem kell élve tartani.

Ezek után a molnár – mint megbékélt és teljes jogú vendég – a halászmesterrel a bárkához ballag; hogy miért “bárka” ez a kis csónak, ki tudná megmondani? Az ember azt gondolná,

hogy a bárka valami nagyobb, vízen járó alkotmány. Holott a haltartó bárka rendesen kisebb a közönséges halászcsonaknál, ámbar vannak hajónyi haltartó bárkák is. Akármekkora azonban, oldalain temérdek lyuk van, a víz átfolyik rajta, és életben maradnak benne a halak. A bárka még abban is különbözik a közönséges csónaktól, hogy teteje van, s azon zárható kis ajtó, itt eresztik be az életben hagyandó halakat.

A háló nagy része most már a parton van, csak a zacskója ér a sekély vízbe, s ebben hemzseg a hal. A halászok a nagyját kapkodják össze, azokat, amelyek meg is élnek a bárkában.

A süllő és a kényes keszegfélék hamar elpusztulnak a szűk helyen, azért ezek mindjárt kosárba kerülnek, de közben a halásmester kiemel egy szép süllőt.

– Ennek te vagy a gazdája, Kálmán – tartja a molnár elé, aki illendően szabadkozik.

– Nem dolgoztam érte...

– A lisztért se te dolgozol, hanem a kerekek meg a kövek, mégis te szeded a vámot... Ebédre kirántja az asszony, frustukra meg gyere vissza egy kis halászlére.

– Hát... köszönöm – mondja a molnár –, majd meghálálom.

A molnár elballag, és egy kis csend marad utána. A maradék hal fröcsköl még a vízben, és mindenki arra gondol, hogy így van ez jól, s a békesség szelíd hullámai úgy áradnak szét körülöttük, mint a kondérban piruló hagyma illata.

Lutra már a halászok előtt hazaérkezett. Az alagútban kicsit megrázta magát, s a víz lepergett bundájáról, mint partról a homok. Kicsit szaglászott, orrát fintorgatta, mert a gémvágás sajgott, aztán végignyúlt fekvőhelyén. Hosszút szusszantott – ami sóhajtásnak is beillett –, megnyalta talpát, mocorgóit, de hiába hunyta le szemét, még szenderegni sem tudott a fájdalomtól. Ha ember lett volna, talán káromkodik, és bosszúra gondol – hiszen embert is ütöttek már orron –, de Lutra csak közönséges vidra volt, aki nem tudta, mi a bosszú, és nem tudta, mi a káromkodás. Ha gémmel találkozik, persze megöli, de nem bosszúból, hanem hogy megegye. A vidrának a gém nem gém, hanem hús; igaz, rosszabb hús, mint a hal, de ott volt az orra előtt, és Lutrát elkapta a vadászat gyönyörűsége. És most fizet a hibázásáért.

Közben a halászcsonakok elmentek a barlang előtt; ekkor még a nagy harcsa nem tudhatta, hogy bizony ezen a napon piacra kerül. Persze nem úgy, mint a vizek réme, aki a kilós pontyot úgy kapta el, mint a fecske a legyet, hanem mint a halászok büszkesége, de – felszeletelve.

Alig ült el a csónakok apró hullámverése a barlang zöld vízablakán, amikor újabb, távoli és szokatlan mozgásról számolt be az ablak. A másik kijáráson pedig emberi kiáltások és egy szarka cserregése hulltak a barlangba. Az emberi kiáltásokban izgalom volt, a szarka cserregésében pedig vágy és éhség.

– Mennyi hal, mennyi hal! – recsegte a szarka, mire azonnal leszállt két szürke varjú, és alaposan szemügyre vette a helyzetet.

– Kár, káár, hogy nem lehet odamenni!

Azután már csak ültek, de felkárogtak, valahányszor nagyobb hal csillant meg a hálóban.

– Jaj, mekkora, ezt is megfogták, ezt is eldugták, káár, kár!

Igen, Lutra tudta, hogy valami történik odakünt, de azt is érezte, hogy a zajongásban nincs semmi veszedelem. A lárma egy helyről jött, nem közeledett, hát nyugodtan aludt volna, élesre állítva érzékeinek csodálatos berendezését, de a seb lüktetni kezdett, és a nagy vidra csak úgy tett, mintha aludna.

A vízi ablak lassan kifényesedett, s a barlangban zöldes homály derengett. A vízpárák behozták az őszi reggel illatait, megszűrte fényét, a hátsó nyílás pedig a hangokat, melyek

fáradtan érkeztek ugyan, de Lutra tökéletes füle pontosan megmondta, hogy hol és mi történik.

A nádas felől erős zajongás hallatszott egy ideig, amelyben részt vettek még a cinkék is, de leghangosabbak a varjak voltak és egy Mátyás. A matyimadár úgy sivalkodott, mintha nyúzták volna.

– Itt viszi... itt viszi, viszi Nyaut, bújik, bújik, üssétek fejbe... vegyétek el tőle!

Mátyás egy fűzfán lármázott, biztatva a felháborodott madárnépséget, hogy támadják meg Karakot, a rókát, de ő maga egy lépést sem tett lefelé, mert bátorsága lényegesen kisebb volt, mint szemtelensége.

– Látom, látom, káár, káár! – károgott gyászosan egy öreg vetési varjú, ami illett is fekete tollazatához. A vetési varjú állítólag néha tartózkodik a húsételtől – különösen, ha nem jut hozzá –, s ezért hívják “pápista” varjúnak, szemben a “kálomista” varjúval, amely nem tart böjtöt, félig szürkében jár, s hacsak lehet, kerüli a növényi eledeleket. Végeredményben a vetési varjú hasznos madár, amelynek pusztítását törvény tiltja, a szürke varjú pedig káros és pusztítható. A pápistasághoz és a kálomistasághoz természetesen egyiknek sincs semmi köze, a húst megeszi mind a kettő, de a szürke varjú vadászik is rá, erőszakos, és a hasznos apróvadállományban nagy kárt tesz. Ezt a kárt némileg enyhíti, hogy Cin népét, az egeret és pockot is kontyon vágja, ha találkozik vele, de ezt megteszi a vetési varjú is.

A szürke varjú kemény legény. A hangja recsegő, mint a trombita, s ezt azonnal tapasztalta Karak is, míg el nem bújt nyári búvóhelyén, amely a legsűrűbb rekettyebokrok között volt.

Toró – a vetési varjú – csak gubbasztott és siránkozott a száraz ágon, de Rá – a szürke varjú – szó szerint vette Mátyás uszítását, és úgy vágott le Karakra, hogy a róka ijedten lapult le a nádban.

– A szél hordja el a tollad, piszkos tolvaj! – villogott Karak szeme, és gyorsan eltűnt a nádban, mielőtt még Rá fellármázza az egész környéket, esetleg idecsődíti a vadászt is, ami kész veszedelem.

– Itt volt, itt volt! – recsegte Rá. – Vitte Nyaut, és most eszi... eszi...

De a róka eltűnt, s a környék lassan megnyugodott. A cinkék lágy őszi hangon szölongatták egymást, a varjak leskelődtek még egy kicsit, aztán elszálltak a szántóföldek felé, hol az eke nyomán mindig akadt álmából kifordított bogár, gilisza, sőt egér is. A nap melegétől ellustult szél helyet keresett magának, hogy elfeküdjön a nádas valamelyik meleg tisztásán, csak Karak volt éber, ámbár most már megnyugodott, és megelégedéssel szemlélte Nyaut, amelyet mégiscsak megszerzett.

Karaknak kalandos éjszakája volt. A macskától kapott pofonokkal kezdődött, melyek vérbe bontották a róka ravasz képét. Igaz, hogy Nyaut legyűrte, de jött a vadász, és jelet tett a zsákmányra, jelezve, hogy a macska az övé. Karak ezután dühösen és szerényen a Lutra által meghagyott csukából vacsorázott, ami fél fogára is kevés volt, s az éhség lehajszolta a falu alá, ahol a baromfiólak táján mindig akad valami, ha jobban körülnéz az elszánt róka.

És Karak elszánt volt, mert gyomrában tüzes karmokkal vájta az ürességet az éhség. Elszánt volt, de nem könnyelmű, és ott vigyázott legjobban, ahol nem ugatott Vahur, a becestelen, aki eladta magát az embernek. Mert nem lehetett tudni, nem leskelődik-e a kertben vagy a tyúkólak táján.

Karak végigsurrant a kertek alatt, osztályozta az ugatások távolságát és a kerítések állapotát. Jobban szerette a zsíros, öblös hangú nagy kutyákat, mert ezek rossz futók, és csak a szájuk jár, míg rettegett a sovány, hosszú lábú ebektől, melyek gyorsak voltak, mindig éhesek és fogcsikorgatóan vadak. Utálta a drótkerítést, és megelégedéssel csúszott be ott, ahol napraforgószárból volt a sövény, olyan kis nyílásokkal, amelyeken a róka még csak átfurakodik valahogy, de a nagyobb kutya fennakad.

Karakot az egyik kerítés végében több és melegebb tyúkillat csapta meg, mint amit az éhes róka gyomra elbírhott. Rövid tanakodás után besurrant hát a kertbe, és éppen a tyúkólak felé

tájékozódott, amikor megrettenve vette észre, hogy a szomszéd kutya szintén átlopódzott, s ha az ő nyomaihoz ér...

A kutya rosszban járt, az bizonyos, és nem akart találkozni az idevalósi kutyával, de amikor orrába vágott a róka erős szaga, feledve, hogy engedély nélkül van a kertben: “Nyif-nyaf-nyif-nyaf... itt járt, itt járt! – kiáltással kezdett rohanni a róka csapáján, egyenesen neki a nagy házőrző komondornak.

– Róka... róka – igazolta magát a betolakodott szomszéd, de a házőrző se látott, se hallott a felháborodástól, és amíg jól kiverekedtek magukat, Karak már a réten loholt, éhesebben, mint valaha.

Éjfél elmúlt már ekkor. A hold előtt elnyúlt ködpára úszott a nyugati égen, és Karak több vággal gondolt a faluban hangversenyező kakasokra, mint a didergő vándor a meleg szobára. Dér még nem volt, de az ónos harmat hidegen csapott arcába, ha átbújt a lekonyult füvek alatt. Ez enyhítette a mély karmolások sajgását, melyeket néhai Nyau hagyott emlékként és figyelmeztetőül a következő macskaharcra, amelytől Karaknak – egyelőre minden kedve elment.

A nagy rétség azonban olyan dermedten csendes volt, a levegő olyan mozdulatlan, mintha kipusztult volna minden élet és minden élelem, ami elcsitította volna az éhség kegyetlen követelődését. Hiszen ha tavasz lett volna! De ilyenkor már nincs földön fészkelő madár, gyanútlan béka, tojással tele fészkek, amelyek könnyű reggelit jelentettek volna, mert elment a nyár, s az ősz kopott tarisznyájában csak emlékek voltak, amelyekből megélhet talán az ábrándos költő, de nem élhet meg egy pofonvert, éhes róka. Karak kiért a folyópartra, és végignézett a tájon. Kelet felől már kiemelkedett a dombok puha háta, nyugaton pedig most merült el a hold a messzeség határán. Most sötétebb a környék, mint éjjel. A folyó némán kúszott a magas part alatt, s a róka orrát édes, meleg illat csapta meg. Karak megmerevedett – mint mindig, mielőtt ilyen kockázatos vállalkozásra indult –, de aztán, bízva a sötétségben és az éhségtől hajszolva, leereszkedett a meredek parton a vadméhek föld alatti kamrájához. A kamra bejárása csak egy kis lyuk volt, amelyen tolult ki a viasz és a méz édes szaga, de belül, nagyon halkán, zsongott a titkos kaptár. Karak óvatosan benyúlt, és tágitani kezdte a bejárást.

– Kssz! – kapta ki a mancsát, mert egyik méh már összeszúrta, ami végleg feldöntötte az éhes rókában az óvatosságot. Itt csak a gyorsaság segít! Nekiugrott hát a nyílásnak, letépte a vékony peremet, és – bár nem mondta, hogy “egy életem, egy halálom” – egyik lábával bekanalazva az üregbe, bedugta fejét is, és kirántott egy nagy darab lépes mézet. És ha ezután valaki megfigyelhette volna Karak mozgalmasságát, azt mondta volna: “De jó kedve van ennek a rókának...” – pedig hát erről szó sem volt. Karak érzékeny orrát eddig három szúrás érte, és egy felháborodott méh már a fülében mozgott, hogy fullánkját elhelyezze.

– Kh-kh szssz-ujuj! – nyugtázta a fülszúrást, és akkorát ugrott, mintha rugó lökte volna fel. A róka meghempergett, dobálta magát, s belerohant a fütenger harmatos erdejébe, fejét rázva és farkát lengetve, de szájában a csodálatos ízű léppel.

A zúgó méhraj tanácstalanul kóválygott a sötétségben, de a mézszag rávezette őket a csámcsogó rókára, és ilyenkor Karak újra táncoló rókává változott. Ez a tánc persze rendszertelen volt, és inkább valami hajnali tornagyakorlathoz hasonlított, de a vidámságot általában nélkülözte. Közben a méz elfogyott, és Karak vadul elrohant, leseperve vizes bundájáról a maradék, bosszút lihegő méneket. Amikor aztán egyedül maradt, gyomrában már nyoma sem volt az éhségnek, de orrán annál inkább nyoma volt a méheknek, három mogyorónyi daganat alakjában. Az éhséget tehát nem érezte, de a szúrásokat annál jobban. Hogy a léppel együtt hány mehet nyelt le, ez már nem derült ki, de azoknak aligha volt idejük szurkálni.

A folyón ekkor mentek végig a csónakok a nagy harcsa vesztére, s Karak is elindult hazafelé, önkéntelenül a macska felé véve az irányt, mert hátha történt valami azóta Nyau

körül. Karak nagyot nyelt, mert a hús mégiscsak hús, és bár nem tudta, de érezte, hogy ő elsősorban húsevő, igazat adva a természetrajzkönyveknek.

És a róka állhatatossága ezen a szerencsétlen éjszakán végre megtermette gyümölcsét.

Karak előtt egy öregasszony ballagott a gyalogúton. Fején kosár, karján kosár, tele a reggeli piacra szánt almával, felül a szép pirosakkal, vevőcsalogatónak, ahogy ez már szokás. Az öregasszony számtani műveleteket végzett – csak úgy fejben –, hogy az alma árából mit fog vásárolni, s ebben látszólag el volt merülve. Egy helyen azonban lassított, mert valami fehérség ütött szemébe.

“Mi lehet az?”

Meg is állt egy pillanatra, mert a kíváncsiság ördöge már belekapaszkodott szoknyájába.

“Valami levél lesz. Talán szerelmes levél vagy valami más titok.”

“Titok a fenét – korholta egy józan hang –, újságpapír! Még elkésem a piacról...”

“Mégiscsak meg kellene nézni... nem kerül semmibe...” Hát megnézem! – beletalpalt a harmatos fűbe, és egészségeset prüsszentett. – Még meg is fázom... piha, egy döglött macska, de nini, egy zsebkendő!”

Felvette a zsebkendőt, körülnézett és megszagolta.

“Büdös bagószaga van, amúgy szép zsebkendő” – és mivel újra prüsszentett, meg is törülte vele orrát.

Így azután Karak az ember ijesztő jele nélkül találta Nyaut, és hosszas leskelődés után felkapta. De ekkor már világos volt, s a korán kelő Mátyás azonnal megkiáltotta a réti népnek, hogy Karak viszi a macskát, el kellene tőle venni.

Mindez azonban már elmúlt. A bokrok alatt csend van, a cinkék szétszóródtak, Rá – a szürke – és Toró – a vetési varjú – a szántásokon szorgoskodnak, Mátyás pedig elrepült megnézni, mitől hangoskodik Tecs, a szarka. A folyópartot erdő takarta, oda nem láthatott, de szárnyalását egy rövid csattanás eltérítette az iránytól.

A szarka elhallgatott, Mátyás pedig csendesen leszállt a nagy nyárfára, az ősi kilátóra, és leleskeledett, hogy a lövésnek milyen következményei mutatkoznak. De – nem történt semmi.

A száraz csattanásra Lutra felemelte fejét, Karak megállt reggeli étkezésében, egy kis figyelő csend lapult a határra, s a folyó felett sziszegő szárnyal repült két csörgőréce.

– Eltoltad, Miklós – mondta valaki a kondér mellett.

– A hátulsó kapott, mert röpült a tolla...

– Röpült hát, de vele... – kajánkodott az előbbi hang, de ez nem volt komoly kötekedés, mert mindenki nevetett. A kondér fölött olyan illatok születtek, melyek barátságra hangoltak volna egy végrehajtót is, nem pedig a halászokat, akik a barátságra amúgy is hajlamosak. Gerely Anti aggódva figyelte a halászlé fortyogását, és részben már felöltözködött. A csónak a bárkával elvitte a zsákmányt, hogy időben a piacra érjen, és kissé óvatosabban újra cserregni kezdett a szarka, ismét a molnárt jelentve, ami ellen most már nem tiltakozott senki, mert kezében terjedelmes fonott üveg himbálódzott.

– Hogy valamivel én is hozzájáruljak a szerencsééhez mondta, és az üveget a halászmester mellé állította.

– Igazad van, Kálmán: átkozott a hal a harmadik vízben, azt tartották a régiek, és az úgy is van.

– Harmadikban?

– Persze. Első: amiben születik és megnő, második: amiben fő, és a harmadik az, amit isznak rá, ha ugyan van olyan bolond, aki halra vizet iszik. Aztán ha nincs bor?

– Legyen! – mondta a halászmester. – Legyen! Az én fiatalkoromban a bor a kisbíró dolga volt, az hozta, az felelt érte, a regula szerint.

– Miféle regula szerint?

– Hát a halászsregula szerint. Akkor még nem szövetkezet volt, hanem halászbokor. A bokor “eleje” a kormányos volt, és nem a halászmester. Ő őrizte a bokor korszóját és a láda

kulcsát, amiben a pénzük volt, de borért a kisbíró ment; aztán ha útközben beleivott, úgy “eligazítottuk”, hogy máskor meggondolta. Én is megjártam egyszer. Mindig a legfiatalabb halász volt a kisbíró, olyan lóti-futi legényke. Hát – mondom – hozom a bort, de úgy tele volt a korsó, hogy majd kilotyogott. Mi tagadás, jól meghúztam. Amikor megérkeztek, azt mondja a kormányos:

“Lehűlj rám, Gábor fiam...” Akkor már éreztem, hogy baj lesz, de azért ráleheltem.

“Beleittál, Gábor fiam?” Nem szerettem hazudni, hát megmondtam, hogy: bele.

“Nincs semmi baj, Gábor fiam, de ezért hat »kötél« jár...”

“Kilotyogott volna” – védekeztem, de nem használt. Lekaptak a tíz körmömről, és olyan hatot vágta rám a vizes kötélvéggel, hogy a csillagokat megláttam fényes nappal. Amikor feltápáskodtam, üvegekbe öntözték a bort, s az üres korsót újra a markomba nyomták.

“Hát eredj csak, Gábor fiam, aztán méresd tele újra, de most már a saját költségeden...” Meghoztam a másik korsót, de nem nótáztam útközben, elhihetitek. Nagyon sajgott a – nadrágom...

– Disznóság! – szólalt meg Anti a kondér mellől. – Szeretném én azt látni, hogy engem...

– Ne kotyogj bele, Anti. Én is voltam olyan legény, mint te, és nem szólhattam semmit.

– De a kormányost nem csapta meg senki, ha vétett, ugye? Csak dirigált.

– Megint csak a levegőbe beszélsz, Anti. A kormányos mindig a dupláját kapta, mint a közlegény, ha vétett, és nem dirigált, mert a munkában és az osztásban egyformák voltunk. De mégis ő volt a bokor eleje, mert legjobban értette a dolgát.

– Aztán a bérlők ideje alatt mégis elromlott minden.

– Ez igaz. Akkor romlott el, amikor jött az új törvény, aztán már a halász nem halászott, csak dolgozott, mert bérletbe adták a vizet, és sohase tudtunk eleget fogni a kocsmárosnak, mert az lett a bérlő. Kiárendálta előlünk a vizet, mert pénze volt, az aztán dirigált; mi meg, mint az igavonó állat...

– Disznóság!

– Ebben már igazad van, Anti, el is széledtek az igazi halászok, aztán csak pusztult a hal, amíg csak szövetkezet nem lettünk. Most aztán magunk halászunk, de magunknak...

– És nem vernek meg bennünket... – mérgeskedett Anti a kondér mellől.

– Nem – bölintott a halászmester –, de ha engedély nélkül beleinnál a borunkba, szóval meglopnál bennünket, hát nem tudom, nem vágna-e kupán valaki, ha pedig valami nagyobbát vétenél, mondjuk, halat lopnál, bizony kirepülnél innen, gyorsabban, mint az előbb azok a csörgörécék, amikre Miklós lövöldözött, hogy jobban repüljenek.

– Szóval akkor most megint úgy vagyunk, mint régen?

– Hát ami a verést illeti, bizony úgy – nevetett a halászmester. – Hanem ekkora nagy harcsát nem láttam már jó néhány esztendeje.

– Hát ez igaz! Csúnyán megúsztatott, de marha erő van egy ilyen halban. Azonban úgy vélem, tán ehetnének...

– Nem is hinné az ember, hogy ettől az Antitól is kitelik valami okos szó – mondta a vadász –, ámbár majd meglátjuk, hogy találta el.

– Biztosan jobban, mint te a vadrécéket.

– Oszd ki a tányérokat, Jancsi, meg a kanalakat – mondta a halászmester.

Erre már csend lett. Az evőeszközök halkán koccantak, és még a szarka is elhallgatott a fán. A merőkanál óvatosan kotort a vörös lében, hogy meg ne törje a halat; először a vendégek kaptak, és Anti végül úgy állt a kondér mellett, kezében a nagy kanállal, mint a színész a nagy jelenet után, tapsra várva.

– Jó! – mondta a halászmester. – Nekem ízlik.

– Nagy ember vagy, Anti – bölintott a molnár –, ennél már jobb nem is lehet.

– Hát neked nem ízlik, Miklós?

A vadász csak a kezével intett, mert tele volt a szája, de a keze mozdulatában az volt, hogy aki halat eszik, ne beszéljen, egyébként pedig ne zavarják.

– Hát akkor magamnak is veszek – mondta Anti, megbékélve a múlttal és jövővel, és arra gondolt, hogy valamikor majd talán úgy emlegetik a Gergely Antal-féle halpaprikást, mint amilyet azóta sem főztek a folyó partján, nem is beszélve a nagy harcsával való küzdelméről...

A nap magasan jár már, és ragyogásában több volt a fény, mint a meleg. Ez a meleg azonban jóleső volt, mint a simogatás, és hozzátéve az illatokat, hangokat s a folyó beszélgető locsogását, csodálatos őszi délelőtté aranyozta a halászok külső és belső világát. Benne volt ebben az álomra készülő erdő, a párás mező, a magasan szálló ökörnyál, a varjak telt hasú károsgálása, a friss szántások föld- és kenyérszaga, az erdei avar kesernyés illata, a rőzsefüst kékes selyme, távoli kocsizörgés és hordókongás, benne volt a nyárból jött, de télbe tartó szelíd magyar ősz.

A vágyakozó varjak most leszállhatnának a tűz mellé, a vadász nem nyúlna puskájához, a halak feldobhatnák magukat a part mellett, a halászok nem gondolnának a hálóra, és a molnár se hallaná meg, hogy üresen jár a garat, mert az emlékezés és az őszi mámor órája ez, amikor az élet csónakja lágyan ereszkedik valamerre az ismeretlen vízen, s egyszerre látni az öröm és bánat ködbe vesző, távoli partjait.

Cser Gábor sóhajtott egy nagyot, aztán dúdolni kezdett, hozzá ümmögött ez is, az is, végül csendesen elterült a parton és a folyó felett a nóta:

*Éjjel-nappal vízen jártam,
nappal áztam, éjjel fáztam,
mégis nóta járt utánam,
válogattam a virágban,
legény voltam a világban...*

*Vízen most már alig járok,
csak a parton lesek, várok...
Lassan elhagy házam, kertem,
milyen kár, hogy öreg lettem!
Jaj de kár, hogy öreg lettem!*

Szállt a dal, amelyben az öregek fiatalok lettek, s a fiatalok öregek.

A parti erdő némán hallgatódzott, a folyó elnyújtózkodott ágyában, a pipák kialudtak, valahol egy távoli toronyban ütött egy rekedt óra. A halászmester nehézkesen megmozdult.

– Na, emberek, szedjük össze a szerszámot.

A mezők felett felszállt a köd, s a déli napsütésben felmelegedett levegő olyan magasra hajszolta fel a párákat, hogy ezüstös bárányszerűvé váltak, de ezeknek a bárányszerűeknek a bárányszerűségéből volt a gyapja. Hideg volt odafent, nagyon, mert ritka volt a levegő, és nem volt, ami megmelegedjék. De lent a szántások melegen gőzölögtek, az ekék csillogtak, a lovak izzadtak, s a vetőgépek csoroszlyái szinte úsztak a porhanyó földben, szorgalmasan rakva a vetőmagot: a jövő évi kenyeret. A határmezsgyék kórószálain zászlóként lengtek az ökörnyál fehér selyemszájai, és a barázdák fényes hasadékában némán jártak az ingyen-napszámos varjak.

Az eke után idősebb ember ballag. Fél kézzel fogja az eke szarvát, másik kezében ostor. Csendesen szól néha lovaihoz, csak hogy ne legyen olyan egyedül, hiszen a lovak maguktól fordulnak a barázda végén, és maguktól fordulnak új barázdába.

– Hajsza, Csillag!

Ilyenkor suttyant is egyet ostorával, ha már kihozta, de a varjak oda se néznek, mert a varjak jól tudják, hogy az ostorral nem lehet löni, ha csattan is néha, és jól tudják, hogy a szántó-vető ember egyáltalán nem hasonlít a vadászhoz. Nyugodtan ballagnak az ember mögött pár lépésre, és csak néha károg fel valamelyik, de ez nem a félelem károgása, hanem az irigységé, mert valamelyik rokon valami csodálatos egeret fogott.

– Jaj, mekkora falat, jaj, milyen kövér egér, kár... kár!

Csak az kár, ha másik fogja az egeret, míg egyáltalán nem szólnak semmit, ha maguk fogják, mert az természetes, és nem kár. Igaz, bajos is Jenné károgni, mert nyelni kell, amíg a szabadkozó egér leér a jeliiken egértemetőbe.

A szántogató ember hátranéz néha.

– Csak dőgozzatok, madarak!

A varjak nem szólnak semmit, mert nem kell őket biztatni, de nem is értik, mint mond az ember. Bizonyára valami jót, mert hangjában békesség van, és talán azt hiszik, hogy az ember kizárólag nekik túrja fel a földet, és most őket eteti egérrel, pocokkal, lótetűvel és gilisztafelvágottal. Ez az ember tehát jó ember, míg a másik, azzal a zöld kalappal és a vállára akasztott fekete ostornyéllal: rossz ember. Általában a lovakkal, ökrökkel és kocsival járó ember nem veszedelmes. Néha azonban a ravasz vadász is kocsira ül, és a lovak a fülüket se billentik, ha elsül az ostornyél, és valamelyik varjú lekarikázik a levegőből.

– Kár, kár... – siránkoznak ilyenkor, és lehet, hogy valami csúnyát is mondanak a zöld kalapos egyénre. Talán azt, hogy könnyű annak a villámló nyavalyával felszerelt embernek, de mit szólna hozzá, ha ilyenkor a varjak hátranyúlnának a frakkzsebbe, és pisztolyt rántva visszalőnének?

Ámbár a varjak nem tudják, mi a frakk, mi a zseb, és mi a pisztoly. Ők csak a kártékony egérféléket ismerik mint ennivalót, amely soha nem fogy el, hiszen – ha jól megy egy pár egérnek egy nyáron kétszáz ivadéka is lehet, szitává furkálva a földet, és elrágva mindent, ami elrágható. Ez a nagy szaporaság különösen száraz nyáron várható, amikor a lyukakba folyó esővíz nem pusztítja el a kölykeket, s ugyanazon a nyáron már a fiák is fiadzanak. Négyötször szül a mama hatot, nyolcat, és a nyár végére már hemzsegnak az unokák is. Ilyenkor a varjak pocakot eresztenek, és valami üzenetet küldhetnek a varjúrádión messze vidékekre, mert napok alatt újabb csapatok jelennek meg az egérdús helyen, és megmentik a vetést, az állatok takarmányát és az emberek kenyerét. Ilyen rádiója minden madárnak van – persze adó-vevő központtal –, mert jönnek az ölyvek, jönnek a vércsék, egy-egy sólyom is, sőt kiszállnak a gémek is egy kis alkalmi munkára, elkeveredve a piros lábú gólyanemzetséggel.

Ilyenkor csupa mozgás a határ; a gólyák és gémek tempósan lépegetnek, megállnak, levágnak, és már nyelik is a gyanútlan egeret vagy pockot, nem kérdezve, hogy nagyapa vagy unoka-e az illető. Estére félreáll a begyük, úgy tele van, ha ugyan itt találja őket az est, és nem kaptak napközben valami titkos üzenetet, hogy jó lesz elindulni dél felé, mert északon toporzékolnak már a tél felhőcsikói, és suhog a szél jeges ostora.

Az ölyveket és vércségeket ezek az üzenetek nem érdeklik. Az ő naptárukban későbbre van kitűzve az indulás, hát nyugodtan szitáinak a mezők felett, szinte egy helyben tapossák a levegőt. Ők már nem nyelik le egyben a prédát, hanem felszállnak valami száraz ágra, kazaltetőre, határkőre, és komótosan eszegetnek, szemmel tartva a környéket. Ilyenkor minden egérpusztító madár hasznos – így nemcsak az ölyvek és vércsék, a gólyával és vetési varjúval együtt, hanem még a szürke gém és szürke varjú is. Igen, de ezeknek a hasznos ingyen-napszámosoknak mégis vigyázni kell, mert ott leselkedik mindenütt a világ legnagyobb átka: a tudatlanság.

– Kár... kár... – sóhajtottak a varjak, és fogytán fogytak puskától, méregtől, csapdától, huroktól, amíg csak a tudósok azt nem mondták, hogy elég! De a tudomány is sok áldozatot követelt: ezreit kellett a vetési varjaknak, vércséknek, ölyveknek feláldozni, gyomrukat felbontani, jelentéseket készíteni, amíg a törvény is azt mondta: elég! Most már nyugodtan dolgozhatnak az egerészölyvek, vetési varjak, vércsék, de nem nagyon bíznak már az emberben, és ha Miklós, a vadász fényes csövű puskájával felkérgetőzik valamelyik kocsira, messze elkerülik a kocsit, amíg a gazda meg nem szólal:

– Dugd már el, Miklós, azt a bűdös puskát, világga mennek a madaraim, aztán foghatod te az egeret.

– A szürke varjak károsak, maga is tudja, András bátyám.

– Itt nem károsak. Majd tavasszal elgyühetsz a kis libák mellé, ott meglöheted, ott kárt tesz, de oda nem gyössz, itt meg lövöldöznél, mert hasznót hajtának. Hát itt nem lövöldözl, mert leteszlek a kocsiról.

Miklós kedvetlenül dugja el a puskát, hiszen azért ült fel a kocsira, mert azt a szürke varjak is bevárják. De nem lödözhet, mert az öreg András úgy leteszi, mint a pinto, gyalogosan pedig nem várja meg semmi, így azonban szépen megvárják a kocsit még a gyanakvó ölyvek is a fatetön, ahova felhordják a zsákmányt szellős ebédlőjükbe.

Az idő azonban lassan délutánra hajlik. Egy-két koci már kukoricaszárral megrakva dölöngél hazafelé, mert a dülöutakon nincs aszfalt, sőt még a Jó is botlik, ha valami egérfészek beszakad a patája alatt.

– Lábad alá nézz, Csillag – mérgelődik a kocsis magas trónusán, honnét a váratlan lóduás majdnem ledobta –, mert megnadrágollak!

– Jó, jó – billent farkával Csillag –, de ki a fene látja ezt a pocsék egérlakást, ha a föld alatt van...

A mezők mélyebb hajlásaiban már újra megszületett a köd, és lassan ritkul a madárvilág. Egy-egy csapat varjú felrebben a levegőbe, és elszállnak az öreg nyárfa felett, amelyen már a szürke varjak tartják esti megbeszélésüket, ami rendesen veszekedéssé fajul, mindaddig, amíg csak egy ölyv vagy vércse nem téved arra. Akkor nekiesnek az ölyvnek vagy vércsének, pedig az is szívesen megpihent volna az öreg fán. De a szürkék nem engedik. Marakodó, komisz társaság, az bizonyos. Nekimennek minden madárnak, s üzik, hajtják, amíg lehet. Minden szemtelenségnek van azonban határa. Ha például vándorsólyom vagy kerecsensólyom vetődik arra, a szürkék azt is megtámadják, s az előkelő utasok néha undorral kitérnek, de néha nem, és emlékképpen egy-két szürke harcost átsegítenek azokra a reménybeli vadászmezőkre, ahol már nem fáj semmi. Pedig hálások lehetnének ezeknek a nemes rablóknak, mert a levágott zsákmányt többnyire ott hagyják nekik. A sólyom nem fojtogatja a prédát, mint a karvaly vagy héja, hanem “pedzi” a levegőben, azaz úgy csapja el, mint a puskagolyó, hogy az áldozat nyaka törötten, holtan hull a földre. Ezért igyekszik minden madár inaszakadtában a föld felé, ha a sólyom feltűnik, hiszen ott nem támadhat, mert a szörnyű sebességben összezúzná magát. A szürkék és a szarkák is hamar elfelejtik a pórul járt testvért, és hamarosan megjelennek, ha a sólyom levágott valamit, köréje szállnak, s addig zajonganak, kérnek, rimánkodnak, sőt követelődznek, míg az előkelő idegen végig nem néz rajtuk.

– Hát egyetek, titeket pedig egyen meg a fene! – s egyetlen lendülettel otthagyja a zajongó gyülekezetet, továbbvándorolva vagy új zsákmány után nézve. Ezen a vidéken ritka madár a vándor- vagy a kerecsensólyom, és csak őszi vagy tavaszi vándorlásban tűnnek fel, amint ősszel melegebb tájakra vándorolnak, vagy tavasszal visszautaznak embertől nem háborgatott fészkelőhelyükre.

Most azonban nincs sólyom a levegőben, s a varjak csak egymást szidják, esetleg feltrombitálnak a nagy fa felett békésen átszálló fekete vetési varjakra.

– Káár... kár lenne ide szállnotok, ez a mi fánk, erre ne is gondoljatok!

A feketék nem is válaszolnak, egyenletes szárnycsapásokkal tűnnek el a messze erdő felé, ahol várja már őket évszázados alvófájuk.

A víz fölé hajló öreg nyárfa legfelső ágán egy szarka billegeti farkát, és jelenti az alatta károgó társaságnak:

– Ember, ember...

– Kár, kár! – mondják csendesebben a szürkék, és figyelik a csónakot, amelyben a halászok mennek hazafelé. Az evezők csendesen járnak, mint a madár szárnya, s egy fiatal szürke fölējük repül, mert kíváncsi a titokzatos emberre.

– Rá... rááá, rájuk kellene szállni, szemüket kívágni! Az evezők megállnak, s a vadász csendesen emeli a puskát.

– Durr! – köpi a puska a sörétet, a varjú pedig szárnyát-lábát széthányva hull a vízbe.

– Kár, kár, ugye mondtam?! – sivalkodik egy másik, és lohol a víz fölé, megnézni, hogy mi történt a kíváncsiszkodóval.

– Durr! – hördül újra a fegyver, s a másik varjút is mintha elkaszálták volna a levegőben.

– Tudsz te, Miklós – bólint Cser Gábor –, most már elhiszem, hogy meglőnéd te a vidrát is.

– Nem meglőni nehéz – szedi ki a kilőtt patronokat a vadász –, hanem meglátni. Télen a hóban, nem mondom, de ilyenkor... éjjel... – és csak legyint. A csónak kanyarodik, és felszedi a varjakat, amelyeknek – amint a nóta mondja – “már nem fáj semmi”. Az evezők aztán ismét elindulnak, s a csónak simán úszik hazafelé.

A vén nyárfa már üres, és csendes a folyó mente, csak Miklós száll ki, odébb egy kicsit, és keresi a macskát, amely részben Karak gyomrában tartózkodik. A róka alszik, ami jobb is, mert így nem hallja a vadász cifra jókívánságait, amelyek a macska, de főleg a zsebkendő eltüntetőjének szólnak. Miklós nem tudja, hogy az átkozódást meg kellene osztani, mert a lopást ketten követték el, ámbár ez a meghatározás sem helyes, mert Nyau Karaké volt, az öregasszony pedig a zsebkendőt – találta. Miklós tehát bánatosan néz a csónak után. Most már nem tud meg semmit Nyau elhalálozásának körülményeiről, és kutyaagolhat hazáig, holott kényelmesen ülve is hazamehetett volna. A vadász azonban tudja, hogy egyszer hopp, máskor kopp, tehát megnyugszik, ámbár hűvösödik az alkony, és miután megtudta, hogy most már nincs zsebkendője, lépten-nyomon ki kellene fűni az orrát.

Ballag a vadász, tarisznyáján ide-oda lődörög a két varjú, összevézve nadrágját, de ennek a nadrágnak sem fáj már semmi, mert a zsír, sár, vér és egyéb maszatok tették tűz- és vízállóvá. Ezen nem szűr át a tüske, nem fúj át a szél, nem hatol át rajta sem hideg, sem meleg, s idők folyamán nemhogy kopna, de vastagodik. Egyszóval: ez valódi vadásznadrág, amelyet nem kezd ki az idő “vasfoga”, mert még az is beletörne. Ezt nem kell kímélni, nem kell rá vigyázni, sőt nem is kell rágondolni. Miklós nem is gondol rá. Az ő gondolatai másutt járnak, és gondolatban végigtapogatja az egész folyópartot, minden leszakadt partrészt, vízbe dőlt fát, nádas kanyart, hogy hol lehet hát a nagy vidra tanyája. Talán a malom körül valahol? Nem, a vidra nem szereti az emberközelséget. Vagy elvándorolt, s a nyomai régiek voltak?

Nem! Jancsi tegnap talált friss halat... Hol lehet, hol lehet?

Lutra már megnyugodott a lövések után, hiszen a varjak ott potyogtak a vízbe a barlang előtt, és már a szarka figyelmeztetéséből tudta, hogy csónak jön a vízen. Ez nem izgatta túlságosan, de a lövésre már felugrott. Hallotta a varjak beletottyánását a vízbe, utána a jajgató károgást s az újabb lövést, ami már nagyon közel volt. Lutra a vészkijárat felé szimatolt, mert a csónak a bejárás fölött is elkanyarodott, amikor a varjakat kihalászták a folyóból, és igazán nem tudhatta, nem az ő bőrére megy-e a játék.

Az öreg vidra úgy érezte, hogy ez nem játék, a bőréhez pedig eltökélten ragaszkodott, talán jobban, mint Miklós a nadrágjához, mert a vadász nadrág nélkül is Vasvári Miklós, míg Lutrát bőr nélkül nem hívják semminek.

Feszülten nézte hát az alagút száját, mely a fény- és hangjeleket továbbította; a zaj azonban megszűnt, a hangok távolodtak, s az evezők loccsanásai is elmenőben voltak. Lutra ismét

hasra ereszkedett, és a gém jelent meg előtte, mert szeme alatt a seb sajogni kezdett. A seb felett melegebb levegő reszketett, mert egy kis láz fogta körül a mély vágást, és a seb nehéz párája kiszállt a hátsó kijáráson, ahol éppen Zu leselkedett, a dögbogár.

Zu egyszerre virgonc lett.

– Ejnye, de jó kis sebszag – és belerepült a barlang kiszálló meleg levegőjébe. – Itt van. Itt kell valahol lennie. Nézzük csak... – s addig mászkált a lehullt levelek között, amíg csak be nem bújta a hátsó kürtőbe. – Mmm... zmm – kapott szárnyra, és Lutra kinyitotta szemét, mintha azt kérdezte volna: “Hát ez meg hogy került ide? “ Az öreg vidra azonban nem tűrt meg lakásában idegent. Sem kicsit, sem nagyot. Feküdt, mint a kő, de figyelt.

– Mmm... zmsz... szép seb, szép mély sebecske, most kanyarodok egyet...

De Zu nem kanyarodott egyet, csak felet, mert amint elrepült a vidra orra előtt, Lutra egyetlen mozdulattal lecsapta. Ez a mozdulat félelmetes gyors és pontos volt. De Zu ezt már nem tudta, és nem is fogja megtudni senki, igaz, nem is kíváncsi rá senki.

Most már egészen árnyékba borult a barlang. A külső világ elcsendesedett, és a napnak már csak vörös fénye maradt a nyugati ég peremén, ahol a felhők is álomra készülődtek. A szántások és vetések felett lenge pára szállt összekeveredve az őszi tüzek füstjével, mert a szántó-vető ember elégette a krumpliszárat, kórókévét és kukoricatorzsákat, hogy az értékes hamut leszánthassa; de szívesen is rakott tüzet, mintha a sátoros ősök nomád vére ezt kívánta volna. Amíg fent járt a nap, csak a füst látszott, de ahogy sűrűsödött a sötétség, úgy nyílt ki a tűz szeme, s ha felcsapott a láng, egy-egy sötét árnyék állt fel a világosságban, mozdulatlanul, a roskadó zsarátnokba bámulva. De hogy mit látott benne, ki tudná azt megmondani? Lehet, hogy csak a tűz villanásait nézte, a lángok játékát, a gazcsomóban megbújt ijedt egerek menekülését, de lehet, hogy messzebb nézett, és sokféle tüzet látott: simogató, melengető, barátságos tüzeket és olyanokat is, amikor véres hordák tüzei lobogtak ezen a tájon, s az éjszakában az enyészet és a borzalom lengette denevérszárnyait.

A tüzek aztán elhamvadtak – mert minden tűz kialszik egyszer –, de az ember megmarad, hogy újra és újra tüzet rakjon, és meglássa benne a saját örömét vagy bánatát.

A tüzekkel egyidőben pislogni kezdtek a csillagok is, és amikor feljött a hold, a földi tüzekre már hamu borult, csak a hidegedő füst keveredett a köddel s a sötétséggel.

A barlangban most már sötétség volt, de Lutra ebben a sötétségben nagyon jól érezte magát; szemét nagyra nyitotta, és engedett az óvatosságból is, hiszen jól látott, és az egyetlen nagy ellenség, az ember, valósággal vak volt mellette.

A nagy vidra nyújtózkodott, és éhes volt. Az éhség halakat dobott vágyai közé, békát vagy vadrécét, egyszóval ételmet. Az élelem indulást sürget, tehát Lutra lecsúszik az alagút simára koptatott fenekén, szokása szerint megszagolja a vizet, aztán elmerül benne. Füleit gondosan lezárja, ámbár lezáródnak azok maguktól is olyan természetesen, mint ahogy az ember lélegzetet vesz, anélkül hogy gondolna rá.

A víz elég átlátszó, Lutra körülnéz, és lebegve viteti magát lefelé, ahogy a halászok mondják: “vízközt”, hogy alatta is, felette is embermagas vízréteg van. A fenéken valami mászkál, nem úszik, pedig hal. Éppen olyan éjszakai ragadozó, mint a vidra, csak hal, mégpedig menyhal. Eddig a parti kövek között pihent, s most félig úszva, félig csúszva “keresi a kenyeret”, ami a menyhalak étlapján vízi rovarból, álcából, féregből, békaporontyból, apró rákokból és – ez a baj – halikrából áll. Nagyon káros hal, de ez már nem sokáig káros. Lutra úgy ereszkedik rá, mint az imbolygó falevél, s aztán elkapja a halat, amely nem is nagyon szabadkozik. Lutra pedig szájában a hallal kidugja fejét a vízből, és pár harapás után: volt hal, nincs hal.

Az est csillagos, a környék néma, a szimat megnyugtatóan tiszta, a menyhal betömte az éhség marakodó száját, Lutra tehát nem siet. Ráfekszik a vízre, és viteti magát, csak a farkával kormányoz.

– Szép az élet – mondaná Lutra, ha ember lenne, de Lutra nem beszél, és csak érzi, hogy szép az élet. Egyszerű, mint a villanykapcsoló működése. Egy kattintás a falon, s fénybe borul a szoba, egy kattintás, és a világosságra sötétség szakad. Egy mozdulat lent a vízben, és az izmok rugóként lökik az élelem felé; egy hang, és Lutra eltűnik a víz alatt; egy áruló szellő, és fejest ugrik a vízbe, anélkül hogy számot tudna adni csodálatos szervezete bonyolult működéséről. De ne vessünk ezért követ a vidrára, hiszen millió és millió ember kattint egyet a falon, de távolról sem tudja, hogy a fény mögött milyen anyagok és gépek bonyolult működése termeli, raktározza, vezeti, erősíti vagy csökkenti az energiát, amiből munka vagy fény lesz. Egy kattintás a falon... villámlik a fény, vagy elindul a gép, s az ember is csak azt nézi: ég-e a villany, és elindul-e a gép. Mintha másképpen nem is lehetne.

A nagy vidrát viszi a víz, mint egy fadarabot, de emberi szemnek láthatatlanul, és a vidra érzi ezt, Lutrát most legfeljebb Hu láthatná meg, a bagoly, mint ahogy az előbb meg is látta; de csak egy pillantást vetett rá, és továbbszárnnyalt, azzal a pehelysima repüléssel, ami a baglyokra jellemző. Természetesen Hu egészen másként viselkedett volna, ha valami vándorpatkány vagy vízipocok úszik a vízen. Akkor Hu kiemelte volna a gyanútlan patkányt vagy pockot, és meglett volna az ebéd, mert a baglyok ilyenkor ebédelnek. A nagy vidrához hozzányúlni azonban egyenlő lett volna azzal, mintha valaki fel akarna lökni egy sebesen száguldó mozdonyt. Ez mindenesetre öngyilkosság; mivel azonban az állatok soha nem lesznek öngyilkosok, Hu is tovaszállt a túlsó part felé, ahol álmosan dorombolt a malom, és a nagy kerék olyan határozottan lépegetett a vízben, mintha ő hajtotta volna a folyót. A baglyot jó emlékek hozták a malomhoz, mert annyi patkány tanyázott öreg padlója alatt, hogy Hunak érdemes volt ezen a tájon leselkedni. Itt a patkányok sose fogytak el, mert a malom hozzáférhetetlen helyein békésen szaporodhattak, és mindig volt bőséges élelem a meleg, lisztszagú helyiségekben. De ha meg is fogyatkoztak volna, a folyó mindig hozott idegen, vándorkedvű patkánycsaládokat, melyeket a régiek azonnal befogadtak. A rokon érzés ilyen csodálatos ápolása azonban nem hatja meg az embert, aki utálja ezt a pestisterjesztő, nagyon kártékony, harcias, pikkelyes farkú rágcsálót, és pusztítja – ha tudja. Többnyire nem tudja, mert a patkány óvatos, értelmes, és csak annyira szemtelen, amennyire lehet. Néha úgy látszik, mintha eltűnne, és nem tudni, hol van, csak a megfojtott házinyulak, kiscsirkék tanúskodnak jelenlétéről. Megöl mindent, amit megölhet, megrág mindent, amit megrághat. Belefúrja magát a hízódísznó vastag szalonnájába, amit az elhájásodott sertés alig érez, elrágja a hízólúd úszóhártyáit, és kikezdi a ló vagy tehén érzéketlen patáját, ha nem veszi észre. És ha mindezekhez hozzávesszük, hogy majdnem olyan szapora, mint az egér, csak szeretettel figyelhetjük Hu szárnyalását a malom felé, ahol egyet-egyet kiemel a gerendák közül, a zsilip mellől, sőt az esőcsatornából, mert akadnak ilyen magasságkedvelő, turista patkányok is. Ez a kiemelés azonban nem mindig egyszerű, mert a patkány harap, ameddig tud, és a bagolynak úgy kell elkapnia, hogy semmiféle harapásról szó se lehessen. Hát nincs is. Különösen a süldő patkányokkal nincs baj, a csupasz képű, nagy testű családapákkal azonban vigyázni kell.

Ez a Hu a macskabaglyok családjába tartozik, és egérirtásban többszörösen kitüntette magát; de fogott már menyétet, hermelint, sőt hörcsögöt is. Igaz, néha leakaszt a fáról egy-egy kint alvó madarat is, de általában hasznos barátja az embernek, mint minden bagoly.

A malom kéményére olyan hangtalanul ereszkedik le, hogy azt semmiféle fül – még a vidráé se! – meg nem hallaná. Laza tolla nem súrolja a levegőt, és lába olyan simán éri a kémény peremét, mint az árnyék a vizet. Nagy, buksi fejét megforgatja, szembogarát teljes nagyságban kinyitja, és alaposan szemügyre veszi környezetét. Egyelőre csak a molnár egyik macskáját látja, amint végigmegy az udvaron, egy egérrel a szájában. A macska eltűnik az istálló táján, s ez jól van, mert Hu utálja a macskát – kicsit fél is tőle –, és zavarja, ha nézik vadászat közben. Azután az ablakot figyeli, melynek világos keretében megmozdul egy-egy árnyék, de el is tűnik. Hu ezzel nem sokat törődik, néha ugyan leselkedni szokott, amit ilyen

tudós madártól nem lehet rossz néven venni, s ilyenkor furcsa dolgokat lát, amit nem ért, de amelyekről nem is beszél, mert diszkrét természetű. De azzá) sem törődik, ha ember jön-megy az udvaron, mert érzi, hogy az ember őt nem látja.

Hunak azonban nemcsak látása tökéletes, de hallása is. Locsoghat a folyó, fújhat a szél, moroghat a malom, füle kiválogatja az érdemleges zajokat. Most is! Mintha puhán leesett volna valami könnyű test, és Hu pontosan oda nézett, ahonnét ez a kis moccanás felreppent. Igen, a nagykerék vastag tartógerendáján egy természetes patkány ült. Hu meg se moccant, mert a patkány is figyelt, és szemben volt. A bagoly nem sietett, de amikor a patkány megfordult, Hu elvált a kéménytől, mint egy lenge fátyoldarab, melynek se súlya, se hangja nincs. A patkány fölé repült, lassan ereszkedett, és amikor embermagasságra érkezett, elejtette magát, mint a kő.

– Csi-csikrr-kriny... – mondta röviden a nagy patkány, de búcsúzkodásra több időt Hu nem engedélyezett. Egyik lábával derékon kapta el a zsákmányt, a másikat szájkosárként az arcára vágta, és nehézkesen felemelte a kéményre. A préda erősen tornázott, hátuljával törzshajlító mozdulatokat végezve, de csak ő tudná megmondani, hogy ez kegyetlen torna volt.

Amint felérkeztek a tetőre, Hu elővette a fogót – éles, kampósan hegyes csőrét –, mint a fogorvos, ha a foggyökeret keresi. Ezzel a harc véget is ért, és – tálalva volt. Hu ebédelni kezdett a festői környezetben. Lent sustorgott a folyó vize, amelynek mélyén kis csillagok hintáztak, felette vándormadarak kiáltoztak a költöző rokonságnak, hogy jöjjön, aki hozzájuk tartozik, mert itt az idő; alatta morgott a malom, s a kövek forgása finom reszketésként ért a bagoly talpa alá.

Hu megelégedett volt, de nem tudta, hogy kellemes érzése a gyomrából indult el. Szervezetének gépezete most szedte részeire a patkányhúst, tökéletes biológiai és kémiai hozzáértéssel, megfelelő anyagokat küldve a vérbe, az izmokba, csontokba, szemekbe – mindenüvé, s eltávolítva a kiégett salakot, amely fehérre festette a zsindeket. Egyszerűen: Hu – emésztett. Emésztett, de nem mindent. A szőr és a csontok egy része kis gombócok alakjában állt össze a bagoly begyében, és ezeket Hu kiöklendezte, ahol éppen volt, nagy öröme a tudományos madarászoknak, akik ezekből a köpetekből állították össze Hu étlapját, s addig rágták a kevésbé tudományos emberek fülét, amíg azok megszűnték a baglyokat védő törvényt.

Közben felkelt a hold is a messzeség ágyából, és hízott képével úgy nézett a folyóra, mintha sose látta volna. A folyó tükre aztán úgy széthúzta a lomha vándor gömbölyű arcát, hogy egyik parttól a másikig ért, és Hu jól látta, hogy ezen a fényes szőnyegen átúszott Lutra feje, szájában egy ezüstös keszeggel. Leheletnyi idő volt ez mindössze, de a bagoly megérezte, hogy a vidra is látja őt. Nem törődött vele, egymás vadászatát nem zavarták, egyik sem szolgáltat éleimül a másiknak, tehát van vagy nincs – mindegy.

Lutra ugyanezt érezte. Látta a bagoly köpcös alakját a kéményen, de csak annyit tett, hogy a keszeget végleg elnyelte, pikkelyestül, ahogy volt. Aztán hasra fordult, és lassított, mert nemcsak a malom két vörhenyes ablakszeme nézett rá, hanem a molnár récéi is zajongtak, és mérges kutyaugatás csapkodott a víz felett, mondván:

– Hau! Hau-hu-hu-hau!

Lutra nyugodt volt, s érezte, hogy ez csak olyan felesleges hangoskodás az éjszakában, aminek semmi értelme nincs. Azt Lutra nem tudhatta, hogy a kutyák néha a holdat ugatják – ők tudják, hogy miért –, néha pedig csak a gazdának bizonyítják, hogy ébren vannak, csak aludjék nyugodtan, és néha a távoli rokonságnak küldenek vég nélküli üzeneteket, amíg ki nem szól valaki az ablakon:

– Elmenj innét, Bodri, ugatni, mert hozzád vágok valamit...

Az ugatás most is elhallgatott – pedig emberi hang nem hallatszott –, azonban a malom mögött ijedten lármáztak a molnár récéi. Lutra igen kedvelte a récehúst, és gyomrában

kellemes kívánások épültek. De a récelárma sem jelentett semmit. Nem volt elég vészes, hogy görényt vagy rókát lehetett volna sejteni. A récék a földre hintett szalmán alusznak egymás mellett, és ha valamelyik kinyújtja a lábát, kész a pánik.

– Jaj, sáp, juj, tás-tás, valaki jár itt! – azzal felugrik az álmos réce, és rátapos a másikra.

– Sáp-sáp... már rajtam van... jaj, jajjaj!

– Itt is, itt is, sáp-sáp... végünk van!

A sötétség nagy, a zűrzavar általános, fellökik egymást, letapossák egymást, és hosszas kavargás után megnyugszanak.

– Sááp-sááp – zárja le az éjféli ijedelmet egy vén gácsér komoly hangja. – Elment? – és mivel nem válaszol senki, hozzáteszi még: – Igen, elment, aludjunk, tááh-tááh – és szárnya alá dugja a fejét, ahol réceszagú meleg van, ámbár álmok is lehetnek.

Lutra önkéntelenül a part felé kanyarodott, ahol köpokróc védte a gátat, és a vidra szívesen elüldögélt a sima, nagy köveken, leskelődve, várva a jó szerencsét. A malom felől enyhe szél szállt a folyó felett, s a sokféle szag között elhozta a récék kíváncsi illatát is, ami még jobban megalapozta vonzódását a réceól irányában. Lutra füle szétszedte az érkező zajokat, s azokat megnyugtatónak találta. A két kutya hol itt ugatott, hol amott. Az előbbi lárma már elült, és Lutra úgy érezte: a kacsáknál nem előzte meg senki, csak vaklárma volt. A hold már jól felszállt a túlsó part fölé, és sárga, gödrös képe most úgy hullámozott a folyó tükreben, a csillagok között, mint egy vízbe merült aranytányér.

A folyó felett könnyű pára úszott, de a kanyaron túl reszketni kezdett valami vörös fény, amiből a malom épülete feketén emelkedett ki. Lutra nézte ezt a fényt, de nem gondolt semmit. Idegen volt a fény és távoli, de nem fenyegető. Amikor azonban nyikorogva kinyílt a malomajtó, a vidra lelapult. Egy ember állt a zsilip mellett a gáton, s a falu felé figyelt.

“Mi éghet?” – mondta csak úgy magában, aztán hallani lehetett, hogy megy fel a padlásra. A lépcsők dohogva vitték felfelé a molnárt, s amikor a padlásablakot kinyitotta, Hu ijedten lendült a túloldali árnyékba. A molnár arca most már teljesen kivilágosodott, valami nagy tűz távoli fényében.

“A nádas! – morgott a molnár. – A nádas. Mindig mondom, hogy ne engedjék azt a sok bitang kölyköt összevissza tüzelni... Most aztán oda az egész évi nádtermés, de még a tavalyi is, ami kupacban volt. Igen, most már biztos, hogy a nádas. Talán az egész leég...”

A molnár tehát a tűzrakó ifjúságot okolta a gyújtogatásért, holott talán nem is volt igaza. A nádas körül, a szántóföldeken több tüzezske is égett, és nem lehet tudni, melyik sziporkáját kapta föl a szél. Ámbár az is lehet, hogy valaki eldobott egy szál gyufát, s az avas nádban hosszú ideig bujkált valami kis parázs, míg most megfelelő száraz talajra talált s fellobbant. A többi már csak idő dolga s a szélé. Eső régen volt, s a lehajló nádbugák barna gyapotfejen úgy szaladt a lángocska, mint mókus a kihajló ágon. Szinte ujjongott, ugrált, csapongott, s a csend arra ébredt, hogy lángban áll a határ egy része, száll a tüzes üszők, s a kezdeti tétova pattogás harsogó ropogássá dagad az őszi éjszakában.

A molnár ledobogott a padlásról, megállította a malmot, csikordult a kulcs, és bezörgött az ablakon.

– Mari, hallod-e, aludjatok csak, kiszaladok a mezőszélre, ég a nádas.

Az asszony kinyitotta az ablakot.

– Csak nem kap az erdőbe is?

– Kap a fenét! Majd intézkednek a faluban. A nádas már megette a fene, de az erdőt meg lehet őrizni. Sietek vissza.

– Kérdezze meg majd, hogy kelt a tojás a piacon! A molnár mérgesen rántott a vállán.

– Most éppen azért megyek, hogy a tojásaidat áruljam... éppen azért... – ellépett az ablaktól, és ráfordult a gyalogútra. Hosszú árnyéka hajlongva indult el utána. Észre sem vette, hogy azonnal mögéje állt a két kutya, mert a kutyák is megéreztek valami veszedelmet ebben az éjszakai napfelkelésben.

Ekkor már úgy látszott, mintha északon kelt volna fel a nap ebben a szokatlan órában. A tűz teljes szélességében átkarolta a nádtengert, és füstös, vörös hullámai sisteregve ömlöttek a folyó felé.

Lutra nem érzett ebben semmi veszedelmet. Az ember elment, és a kutyák elmentek. Várt. Talán nem tudta, mire vár, de várt, és oda se nézett, ha a parti vízben egy-egy kis keszeg nagyságát meghaladó loccsanással dobta fel magát. Ekkor jött egy patkány, mint aki se lát, se hall, s ezt már a vidra nem nézhette. Mikor a patkány kellő helyzetbe fordult, Lutra megrohanta, és összezárta félelmetes fogait. Összezárta, de el is dobta rögtön, szinte kirázta a szájából, mert a patkány undorítóan és ragadosán büdös volt. A patkány amúgy se tartozott a tiszta állatok közé, hiszen a legrondább helyeken lakik, s hogy mi mindent megeszik, arról kár lenne beszélni, de ez a patkány kátrányos volt. Valahol nemrég ráfolyhatott a kátrány, talán a malomban vagy valamelyik hajón, s most a vidra fogai közt érezte a csípős kátrányszagot. Orrát undorodva dörzsölte a sima kőhöz. A patkány még ott fetrengett a kövek alatt, de Lutra rá se nézett. Majd addig hentereg, amíg a vízbe nem ér, és valamelyik nagyobb harcsa felnyúl érte, és elnyeli szőröstül és kátrányostul.

Az erdőn túl azonban félelmetes, lobogó világosság kúszott az égre. Lutra nem mozdult, mert valami nem volt rendben, és a világosság is sok volt.

Hát még a nádas körül!

A molnár sietve ment, s csak akkor vette észre az utána sompolgó kutyákat, amikor már messze voltak a malomból. Megállt, gondolkozott, aztán legyintett.

– Titeket meg nem hívott senki.

A kutyák leültek, szerényen és hűségesen csóválták farkukat, mert az emberi hang nem volt sem hívó, sem parancsoló.

– De ha már itt vagytok, hát – gyertek...

Ez már igen! Gyertek! Ezt már megértették. A pecsétetes szabadságlevél nem több a katonának, mint a kutyának ez az ismerős szó. Felugrottak, s most már mint jogos kísérők futottak gazdájuk előtt, holott eddig bizonytalanságban kullogtak hátul. A nádas távoli ropogására néha megálltak, hátranéztek egy kis bátorságért, mert szó, ami szó: féltek a tűztől. A nádas most már körös-körül égett, de belsejében nagy, fekete foltok mutatták, hol van víz, és hol akasztotta meg a tüzet a nyers rekettyebokrok sűrűsége. Az égig érő világosságban vadkacsák sápítoztak, s egy-egy fácánkakas is felberregett, ha már sarkantyúját nyalogatta a tűz. Néha megperzselt nyúl vágtatott ki a mezőre, de Karak bundája épségben maradt, mert amint a ropogás elkezdődött, Karak azonnal szedte az irháját, bár ezen az éjszakán talán meg se mozdult volna. Arca a macskakarmok és fogak csúnya nyomait hordta, ezeken meg a méhcsípések bütykei emelkedtek, és szeme is félig be volt dagadva. Karak enyhén lázas volt. Nem, ezen az éjszakán a róka aludt volna, mert Karak mindig tudott enni, és mindig tudott aludni. A macskából még volt is valami, ámbár nem sok... de a füstszag és a tűz pattogása Karaknak a menekülést tanácsolta. A ropogás eközben olyan hangos lett, mintha csordát hajtottak volna a nádason keresztül. Ezt azonban Karak már az erdőtől hallgatta, és szívesen nyalogatta volna sebeit, de nyelve nem ért fel az orrára. A molnárt és kutyáit biztonságos távolságból leste, aztán összegömbölyödött, sajgó orrát bundájába dugta, és úgy tett, mintha aludna.

A faluból egy-két ember szállingózott, akiknek tavalyi nádjuk még kupacban állt, és mérgeledni akartak, mert úgysem segíthettek. Azt pedig, hogy elégett vagy nem égett, idejében megtudhatták volna reggel is.

A gát egyik magasabb helyén a vadász állt, és szidta a kutyákat, mert hátha kijön valami a nádból.

– Nem tudom, mért hordja magával ezeket a dögöket, Kálmán bátyám.

– Mire észrevettem, hogy gyűnnek, már nem akartam visszaküldeni őket, ámbár dögöknek – nem dögök.

– Azt csak úgy mondtam – enyhült meg a jáger –, ilyenkor jöhet a puska elé valami.
– Akkor mi lehúzódnak a gát mellé. Ide gyertek! – szólta a kutyáknak a molnár, s a két kutya odafeküdt a partoldalba. – Na, látod, nem olyan dögök ezek. Felölünk vadászhat... Az erdőt nem kell féltetni?

– Nincs szél, és ritka az erdő. Na, most lapuljanak!

A puska felmutatott a levegőbe, és kilobbant. Utána suhogás, s egy vadréce nagyot puffant a földön.

– Itt maradtok! – reccsent a molnár a felugró kutyáira. – Éppen most dicsértelek benneteket.

A két kutya behúzott farokkal sompolygott vissza, és bocsánatkérőleg nézett gazdájára.

– Azt hittük, hogy szabad... Olyan nagyot szólta az az izé...

– Szép volt, Miklós!

– Pszt... – és a puska újra felemelkedett, de aztán leereszkedett – messze vannak... – intett a vadász fölfelé, ahol egy csomó vadréce zúgott el, összekeveredve a szálló tüzes pernyével. Később azonban újra csattant a fegyver, és egy réce megint suhogott lefelé.

Ekkor egy hórihorgas alak ballagott feléjük, és a vadász kedvetlenül akasztotta nyakába a puskát.

– Na, jön az öreg Keserű-Balog, ettől aztán nem szabadulunk.

Az öreg Balog teljes rozogaságában megérkezett, és mutatoujjával a kucsmája felé bökött, amit csak nagy jóindulattal lehetett köszönésnek nevezni.

– Vadásztok, mulattok... mink meg égünk...

– Majd maga megmondja, mit csináljunk! – keseredett el a vadász, mert arra gondolt, hogy egy-két kövér kacsát még kiszemezett volna a pernyék közül.

– Oltani kéne! Azt bizony... De hát tik csak vadásztok...

– Oltanám én, de lyukas a kalapom – dühöngött a vadász –, itt ez a sok víz, már gondoltam, majd a markomban hordom, de Kálmán bátyám nem engedi. Azt mondja, nem tud örölni, ha elhordom a vizet...

– Viccüni, azt tucc... ahó értő...

– Nem tudom, mit csináljak.

– Keresd, aki főgyújtotta. Azért fizetnek...

– Talán éppen maga volt, Ambrus bácsi... maga is tüzelt az este...

– A gazt el köll égetni, te is tudod.

– De a tüzet nem szabad otthagyni. Ha más nincs, földet kell rászórni. Maga meg csak otthagyta, aztán a szél felkaphatott valami kis üszköt... Hát ha engem megkérdeznek, ezt meg is mondom. Azért fizetnek...

– Ippen csak engöm mondol mög?

– Sajnos – tárta szét karjait a vadász, mint egy zöld kalapos Pilátus –, sajnos, a maga tüze a leggyanúsabb...

Keserű-Balog megrettent, és szeretett volna a molnár arcába nézni, de az szemébe húzta kalapját, a földet bámulta komoran, ámbár belül rázta a nevetés.

– Te csak mindig viccüsz, te Miklós... hát ilyen vótam én is, amíg fiatal vótam.

– Nem tréfálok én, Ambrus bácsi. Ez az igazság, és nekem azt meg kell mondani, mert – ugye – azért fizetnek.

– Nyavalyás kis fizetség, mondtam is az elnöknek, mondom, fő köne emelni a fizetésit ennek a Miklós gyeröknek. Szeret téged az elnök...

– Magát is szereti, Ambrus bácsi.

A molnárt erre görcsös köhögés fogta el, mert ha Keserű-Balog bement a tanácsházba, az elnök – állítólag – magára zárta az ajtót, s az írnok megesküdt, hogy a főnöke az éjjel elutazott. Balog ezek után az írnokot szomorította másfél óra hosszat, aki végül is türelmét vesztette:

– Jó, hogy itt van, Ambrus bácsi, a maga beszolgáltatásával valami baj van...

– Mii? – hördült fel Keserű-Balog.

– Valami kis emelés.

– Nyavalyát! Jól van az úgy, ahogy van.

Az írnok erre két asszonyhoz fordult, akik valami ügyes-bajos dologban vártak.

– Hallották? Ambrus bácsi azt mondta, hogy a kivetése rendben van.

– Hallottuk!

– Köszönöm, Ambrus bácsi, a fellebbezést ezek után nem is tárgyaljuk.

Keserű Ambrus csak kifordult az ajtón, és azóta is messze elkerüli a tanácsházát.

Erre gondolt Csöndes Kálmán, a molnár, miközben lenyelte a köhögésbe fojtott nevetést.

– ...a jelentést ugyan még nem írtam meg – mondta csak úgy mellesleg a jáger –, mert ez nagy felelősség.

– Mit is kőne itt jelönytetni? Mindönki tüzelt, nem igaz? A gazt meg a kukoricacsutkái el köll égetni. Ki is dobulták.

– Ez igaz, hát majd meglátom... Az is igaz, hogy mindenki tüzelt...

– Na, látod, Miklós fiam. Ha arra jársz, majd nézz be egy pohár borra... Hát te hogy vagy, Kálmán? – fordult a molnár felé.

– Jól! Vadászgatunk, mulatgatunk... aztán köszönjük a meghívást. Mondják, hogy finom borod van...

– Finom, finom, csak ujjan, amijjen, hát csak mulatgassatok, látom, már nagyobb baj nem lösz, elmék.

Keserű-Balog újra kucsmája felé bökött és elbotorkált.

A molnár tekergeti a parton a néma nevetéstől, de a vadász mérgesen nézett a rogyadozó alak után.

Később Miklós is elmosolyodott. Összeszedte a récéket, és odatette őket a molnár mellé.

– Vigye haza, Kálmán bátyám. Esztikének küldöm.

A molnár erre komoly lett. Eszti tizennyolc éves, ez a Miklós talán huszonöt. Fizetése nem sok, de amúgy rendes ember...

– Hát – köszönjük. Majd megízenem, mikor sülnek meg.

– Aztán ne várokozzék, Kálmán bátyám. Szél nincs, ami akart, már leégett. Én úgyis itt maradok. Ha valami baj lenne, kettőt lövök, így beszéltem meg a faluban is. De nem lesz baj.

A nagy nádas még imitt-amott fellobogott, de inkább csak füstölt, ahol a tűz küzdött a nedves zombékkal. Az égre vert fény csak a földön bujkált már, és újra ragyogni kezdett a hold kaján képe, mintha azt mondta volna:

– Tüzecske, velem akarsz kikezdeni?

A tűz nem válaszolt, mert fuldoklóit, sistergett, kapkodott, és itt-ott beszaladt a bokrok alá, ahol nyirkos volt minden, és végleg ellobbant. A rekettyebokrok apró kis ligetei tömören álltak. A szélső bokrok talán megperzselődtek egy kicsit, de belül nem ált meg a tűz, és itt lapultak meg az ijedt szívű kis fácántyúkok és egy-két, mindenre elszánt nyúl.

Karak ebben az időben ébredt fel, talán huszadszor, és idegeskedni kezdett, mert orra annyira tele volt a füst nehéz szagával, hogy hiába próbálta kifűjni belőle.

– Még a nyakamra jön valaki...

Amikor a molnár hazafelé ment a két kutyával, Karak meg se moccant. Az erdőben vastag sötétség lapult, de a fák koronája még úszott a holdfényben, és a gáton szaladgáló kutyáknak sejtelmük sem lehetett arról, hogy két ferde vágású rókaszem kíséri minden mozdulásukat.

A kutyák vidáman ügettek hazafelé, de beérve az udvarba, morogva szaglálódtek, és a molnár is meghökkenve állt meg, mert a kacsák ólja előtt mintha dunyhát repítettek volna, fehér kacsatollak libegtek a holdvilágban.

– Hát ez meg mi? Megzörgette az ablakot.

– Mari, Mari, alusztok?

Az asszony már nyitotta az ablakot.

- Na, mi volt, hogy volt, megkérdezte, hogy a tojás?
- Azt nem kérdeztem meg, de téged megkérdezlek: becsuktátok a récék ólját?
- Téglával támasztottuk be...
- Hát akkor gyere ki! Én meg se merem nézni, hány él belőlük...

Szerencsére Lutra nem volt gyilkos kedvében, és csak egy récének fogta meg a nyakát, s miután a réce azonnal kinyújtózkodott, kirántotta az ólból, és gyorsan tépni kezdte, mert nagyon kívánta a kacsapecsenyét. Később azonban valami zörgést hallott. Felkapta tehát a megboldogult szárnyast, és eltűnt a parti bokrok árnyékában.

– ...tizenhatsz, tizenkilenc – világíts jobban ide, a fene azt a lámpát! – húsz, huszonegy. Egyet vitt el a róka, a tűz égesse meg a ronda férgét. Majd mondok is ennek a Miklósnak valamit... de nem tűzi a kalapja mellé...

- Miklós nem lehet minden róka nyomában.

Ezt Eszter mondta, a molnár hajadon lánya, mert ő tartotta a lámpát.

“Éhen – gondolta a molnár –, hát így állunk.” A kacsák ijedten pislogtak a szokatlan világításban, és összebújtak a fal mellett, de nem is mehettek sehova, mert három ember és két kutya állt körülöttük.

– Hát most már megtörtént – mondta a molnár, és Eszti elé tartotta a két vadrécét –, egy helyett hoztam kettőt. Neked küldi Miklós... Mondtam neki, hogy majd üzenünk érte, ha majd megsütitek. Jó kövérek.

Egy kis csend lett. A lány úgy tartotta a lámpát, hogy ne érje arcát fény, az asszony bal kezére könyökölt, miközben a vadászt mérlegre tette. Sóhajtott.

- Hát ha kövérek, talán vasárnap...

– Nekem mindegy – mondta a molnár nagyon komolyan, és mindhárman érezték, hogy a fiatalok bontakozó ügye egyenesbe igazodott, csak Miklós nem érzett semmit, pedig a sors csapdája némán összezárult körülötte.

A molnárné nagyot tüszszentett.

- Azt a halványkék ruhát vedd fel, aztán ezekből is egyet hozzájuk vágunk.

Miklós sorsa ezzel teljesen megpecsételődött, mert nemcsak a vidra, de a vadász is szerette a kacsapecsenyét.

A molnár elfordult, és elment a malom felé. A récéket berakták az ólba, melyet most már bezártak, s mikor becsukódott a ház ajtaja, lassú, mély dörmögéssel örölni kezdett a malom. A hold már lent járt a nyugati égen, a kutyák lefeküdtek a küszöb elé, és a ködös homályban kesernyésen úszott a leégett nádas hűvös füstszaga.

A folyó felett párás köd szállt, és a köd alatt egy meglepően pocakos vidra úszott hazafelé. Ez a vidra Lutra volt, aki – ahogy mondani szokás – a kacsát magába fogadta. Nem az egészet ugyan, de nem sok volt, ami megmaradt belőle: láb, szárny, nyak – az értéktelenebb részek. A vége felé már csak éppen hogy majszott, mert tökéletesen jóllakott, és körülnézve az étkezés helyén, úgy érezte: ide egy ideig nem szabad jönnie. A szétszórt tollak messziről világítottak, és ösztönei mélyén idegenkedett minden feltűnéstől, akár hang, akár jel volt az. Ezen a helyen köves volt a part, nyom nem maradt utána, és nem is gondolta, hogy a bűnjelek Karak bűnlajstromát öregbítették. Karakét, aki ártatlan volt és szenvedő, mert haza nem mert menni a füstölgő nádasba, és sajgó fejével alig tudott mit kezdeni. Lutra mindezt nem tudhatta. Csendesen, jóllakottan úszott hazafelé, de szeme, füle nyitva volt, mert nagyon betegnek kellett volna lennie, hogy egyetlen vadászati alkalmat is elmulasszon.

Lutra pedig nem volt beteg. A gémvágást már kiszívta a víz, s amikor a túlsó part mellett valami mozgást érzett, farka, ez a tökéletes kormánylapát azonnal arra irányította. Nem, azt nem lehet mondani, hogy Lutra látott volna, hallott volna valamit, de érezte, hogy a folyó egyik sarkantyújánál valami mozgás van, s ez a mozgás – élelem. És Lutra nem szokott csalódni. Azon a helyen pontyok készülődtek téli szállásra, mert a hidegedő víz lehűtötte

vérüket, elvette étvágyukat, megölte azokat a mászkáló, lebegő, szemmel alig látható állatkákat, amelyekből a ponty elsősorban él, tehát a pontyok téli álmra készülődtek. Ezen a helyen a fenék gödrös és iszapos volt. Egy-egy ilyen gödör az ágy, s az iszap a párna és a takaró. Ahogy hültek a vizek, úgy lassult a pontyok mozgása, légzése, szívverése, s a meglassúdott élet nem kívánta sem a mozgást, sem a táplálkozást. A pontyok összeverődtek, elfeküdtek, és várták a telet, amikor már nem is esznek, csak nagyon ritkán és keveset. Kopoltyújuk alig mozog, szájuk ritkán nyílik, hogy a vízből kiszűrjék az oxigént, mert nem táplálkoznak, nem emésztenek, vérükbe salak nem kerül, amit az élet nemes gázának el kellene égetni; egyszóval olyan lassan élnek, hogy az néha hasonló a halálhoz. Ha azonban a tavasz majd felmelegíti a vizeket, vérük is felmelegedik, megéheznek, mozogni kezdenek, táplálékot keresnek, amely ilyenkor a tavasz érintésére szintén életre kel, és milliárdszám kínálja önmagát.

De ez az idő még messze van. Most még nyüzsögnek komótosan, bambán nézve a vizek országába, mintha háló, horog és főleg vidra nem is lenne a világon.

Lutra úgy vágódik közéjük, mint a villám. Nem is nagyon válogat, és egy kövér potykával már mászik is a partra. A ponty farkával jelzi, hogy ez a bánásmód sehogyan sincs ínyére, s amikor a vidra egy pillanatra kiengedi szájából, hogy új fogással véget vessen a csapkodásnak, a ponty úgy szembevágja Lutrát, hogy sebe vérezni kezd. Ezzel a mozdulattal aztán el is búcsúzik az élettől. A vidra harap egyet-kettőt, aztán csak ül, nézi a halat, hogy mozog-e, és ha ember lenne, talán azt mondaná, hogy:

– Mi a fenének kellett ez a hal nekem, hiszen majd szétreped a hasam, és még jól pofon is vágott.

De Lutra csak ül, nézi a pontyot kissé értetlenül, várva, hogy talán megmozdul, de így mit kezdjen vele? Körüszaglássza a prédát, odébb löki, átnéz a túlsó partra, aztán leereszkedik a vízbe, ahol már semmi mozgás nincs. Úszás közben mintha valami vonzaná a barlang felé, ahol száraz fekvőhely várja, és már jó messziről lemerül a víz alá, mert a part felől, a nagy nyárfa körül szokatlan füstfoslányok úsznak, és még messzebb mintha emberek mozognának.

Most már gyorsan úszott, és láthatatlan árnyként surrant be a láthatatlan alagútba. Ekkor lett az éjszakából hajnal. Keleten szürke derengés ígérte a napot, s az éjszakai vadászok most már mind nappali pihenőre vonultak.

Hu, a macskabagoly ismét átszárnyalt a vízen, karmai közt Csirikkel, a menyéttel, akit már jövet kapott el a földről, és nem ette meg, mert a világosodás hazafelé szorongatta. Majd otthon, a vén bükkfa odvában. Csirik bizony vigyázatlan volt, s a szabad vadászok éjszakai világában az ilyen vigyázatlanság vagy a zsákmány, vagy az élet elvesztésével jár. A menyét egy südő nyúl tarkójára akaszkodott, amint az áballagott az úton. Amikor Csirik megrohanta, a nyúl jajgatott, közben nagy port vert fel rugdalódzásával, s Hu kíváncsian odarepült megnézni, hogy mi az a nagy zenebona. A bagoly egyetlen libbenéssel a küzdők fölé került, s a menyétet – bár nehezen ment, mert Csirik ragaszkodott a nyúlhoz – legombolta a rémült tapsifülesről. A nyúl vakon elrohant, Csirik pedig – először és utoljára életében – szokatlan légi útra kelt, bár ezt nem szívesen tette. Amikor a folyó fölé érték, a menyét már nem élt, csak csüngött Hu karmai között, nem mint Csirik, a vérszopó, csak mint a bagoly reggelije. Mert bizony a menyét nagy vérszopó, amiről nem tehet, mert így szokta meg. Apró fogaival nem is tud nagy falatot harapni. Olykor egy kis puha egérhúst ugyan elfogyaszt – amivel hasznót is hajt az embernek –, de egyébként kártékony. Minden vadat – foglyot, fürjet, kisebb nyulat megöl, de más földön járó és fészkelő állatot is, amely elég kicsi ahhoz, hogy elbír vele. A mezők menyétje majdnem mindig hasznos, hiszen egér a fő csemegéje, de megbirkózik az ürgével, sőt a hörsöggel és patkánnyal is. Ha azonban baromfiólba kerül, a csirkéket sorra öldösi, a tyúkoknak vérét szívja, s a gondatlan gazdasszony sírva nézheti a pusztulást. Csirikről azt is mondhatnánk, hogy ingyenc, mert szereti a tojást, de ha nincs más,

megfogja a rákot és a békát is. Mindezekért azonban kár lenne haragudni Csirikre, aki csak egy kis kapocs a természet rendjének pontos körforgásában. Azt teszi, amit ez a rend számára előírt, és olyan fegyverekkel, amelyekkel született. És ne felejtsük el azt se, hogy az a bizonyos “vérszopás” nem fájhat jobban, mint az életlen kés, amivel esetleg elvágjuk a csirke nyakát, ugyanazon csirkéét, amelyből az “imádott” rántott csirke lesz. De ne hullassunk könnyet a sok Csirik közül ezért az egyért sem, amely most a bagoly körmei közt utazik, minden kényelem nélkül, éles horgokra akasztva, mert a bagolynak is eljőhet az ideje. Ritkábban ugyan, mint az egérnek vagy ádáz ellenségének, a menyétnek, de ha megjelenik a baglyok óriása, az uhu vagy az uráli bagoly, bizony ez a Hu is konyhára kerülhet fájdalmasan és röviden.

Ma azonban erről nincs szó. Hu viszi Csiriket, Lutra elnyújtózkodva emészt, egy szarka halk cserregéssel üdvözlí az éjszaka fekete tengeréből kiemelkedő napot, csak szegény Karak lett egy időre otthontalan, mert a nádas körül emberek járnak, felhőzik még a füst, és hazamenni nem lehet. Azt is lehetne mondani, hogy Karak szomorú, de a róka soha nem szomorú. Lehet, hogy fáj valami, lehet, hogy nincs valami, de Karak élelmes legény, aki a gyengeséget nem ismeri, és sohase tudja meg, hogy a vidra által elhurcolt récét is az ő számlájára írta a molnárné.

Karak egyelőre csak pislog, de még az is fájdalmas. Ezenkívül a növekvő világosság is aggasztja, és különféle búvóhelyeket juttat eszébe, mert itt nem maradhat. Mindezek tetejében pedig éhes. El kell indulni. Feltápáskodik tehát, egy kis vakaródzással megbolygatja a bolhákat, és lelógatott fejjel elindul, csak úgy találomra.

“Haj, haj, kutya élet, így elbántak velem...” – sóhajt, és lassú sompolgása talán részvétet keltene, ha látná valaki, és nem lenne Karak orrán a három bütyök, a méhek emléke, így azonban a róka képe határozottan humoros, mintha éppen prüszkölés ingerelné.

Ballag az úton, mintha megvetné a világot és magába szállva bűnei sokaságát restellne, holott erről nem lehet szó. Aztán látszólag ok nélkül bekanyarodik a bokrok közé; erre a kitérőre szükség van, mert nemsokára a malom következik, amit ajánlatos kikerülni. Az egyik kutya nagyon jól fut – ezt már tapasztalásból tudja. És ekkor a gerincén valami végigszalad.

Megáll a róka, és körülnéz. Hajnali csend, levél se rezdül, hát akkor mi? Szimatol, de a füstszagban nyoma sincs veszedelemnek. Végül felnéz a vastag bükkfára, amelynek odva peremén ott ül Hu, és nagy szemével Karakot nézi.

– Nini – pislog a bagoly –, itt megy Karak. Egy kis réti Hu visongott tegnap éjjel, és Nyauról mondott valamit. Kis rokonomnak igaza volt.

Karak úgy olvasott a macskabagoly szeme játékában, mint az ember az újságban.

– Igen – hajtotta fejét félre a róka –, a nádasnak pedig vége. A nagy világosság megette a nádat, még most is bűdösen felhőzik, most valami helyet keresek... Hu azonban nem engedte elterelni a beszédet.

– Nyauinak vége – csattintott csőrével a bagoly –, ez bizonyos, mert a Mátyást is hallottam lármázni, meg Rá is káromta, hogy Karak viszi Nyaut, azonban – vakarta meg csőre tövét Hu – Nyau gyors volt és ügyes, amint látom.

A róka vakaródzva válaszolt:

– Rosszul fogtam, mi tagadás, és Nyau veszedelmesen gyors volt...

– Vagy te lassú...

– Lehet – és Karak bozontos farkán idegesség szaladt végig –, lehetséges. Ha leszállnál a földre, magad is meggyőződhetnél róla, elég gyors vagyok-e...

A bagoly erre olyan hátborzongatóan nevetett, hogy a róka azonnal elindult, Hu pedig leszánkózott az odú sötét mélyébe, ahova puha port őrlött a szű, és csak eltévedt hangyák szedték össze a bagoly étkezésének bűzlő maradványait. Ez a bűz azonban a baglyot nem bántotta, mert a madaraknál szaglászról nem beszélhetünk. Hallásuk annál jobb, de elsősorban szemre dolgoznak, és látásuk valóban csodálatos.

Hu tehát körülnézett, meglazította tollait, azután lehunyta szemét a kellemes, telt hasú szunyókálás minden jelével.

Sajnos, szegény hontalan Karak ezt nem mondhatta el magáról. Igaz ugyan, hogy az előbb találkozott egy erdei egérkével, akire ez a találkozás nagyon szomorúan végződött, azonban Karak csak éhesebb lett tőle. Itt már ritkult az erdő, és meg-megvillant a víz szürke háta. A róka kifelé is leselkedett, mert a víz nemcsak hajókat szállít, de néha élelmet is. És az éhes rókának jó a döglött malac és a vízbe fojtott kutyakölyök is, amit a víz partra dob. A róka ilyenkor felcsap köztisztasági tényezőnek, és nagyon hasznos munkát végez, sokkal eszelebb hallgatva a természet parancsára, mint az az ember, aki ezeket a vízbe dobja.

– Hiszen a víz úgyis elviszi...

El, de ahova viszi, ott is emberek vannak, és a bomló hullától halálosan fertőződhetnek. A légy rászáll ezekre a rothadó dögökre, utána valamely fürdőző gyerek sebes kezére, vagy megszúrja szívójával, melyet az előbb a dögbe fűrt, és a hullaméreg ellen nincs orvosság.

Karak ezt nem tudja. Neki jó az ilyen koszt is, kár lenne ezért megszólalni. Ahány ház, annyi szokás. Karak is csak kis kapocs a természet körforgásában, és csak kis súly a nagy mérlegen, hogy az egyensúlyban maradjon. Ha tehát ő dögöt eszik, az úgy van jól, mint ahogy Csirik akkor sem enne dögöt, ha éhen pusztulna, s ez meg így van jól. A testnek is törvényei vannak, amelyek parancsolnak, s a test – emberi és állati egyaránt – ezekhez a törvényekhez alkalmazkodik.

Az eszkimók közé került európai elborzadva nézi, hogy azok kilószám eszik a bálnaszírt vagy rozmárháját, és ugyanez az európai pár hónap múlva már ugyanígy eszi a bálnaszírt vagy a fókaszalonnát, mert ha nem enne, elpusztulna a hidegben. A természet parancsolt, az emberi test alkalmazkodott, és vágyakozni kezdett a szalonna, a zsír, a kalória, a meleg után, ami az európai ételekben ahhoz az irtózatossághoz viszonyítva nincs meg kellő mennyiségben.

Ne hagyjuk azonban Karakot egyedül hontalanságában. A róka mereven nézi a partot.

“Mi lehet az? Tán Killi, a héja, galambot vágott le, vagy meglepte Tást a parton, és szétszórta tollait?”

Karak ezek után elfordította fejét, mintha a fehér tollak nem érdekelnék, de tovább ballagva a parthoz közeledett. A kutyák messze ugattak, a part teljesen néptelen volt, de a világosság már színeket vetett az erdőre, hát Karak nem sokáig tétovázhatott. Kicsúszott a partra, és Tas szétszórt maradványait felkapta. Aztán loholt vissza a sűrűbe.

“Lutra! Ez Lutra volt, érzem a szagán.”

Ezt persze nem szemrehányással gondolta Karak, és nem tudhatni, éppen ezt gondolta-e. Az azonban bizonyos, hogy a maradékot kiváló étvággal nyelte el. Nem kopasztva, párolva és sültve vagy rántva, hanem úgy, ahogy volt. A csontok ropogtak, és Tas kemény feje is úgy lecsúszott, mintha mellehúsa lett volna, amit már a vidra gondosan elfogyasztott.

– Cirr-cirr-cincere... – álmélkodott egy kis cinke, aki csak az idén született, és rókát még nem látott – cirrcirr... ki ez a csúnya nagy... izé?

Karak megnyalta szája szélét.

– Nem hallom, madárka, majd közelebb megyek...

– Crrr... – kiáltotta a kis cinke, és magasra repült csere-cserecrr-csere! Nézzétek, nézzétek...

– Mi az, mi az – kiáltott messziről egy Mátyás, akit minden érdekelt –, beszélj értelmesen, Citér!

Karak ijedten loholt a bokrok sűrűjébe.

– Cinciri-cinciri, nem tudom, hopp, egy féreg! – és a kis cinege már elfeledte Karakot, ami nem is csoda, hiszen kis fejében nagyon rövid volt az emlékezés fonala.

– A szél hordja el a tollad, Mátyás – villogott Karak szeme –, csak még az hiányzik, hogy a kutyákat a nyakamra hozd! – ezzel becsúszott egy sűrű iszalagbokor alá, amely egyedül állt

az embermagas zsombékok között, és alja majdnem olyan homályos volt, mint otthona, ahol a fél macska várja.

De ekkor már világos hajnalt árasztott a nap a világra. A malom kereke álmosan lapátolta a vizet, és a molnár Eszter nevű lánya most eresztette ki a récéket. A récék vidámak voltak, mint általában szoktak, Eszter azonban elgondolkodó, és nem örült volna, ha Miklós így látja meg, kócosán, félretaposott cipőben, és nem a halványkék ruhában, frissen kondorítva. Ámbár a jelek szerint a vadász már lenyelte a horgot, és csak Esztin múlik, hogy mikor emeli ki a szabad legényélet vidám, nagy vizéből. “Tán a farsang alatt” – gondolkodik Eszter, és rálép a kutya lábára, amint elfordul.

– Ujujuj... favég-favég! – üvölt a megsértett eb, és letaposott lábát magasra tartja.

– Úgy kell, számár, minek állsz az útba – mérgeződik Eszter –, és nem is léptem olyan nagyon rá – később azonban egy csodálatos sonkacsonttal jelenik meg, amit a kutya szájába nyom. – Na, itt van, de máskor jobban ügyelj!

A kutya széles faroklengetéssel nyugtázza a csontot, s azonnal rámorog társára, mintha azt mondaná:

– Takarodj! A te lábadra léptek vagy az enyémre?

A kutya elvonul a csonttal, a társ – aki mellesleg feleség – erre mérgesen lezavarja a kacsákat a folyóra, Eszti pedig bemegy a konyhába.

– Nem látom ezt a macskát már második napja – mondja anyjának.

– Ne féltsd te azt, majd megjön. Ügyes macska az nagyon.

Ez igaz, a macska ügyes – volt, de erről Karak többet tudna mondani... Karak, a hontalan, aki egy kis réceaprólékkal a gyomrában a molnárék fél macskájáról álmodik az iszalagbokor alatt.

Pedig talán haza is mehetett volna, mert az ő otthonát a fűzbokrok megvédték.

A nagy nádas még mindig füstölgött, de ez a füst már a tűz utolsó sóhajtása volt. Vékony szalagocskák kanyarogtak felfelé, hol itt, hol ott, de olvadni kezdett a hajnali dér, s a zsarátnokok hiába tapogatództak a megmaradt sás nyálkás szálain. A füst később már gőzzé vált, és amikor a nap jól megnézte a nádaszt, hogy mi is történt itt tulajdonképpen, már csak az üszkös és leégett fekete foltok panaszkodtak az éjszakai pusztulásról.

– Kár – mondták a vetési varjak –, határozottan kár, ámbár jó lesz ezt a változást közelebbről megnézni – és lekanyarodtak a nádasba, ahova eddig nem tudtak leszállni, de most nagy területen tövig égett a nád, s ilyen helyen mindig akadhat valami élelem. Akadt is. A megpörköldött áldozatok hiába bújtak a nádtövek hiányos takarásába, a varjúszem kikutatott mindent.

– Nini – kiáltott az egyik varjú –, itt csúszik Szi, az utálatos, a hidegszívű, aki madárfiókat eszik! Kár... itt, itt!

A varjú körül egész csoportosulás támadt, s a kígyó ijedten igyekezett ki a gyűrűből.

– Ne engedjétek!

A kígyó az éjjel megégett, hajnalban megfagyott, és kínosan fetrengett, amikor az első vágás érte, s azt már alig érezte, amikor négyen is húzták négyfelé.

– Rá-rá-rá – recsegett egy szürke varjú, és azonnal beállt a kötélhúzó közé, hiszen a kígyó most már nem is volt más, mint élettelen kötéldarab.

– Kár – mondták később a vetésiek –, milyen kár, hogy elfogyott – és tovább totyogtak a kormos törmelékben, mert a varjúbegy olyan, hogy abba mindig fér még valami.

A dülöutakon már szekerek zörögtek, s a szekerekből kivillogott az ekék kormánylemeze, amelynek hajlatát tükörfényesre súrolta az átforgatott föld. A hátsó kerekek között egy-egy kutya ballagott, maga körül érezve az otthont, pedig Miklós már kétszer kidoboltatta, hogy ne vigyék a kutyát a mezőre, mert agyonlövi.

– Azt próbálja meg – mondták egyesek –, még csak az hiányzik!

Miklós megpróbálta, és szerzett egy csomó haragost. Erre valaki elhíresztelte, hogy a vadász csak azt a kutyát löheti agyon, amelyiknek nincs a nyakában az adójegy.

Miklós erre kidoboltatta, hogy a kóbor kutyákat adójeggel együtt agyonlövi. A kóbor kutya veszettséget hurcolhat, irtja a hasznos vadat, tehát a határban semmi keresnivalója nincs.

Nem hittek neki, erre a vadász még agyonlőtt pár csatangoló ebet, és szerzett még egy csomó haragost. De a józanabbak már hazazavarták a szekérszerű kutyákat. Persze nem mindenki.

– Jóska bátyám, miért hozta ki ezt a kutyát? Hát nem értik meg, hogy nekem kötelességem a kóborló kutyákat elpusztítani?

– Nem az én kutyám, valamelyik szomszédé – mondta konokul az öreg.

– Szóval nem a magáé – és leakasztotta válláról a puskát.

“Nem mer ez úgyse lüni – gondolta Jóska bácsi –, csak itt komédiázik. Hát engem nem ijeszt meg!”

– Durr! – mondta a puska, és a Bodri nevezetű házörző abban a pillanatban itt hagyta a szolgálatot.

– Bodri, Bodrikám! – jajgatott az öreg, és még a kucsmát is megemelte a nagy bánatban.

– Mit siránkozik, ‘iszen nem a magáé...

Az öreg József azóta nem látja meg Miklóst, ha keresztülesik rajta, akkor se.

A kutyák azonban megritkultak a mezőn, és ha egy-egy mégis utána szökött a szekérnek, Miklós nem bántotta.

– Ne pusztítsd el! – kiabált már messziről a megtévedt kutya gazdája. – Mire észrevettem, már nem akartam visszafordulni, időt vesztettem volna.

Miklós csak legyintett.

– Nem is akartam. Én is szeretem a kutyát. Talán azt hiszitek, nekem öröm kutyákat lődözni?

– Majd kerékhez kötöm.

– Sose kösd, de vigyázz máskor. Megmarhatja valami veszett kutya, és elrendelhetik, hogy az egész falu kutyáját ki kell irtani. Az jobb?

Ezen a reggelen is ez az egy kutya óvatoskodik a kerekek között, s a gazda csak akkor látja meg, amikor földje végén leszáll.

– Hű, az apád irgalmát, te meg kijöttél?!

A kutya hasra fekszik, és a farkával bocsánatért esedez.

– Én nem bánom, de ha jön a vadász, jobb, ha világgá mégy. Addig vigyázz a tarisznyára.

Ezt már érti a kutya.

A “tarisznya” bűvös szó, és bűvös valóság, amelyből csodálatos illatok áradnak. Letelepszik tehát a tarisznya mellé – szalonna meg kenyér van benne, egy üveg borocskával –, és megmorogja a járókelőket, akikkel egyébként nem törődne. Sőt tarisznya nélkül talán barátkozna is, de így – mint őrszem – morog:

– Szolgálatban vagyok...

És megugatja a varjakat is, akiknek eszükben sincs közelebb menni. Ez az ugatás nem is a varjaknak szól, hanem az embernek:

– Vigyázok, vigyázok! Ha Toró idejön, darabokra szedem. Tessék nyugodtan szántani...

– Káár... káár, mi bajod van velünk, Vahur? Tudjuk, hogy akkor is kiabálsz, ha nem kell, akár az ember, de abból nem lesz ennivaló.

Aztán némán totyogtak a barázdában tovább, csak később néztek fel a ködös magasságba, ahonnan lágy kiáltások szálltak az őszi mezőkre.

– Lilik... lilik-gege-gágá-lilik...

– Gége népe megérkezett – káromgott egy szürke varjú –, remélem, továbbmennek...

De a vadlibák nem mentek tovább. Lehet, hogy fáradtak voltak, lehet, hogy megtetszett nekik a búzavetések ragyogó zöld színe, mert a vezérgúnár valami rendelkezést kiáltott mély torokhangon, s a libák ereszkedni kezdtek.

Persze nem rendetlenül és ész nélkül. Nagyot kanyarodtak, alaposan megnézték a határt, közben fogyott alattuk a magasság, és visszakanyarodva ott ereszkedtek le, ahol az előbb a csapatvezető leszállást parancsolt. A suhogó szárnyak megpihentek.

– Gágá-gegegá – mondta a vezető, és mereven nézett szét a környéken. Az egész csapat ugyanúgy merevedett meg, és az ötven pár hideg, csodálatos szem előtt nem maradhatott rejtve semmi, ami gyanús.

– Gegege-gegege – mondták csendesen a fiatalok, és talán azt is mondták, hogy itt, úgy látszik, mindig nyár van, mert lám, milyen melegen süt a nap, és ilyen zöldet ők még nem láttak.

– Gá-gá – lépett párat a vezérgúnár –, egyetek. S az éhes csapat tépdetni kezdte a vetést.

Igen, a vadlibák messziről jöttek. Országok maradtak el szárnyaik alatt, és egyre messzebb maradt el az otthon, a fészek, amelyet már régen belepert a hó. Talán a Spitzbergákról jöttek vagy más sarki tájról, ahol pár hónapos nyár van, s amikor nálunk még meleg aranyát hinti az őszi verőfény, az ő hazájukban már olyan kevés az élelem, és olyan dermesztő a hideg, hogy még ezek a kemény és jól felöltözött madarak sem bírják el. Ilyenkor ott már csak a jegesmedve leselkedik a főkára, és a sarki róka a dunnaludakra. Csak azok a madarak maradnak ott, amelyeknek nem fontos a növényi táplálék, megélnek halon is, és még melegebb a kabátjuk.

Ezek a vadlibák ősszel vándorútra kelnek délre, tavasszal északra. Majdnem az egész életük vándorlás. De költeni csak ott költenek, ahol születtek, mint nálunk a fecske vagy a gólya. Akkor kialakul a család, amely együtt is tart, amíg a fiatalok szárnyra kelnek, talán az első vándorlásban is még együtt vannak, amíg a következő tavasz, a párokra bomlás szét nem szórja őket. A rokonság azonban többnyire együtt utazik, és valamelyik, sok csatát látott vén gúnár vezetése alatt vág neki a meleg, ismeretlen, déli messzeségnek.

– Ge-ge – mondják tele szájjal a fiatalok –, milyen édes ez a fű... és mennyi van!

– Fene a hasatokba – nézi őket a szántogató ember –, tönkreteszitek azt a szép vetést! Ilyenkor nincs itt ez a vadász. Vadlibát lőjön, ne kutyát!

Az embernek azonban nincs igaza. A kár, amit a libák okoznak, nem számottevő. Persze, ha az ember elkésett a vetéssel, és a búza gyenge még, mire a libák megérkeznek, akkor baj lehet, inert a gyenge növényke gyökerestül kijön. Ennek azonban nem a liba az oka, hanem a hanyag ember. Ami pedig a vadászt illeti, ő bizony szívesen löne a szép madarakból pár darabot, de most nem lehet, mert az öregek résen vannak, és ismerik már a gyanús embert. A vezetők már sok csatát láttak, és sok serét sziszegett el mellettük, amikor egy-egy rokon szinte eltörött a levegőben, és nagy puffanással érkezett a földre. Ez a baj azonban csak akkor éri őket, ha este éjszakázni mennek a nagy, sík vizekre, vagy hajnalban újra kirepülnek a vetésekre. Legnagyobb baj ilyenkor a köd. Ködben még a liba sem lát, és alacsonyra száll, hogy legalább a földet lássa. Az ember pedig gödröt ás, vagy megbújik a nádasban, és a földet takaró esti, hajnali sötétségből egy-egy csattanó villanás mutat a magasba, s a kijelölt liba nem látja meg többé északi hazáját. Sok ilyenkor a sebesült is, amelyek meggyógyulnak, és sok, amelyik később pusztul el, prédájául esve szárnyas és földön járó ragadozóknak.

De most nappal van, süt a nap, ilyenkor nem lehet vadlibákra vadászni. Embernek nem, de a sólymoknak, sasoknak, héjáknak lehet. Ezek ellen nincs orvosság. Ezek jönnek, mint a fergeteg. Jobban látnak és jobban repülnek, mint a libák, hiszen ez a mesterségük, ebből élnek. Szerencsére kevés van belőlük, de – a héják kivételével – akkor vonulnak ők is dél felé, amikor a vadlibák, s követik a terített asztalt.

Igen, csata ez, amely nem múlik el, amíg csak élnek, és amikor vidám zajongással útra kelnek dél felé az északi madárhegyekről, kopár szigetekről és a tundrák egyhangú világából,

nem gondolnak arra, hogy sok ezren meglátják ugyan a déli tájak bőségét, de az otthont már soha.

A veszteség pedig annál nagyobb, minél hosszabb a tél, minél nagyobb az út. Enyhe télen áttelel nálunk a vadlúd, hiszen nem lepi vastag hó a vetéseket, és terített asztal van mindenütt, de ha kemény a tél, az éléskamra bezárul, s addig kell utazni melegebb vidékre, amíg csak el nem fogy a hó. Ilyenkor pár száz kilométerrel hosszabb az út, s a hosszabb útba több veszedelem belefér.

A szárnyas ragadozók követik a libasereget, és a vadászok is várják őket, hogy a hazatérőkből újra kivehessek a vámot. De a liba is olyan, mint a jó ló: siet haza. Februárban, márciusban már rövidebb ideig szólhat a puska. Hajtja őket a fészekrakás vágya, és vonzza őket az otthon, ahol születtek. Ott nem szól a puska, mert nincs ember, s a sarkvidék végtelen térségein csak a hóbagoly, az északi sólyom, sarki róka, hermelin, vidra adóztatja őket. Ez azonban úgy hozzátartozik életükhöz, mint az emberéhez a szívбай vagy a villamosbaleset lehetősége, amittől nyugodtan élünk, mert úgy érezzük, mintha velünk nem történhetne baj, és csak mást üthetne meg a guta.

Itt azonban szelíd a táj, melegen süt a nap, őszi csend hever a vetéseken – mi baj lehetne? A szürke varjak okvetetlenkedése nem érdekli őket, a szárnyak jók, a begy telik, az élet tehát mindenképpen szép és kíváncsú. A magasból látták a nagy folyót és odébb a nagy tavakat, tehát az éjszakai szállás is rendben van.

A folyón ugyan egy csónak úszott, de ez is rendben van, hiszen láttak ők messzi hazájukban kis csónakot és nagy hajót is eleget, de azok nem velük törődtek. A kis csónakok főkére vadásztak, a nagy hajók meg bálnákra, amely majdnem akkora volt, mint a hajó, mégis megölte az ember, aki mindennél erősebb.

A csónakot Petrás Jancsi hajtja, a halász, és Miklós ül benne mint utas. Megnézték a leégett nádat, és miután megnyugodtak, hogy annál zöldebb lesz tavasszal, most a varsákat nézik. Bizony a hal élete is örök veszedelem, s amikor a legnagyobb biztonságban érzi magát, akkor sétál be egy ilyen hálócsapdába.

A varsának két szárnya van, szája és tömlőce. A szárnyak karóval vannak a fenékhez tűzve, a part mentén, ahol a hal szívesen bogarászik, tapogatva, turkálva a vízínövények között. Megtapogatja persze a varsa szárnyát is, ami éppen olyan puha, mint a hínár. A háló azonban nem enged, mint a hínár, hát a gyanútlan ponty addig úszik mellette, amíg a háló tölcserfoma szűk szájához nem kerül, amely mögött megint szabad térség látszik. De csak látszik.

– Na, még ezen a szűk nyíláson túl leszek... – úszik a ponty, s amikor a szűk nyíláson túl van, akkor bent van a tömlőcében, mert a nyílás összehajlik utána, és a potyka vég nélkül úszkálhat körbe-körbe a zsákban, amíg csak Jancsi nem jön, hogy “kiszabadítsa”, ami a ponty szempontjából mindent jelent, csak szabadságot nem.

A varsák most már többnyire üresek.

– Elfeküdt már a hal, vége a varsázásnak – mondja Jancsi, és a hálót most már kiszúrja a partra, Ott majd megszáradnak, hazakerülnek, és csak tavasszal látnak újra vizet.

Miklós pipálgat elgondolkodva.

– Megjöttek a libák – mutat pipájával az égre –, éppen ötvenen vannak.

Jancsi a parton vesződik a hálóval, rázogatója, de amint odébb néz, megáll a szeme egy ponton.

– Gyere ki, Miklós, mutatok valamit.

– Mondd inkább meg, hogy mi az. A fenének mászkáljak ebben a sárban.

– Majd kihúszom a csónakot. Érdemes kijönnöd...

A halász elkapta a láncot, és a csónak orra felcsisszan a partra.

– Hát ide nézz!

A parton egy szép ponty hever, mint akinek már semmi gondja nincs. Pár pikkelye szétszórva, tarkóján harapás, egyéb semmi, de a pontynak – úgy látszik – ez is elég volt.

Miklós hátratulja a kucsmáját.

– Látom. Látom, csak most már azt mondd meg, mit tegyek. Azt mondd meg: hol keressem? Ismerem ezt a vizet, mint a tenyeremet, ismerem a partot, a környékét... és röstellem, de tehetetlen vagyok. Talán a télen...

– Hátha olyan helyen van a tanyája, amire nem is gondolhatunk.

– Nem tudom, de végére járok, ha addig élek is... Amúgy szép hal. Kövér...

A halász legyintett.

– Vidd el, friss ez még, ahogy látom, pár órás lehet.

– De akkor vigyél át a túlsó partra.

– Aha – mosolyodott el a halász –, aha!

Hiszen jól tudta, hogy előbb-utóbb a halász is hálóba, a vadász is csapdába kerül.

– Átviszlek, Miklós, legalább körülnézel egy kicsit, amikor nem várnak... mert hogy most nem várnak, az bizonyos.

A víz egyre locsogott, hogy semmi nem bizonyos ezen a világon, de ki érti a vizek beszédét? Jancsi nem értette, és Miklós sem értette, így hiába mondta volna, hogy a malom padlásablakából a molnárné figyel a két embert már régóta.

“Mit csinálnak ott – tűnődik –, talán isznak? Nem, nem isznak. Valamit néznek.”

A molnárné ocsúért ment fel a padlásra, és kinézett az ablakon, ahonnan messze ellátni.

Száz eset közül kilencvenkilencszer nem látott semmit, csak a szokott tájat, de egyszer mindig akadt valami, amiről beszélni lehetett.

“A doktor kocsija ment Szanyad felé; lógatta a fejét. Azt mondják, néha hajnalig is elkártyázik a pappal...”

Egy hétre való téma.

“Birkákat hajtottak a falu felé, jó lenne egy-két bárány nekünk is. Megnőnének itt a ház körül... Lánykoromban szóttunk, fontunk...”

Ebből megint szép mesék kerekednek, hogy milyen szép és jó világ volt akkor...

De most, most érdemes volt kinézni! A konyha sepretlen, a piszkos edény kazalnyi, a szobában szanaszét minden, akár a kirakodóvásárban. Ha ide cselleng a két férfi – erre még gondolni sem jó. Felkapja a kosarat, s azonmód, üresen siet le a meredek lépcsőn, csak egy kényelmesen mozgó kerék néz utána.

Miért sietni? – forog a kerék, mintha tudná, hogy egyszer kiesik a küllő, és új kerék jön nyomába, ő pedig a favágóra kerül, aztán tűz lesz belőle, füst, lenge pára, nyomtalanul elmúlva az idő örökös alkonyában, semmivé válva a semmiben.

– Miklós jön meg Jancsi, ugye mondtam... – sziszegi Esztinek.

A molnárné nem mondott semmit, de vitatkozni most nincs idő. Repül a vánkos, a cipő, a fésű, a tűzhelyre tüzelő, törlóruha a pálinkáspoharakon, a seprű, mint a villám...

– A hajad is! Csipkedd meg kicsit az arcod, úgy nézel ki, hogy kovásznak is elmehetnél! Itt ez a fehér kötény, tégy zsírt a serpenyőbe, ültess le őket a szobában, ha idejönnek, pálinkát nekik... aztán majd én is bejövök. Fehér kötényt, fehér kötényt, te szerencsétlen!...

Azzal kiugrik az ajtón, és eltűnik az istálló felé. Eszter akkor teszi be az ablakot, amikor a két férfi kiszáll a csónakból, s elindul a parton a malom felé.

– Talán nagyon is korán megyünk – aggódik a vadász, de a halász leinti.

– így jó. Most majd meglátod a házuk táját, amikor nincs kisöpörve minden sarok a tiszteletedre – és keményen megkopogtatta a konyhaablakot.

– Szabad-e pálinkás jó reggelt köszönteni?

– Jaj – pirul Eszti –, jaj, olyan rendetlenségben vagyunk, de hát ilyenkor, ugye, ki gondol vendégre?...

– Mondtam – védekezik Miklós, és szemével falja a lányt –, de ilyen ez a halász. Erőszakos.

– Ne nézzenek széjjel... Tessék...

A konyha ragyog, a szoba szellőztetett, enyhén meleg, az ablakon játszik a napfény, Eszti köténye patyolat, s két gömbölyű karja... ahogy önti a pálinkát, ahogy fordul...

– Tessék! Nem, én nem kérek, nekem erős.

Miklós eszméletlenül nyeli a pálinkát, a rendet, tisztaságot s a békés, szép otthont, a jövő ígérését...

– Te lány, jaj, te lány – nyit ajtót lelkendezve a molnárné –, na, téged is kibeszélnék... Se takarítva, se semmi, csak úgy összekapva minden... de hát dologban vagyunk. Töltsél, Eszti! Férfiember szereti így reggel. Az én uram azt mondja, hogy nem is férfi, aki nem szereti.

– Módjával! – iszik a vadász keneteljesen, aztán udvariasan feláll, mert jön a házigazda, paroláz a vendégekkel, mellőzi felesége szigorú pillantását, újra tölt és koccint.

– Na, legények, eggyel beljebb! Ti meg mire nézitek a napot? – akad meg a szeme Esztin. – Üssetek gyorsan a serpenyőbe egy-két tojást, mert éhen halunk.

– Nem azért jöttünk – szabadkozik a halász –, hogy fáradjanak...

– Téged meg nem kérdezett senki. Eszti, talán akad még egy kis kolbász a kéményben! – kiált ki a konyhába.

Kinn a vízen pedig himbálódzik a csónak, nagyot loccsan néha oldalán a víz, mintha azt mondaná: sajnálja, de Ő nem várhatja meg, amíg ezek kijönnek. S a víznek többnyire igaza van – hiszen öregebb, mint az ember –, mert bizony rövid már az árnyék, amikor csónakba ülnek a vendégek... Kint áll a család is. Jancsi meghúzza az evezőt, Miklós széles mozdulattal emeli meg kalapját, de amikor a folyó közepéről visszanéznek, már csak Eszti áll a parton, kötényét lengetve. Miklós pedig aggasztóan kihajol az integetésben.

– Te, én nem húzlak ki, ha belefordulsz... ámbár tudod, csak annyit mondok, hogy arany emberek. Ha valahova, hát ide nyugodtan házasodhatsz.

A vadász nem is válaszol, akár a vad, amelyik már terítéken van, vagy a hal, amelyik beletörődött a varsába, s most már csak a halászt várja.

Eszti szintén kissé holdkóros állapotban érkezik a konyhába. Anyja erősen szellőztet.

– Telibagózták ezt a szobát... te meg – néz lányára éppen csak hogy utána nem ugrottál a csónaknak. Aztán az az integetés is! Nem mondom, valami kis zsebkendővel még csak hagyján, de köténnyel... Hamar híre megy az ilyesminek.

– Megy a nyavalyát – mondta a molnár.

– Az én lánykoromban... de te nem az én fajtám vagy.

– Mari, ne mérgeśíts föl – komorodik el a molnár –, ne dühösíts föl, mert olyat mondok... nem tudom, ki a Poncius Pilátusnak a fajtája lenne! Hagyd békén ezt a lányt. Miklós rendes ember, és punctum.

Ezzel kiment a konyhából, és azt nem láthatta, hogy Eszti sírva dőlt az asztalra, s anyja azonnal mellé állt.

– Ne bolondozz, na! ‘Iszen csak úgy mondtam. Ha nem mérgeskedem, apádat még fejszével sem lehet elválasztani a pálinkás üvegtől. Miklós szép halat hagyott itt...

– Halat?

– Halat. Abban igaza van apádnak: rendes ember ez a Miklós, szép ember, csak azt nem tudom, rántva szereti-e a halat, vagy inkább lének.

– Levesnek – hüppög Eszter –, sok hagymával és egy kis fehér borral.

A “rendes ember” igen csendesen viselkedik a csónakban. Kabátja nyitva, inge nyitva, szíve nyitva, és hull rá a déli verőfény meleg ragyogása. Nem szól ő se semmit, akár a beteg varjú a fán, de arca világba kiáltja a boldogságot.

Elúszik a csónak az öreg nyárfa alatt, melynek fogytán fogynak reszkető levelei. De nincs is már a levelekre szüksége, mert gyökereit marokra fogja a fagy, nem eszik, és nem is

lélegzik. A föld nedvei elhidegülnek, besűrűsödnek, a gyökerek nem szívnak, hogy az élelmet felküldjék a legmagasabb ágakba is. A nedvek keringése megáll, s a kéreg alatt újra egy évgyűrű jelenik meg a sok régi évgyűrű körül. Álmos az öreg fa, és aludni akar. Szélnek ereszti leveleit, a suttogó lombot, ami az ő tüdeje, ami megfagyna a télen, mert messze ment a nap, az örök anya, amelynek meleg sugárzására majd újra felébred tavasszal. Álmos az öreg fa, de a téltől nem fél, mert a tél keményen markában tartja a partokat, a gyökerek nem szakadnak el, s vízbe dőlésről szó sem lehet. Csak a tavasztól fél, az árvizektől, amikor reszket a föld körülötte, mint a kocsonya, mert teleitta magát nedvességgel, s ilyenkor rettentő súlya húzza a víz felé. Véletlenek persze lehetnek, de véletlenre nem érdemes gondolni, mert a vén nyárfa úgysem tudna magán segíteni. Az élelmet kérge alá raktározza, többet nem tehet. Vár, és álmra készülődik, mert a nyárfa a nyár fia. Így mondja ezt a régi vers is:

*Rétaljbán áll s berekszélen,
utat mutat nyáron s télen,
reszket, bár szellő se lebben.
Ősszel a varjú károg róla,
nyáron kis vércsék ringatója,
altatja őket az estben.*

*A felkelő nap rajta lobban,
és Dávidot lesi a holdban,
aki szomorúan hegedül...
Rajta kiált a sárgarigó:
"Huncut, huncut, huncut a bíró!"
Mintha ő tudná egyedül.*

*A nyújtófának ő a fája,
viharban – jaj! – ne menj alája,
az istennyila szereti,
a cigány teknőnek faragja,
rajkóját is benne ringatja,
s malacát belőle eteti.*

*Szellős állványok pallófája,
a kubikosok talicskája,
kisszék is belőle készül,
a felhők magas csúcsán ülnek,
ágán a szelek hegedülnek,
s nincs ünnep nyárfagally nélkül.*

*Télben a kedves ősz siratja,
ősszel a nyarat takargatja,
tavasszal a nyarat várja,
nyári füzekben nyárfa lobban,
puha szíve csak nyárban dobban,
a nyárfa: a nyárnak a fája.*

De sokan vannak még, akik, bár a nyár fiainak vallják magukat, mégsem utaznak el a tél elől, csak jobban felöltöznek. Karak például jóformán elhullatta már nyári szőrét, amely ritka,

és télen hideg lenne. Új bundája alul pehelyszőrrel van tele, s erre borulnak a takarószőrök, fittyet hányva minden hidegnek. Ilyenkor szép a róka bundája, ilyenkor érdemes meglőni – mondják a vadászok –, ámbár Karak ezt ostoba és elítélendő szokásnak tartja.

A legmelegebb bundák azonban azok a tollbundák, melyekkel az északi vándorok, a vadlibák érkeznek. Ami kor a tavak, az éjszakai szálláshelyek befagynak, a vad libák csakúgy leszállnak a kemény tükörré, mint a puhára. Lábukat behúzzák a toll közé, szárnyuk alá dugják fejüket, és alusznak, csak a víz nem ringatja őket. A jég pedig tehet, amit akar, pattoghat és vastagodhat, ez őket nem zavarja. Végül is a jég enged, mert reggel, amikor szárnyra kap a csapat, minden liba helyén egy kis mélyedés marad, melyet testük melege olvasztott ki. A libák azonban még csak nem is tüsszentenek, mivel ez nem szokásuk. Edzett utasok ők, akik házukat, ágyukat és dunyhájukat is magukon hordják tökéletes tollprém bundájukban. Nem is a hideg elől vonulnak dél felé, hanem azért, meri a hideggel együtt jár a hó, s ha ez eltakarja a vetéseket, addig kell repülni, a míg valahol nyitott kamrára talál, melyet nem takart le a megfagyott felhők szétszakadt, kavargó hópalástja.

Könnyű a fecskének, a gólyának és a vadlibának, de mit csináljanak a kurta lábú rágsálók? Az egerek, pockok, mókusok, pelék, ürgék, hörcsögök? Ők nem vándorolhatnak ezer kilométereket, tehát elbújnak, ahogy lehet. Egy részük bevonul az istállókba, pajtákba, sőt emberi lakásokba is, de a mezei népek föld alatti szállásukban húzzák meg magukat, melyet összerágott szalmával jó előre kibélelnek.

A legnagyobb, legkártékonyabb, de legmérgeesebb is köztük a hörcsög. Ez az irigy, pocakos kapitalista egy-két méter mélyre is leás, megfelelő hálósobát készítve becses és zsíros személyének. Ott azonban nem tűr meg senkit, még hörcsögnél és szépreményű csemetéit sem. A hálóteremből kisebb termék nyílnak, amelyek elárulják a hörcsög egész egyéniségét. Egy ilyen főúri, föld alatti palotában műkincseket is gondolhatnánk: ékszereket, szobrokat s a hörcsögök csatajeleneteit aranyrámában, azonban ez a mogorva tőzsér semmiféle ilyen limlomot nem gyűjt, és talán igaza is van.

– Az a mienk, amit megeszünk – szuszogja, amíg csak téli álmra nem hajtja terjedelmes pofazacskóit. Előzőleg azonban keményen befalazza a bejáratokat, és szemlét tart a kisebb termekben elhelyezett készletek felett.

– Talán elég lesz – vakarja dagadt pocakját, és bekap egy-egy szem búzát, árpát, kukoricát, mert a melléktermekben kizárólag – élelem van. Sok élelem, mert a hörcsög aggályos fősვნისებაში néha száz kiló gabonát is összegyűjt. Ha azután közben megennyhül a tél, és gyomra korgására felébred a keserű várúr, eszik, amíg újból meg nem feszül a nadrág a has táján, s akkor alszik tovább. Mivel azonban egy mázsa gabona komoly érték, a hörcsögnek számolni kellene az emberrel is, aki kilesi a hörcsöglyukat, feltöri a magtárajtót, s a dús készleteket elrabolja, így gondolja ezt a hörcsög, mert a rablás szerinte ott kezdődik, amikor az övéhez nyúlnak. Amíg ő rabolta meg az embert, addig tisztos munka volt... verejtékes, krajcáros gyűjtögetés öreg napjaira, amikor a föld felett a tél járja a kopogóst. Sikolt ilyenkor a szél felhőnyi dudája, porzik a hó, nyargal az ördögszekér, mint az örültek szelleme, de lent pocakos meleg béke van.

Ki nem haragszik, ha jó álmát megzavarják? Ki szereti, ha magtárját feltörik? Senki! A hörcsög pedig éppenséggel nem, és ha időben nem ütik kupán ásóval vagy lapáttal, csúnya, mély sebeket hagy az ember lába szárán. De ezzel aztán oda a vagyon, oda a várkastély, sőt a bunda is, melyet később vidám hölgyek hordanak “kanadai mókus” vagy “szibériai mormota” néven. Ez ellen azonban a néhai várúr már nem tiltakozhat.

Nagyjából így él az ürge is. Az egerek azonban csak nagyon kemény télen alusznak rövid ideig, de amint lehet, kijárnak, és a hó alatti alagutakban rongálják a vetéseket. Egy-egy merészebb egérdalia kimegy még a hó tetejére is. Ez majdnem öngyilkosság, mert a téli ragadozók az egérhúst általában a legfinomabb pecsenyének tartják. A róka vágatva megy az

egércincogás irányába, és a tél szárnyas lovagjai is szívesen felcsippentik a hóról a köteles óvatosságról megfélemezett hőst.

A peléket ilyen gorombaságok nem érhetik. Ők igazi hétalvók, hiszen októbertől áprilisig alusznak faodúban, sziklaüregben, elhagyott madárfészkekben, melyeket télire berendeznek. Ezek többnyire erdőlakók, nem is sokan vannak, és az ember elől annyira kitérnek, hogy csak ritkán találkozunk velük.

Annál jobban ismerjük a bozontos farkú, vidám ugróművészt, a mókust, akit teljesen feleslegesen ajándékozunk meg szeretetünkkel. Ahol sok a mókus, eltűnik az énekesmadár, mert nagy kedvelője a tojásételnek és a fiatal madárcsemetéknek. Mondjuk meg nyíltan, ez a pamacsos fülű betyár közönséges fészekrabló, madárgyilkos. Persze, vitaminra neki is szüksége van, azért szívesen fogyaszt gyümölcsöt, diót,ogyorót, makkot, mindenféle erdei magvakat és az ágak kérge alatt levő puha háncsot is. Izgékony természete azonban nem bírja a hosszú alvást, és csak nagyon zimankós napokon hever kényelmes, bérelt fészében, melyet vagy maga épített, vagy valami nagyobb madártól bérelt ki öröklakásnak. A gyűjtés szenvedélye benne is megvan, de raktárait széttelepítve, különféle faodvakban tartja. Zsugorisága nagy, esze azonban rövid, s így előfordul, hogy egy-egy raktárról megfélemezik, s a nagy bükkfa odvából mogyoró vessző dugja ki bársonyos levélkéjét. A kis mogyorócsemete aztán addig gondolkodik, hogy ő bükk-e vagy mogyoró, amíg elfogy a beolvadt hóé nedvessége, és nem lesz belőle semmi. De ilyenkor már rendesen tavasz van, amikor a mókus a rügyező fák hajló ágain mutatja be trapézművészetét ifjú hitvesének.

Most azonban még csak ősz van. Most érkeztek a libák, a barázdákban még virgonc egerek és pockok szaladgálnak, nagy gyönyörűségére a varjaknak, vércséknek, ölyveknek; a hörcsög még csak most kezdett hozzá várkastélya elfalazásához.

Az öreg nyárfa elgondolkodva nézi a vizet és a távolodó csónakot, amely felett súlytalan szárnyon repül egy ritka, fehér madár: a boldogság.

Karak azonban alig várta, hogy vége legyen a napnak, mert az idegen hely idegen zörejei idegesítették. A malom sem volt messze, és a párás levegő olyan közel hozta a kutyaugatást, hogy már majdnem felugrott, bár ilyen nappali világosságban menekülni a legnagyobb ostobaság. De szállni kezdett a nap, nyúltak az árnyékok, s amikor egy egér nagy zörgéssel elsétált előtte – elkapta.

– Még te is ijesztgetsz?

Az egér már nem válaszolhatott, de nem is akart. Karak megnyalta a szája szélét, és úgy érezte, sebei szépen gyógyulnak. Erről Nyau jelent meg előtte, a nádas, és amint pislogni kezdett az első csillag, elindult hazafelé. Mindenekelőtt bekebelezi a fél macskát, aztán... De Karak nem csinált terveket, nem ábrándozott. Karak a tényeket szerette, lehetőleg kacsá, liba, szóval bármely szárnyas vagy valami idej süldő nyúl alakjában.

Az erdőre már ráhasalt az alkony, s a mezők barna barázdái egyszínűek lettek a zöld vetésekkel. A szántások meleg párája már elszállt, köd nem volt, s a tiszta ég hideg éjszakát ígért.

Karak sóhajtott, amikor oda ért, ahol a libák tanyáztak, még le is lapult egy pillanatra, a nyomok olyan élénken ontották a szép, nagy madarak kellemes illatát. Liba azonban nem volt sehol, de a rókának kellemes emlékei voltak olyan véletlen libákról, melyeket megsörtézték valahol, s a víztől távol pusztultak el. Mert a sörét nem olyan, mint a golyó, amely vagy talál, vagy nem talál. A sörét rajban repül, századmagával, s ha a vad a közepére kerül ennek a rajnak, egyszerre vége van, de ha szélre jut, pár szemet kap csak, amelyek nem ölik meg, esetleg csak napok múlva, vagy ki is gyógyul. – Persze ha a sörét a szívbe vagy a fejbe jut, akkor egy-két szem is elegendő. Emberséges vadász tudja, meddig hord a puskája, és nem kísérletezik rekordlövésekkel, hogy hátha éppen a szívbe vagy a fejbe kap egy-egy szemet. Emberséges vadász tudja, hogy a lepedőnagyságot betérítő sörétrajból a vad majdnem mindig kap pár szemet, nyomorultul kínlódik, míg csak el nem pusztul. Gyötrődve gubbaszt a

dermesztő éjszakában, amikor a lelkiismeretlen vadász fűtött szobában és kellemes poharazgatás közben legfeljebb annyit mond:

– Elment az a rongyos liba, pedig megbillent...

Hát elmenni elment, de nem messze, és lázas szemmel nézi most az éjszakát, amelyben ott oszon már az enyészet. Ilyenkor megváltás a róka, amely véget vet a szenvedésnek.

Karaknak nincsenek ilyen megváltó szándékai. Karak egyszerűen enni akar. A macskamaradék még messze van, és egyáltalán nem biztos, hogy megvan-e. A nádaszt más rókák is ismerik, és más rókák is azt vallják, hogy “nem azé a madár, aki elereszti, hanem aki megfogja”. Karak ezt jól tudja, s ezért aggódik. De a nádas most egészen új, és nem lehet csak úgy belerohanni a megváltozott környezetbe.

“Hopp – gondolja –, micsoda kellemes illat ez?”

Karak nem ismeri a sült hús szagát, de gondolkodás nélkül kiássza a zsombék alól az odaégett nagy varangyot. Békái számítás szerint a zsombék alja tökéletesen megfelelő hely volt – félig földben, félig a vastag levélcsonk alatt – kívárni a tavaszt. A tűzre azonban a béka nem gondolhatott, ezért meg is sült rendesen. Karak ezt helyénvalónak találta, és a békától megduzzadt hassal és önérzettel közeledett nyári szállása felé.

– Rák-kvák-kvák – reccsent rá felülről egy szürke gém, és suhogva rúgta el magát a fűzfáról, ahol éjszakázni szándékozott.

Karak majd földhöz vágta magát ijedtében, és egészségtelen szívdobogást is kapott.

– Hogy törne el az a pipaszár lábad, mocskos haltolvaj, hogy fogná meg a nyakad a nagy bagoly, melyet már régen láttam, hogy... – és a lapuló róka csillapuló szívdobogása még pár átkot szórt a sötétségbe, ahol eltűnt a kitartó madár. Karaknak tulajdonképpen igaza volt, mert a géme már régen elmentek, csak ez az egy rontja itt a levegőt. Lutrának is ez vágta ki majdnem a szemét, és nem lehet tudni, mire vár. Talán sérült a szárnya, és nem mer nekiindulni a vándorlásnak? Vagy párját várja, aki valahol elveszett, vagy úgy érzi, enyhe lesz a tél, és nincs értelme a vándorlásnak? Nem lehet tudni, mert a gém rideg, zárkózott madár, és talán maga sem tudja, mit akar. És mit ijedezik, hiszen a róka el nem érhetne volna szellős hálóját.

Mire Karak megnyugodott, már a gém is elhelyezkedett az öreg nyárfa száraz ágán. Fékező szárnyasuhogása levert pár levelet, s a nyárfa felrezzent. Maradék lombja reszketni kezdett:

– Mit akarsz itt, Parpu, miért nem mégy a többiek után?

De a gém nem válaszolt. Nézte a néma folyót, és egy lett az éjszakával.

Karak pedig körüljárta a rekettelyelgetet, ahol tanyája volt, és végtelen óvatossággal csúszott be a régi csapáson, amely nem változott meg, mert az összehajló nedves bokrok megőrizték. A keringő éjszakai levegőben semmi veszélyes szimat nem volt, és a maradék macskahús utáni vágy legyőzte felesleges óvatosságát. Nyau természetesen ott feküdt, ahol hagyta, és Karak meglehetősen kuporodott le melléje. Lassan evett; arca még minden mozdulatra fájt, és orra is rendkívül érzékeny volt. Nem sokáig tartott ez a kis étkezés, és Karak úgy nézett körül, mintha valamit még keresne, íz azonban csak megszokott mozdulat volt, mert a csillagos ég alatt nem volt ott már semmi ennivaló.

Az est mélyült, az ég csillagosán kivirágzóit, de az ég alja még csak most kezdett világosodni a látóhatáron alul emelkedő hold fényétől.

Lutra nézte egy darabig világosodó vízi ablakát, de nem nagyon sietett. Emlékei között ott volt a molnár récéjének omlós, puha íze, egy csónak lapátolása s a vadlibák gágogása is. Ezek azonban nem túlságosan érdekelték. A vadlibák valahol másutt éjszakáztak, mert a folyóra nem szálltak le. Nem is volt túlságosan széles, és a mozgó vízben nem volt tökéletes sem a pihenés, sem a veszélytelenség. Ehhez nagy állóvíz kellett – ha hullámozott is –, ahol messze van a part, és minden meglepetés ellen védve vannak.

A gém jól látta, amikor a vidra kiereszkedett a vízbe, de szeme semmivel sem lett előbb vagy érdeklődőbb, mint azoké a gémeké, amelyek üvegszemmel nézik a múzeumok holt

mozdulatlanságát. A vidra mindig ellenség, de hogy ez volt-e az a vidra, amelynek majdnem a szemét vágta ki, ezzel már nem törődött. Lutra mélyen alatta úszott a vízben, és most semmiképpen sem számított.

Lutra vitette magát lefelé, mert a malomnak tegnap óta különös vonzóereje lett, bár a halat jobban szerette, mint a kacsát. Az idő azonban meghidegedett, és a pontyok iszapos vermeit kikutatni még a vidrának sem egyszerű. A récéhez azonban könnyű hozzájutni.

A malom körül ezen az estén csak a víz susogott, amint végtelen lepedőjét áthúzta a nagykerék alatt. Az ablakok nem világítottak, és a kövek dörmögő rengése néma volt, mintha a garatok szája elfulladt volna a mézszínű bűzától, mint a bekötött zsákoké a kenyérszagú, meleg lisztől. Lutra annyira nem volt éhes, hogy a malom körüli patkányokkal próbálkozzék. Nem is nagyon szerette a patkányhúst, és a tegnapi kátrányos préda íze, bűdössége még fogai közt kísértett. De nem is szerette a társas vadászatot, és fél szemével odapillantva is látta Hu köpcös alakját a malom kéményén. De azt is látta, amint a bagoly alakja kinyúlt, aztán ellendült, és lassan ereszkedett a nagykerék tengelye fölé. Aztán felsírt valami vészes, csikorgó sikítás. Lutra megállt a vízen. Nem láthatott jól oda, de nagy kavarodás volt a homályban.

“Hu elhibázta – emelte fel fejét Lutra –, és Kiz, a patkány, még nekem is nehezen adja meg magát; harap, ameddig engedik.”

Lutra várt. Látta a bagoly csapkodó szárnyát és valami nagy állatot fetrengeni Hu karmai között. Szinte kedvet érzett győztes harmadikként beleavatkozni a küzdelembe. A tengely azonban magasan volt a víz felett, és a bagoly szemét kicselezni amúgy sem lehetett. A küzdelem egyébként is enyhült. Hu párszor nekirugaszkodott, hogy a patkányt felemelje, de csak szánalmas vonszolás lett belőle – nem bírta el. És a patkány – öreg, veszedelmes nagy hím – még élt is. Jobban élt, mint a bagoly gondolta, mert egy utolsó, keserves nekirugaszkodással kiszabadította magát Hu karmai közül, és félig esve, félig ugorva eltűnt a kerék alatti örvény fekete kavargásában. A bagoly pedig megtépázva lebbent fel őrhelyére, a kéményre, és tollat kezdte rendezni.

Az örvény forgatta Kizt, a félig álét, nagy patkányt, és kidobta a folyó sodrába, ahol Lutra már elindult a könnyű zsákmány felé.

Nem, itt már semmiféle vitának és ellenkezésnek nem volt helye. Ez a patkány nem volt kátrányos, Lutra szájba kapta, mint játékos kutya a tollsöprűt, kiúszott vele a tegnapi kacsalakoma sima kövére, és evet! pár harapást. Nem sietett, és amikor Kiz maradéka lecsúszott a kőről, a vidra csak nézte, de nem nyúlt utána.

Miért kapkodjon? A hold még csak most kelt fel, az éjszaka hosszú, s az időtlen nagy folyó maga volt az őszi éjszaka kalandos, ködös szabadsága. A levegő nyugodt volt és tiszta. A molnár kutyái nem ugattak, a kerék lapátjai nem csapkodtak, a ház mélyen aludt, és ablakainak vastag szemöldökei alatt régi álmok álmodtak a nyárról.

Lutra elindult a parton, az árnyékban, aztán a ház mellé kanyarodva a tűzifarakás mellett csúszott a kacsák ólja felé. Meg-megállt, szimatolt, érzékei élesre voltak állítva, mint a megfeszült íj, de sem a füle, sem az orra, sem a szeme nem mondott semmit. A szimat itt amúgy sem számított, mert az udvar tele volt az istálló, trágyatelep, kutyák, baromfiak és a füst összekeveredett szagával. Gyanús bárig nem hallatszott, csak a víz lágy örvénylese susogott a nagykerék alatt, és nem mozdult semmi.

Amikor a fa rá kas végére ért, megmerevedett. Valami nem volt rendben Valami idegen feszültség reszketett a levegőben: ellenséges izmok, inak, fogak pattogó elugrásának utolsó pillanata, és Lutra ebben a pillanatban a vízre gondolt, a menekülés egyetlen útjára, és hangtalanul megfordult, amikor a nyurga, nagy kutya kiugrott a farakás mögül.

Ekkorra a nagy vidra már feleúton volt a víz felé, de amire a kutya elérte, már szembefordult, és belemart a kutya állába; abban a pillanatban ismét hátrarúgta magát azzal a hajlékony, kígyózó mozdulattal, ahogy a vidrák mozognak.

A kutya üvöltött a fájdalomtól, és hörgött a dühtől.

– Jujuju... hujujuu... hrrr! Megöllek, széttéplek! – és újra előreugrott.

Az igazság kedvéért meg kell mondani, hogy a kutya egyáltalán nem a vidrát leste, és a meglepetés hátrányával is meg kellett küzdenie. A kutya az előbbi patkány visítására bújt elő a szalmakazal alól, ahol téli szállásukat készítette, és amikor kiugrott, a könnyű győzelem reményébe jókora ijedség is vegyült, Lutra óriás volt a vidrák között.

A második támadásra a vidra már majdnem a vízparton volt, és az összeakaszkodás nem sokáig tartott. A visító, hörgő, kerregő gomolyag szétvált, mintha szétrúgták volna, Lutra hanyatt vetette magát a zúgó vízébe, a kutya pedig jajgatva emelgette összemart lábát a levegőbe.

– Mi az, mi az, ki az?! – érkezett rohanva a kisebb és kövérebb kutyafeleség.

– Jaj... jujuj – mutatta lábát a férj –, ilyenkor kell neked is elmászkálni! Ketten megölhattuk volna...

A feleség megszagolta, aztán megnyalta a csúnya sebet.

– Meggyógyul. Rohantam, ahogy tudtam, de róka járt az erdőben, annak a csapáját kutattam...

Ekkor kattant az ajtó, és ott állt a molnár álmosan és puskásán. A fegyver sehogy sem illett hosszú és szűkre szabott alsónadrágjához.

– Mi a fene a bajotok?

A kisebbik kutya csóválta a farkát, és hosszadalmasan jelezte a történeteket, míg a férj sántikálva odament a gazda elé, és fenekére ülve egyszerűen feltartotta vérző lábát.

– Gyertek be!

Odabent világosság lett, és a. molnár kimosta a sebet. Nézegette.

– Juj! – vinnyogott a kutya, és farkával is integetett, hogy fáj.

– Ne óbégass! Vidra volt, és rondán megmart, azt mondhatom. Mutasd a képed; ejha! Ez hát elbánt veled.

Vásznat vett elő és jódos üveget. A két kutya állandó farkcsóválással helyeselte a gazda tevékenységét. A sebesült ülve, a nőtény állva, és szemük kísérté a molnár kezét.

– Tartsd ide! Ne húzd el, mert pofon váglak! Akkor vigyáztál volna rá, amikor verekedtél. Tudod, te számár, hogy mit ér egy vidrabőr?

Nem, a kutya – a Vahur-nemzetségből – nem tudhatta a vidrabőr árát, és azt sem tudhatta, hogy ő számár.

– Auuu! – mondta halkan, de farkával olyanféle mozdulatot tett, hogy: “Kicsit jajgatok, de ezt ne tessék figyelembe venni.”

– Jajgatsz te még jobban is – Ígérte a molnár, és jódot öntött a vászonra. Mire az átvódik, és csípni kezd, addigra kész a műtét, s a bűdös, jódos vásznat a kutya nem tépi le.

– A képedet is – emelte fel a kutya állat, aki erre behunyta a szemét jelezve, hogy jöjjön, aminek jönnie kell.

– Ajujuuuu! – ugrott hátra a kutya, mert a jó működni kezdett a lábán is, míg a feleség csak a farkát csóválta.

– Nem kell kényeskedni...

– Elmehtettek – intett a molnár, és elfújta a lámpát.

A Betyár nevezetű kutya férjnek első dolga volt: hozzányúlni a kötéshez, de a rettentő jódszag elrémítette.

– Vedd le! – nyöszörgött.

– Tartsd ide – helyeselt bozontos farkával Maros, a kövérkés feleség –, tisztára nyalom a sebet, nincs annál jobb... – de amikor orra a jódos rongyhoz ért, félrefordította fejét.

– Nem, felfordul a gyomrom... Hát most mit csináljunk?

És ült a két kutya a holdvilágban, a jódszagú éjszakában, és nem tudták, mit csináljanak.

De Lutra is tanácsalankodott egy ideig, amikor elmerült a malom melletti forgóban. Aztán kiúszott a folyó közepére, és csak ott dugta fel fejét a víz alól.

A part s a táj csendes volt, mintha semmi sem történt volna. A ház egy ablaka ugyan világosra nyitotta ki szemét, de onnét csak halk emberi beszéd hallatszott. Lutra résen állása elernyedtt, s az egész kutyaüggyel nem törődött, de emlékei között ott volt elraktározva, hogy a tűzfát megközelíteni veszélyes, mert a tűzifa mögött kutya van.

A tegnapi pontyvacsora helyén leszállt a fenék fölé, de a pontyok verme üres volt. Tegnap megijedtek, és máshol feküdtek bele az iszap puha ágyába. Visszaúszott a vízbe esett patkány felé, most már jó lett volna az is, de a patkányt azóta messze vitte a folyó. Lutra most már éhes volt. De sehol egy moccanás, sehol egy csobbanás. A pontyféle békés halak téli szállásukon voltak, láthatatlanul eggyé olvadva az iszappal, s ilyenkor már csak a ragadozók járják a vizet, szintén éhesen mert a keszegek, küszfélék és más apró halak is elfeküdtek valahol. De hol? A víz még nem tisztult le annyira, hogy az elfeküdt halakat távolabbról is meg lehetett volna látni, és Lutra sokkal éhesebb volt, semhogy türelme lett volna a fenéken kutatni. Átúszott a túlsó partra, amelynek zsombékos, sekély vizében fogott már vadrécét, de itt is üres élettelenység fogadta. Gyomrában egyre élesebbek lettek az éhség karmai, és Lutra szeme szikrázva tapadt egyik nádszálhoz, amely már amúgy is meg volt dőlve, de most, valami finom nyomás alatt, zászlós bugáját a vízre hajtotta. Lutra eggyé lett a zsombék árnyékával, széniét félig lehunyta – mert különösen, ahol a víz is fénylik, a szem tompa –, és várta a néma mozdulat befejezését.

A nádszál gyenge hídján egy vízcickány közeledett. Ez a közeledés azonban végtelenül lassú és óvatos volt. Lutra nagyon éhes volt, és a cickány nagyon kicsi, csak akkora, mint egy óriás egér, ami Lutrának csak fél falat, de vadászat volt ez is, és a vidra nem mulasztott el egyetlen vadászatot se. A cickány úgy élt, mint a vidra, és úgy is lakott, azzal a különbséggel, hogy családi élete melegebb volt, együtt lakolt gyermekeivel, s a család csak télen szóródott széjjel. Ilyenkor szívesen vonult be a faluba, malmokba, mert a víz éléskamrája bezárult. Lakása a partban volt, két kijáratral, akárcsak a vidráé. Orra majdnem ormány, mint a cickányoké általában.

És ez a híres orr most szimatolt, aztán a nádbuga kezdett felemelkedni, mint a sorompó, ha elmegy a vonat, jelezve, hogy a nevezetes orr tulajdonosával együtt visszavonulóban van.

Ezt már Lutra nem bírta ki, és egyetlen mozdulattal kirúgta magát a zsombék mellől. A cickány azonban már szimatot fogott, fejest ugrott a parti növények szövevényébe, és becsúszott lakása ajtaján, mielőtt Lutra elkaphatta volna. Sík vízén, tiszta vízben a cickánynak semmi esélye nem lett volna a menekülésre – bár kiváló úszó, bukó ő is –, de itt a zsombék, hínár és nádtörmelék között előnyben volt. Ez az ő otthona, itt leselkedik vízbogarakra, apró békákra, kis rákokra, csigákra, kis halakra, amelyek körül felkavarja az iszapot, és – ahogy mondani szokás – a zavarosban halászik. Ne rójuk azonban ezt bűnül neki, mert minden vízi lény szívesebben halászik a zavarosban, mert csak a zavaros vízben van élet és élelem. A tiszta víz majdnem élettelen, rendesen hideg is, míg a felmelegedett víz nemcsak akkor zavaros, ha áradások kavargják fel az iszapot, és hozzák az élelmet, hanem áradás nélkül is, mert a szabad szemmel láthatatlan apró lények százmilliárdjai festik meg barnára, sárgára, zöldre, kékre, sőt pirosra is. És a békés halaknak – elsősorban a pontynak – ezeknek az apró szervezeteknek a tömege a fő tápláléka. Elsősorban a tühegynyí kis ivadéknak, amikor már olyan élőlény lesz, amilyennek a halat ismerjük. Vannak ugyan halak, melyek eleveneket szülnek, mint a kutya vagy a macska, de legnagyobb része ikrákat rak, apró tojásokat. Ezekben fejlődik ki az embrió, ezekből búvik ki a lárva, s a lárvákból lesz a zsenge ivadék, amelynek már halformája van.

Hagyjuk egy kicsit most a cickányt, aki biztos otthonában talán most értesíti családtagjait az átélt veszedelemről. Valószínű, nem jelzi, hogy a találkozás "halálos" lehetett volna, nem

csinál belőle nagy húhót, mint az emberek, és viselkedéséből csak annyi látszik: Lutra majdnem megfogott, ne menjetek ki.

Nem is mennek, mert a családfő minden mozdulatában benne van a külső veszedelem.

De hagyjuk Lutrát is, aki kiül a széles zsombék párnájára, és nézi a holdfényes vizet, kifeszítve füle, orra, szeme finom hálóját, amelynek legkisebb rezdülésére pontosan oda menne, ahol ezt a hálót megérintette valami, ami élelem.

Hagyjuk őket, mert a csodálatos éjszakában egyelőre nem történik semmi, ami a cickányt vagy a vidrát elindítaná. A várakozás percei ezek, amíg csak a múltó idő össze nem állít valami eseményt.

Nézzünk közben kicsit mélyebbre a vízbe, ebbe az ősi anyagba, amely világrészeket formál, éltet és pusztít, alkot és ront. Nem könyvek és nem kötetek, de könyvtárak kellene a vízzel foglalkozó írások számára. Régen elporladt bölcsek és századok múlva születendő tudósok sem tudnak meg mindent erről a mindennapi anyagról. Az ember sokat kifürkészett már a vizek lakóinak életéről, elsősorban a halakról, amelyek neki is élelmet jelentenek, nemcsak a vidrának, éspedig nagyon egészséges, jó élelmet. Népek vannak, amelyeknek jó vagy rossz megélhetését a szerencsés vagy szerencsétlen halfogás jelenti, és a folyvást szaporodó embernek egyre jobban bele kellett nézni a vízbe.

S mit látott?

Látta, hogy a tavaszi vizek felmelegedésével megmozdul a hal az iszapágyban. A téli álom – ami inkább csak félálom – dermedése elmúlik, a hal egyre virgoncabb lesz, és egy meleg májusi vagy júniusi napon például a ponty olyan lubickolást csap a nád közt, a parti vizekben, mintha nem törődne semmi veszedelemmel, mint ahogy nem is törődik. A ponty szerelmes, a ponty lakodalmat ül, és azt még pontytól sem lehet kívánni, hogy ilyenkor úszóival a hasán malmozzék, mint egy remete. Nem is malmozik, hanem csapkod, hentereg, kergetődzik, egyszóval duhajkodik. De nem egyedül. Egy-egy pocakos menyasszonyt (pocakos, mert hasában egymillió ikra is lehet) két-három karcsú vőlegényjelölt is kísér, s addig szorongatják, míg a menyasszony – az ikrás – el nem szórja ikráit, amelyekre a vőlegények – a tejesek – reá nem engedik tejüket. Az ikrában egy csírasejt van, a tejben milliárd csírasejt. A milliárd hím csírasejt felhőként lebeg a vízben, és egy közülük mégis megtalálja a másfél milliméteres ikrán levő “kiskaput”, amely annyira kicsi kapu, hogy csak az ezredmilliméternél jóval kisebb csírasejt fér be rajta. Ekkor történik meg a női és a hím csírasejt egyesülése: a megtermékenyülés. A kiskapu azonnal bezárul, és az ikrahéjon belül elindul egy önálló, új élet, kialakul a halembrió. Ez az állapot a pontynál három-négy napig tart. Az embrió pár nap alatt feltöri az ikra héját, és a vízbe kerül a tehetetlen hallárva, hasán egy nagy zacskóval. Ebben van az útravaló, a hamuban sült pogácsa, az élelem, mert a lárvának még nincs szája, és nincs gyomra se. Egyelőre ebből a szikzacskóból él, s mire ez elfogy, kishalacska lett a lárvából, igaz, alig tűhegynyi, de már a kinőtt hal minden szervével. Ettől kezdve “él, mint hal a vízben”, de hogy egymillió ikrából csak egy-kétszáz, esetleg egy-kétezer lesz hal, arról gondoskodnak a vízirovarok, békák, kígyók, madarak, különféle betegségek és a cickányok, akiknek egyik ismerős tagja most erősen figyel a kis barlang bejáratában. Loccsan a víz, és azt mondja:

– Elment!

Igen, Lutra szinte elővigyázatlanul dőlt a folyóba, mert a víz nem jelzett semmit; a levegő kihűltén állt, mint a másnapos lekvár, és a parti erdő csendes volt, mint egy tájkép a múzeumban. Az események nem jöttek, és Lutra elébe indult az eseményeknek, mert éhes volt. De nem ment messze a parttól, és szemmel tartotta a bozotos oldalt is, nemcsak óvatosságból, hanem mert ott is mozdulhatott valami, amivel az éhség száját betömhette volna. A nagy, holdas éjszaka azonban üres volt ebben az órában, mert közeledett az éjfél, amikor a meredek árnyékok önmagukba esnek, világos minden csapás, s ilyenkor még a szabad vadászok, a rókák, nyestek, nyusztok, vadmacskák sem igen mozognak; a békés vadak

pedig meghúzzák magukat vackukon, és meleg illatukat azonnal lehűti a harmat ezüstarté vált párája, a dér.

A vidra szokatlan gyorsasággal úszott, és már majdnem túl volt azon a határon, amit saját vadászterületének tartott – ahol nem tűrt meg idegen vidrát –, amikor hirtelen megállt, s a düh végigszaladt gerincén: a parton egy idegen vidra ült, és halat evett.

Lutra ahhoz volt szokva, hogy ilyenkor minden rokona tétovázás nélkül kitért útjából. Ha vadászott: abbahagyta a vadászatot, ha evett: otthagyta a falatot, és ha barlangot keresett, azonnal tisztában volt azzal, hogy tovább kell vándorolni. Ez a vidra azonban nyugodtan evett, pedig jól látta Lutrát, és tudta, hogy az is látja őt. Lutra elfeledte az éhséget, még a vadászatot is, mert ebben a találkozásban másféle kaland, másféle vadászat volt. Verekedési vágya valahogy elsimult, s ami a part felé húzta, inkább a kíváncsiság volt. Olyan volt ez, mintha egy férfiember lezárt kertjében váratlanul egy csinos lánnyal találkozónék, aki a legnagyobb nyugalommal szedi a számócát, vagy eszi az őszibarackot.

– Bocsánat – mondaná a férfi –, hogy kerül maga ide? Ez a felszólítás egész másként hangzana, ha egy másik férfit találna féltett kertjében.

– Takarodjék innen, maga csirkefogó! – ordítaná, ha ugyan nyakon nem fogná, és rövid úton ki nem lódná a kertből.

De a parton ülő, sőt kecsesen táplálkozó vidra nő volt, mégpedig – vidraszemmel – szemrevaló nő. A csukát éppen most fogta két kézre, és jóízűen harapott a gerinc körüli vastag húsba.

Lutra elindult feléje.

Csak úgy elindult, de ebben a mozdulatban nem volt sem fenyegetés, sem barátkozási szándék. A másik most fordított egyet a csukán, mintha azt akarná megtudni, hogy a csuka farka felőli része van-e olyan ízletes, mint elől. Amikor azonban a félelmetes nagyságú Lutra kikapaszkodott a partra, a vendég letette a halat, és szeme talán azt mondta:

– Csodállak. Első vagy azok között, akiket valaha is láttam.

Ezzel pár méterre hátrahúzódott, és lekuporodott, mint aki elismeri, hogy az a dolgok rendje, ami következik. Lutra pedig sietség nélkül felvette a csukát, és hatalmas étvággyal enni kezdett. Igen, ez jó falat volt! Éhsége múltóban, és mintha még a táj is megváltozott volna.

Lutra ránézett a kis vidrára.

– Jólesett! – mondta tekintete, de ebben nem volt sem köszönet a csukáért, sem számonkérés, hogy mit keres tulajdonképpen az ő halászterületén. De a kis vidra nem is várta ezt, hiszen Lutra a halat úgyis elvette volna.

A csuka fogytán fogyott, végül csak a feje maradt meg, a szétszórt pikkelyek és némi csont a vastagabbakból. Lutra megnyalta szája szélét, valamelyest bundáját is, aztán odament a másik mellé, és megszaglásztta. A kis vidra borzongva tűrte, majd egy kis kacér félelemmel odébb surrant. Lutra nem ment utána. Megnézte még egyszer a hal szétszórt maradványait, aztán a vízre nézett, s elindult a folyó felé. A másik pedig követte, hiszen Lutra mozdulatai röviden és értelmesen ezt mondták:

– Halászhatunk együtt is...

És a kis nőtény világosan érezte, hogy ez bizony nagy kitüntetés. A vízbe már egyszerre értek, és a közös halászat nem is lehetett másként, mint hogy a vendég hajt, Lutra pedig elkapja a vak rémülettől iramodó halat. Ehhez nem kellett semmi terv, semmi megbeszélés. Ez a terv a vidrákkal együtt született, s azóta nem felejtették el. A vendég meg kikanyarodott a folyó közepe felé, aztán vissza a parthoz, és Lutra érezte társa mozgását a vízben, bár csak néha látta fejét hol itt, hol ott feltűnni. De azt is megérezte, ha más mozgás rebtent, s ilyenkor maga is lebukott.

– Hohó! – iramodott meg Lutra, és a part felé szorította a szép nagy dévért. A hal már Lutra megindulásakor észrevette a veszélyt – hiszen a halak az egész testüket behálózó

idegekkel érzik meg a víz mozdulásait –, de egy pillanatig tétovázott, hogy felül vagy alul meneküljön-e, és elkésett. Lutra kivitte a partra, ledobta, és már rohant vissza a vízbe, ahol most egy csapat kisebb keszeg villant el, mögöttük egy szép süllővel. A nagy vidra először egy keszeget kapott el, és ez a mozdulat elég volt, hogy a süllő villámként tűnjön el a mélységben. Lutra eldobva az előbbi keszeget, most egy másikat rohant meg alulról, s ezzel ki is mászott a partra. A hajtásnak vége volt. A kis vidra szájában egy ponty intett búcsút víznek és vidrának, Lutra pedig magához rántotta a nagy dévért, és csak fél szemmel látta, hogy a halásztárs is ugyanezt teszi.

Ettek, régi ismerősként, néha egymásra nézve, és tekintetük talán ezt mondta: – Ez jó vadászat volt!

Az árnyékok azonban nyúlni kezdtek. A molnár kakasa nagyon erőszakolta már a hajnalt, mintha aggódott volna, hogy az ő követelése nélkül a virradat esetleg meg sem érkezik. De ugyanezt hitték a falubeli kakasok is, kivéve egyet, ez az egy azonban már nem követelt semmit. Nem érdekelte semmi, és nincs az az arányló kukorica, amire még csak szemét is kinyitotta volna. Ez a kakas – özvegy Vince Gáborné udvarából – csendesen utazott Karak társaságában, sőt a szájában – ami vidám utazásnak semmiképpen nem mondható.

Ne kerüljük azonban meg az eseményeket, hiszen Karakot még az este hagytuk nyári búvóhelyén, amikor végleg eltüntette Nyaunak még az emlékét is, és csak megszokásból nézett körül, jelezve, hogy még enne, ha lenne mit. Ezek után gondosan vakaródzott, ami nála a gondolkozást is jelentette, egyúttal figyelmeztette a bolhákat, hogy másutt helyezkedjenek el, mert a hasa már nagyon viszket. A bolhák a köztük gereblyező karmok parancsának sietve tettek eleget, Karak pedig nekiindult az éjszakának. A méhcsípések már alig látszottak, a macska karmainak erőteljes vonalazása már összeforrt, csak az orra volt a mély harapások nyomán még nagyon érzékeny. Ez azonban nem akadályozhatta meg ravasz ismerősünket vágyainak elérésében. Ezek a vágyak a rókát egyenesen a falu felé húzták.

Először búvóhelyét járta körül, mert nem lehetett tudni, hogy az udvar nagyságú sűrűségbe nem csúszott-e be valami ellenség-, esetleg jó barát. Ismerve Karak jellemét, jó barát. Ismerve Karak jellemét, jó barátan olyan élőlényt kell értenünk, akit meg lehet enni.

A sűrűséget azonban senki sem érintette, így Karak sietve nekivágott a nagy rétnek, majd a kanyargó gyalogúton folytatta útját.

– Kuu-vikk, kuu-vikk! – kiabált utána egy kis réti fülesbagoly, de Karak nem vett róla tudomást, sőt gyorsabban sodorta maga alá a gyalogút szürke pántlikáját. Ennek a rohanásnak aztán az lett az eredménye, hogy majdnem feldöntötte Szu, a sündisznót, aki egy vadkörtefát tudott a parti erdőben, s oda indult csemegézni. Szu azonnal összegömbölyödött, ezer tüskét szegezve a külső világnak és minden ellenségének, de elsősorban Karaknak. A sündisznó húsa szakértők szerint kiváló, és Karak feltétlenül a szakértők közé tartozott. Ha nem rohan, talán elkaphatta volna a sündisznó orrát, de erről most már kár álmodozni. Szu olyan, mint egy gömbölyű kaktusz, amelynek nincs gyökere, csak kemény tüskéi vannak mindenütt, sajnos, mindenütt...

Hiszen ha víz lenne közel, nem lenne semmi baj, mert addig tologatná, hengergetné a tüskés gombócot, amíg vízbe nem ér, és Szu ijedten ki nem dogná orrát, melyet a róka azonnal elkapna; de nincs víz a közelben. Karak így nem tehet mást, mint szerencsét próbál. Szu mellé áll, és felemeli hátsó lábát. Igen, Szu húsa kitűnő, és mindent meg kell próbálni. Ez sikerülni is szokott, mert a róka vizelete csípős és bűzös, amitől a sündisznó szintén kidugja az orrát a túskevárból, megrémülve a szokatlan szagú esőzéstől... Be kell azonban vallanunk, hogy Karak kísérlete csődöt mondott. Felemelte ugyan lábát, mint a kutya a sarokkő mellett, de néhány cseppnél többet nem tudott kiszorítani. Nem és nem! Ez előfordul némely gyerekkel is, amikor a doktornak vizeletre lenne szüksége amely elárul bizonyos betegségeket –, de nem megy a dolog, nem és nem.

– Hát várunk egy kicsit, fiacskám – mondja a doktor, de Karakot nem biztatta senki, és nem is akart várni.

– Eh! – és nekiugrott a sündisznónak.

– Kszszs-juhuu!

Karak majd felhemperedett a fájdalomtól, mert Szu tüskéi pontosan megtalálták Nyau fogainak helyét. A róka fogcsikorgató dühvel ugrálta körül Szut. Néha úgy látszott már, hogy újra megrohanja, de aztán keservesen elfordult, és elrohant a falu felé, mert Hu imbolygóit elő a sötétségből, és a kis réti füles hangosan szokott kérdezősködni:

– Nini, Szu! Nini... Kuu-vikk! Nem Karak jár erre? Szu azonban nem válaszolt. A tüskés gombócot úgysem vette volna észre más, mint Hu, aki úgy látott, mintha nappal lett volna, és most feleslegesen kiabál, amire esetleg Karak visszajön.

A sündisznó meg sem moccant, mert a kis Hu nem árthatott neki, ámbár a hosszú karmú nagy baglyok néha legombolták a híres tüskés bőrt, és kiszedték belőle a mogorva éji vándort.

Ne hagyjuk azonban Karakot magára, mert Szuval úgysem történik semmi különös. Talán elkap egy-két egeret, pockot, aztán eszik rá vadkörtét, végül hazaballag már elkészített téli vackára, és aluszik tavaszig. Persze nyáron érdekesebb lenne meglesni a magányos, tüskés vitézt, mert olyankor megküzd a viperával is, de – ez az igazság – kifosztja a földön fészkelők fészkeit, sőt megöli a kisnyulat is.

Ez az idő azonban már elmúlt. Most már csak vadkörtére, erdei magvakra, egérkékre vadászik, s amint bejönnek az első komolyabb fagyok, bemászik a nagy borókabokor alá, elhelyezkedik téli szállásán, amely félig a földben van, félig gyökérrel, falevéllal takarva, s amikor újra kinyitja szemét, már tavasz lesz a világon.

Mondom, jobb, ha Karakkal megyünk, akiátkozná magát, ha ember lenne, előbbi ostobaságáért. A sündisznó tüskéi felpiszkálták orrában a fájdalmat, felszurkálták Nyau gyulladással harapásait, s most szemét elfutja a könny orra sajgásától. Nincs más, le kell menni a folyóhoz, és orrát a vízbe dugni, hogy a víz elvigye a forróságot és a lüktetést. És félóra múlva Karak már olyan vidáman oson a kertek alatt, mintha sem Szu, sem fájó orr nem lenne a világon. Karak már teljesen visszanyerte idegeinek egyensúlyát, s ehhez mért óvatossággal latolgatja a hangok, szagok és árnyak hasznos, haszontalan vagy veszélyes üzeneteit.

A kertek alatt felsáncolt árok s az árok mellett gyalogút megy végig a falu hosszában. Karak természetesen a gyalogúton talpal, mert nem szereti, ha a harmatos fű latyakosra nedvesíti hasát. Karak kényes erre, de a letaposott gyalogúton gyorsabb és hangtalanabb is a járás. A kutyák többnyire az utca felől ugatnak egy-egy késői szekeret, hazatérő embert, idegen kutyát vagy az ég hideg vándorát, a holdat. Hogy a holdat miért, ezt nem lehet tudni, de telihold idején sok ember is nyugtalanul alszik, mintha ennek a hold bolygónak üreges nézése hozzájárulna az érzékenyebb idegekhez. És miért ne nyúlhatna hozzá? Ha a tengerek vizét meg tudja mozgatni, miért ne tudná megfeszíteni vagy elernyeszteni a földi élet legérzékenyebb szerveit? A kutató emberi elme sokat tud a holdról, és sokat nem tud, az azonban bizonyos, hogy a világűr hidegén át érkező sugárzás hol építi, hol rombolja az életet. A kutyák talán többet megéreznek ebből, ezért néha ugatják a holdat, és néha panaszosán vonítanak feléje, de megugatja még a róka is, ezzel is elárulva, hogy rokona nagy ellenségének, a kutyának. És a harmadik rokon, a farkas is, dermesztő, holdas éjszakákon üvölt legtöbbször. Farkas azonban ezen a tájon nincs, a kutyák és rókák szerencséjére, mert kisebb rokonait annyira szereti, hogy meg is eszi. Annyira szereti, hogy a havasi házak udvarából is elviszi a hűséges Bodrit, és ha róka kerül a vadászó farkasok útjába, menthetetlenül elveszett. Pedig valamikor az Alföld végtelen nádasában otthonos volt a farkas, de akkor nem is pulik és pumik őrizték a nyáját, hanem hatalmas kuvaszok és komondorok, amelyek – szöges örvvel a nyakukon – méltó ellenfelei voltak a farkasnak. A szertecsatangoló vizeket azonban gátak közé szorította az ember, eke járt ott, ahol kócsag

költött, és tenyérnyi nádasok maradtak csak hírmondónak a végtelen náderdökből, ahol háborítatlanul kölykezett a farkas, és bátran szállhatott a farkasok dala a rég halott égi vándor felé.

Elmúlt száz éve, hogy farkas üvöltött ezen a tájon, de nem múlt el a hold, nem múltak el a kutyák, melyeknek ősei még farkasokkal verekedtek; és nem múlt el a rókák nemzetsége sem, amelynek Karak nevezetű jeles tagja most már egészen lassan óvakodik a kertek alatt, és nagyon meg van elégedve, hogy a kutyák a holddal és egymással vannak elfoglalva. Karakot egyáltalán nem idegesíti az ugatás. Sőt bizonyos biztonsággal tölti el, mert amelyik kutya ugat, arról tudni lehet, hogy hol van. Amelyik háznál csend van, ott Karak sokkal jobban ügyel, sokkal lassabban halad, és fájós orrával többször ellenőrzi az élő és a holt illatokat.

A holdat pedig Karak sem szereti. A hold jó, amíg fekvé lehet leskelődni, de rossz, amikor el kell indulni. Az élelem azonban nem jön Karakhoz. Már az is nagy előny, ha az élelem megszólal, mert hangja nemcsak azt mondja meg, hogy merre induljon jeles ismerősünk, de azt is, hogy ólban tartózkodik-e a csábos hangú dálnok, vagy szabadon alszik valamelyik szederfán, esetleg őlfarakáson. Ha Karakot megkérdeznék, határozottan elítélné a baromfiak bezárását büdös ólakba, és előnyt adna az ősi, természetes életmódnak; de Karakot nem kérdezi meg senki. Az ellenséget nem szokás megkérdezni, márpedig Karak ellensége az embernek. A róka erről nem tud. A róka enni akar, és amikor özvegy Vince Gáborné kendermagos kakasa ismételtelen jelentette az idő múlását, Karak valósággal szerelmes lett az érces hangba.

“Ilyen hang mögött test is van...” – gondolta.

És Karak az ilyen dolgokban alig tévedett. A kakas világos kendermagos volt, ami éjszaka nem számít, mert a sötétben minden kakas fekete, de testre valóságos dalia, hatalmas taréjjal és hősi sarkantyúkkal. A szomszéd tyúkok irigyen pislogtak át a kerítés hasadékein egész udvarnyi országára, és Vincéné drágábban adta az ültetni való tojásokat, mint bárki, mert ilyen kakas után nem verebek születnek...

Az öregasszony tudtán kívül igazat adott Karaknak, és baromfiait nem ólázta, hanem hagyta, hogy ott üljenek el éjszakára, ahol nekik a legkellemesebb. Amint tehát közeledett az alkony, a baromfinép is közeledett a farakás felé, hogy helyét még világosban elfoglalhassa. A farakás volt a lépcső. Innét egy kis röppenéssel el lehetett érni a legalsó ágakat s onnét a megfelelő helyet. Amikor a vacsoracsillag elkezdett hunyorogni, a tyúkok már mind a fán voltak, míg a kakas a farakás legmagasabb pontján trónolt, rangjához méltón s egyben szilárd alappal lába alatt, mert holmi ingó ágacsokan nem lehet a bizonyos testmozgással járó kukorékolást olyan önfeledten végezni.

A házban nem volt kutya, de Karak ezt nem tudhatta, s most emésztette a bizonytalanság. A kerítést eléggé foghíjasnak találta, ha éppen szorulna a kapca, és amikor a kakas ismét elkurjantotta magát, a róka nem tévovázott, hanem besurrant egyik nyíláson, és a ribizlibokrok árnyékában közeledett a gyanútlan énekeshez. Körüljárva a farakást, puha ugrással fent volt az első lépcsőn, és lépett már a következő felé, amikor az éber kakas azt mondta:

– Kakat... kerre, jár itt valaki? – és vaksin nézett a sötétségbe, ahonnan Karak csúszott feléje, figyelmen kívül hagyva a természetes kakas kérdését. Karak talán úgy érezte, hogy ez az idő nem alkalmas a társalgásra, és hogy a további kérdéseknek elejét vegye: elkapta a gyanakvó szárnyas nyakát, aki kettőt-hármat csapott még szárnyával, de aztán nem szólt többet. A kakas nem volt többet kíváncsi, nem gyanakodott, hanem utazott Karak nádi rejtekhelye felé.

A hold ekkor már megjárta az előírt út nagyobb részét, és talán el is álmosodott, mert hamvas, vékony felhőket húzott magára, amelyek elfogták hideg fényét, bizonytalan homályba bontva a réti világot. Az éjszakai vadászok ezt a világítást szerették legjobban. Ebben a világításban elfolyik minden mozdulat, és csak az orr és a fül támogatásával lehet zsákmányra szert tenni.

A folyó persze most is sokkal világosabb volt, mint a környezet, és jól lehetett látni, amint Lutra és kis társa nesztelen könnyedséggel úszni kezdtek a folyó közepe felé. Elöl a nagy hím, hátul a kis nőtény. A folyó közepén Lutra lebukott, rendkívüli gyorsasággal úszott a túlsó part felé, és csak ott bukkant fel újra. Hátranézett, és amikor látta, hogy vadásztársa tétovázva újra elindul feléje – ismét lebukott.

– Egyedül akarok maradni! – mondták ezek a mozdulatok, s amit a nagy vidra mondott, az parancs volt.

A kis nőtény nem is tétovázott. Megfordult, és eltűnt a túlsó part fekete árnyékában, beérve azzal, hogy Lutrával vadászhatott. Azt azonban mindketten érezték, hogy a közös vadászatnak nincs vége. A mai éjszaka ott maradt emlékeik között, s a folyópartnak az a része, ahol találkoztak, más lett, mint a többi. A vadászat jó volt, gyomruk tele, s az élelemben szegényedő folyó még sok közös vadászatot parancsolhat.

A mai nap emlékei ott maradtak mindkét vidrában, ha nem is tudtak róla. de az éhség vagy valamilyen más esemény majd újra kirajzolja ezeket az emlékeket, s akkor keresni fogják egymást. Most elmúltak egymás számára, de jöhet életüknek olyan parancsa, amely újra összesodorja őket, s ez már nem lesz véletlen, mint a mai találkozás.

Az éjszaka egyre hűvösödik. A folyó már nem párolog, és a csillagok szeme is szúrósabban nézi a földi világot, ámbár nem történt itt semmi, csak hidegebb lett, amivel azonban Lutra nem törődik. Hazafelé úszik. A malom mellett azonban önkéntelenül lassít, bár ott se történik semmi. Néma a malom és környéke is. Éjfél már elmúlt, a kutyák a szalmakazal alatt alusznak, abban a hitben, hogy ilyenkor már a tolvaj is hazamegy, mert a tolvajok ideje éjfél előtt van, amikor az első álom édes mélységéből nehezebb az ébredés.

A Maros nevű kutyafeleség ugyan szokatlan távol fekszik férjétől, akinek förtelmes jódszaga van tisztességes kutyaszag helyett, de ez ellen semmit sem lehet tenni.

Betyár néha nyusztít álmában, mire Maros megbillenti fülét, mondván:

– Fáj neki...

Ez persze nem részvét, csak megállapítás, mint az is, hogy egerek mászkálnak a szalmában, vagy kint megszólal újra a kakas, most már szigorúan követelve, hogy jöjjön a világosság, mert begyében az éhség óramutatója kegyetlenül előrehaladt.

Lutra ugyanígy osztályozza a hangokat. A feleslegesek átesnek az értékelés rostáján, elhordja őket a víz, de vannak, amelyek vadászatot ígérnek, s ezeket közelebről kell szemügyre venni. Ilyen például az a halk vergődés, ami a partról száll a vízbe, és Lutra azonnal arra fordul. Lemerül, hogy csak orra és szeme látszik ki, és sokáig fekszik a sekély vízben, mielőtt kimászna a partra. A halk ugrások ismétlődnek, és mintha tollak csapkodása követné.

– Mi lehet ez?

A hangok nem természetesek, s a vidra tétovázik, de annyiszor újakezdődnek, hogy óvatossága lankad, vadászösztöne követelődzik. Lassan, mint az árnyék, csúszik fel a parton, és közeledik a szokatlan mozgás felé. De szokatlan az is, amit meglát: a parton száradó varsában egy fácánkakas ugrál,ilyent még nem látott a vidra, azért izgatottan figyel. A fácánt ismeri, és nagyon ismeri a hálót is, de fácán a hálóban?

A madár szép és nagy. Tollai ragyognak a nyugvó hold álmos világosságában, és közelebb csábítják Lutrát, de a háló irtózáttal tölti el.

– Nem! – kiált benne valami, és tüdejében érzi a fuldoklás kegyetlenségét, mint amikor egyszer régen bennakadt egy ilyen varsában. Lutra sokáig nézi a kíváncsi madár ugrádozását, de nem mozdul, mert a háló rezdülései emlékeket idéznek fel, amikor ő vergődött ilyen hálóban.

És ekkor furcsa dolog történik.

A kakas egy véletlen nekirugaszkodással egyenesen beleszaladt a szűk nyílásba, és szabaddá válva, éktelen robajlással repült neki az erdőnek.

– Kakat-takat-tatata! – kiabálta, s rövid szárnyai berregve lármáztak, hogy a vidra megkövült a váratlan, zajos fordulatától.

– Hát ez meg mi volt? – nézett értelmetlenül maga elé, aztán a fácán után. Kakát elrepült, pedig benne volt a varsában. Gyanús ez mindenképpen...

És Lutra a víz felé fordult, mini mindig, ha tanácstalan volt vagy menekülni kellett. Igazi élete: a menekülés és megnyugvás mindig a vízben volt, így nem tévózott most sem. Lecsúszott a parton, belemerült a folyóba, és feje, mint egy titokzatos, sötét folt, loccsanás nélkül szaladt a vízen.

A parti erdők árnyéka ekkor már átérte a folyót, és csak fent a fák koronájában volt valami hűvös világosság. Lutra most már teljes biztonságban érezte magát. Jól volt lakva, túlúszott barlangján, és egy kis irigységgel látta Karakot loholni a gyalogúton a hatalmas kakassal szájában.

“Megfogta” – gondolta, és irigységében rácsapott egy gyanútlan süldő pontyra.

Karak észrevette a mozdulatot, de úgy tett, mintha nem látná, hogy a vidra mellette úszik a vízben, és eszi a pontyot, csak úgy úsztában. Amikor barlangjával egy vonalba ért, eldobta a maradék halat, és elengedve magát, a bejárathoz süllyedt a jóllakottság és a várható pihenés kellemes érzésével. Aztán lecsúszott az alagútba.

Karak is megállt, és letette a kakast, mert egy faroktolla érzékeny orrát csiklandozta. Karak nem volt jóllakva, és már majdnem enni kezdett, de aztán mégiscsak felkapta a zsákmányt, és beszaladt a rétség zsombékjai közé. De ekkor már megroskadt a sötétség, s a derengés ébredő hunyorgása szitáit a levegőben.

A róka sietett. Nyári tanyájára mégis óvatosan csúszott be, de mivel lakásában megbontatlan rendet talált, és idegen szagot sem érzett, valósággal nekifeküdt a kakasnak. Repültek a tollak, eltűntek a combok, csendesen roppant egy-egy csont, de nem annyira, hogy Karak fülei a folyópart felé ne fordultak volna, amikor ott a gyalogút dobogni kezdett.

A róka megállt az evésben, és hajszálpontosan ellenőrizte a lépéseket. Behunyt szemmel is tudta a távolságot, az irányt és helyet, ahol a cipők vitték az embert, de nem idegeskedett. Ha a dobogások elhallgatnak, és helyette surrogni kezd a sás, Karak azonnal talpon lett volna, de a gyalogutat már távolodóban verték a bakancsok. Karak még figyelt egy kicsit, aztán hozzányúlt a kakas nyakához, amely ugyan levesbe való, de ezt Karak nem tudhatta. Neki így is nagyon ízlett, szőröstül-bőröstül, azaz tollastul, különösen, hogy az emberi léptek lassan kimentek érdeklődési köréből.

Igen, a bakancsok már az erdő alatt dobogtak, és Miklóst vitték, a vadászt, utána meg Petrás Jancsit, a halászt. Tegnap nagyon összeemelegedtek, és a csónak felett szálló vadlibák mindkettőjükben egyforma gondolatokat ébresztettek.

– Jó lenne egy tálból enni velük – nézett fel Jancsi –, ámbár azt mondják, halszaguk van...

– Meg kell nyúzni, akkor aztán senki sem mondja meg, hogy nem háziliba. Finom a húsup, elhiheted.

Jancsi elgondolkodva lapátolta a vizet.

– Kijönnék veled. Akár haza is cipelem, ahányat lösz.

– Jól van, Jancsi, de aztán ne szidj, ha nem lövünk egyet sem.

– Vadász, halász, sokat potyáz – azt hiszed, nem tudom? Ha meg sokat lőnél, a molnár csónakján jövünk haza, mert a mienk holnap másra kell.

– Négykor zörgess fel. Mostanában úgy alszom, mint a zsák – mondta a vadász –, de arra számíts, hogy ha nem lesz köd, hát liba sem igen lesz.

És most itt vannak, kigyalogolva Karak hallóköréből, de belegyalogolva saját, várakozó tervezgetésükbe. Sötét van még, de az erdő felett lustán szárnyal már a hajnal, és valahonnét – nagyon messziről – libagágogás hallatszik.

Miklós látott szájjal fülel, mert úgy jobban hallani.

– Még a vízen vannak. Lépjünk ki. Az jó hely, ahol az erdő kicsit alacsonyabb, ámbár... nagyon tiszta az idő. Majd meglátod, hogy az egekben röpködnek.

A két ember majdnem futva ment az erdei úton, és fűjtatva álltak meg, amikor Miklós azt mondta:

– Ez az a hely. Oda a bokor mögé kell állni. Most ne gyújts rá, Jancsi, mert olyan szeme van ennek a betyár libának... psz... hallod?

A halász csak bólintott, hogy hallja a közeledő libanépet, és teljes izgalommal húzta magát össze, amennyire csak lehetett.

Miklós pedig lemondóan mutatott felfelé:

– Oda nézz! Kár a patronért...

– Nem lehetne mégis? – eseng a halász, akit teljesen elkapott a vadászláz.

– Nincs értelme, Jancsi. Csak elzavarnánk a következőket. Hátha azok alacsonyabban jönnek. Jó vastag sörétet tettem a puskába.

Újabb gágogás közeledik, de ezek oldalt szállnak el, Jancsi mértéktelen bánatára.

– Oda kellett volna állni!

– Ne okoskodj, Jancsi! Ha az ember tudná, hogy hova kell állni, már egy liba sem lenne a világon. Na, most figyelj, jobban meglátod, ha lövést kap, de esetleg nem esik mindjárt. Jól jönnek, egy kicsit magasan... hát... és felemeli a puskát.

A lövésre egy liba kiválik a csapatból, mintha csak körözni akarna egyet, aztán összekapja szárnyait, és mint a kő, suhogó zúgással a fák közé zuhan.

– Hű, de szép volt – lelkesedik a halász –, ha a fejünkre esett volna...

– Hát bizony ütött már agyon embert az ilyen magasról leeső vadlúd. Fejére kapta, és kitörte a nyakát... Ne mozogj! Csak el ne forduljanak.

És a puska újra kilobbant, kétszer egymás után. Az első lövésre egy liba forogva jött lefelé, de a másodikra csak megrándult egy másik, s a csapat alatt lassan ereszkedve szállt le a mezők felé.

– Azt vigyázd, Jancsi!

A halász nekiugrott a keskeny erdőnek, és már a mezőszélről látta, hogy a sérült liba hol ereszkedett le.

– Te már a mienk vagy – vidámkodott a halász, és futott a liba felé, aki éppen a sógor szántásán volt elterülve, Jancsi közeledtére azonban felállt, és elkezdett gyalogolni.

– Ne, te, ne! – ijedt meg a halász. – Tán csak nem megy el? – de még jócskán kergetőztek, amíg Jancsi megfoghatta a liba nyakát. Közben háromszor is szólt a puska.

Mire visszaérkezett az erdőbe, olyan melege lett, mintha dél lett volna kánikulában, pedig hajnal volt, és csak most kelt fel a nap.

– Megizzasztott a bűdös – zihálta a halász –, ha nincs nálam bot, talán el is megy. Lőttél még valamit?

– Öt libának kell lenni összesen.

– Szüret!

– De az egyik szárnyazva volt, és aligha el nem bújt. Az nem biztos, hogy meglesz. Ott nézd meg, Jancsi, a nagy kőris mellett.

Jancsi körüljárta az öreg kőrisfát egyszer, kétszer, háromszor. Benézett minden bokor alá, felnézett még a fatetőre is, hogy nem akadt-e fent, de bizony a liba nem került elő.

A másik négy libát Miklós már egymás mellé fektette a gyepen, rendesen, ahogy illik, ami az elesett vadnak megjár, aztán ő is beállt keresőnek.

– Megállj csak, Jancsi. Azt az ágat ütötte meg estében, hát arra kell lenni... – és zörögtek tovább a bokrok között, amíg csak rájuk nem köszöntött a molnár.

– Hány van?

– Öt – mondja Jancsi –, az ötödiket most keressük.

A molnárt a lövöldözésre hozta ki a kíváncsiság, és megengedte a sebesült Betyárnak is, hogy elkísérje.

Betyár mérsékelt farkcsóválással üdvözölte az ismerősöket, aztán leült, sebesült lábát a levegőben tartva, mintha azt mondta volna:

– Nagy csata volt az éjjel. Megöltem volna, de elmenekült.

– Mi baja a kutyának?

– Valami vidrával verekedett, mert a harapás azt mutatja. Nagy állat lehetett, mert Betyár elbánt volna vele.

A kutya nevének említésére hevesen kaszálni kezdett farkával, helyeselve az előadottakat, majd szimatolva tette orrát az avarra.

– Ejnye, de kellemes illat – szuszogott –, szabad utánamenni?

– Keresd meg, Betyár – mondta Miklós, de a kutya előbb gazdájára nézett, mintha azt mondta volna:

– Ez a másik nem parancsol nekem! Ismerem, ismerem, de én csak rád hallgatok.

– Eredj hát – simogatta meg Betyár fejét a molnár –, keresd meg azt a libát!

A kutya most már izgatottan kapkodta össze a liba nyomán található gyér szimatot, aztán sántikálva befúrta magát a távolabbi bokrok közé. Egy kis zörgés után csend lett, és a vadász felemelte a kezét.

– Hallgassunk. Alighanem megtalálta.

– Itt van! Itt van! – ugatott a kutya. – Ujujuuu, hrr... krr!

A szárnyazott liba nem menekülhetett, de Betyárnak vadlibával még nem volt dolga. Szép szelíden el akarta kapni a nyakát, a liba azonban nem szereti, ha megfogják a nyakát, még szelíden se, ezért a kutyát erőlyesen és keményen orron vágta. Betyár a felháborodástól még sebeit is elfeledve, vonítva, hörögve gyűrte le az északi szárnyast, és kivitte gazdájának.

– Itt van, itt van – tette le a zsákmányt a molnár elé –, ámbár csúnyán orron vágott...

– Jól van, Betyár, többet tudsz, mint mi összesen – dicsérte Jancsi, és lehajolt, hogy a madarat felvegye.

– Harr-karr – vicsorgott a kutya –, a liba a mienk. Jancsi ijedten hátrált.

– Megvesztél, Betyár? Hát nem ismersz? A kutya csendesen, de erőlyesen morgott:

– Sajnálom. A liba a mienk... én találtam, kihoztam és majd a gazdám intézkedik. Más nem! Mrrr...

Miklós nevetett.

– Hát itt nincs mit tenni, Kálmán bátyám, vigye haza ezt a liliket, úgy látom, még fiatal. Jó kutya ez a Betyár...

– Hrrr – morgott a kutya, de a farkát is csóválta –, hrrr! A dicséret jólesik, de a libát nem adjuk.

– Hallgass már, te szégyentelen – toppantott a. molnár –, igazán nem fogadhatom el.

– Meg kell nyúzni, Kálmán bátyám, mert a halszag a bőre alatti zsírban van. Akkor aztán olyan, mint a szelíd liba. Nekünk még marad négy. Megbántana, ha nem fogadná el...

– Azt nem akarom, de bejöhetnétek egy szóra.

– Nem lehet – mondta Miklós –, dolgunk van.

A molnár felvette a libát, s a. kutya azonnal melléje állt. Éberén nézte a kézfogásokat, s amikor elindultak hazafelé, hátul sántikált, de szemét nem vette le a gazda kezében himbálódzó zsákmányról.

A halász és vadász ekkor már majdnem kiértek az erdőből. Jancsi vállán átvette vitte a vadludakat, s mióta elindultak, most szólalt meg először:

– Tudod, Miklós, ha halász nem lennék, hát vadász szeretnék lenni...

Miklós nem válaszolt azonnal, mert gondolatai a malom körül jártak, s azon gondolkodott, hogy helyes volt-e a molnár meghívását visszautasítani. “Igenis, helyes – bólintott rá, mert

több nap, mint kolbász, még megunnának, márpedig nem akarom, hogy megunjanak. Hajaj, de nem ám!”

– Én is szeretem a mesterségem – fordult most Miklós a halászhoz –, ámbár egy olyan nagy harcsával megverekedni, az se utolsó szórakozás... – Megállt. – Nézd csak: az idő megváltozott, amíg vadászgattunk. Észre se vettük.

– Az ám!

A folyó felett ködrongyokat hajszt a feltámadt szél, az erdőben felsodorta a földre hullott leveleket, és leszaggatta a fenn levőket. Szálltak a sárga, barna, vörös falevelek, mint holt lepkéi az ősznek, s amikor a szélroham elmúlt, susogva hulltak az avar süppedő ágyára.

A nap éppen csak hogy világított, és az árnyéktalan erdőben a borzongás szaladt a vadak titkos csapáján és a keményre taposott gyalogutakon.

Az erdő felett varjak károgtak, felváltak és lehullottak, ráfeküdtek a megvadult levegőre, aztán szembefordultak, majd megszálltak a vén nyárfa suhogó koronáján, s aggodalmasan összehúzták magukat.

– Káár, öreg nyárfa, káár! Jön, jön... ugye, érzed? Az öreg nyárfa csak nyöszörgőit álmában.

– Jobb is, aki aludni tud ilyenkor. Jön a felhő, jön a nagy fehér felhő, jön a tél. Kár... kár...

A mezők arca is elkomorodott. Elsötétült a vetések zöldje, s a friss szántások meleg, barna ágya elfeketedett. Valahonnét apró madárrajokat hozott a szél, és vitte suhogó iramban céltalan messzeségbe. A kis madarak – így látszott – valamennyien reménytelenül szürkék voltak, mert a színeket elnyelte a komor világítás, és nem lehetett tudni, idevaló stiglicék és sármányok-e, vagy már téli vendégek, melyeket kegyetlen ostorával hajszt maga előtt a hó hideg ura és szolgája: a Tél.

A dűlőutakon imbolyogva feküdt neki egy-egy szekér a szélnek, de a gazda nem trónolt már a kukoricaszár bizonytalan magasságában, hanem a szélmentes oldalon fogta a gyeplőt, és csak néha szólt lovainak:

– Iparkodjatok, nem látjátok, hogy otthon hagytam a kabátom? Ez a pocsék szél is maradhatott volna a hazájában... Még megfázom...

A lovak tehát iparkodnak, azaz úgy mennek, mint azelőtt. Sörényük és farkuk zászlóként lobog a szélben, s az istállóra gondolnak, ahol a friss szalmában, zöld szénában és egy-két kitartó légy álmos zümmögésében az elmúlt nyár melege száll a levegőben.

A barázdában itt-ott mintha szürkés foltok lennének, de ez nem bizonyos, mert ha jól odanéz az ember: eltűnnek, s ha megint odanéz: megint ott vannak. Ha azonban valakinek kedve támadna közelebbről megnézni ezeket a foltokat, lába alól Kalán pattanna ki, a nyúl, és kurta, fehér farkát villogtatva rohanna neki a cudar időnek. A nyulat némelyek a “gyáva” jelzővel tüntetik ki, mivel jól fut és gyorsan fut. A futóbajnokok viszont “hősök”, pedig csak egy kis éremért szaladnak – esetleg egy nagy serlegért –, míg a nyúl az életéért szalad, ha nem is olyan gyorsan, mint a megijesztett oroszlán. A régi vers talán elég magyarázatot ad erre:

*Ember, hiúz, farkas, kutya,
róka, menyét, görény, macska,
holló, héja, sas és kánya,
minden ölyv, amely meglátja,
szarka is részt akar venni:
mind: mind meg akarja enni.*

Hát hogyne szaladna szegény tapsi, hiszen ez az első számú fegyvere. Második fegyvere a szaporasága, de ez érthető, hiszen ő is rácsáló, és szögről-végről atyafiságban van az egerekkel és patkányokkal. Ha nem lenne ilyen szapora, a szakácskönyvekből már régen ki

kellett volna törölni a “nyúlgerincet” a zsemlegombóccal együtt, ami pedig határozottan kár lett volna.

Harmadik fegyvere kiváló füle, amely úgy forog néha, mint a szélmalom vitorlája, alaposan kihallgatva, hogy mit ordít az orkán, vagy mit suttog a hajnali szellő. Szeme nem valami híres, és orra nem sokat ér. De ezekre nincs is nagy szüksége, hiszen nyakig ül az ennivalóban, amelyet nem kell nyomon követni, mint a ragadozóknak. A sűrű kukoricásban előbb kell meghallani a veszedelmet, mint látni, mert amikor megláthatja, már baj van...

Ne mondjuk tehát, és ne is higgyük, hogy a nyúl gyáva. Félti az életét, de ki és mi nem félti? Az oroszlán, a híres állatkirály is csak sebesítve vagy kölykei védelmében támad, egyébként az embertől úgy megszabad, mint a nyúl.

Ilyen időben azonban nyugodtan szunyókálnak Kalán ivadékai. Alul meleg a föld, felül meleg a bunda, s a repülő ellenség, a sasok és héják is meghúzzák magukat egy-egy vastag fatörzs szélárnyékában, sziklaüregben, toronypadláson vagy elhagyott prэшáz dőlt kéménye mellett, mert a szelet sem a földön, sem a levegőben semmiféle vad nem szereti.

Hát talán az ember szereti?

– Csak azt tudnám, honnan jön ez a rohadt szél?! – kiabál Jancsi.

– Mii?! – ordít Miklós, mert a szél már Jancsi szájából tépte ki a hangokat, és egyenesen Karak fülébe vágta, pedig majd fél kilométerre volt tőlük. Karak meg se moccant – öreg róka volt, ismerte a szél játékait –, de irhája alatt, a gerince táján mégis végigfutott valami, ami a barlangot juttatta eszébe. Hiszen szép, szép az ilyen széllal bélelt, legényes, nyári szállás, de most már jönnek a dermesztő, ólmos esők, tapadó, vizes havak, sőt házasodni is kell, tehát bevonul újra a családi barlangba. A barlang nincs messze: a nádas egy kis dombján épült, ahol egy-két öreg fa árnyékában sűrű bozót verekedett a világosságért.

Őszintén meg kell azonban vallanunk – bármennyire is kedveljük Karak furfangos egyéniségét –, hogy a várnak is beillő barlangot nem Karak építette, sőt nem is vitézi harcban foglalta el.

A barlang a borzé volt, akit hallgatagsága és feketeszürke csuhája után az erdő remetéjének szoktak mondani. A barlangépítésben mindenestre kiváló mester, ezenkívül rendkívüli tisztaság jellemzi, amit nem minden remetéről lehet elmondani. De abban is eltér az emberi remetétől, hogy barlangja több helyiségből áll, és – házasodik is. A remetéknek ez nem szokásuk, de ezt a borz – úgy látszik – nem tudja.

A barlang mohával, lombbal bélelt lakosztályaiban némi élelmet is gyűjt, mert két-három hónapos téli álmat alszik. Barlangja bejáratait télre nem falazza el, mert a többfelé elágazó, hosszú, föld alatti járatok kellő védelmet és friss levegőt biztosítanak. De a borznak az állatok között ezen a vidéken nincs is ellensége, mert ez a komor remete viharosan goromba is tud lenni, és harap, mint a veszedelem.

Karak mégis megszerezte a barlangot. Meg bizony! Holmi verekedéssel nem is kísérletezett, mert a harcos remete egyetlen fogással belefojtotta volna a szuszt, de ott fogta meg a néma csuhást, ahol a legérzékenyebb volt: a tisztaságánál. A borznak nincs vécéje a barlangjában, de még a barlang közelében sem végzi el dolgát, hanem távolabb, s ott is illendően bekaparja emésztése termékeit. Barlangja tiszta, a száradó lombtól, mohától szinte illatos volt, mindaddig, amíg Karak meg nem kívánta a kényelmes, összkomfortos palotát. Attól kezdve a lakás bűzös lett, Karak kinevezte vécének, s addig használta – kilesve, amíg a remete élelem után járt –, amíg a borz utálattal ott nem hagyta az egészet, és a nádi erdő legtávolabbi részén épített új palotát.

Karak pedig – amikor lakodalmát tartotta – büszkén vezette ifjú hitvesét a csodálatos barlangba, és ravasz képéről talán ezt lehetett leolvasni:

– Parancsolj, szívem, befáradni ősi váramba.

Nagy kár, hogy a feleség nem sokáig élvezhette a borzvár kényelmét. Egy holdvilágos éjszakán édes egércincogás ütötte meg fülét az egyik nádkupacból, és a boldogult – sajnos,

így kell megemlékeznünk róla – “imádtá” az egérpecsenyét. Nem is tétovázott, hanem a kemény havon egyetlen roppanás nélkül rohant a kis cincogóművész felé, de a nádkupacból egy villanás ugrott ki, mint a késpenge, és a durranást már nem is hallotta. A nádkévék közül pedig Miklós bújt ki, most már nem cincogott, hanem azt mondta:

– Nem nagy róka, de úgy látom, igen szép. És most Karak ugyanezt a hangot hallja:

– Műi? Hogy a szél honnét jön? Hát azt én honnét a mennykőből tudjam?

Karak gerincén ijedten borzolódt fel a szőr, és azonnal elindult régi lakása felé. Persze nem rohant neki a zegernye időnek, hanem fülét Miklósékon tartva, egyik le nem égett bokros foltból a másikba csúszott. A szél szinte orra elé tálalta a bakancsok koppanását, s ezek egyre messzebből érkeztek.

Az emberek nem beszéltek. Jancsi hátán a szél meg-meglóbálta a libákat, hogy majd szárnyra keltek, pedig a néma szárnyasoknak semmi hajlandóságuk nem volt már repülni. Miklós pedig elképzelte, hogy – ha majd megházasodik – ilyenkor bizony nem tépeti magát a széllel, hanem pipára gyújt a meleg szobában, csak úgy papucsban, és várja, hogy valaki beszéljön a konyhából:

– Miklóskám, gyere reggelizni.

– Megyek, Esztikém... – mert ugyebár, a konyhában, abban a képzeletbeli konyhában más, mint a nagyon is valóságos Eszter, nem is lehet.

A vadász ezen úgy elandalgott, hogy belelépett egy gödörbe, és úgy nekiesett Jancsinak, hogy az is majdnem elhasalt.

– Vigyázz, te – ijedt meg a halász –, még belelőksz a vízbe!

– Bocsáss meg – mentegetődzött Miklós –, elgondolkodtam... és a folyóra nézett, amelybe majdnem belelőkte cimboráját. Magas parton mentek ekkor, s a gyalogút pár araszra ment a meredek fal peremén. Lent sötétben hullámozott a víz, s borzongó hátán alig lehetett látni, hogy folyik. Ha Jancsi itt beleesik...

– Majd egy libát adjál Gábor bácsinak, egyet Antiéknak, kettőt meg vigyél haza.

Jancsi szinte megrendült ekkora nagylelkűségen.

– Hát magatoknak nem hagysz?

– Julcsa néni nem ért hozzá, és még van a halból is, amit adtatok.

Miklós magányos ember volt, szülei nem éltek. Egy távoli rokon öregasszony nál lakott, s az is főzött rá, de kereken megmondta, hogy vadlibát ne is hozzon Miklós, mert ő azzal nem vesződik, és nem is eszik belőle. De vadrécét se hozzon, mert annak is szaga van, a nyúl meg pláne bűdös.

Miklós nem is vitakozott, mert Julcsa néni egyéniség volt, s csak azt főzött, amit ő is szeretett. Ha azonban Miklós mégis megsüttette valahol a vadat, és nem evett otthon, sőt elkövette azt a meggondolatlanságot, hogy az idegenben elfogyasztott vacsorát meg is dicsérte, akkor Julcsa néni nem beszélt vele napokig, és csak a konyhából behallatszó viharos edényzörgés árulta el az öregasszony felzaklatott lelkiállapotát.

Miklós azonban korához képest bölcs ember volt. Nem kérdezett semmit, a konyhán feltűnő szomorúan ment át, sőt – sóhajtott is. Ezek a sóhajok azután Julcsa néniben meleg anyai érzelmeket ébresztettek, hiszen ez a Miklós tulajdonképpen árva – és másnap olyan tyúklevest kanyarított, amelynek arányló felületét zúzázatonyok és combszigetek élénkítették, míg alul hajszaalfinom tésztahínár lebegett.

És a vadász – az ármányos – úgy nézett az öregasszonyra, de úgy nézett...

– Hiába, Juli néném, ilyent csak maga tud!

Julcsa néni szemét elfutotta valami pára, de arca sértődött volt, és csak az ajtóból fordult vissza:

– Talán még én is tudok valamit... nemcsak a Pattantyús Vera... vagy a molnárné tésasszony.

Húha! – vidámkodott Miklós, amikor egyedül maradt. – Juli néni már ezt is tudja? Jó lesz vigyázni. Ezek után nem esett nehezebbre a libák elajándékozása a halászoknak, akik amúgy is ellátták hallal, nem is beszélve a molnárokról. S a libák még csak most érkeztek, sőt újabb és újabb csapatok jönnek az északi szél szárnyán, izgatott gágogással. Egyik csapatot a másik után sodorja magasan felettük a szél, és a katonás rendet, az ék alakú csapatformát most nem is tudják betartani. Vidám zajongással potyautasként vitetik magukat, hiszen ez az idő, ami itt zordnak számít, az ő hazájukban enyhe fuvallat. Egyik csapat a másik után ereszkedik le a vetésekre, és összezárván szárnyukat, reggelizni kezdenek.

– Gigigá-lilik-lilik – kiáltanak fel az érkezőknek –, ide, ide!

– Jövünk, jövünk, gegégá-li-lik – szólnak le az érkezők, és kieresztve a szelet szárnyuk vitorlájából, csapongva ereszkednek a többiek mellé.

Mögöttük a habos felhő hamvas dombjai egyre nőnek, s mintha a szelet a földre szorították volna, majdnem feldönti a libákat. Sivítva száguld a mezők felett, benne rohan az ördögszekér, s az északi vándorok ijedten ugranak széjjel, ha egy-egy ilyen gyökeréről levált, tüskés növény elkarikázik közöttük. Ez az ágas-bogas növényke a legkisebb szélre is lepattan gyökeréről, és vándorolni kezd. Ilyen nagy szélben forogva rohan, ezért némely helyen boszorkánykeréknek is hívják, de becsületes neve: iringó. Titokzatos vándorlása pedig semmi más, mint – magvetés. Barázdában, nagyobb hantokon megugorva kipattan egy-egy bölcső, repül a mag láthatatlanul, s amikor hét határon átkarikázva elakad valahol, vagy tűzre vetik, nincs már semmi baj, a magvak már hét határban várják a tavaszt.

Később a libák is megunják a szél lökdöseit, hát letottyannak a földre, és eszegetnek, hiszen terített asztalon ülnek. A határ, ahelyett hogy világosodna, egyre sötétül, ködösödik, és a messziről érkező, szétporlott esőcseppek kifényesítik az utakat. A felhők még messze vannak, de az eső már ideért. A szél egyre hidegebb, a látóhatár egyre szürkébb, s a ködlő esőben rajzani kezd a felhőhegyek tetejéről lesepert első hó.

Karak megrázza fejét, nem szereti orrán a havat, bár a méhcsípéseknek már nyoma sincs. A libagágogás, mint távoli remény, száll melléje a magasból, és a hajnali puskadurrogás azt tanácsolta, hogy a folyópartot majd este át kell kutatni.

De most első a barlang.

Nem mintha a róka félne az időtől vagy bármilyen fergetegtől. Ami jön, az jön, és ami van, az van. Ezeken nem lehet változtatni, de ha a körülmények kellemetlenek vagy veszélyesek, ki lehet előlük térni, és a barlang mégiscsak jobb, mint a bokor alja vagy a nádas sűrűje.

Néha azonban a barlang is kibíratatlan, és ott kell hagyni, ha nyáron a kis fekete ugrónép elszaporodik és elszemtelenedik. Igen, a bolhák! De akkor már nem is fontos a föld alatti lakás. Mire a kölykek annyira megerősödnek, hogy ki lehet velük vándorolni, már csupa búvóhely az egész határ. A gabonablák szellős, zizegő erdeje, a nádas árnyékos rengetege, a fiatal erdők földszedres, iszalagos országa mintha csak a rókák népének birodalma volna.

Ilyenkor okosabb otthagyni a barlangot, mert a fiatalság nem eszik, csak vakaródzik, és nem alszik, csak dobálja magát, mert a barlang bolhalétszáma: milliárd. Ezenfelül olyan bűdös, ami már a rókának is sok. A gondos szülők ugyanis telehordják zsákmánnyal a barlangot, s amit a fiák meg nem esznek, a csontok és szárnyak mind ott illatoznak, amíg egy szép napon a család el nem indul, búcsút mondva a barlangnak és a bolháknak.

Karaknak tavaly nem voltak nevelési gondjai, mert Miklós puszkavégre cincogta derék feleségét, akit azután megettek a – cinkék. Furesza ez, de tény. Miklós ugyanis miután a róka bőrét szakszerűen kifeszítette – a testet kiakasztotta az almafára, mondván az ott forgolódó cinegéknek:

– Egyetek, madárcák!

És a kis madarak hegyes csőrcsipeszükkkel úgy leszedték a húst, mintha valamelyik múzeum részére náluk rendeltek volna rókacsontvázat. Mert hús és faggyú, szalonna és olajos

magvak kellenek télen a gyümölcsös leghasznosabb kis napszámosainak, és nem érzelmes kenyérmorzsa, amely savanyúan erjed begyükben, meleget nem ad, sőt árt szervezetüknek.

Karak azonban néhai nejét már régen elfeledte, és a cinkék téli táplálkozása sem érdekelte, különösen ebben a pillanatban nem.

A nádasba ezen a helyen egy vetésszalag nyúlt be, s a vetésen libák legelészték. Karak látta, amikor leszálltak, de csak most látta, milyen közel vannak a bozót széléhez. Ilyen helyen máskor nem maradnak meg az óvatos madarak, de most talán a szélcsend tartóztatta őket, ami a fák takarásában csábító volt a nyílt mezőhöz képest.

Karak nyelt egyet, és arrafelé vette útját. Ha valamelyik gyanútlan liba egy-két ugrásnyira megközelítené a bozót szélét...

A róka annyira kicsúszott a szélre, amennyire csak lehetett a magas füvek takarásában. Egy szál fű meg nem rezzent, s egy sóhajtásnyi nesz nem hallatszott. A füvek elhajlottak ugyan, mintha a szél mozdította volna meg őket, de erre még a borotvaéles libaszem sem gyanakodhatott. Nem is történt a libák magaviseletében semmi változás.

Ettek. Csipegettek szorgalmasan. Egy részük ült – ezek talán fáradtak voltak –, mások ide-oda totyogtak, Karaktól nyolc-tíz lépésre, erősen próbára téve a róka idegeit. Valljuk meg, hogy ravasz ismerősünket a hideg rázta, ha arra fordult a kerengő szél, és a meleg illat az orrába csapott.

Ilyenkor izmai megkeményedtek, ina megfeszült, szőre felborzolódott, aztán nem történt semmi, mert a távolság még nagy volt.

Majd! Majd valamelyik könnyelmű fiatal pár lépést tesz erre... csak pár libalépést. Ezt! Ezt kell kivárni! Mivel azonban a vetési ludak nemzetségében örökletes az óvatosság, Karak fegyelmezettsége nehéz próbát állt ki. De kiállta! Ferde szeme zöld lángokat vetett, foga vacogott, gerincén reszketett a bőr, de kiállta, s ekkor...

– Csau-hau-nyif-nyif-itt-tt... – éktelen zörgés Karak háta mögött, és majd ráesett a rókára egy mennykő nagy nyúl.

Ne kutassuk, hogy melyik volt jobban megrémülve. A libák robajló felszállására a kutya elhallgatott, de Karak már a vetésen vágatott a túlsó erdő felé, míg a nyúl egy óriási ugrással dobta ki magát a sűrűből, és szédületes tempóval rohant neki a szabad mezőnek.

A kutyák – mert ketten voltak – örülten kavarogtak a nyúl –, róka- és vadlúdszagban. Meleg volt még mind a háromféle szimat, de összekuszálódva, és végül is egymásnak szaladtak, bután bámulva a kudarcon. A libák ekkor már a fellegekben jártak, a vén nyúl messze loholt, Karak pedig került egyet az erdőben, idegesen fülelt, és csak akkor nyugodott meg, amikor a kutyacsaholás a folyó felől ért hozzá, erősen távolodóban.

Ekkor lehasalt, nagyot sóhajtott, s ebben a sóhajtásban kieresztette magából a felgyülemlett izgalmat. Hogy mit gondolt, vagy gondolt-e valamit – nem lehet tudni. De ha gondolt, az éppen olyan zavaros lehetett, mint a kutyák számára az összekeveredett többféle nyom.

Kalán ott feketett valahol nem messze, és a kutyák csak a szél zúgásában tudták a nyulat és Karakot is ennyire megközelíteni. A nyulat esetleg elkaphatta volna a róka, de ez olyan drága szórakozásnak ígérkezett – és annyira meg volt ijedve –, hogy meg sem próbálkozott vele. A csaholó kutyát pedig ismerte Karak. Görbe lábú korcs volt, tacsó papával és ismeretlen származású anyával. Csak nagy szája volt – egyszer már verekedett is vele, amikor a kutya üvöltve rohant haza –, de az utóbbi időben egy farkaskutyával szövetkezett, és ez elől csak menekülni lehetett. Ez a hosszú lábú gyilkos hangtalanul hajtott, de amit a tacsó kicsaholt a sűrűből, azt elkapta. Sovány volt, vérszomjas, és a leggyorsabb nyulat is megfogta, ha nem volt elegendő előnye.

– Nyif-nyaf, vigyázz, vigyázz, nyiff-nyaff, megy valami... – hallotta Karak messziről, de meghallotta Miklós is, és azt mondta Jancsinak:

– Húzódjunk ide a part mellé... gyorsan! – sürgette a halászt.

A leégett nádasból eszeveszetten rohant ki egy nyúl, és a halálfélelem fejvesztett rémületében gondolkodás nélkül fejest ugrott a folyóba, mögötte három lépéssel a farkaskutyával és harminc lépéssel a lemaradt tacsóval.

– Nyif-nyaf, hol van, hol van? – loholt a kis eb, nyelvét lógatva, amikor Miklós felemelte a puskát.

A váratlan lövés a nyurga, nagy kutyát szinte leseperte a partról.

– Ujujujuj-jajjaj-juj... – üvöltött a korcs, látva a vadásztárs hangtalan elnyaklását, és elfordulva igyekezett távolodni, de...

– Durr! – szólt utána a puska, s a kisebb kutya is beesett a megégett nádtörmelék közé.

Miklós a kilőtt patronokat szedte ki a puskából.

– Hónapok óta lesem ezt a két dögöt. Tudod, Jancsi, mit jelent ez a két lövés? Száz nyúllal, fácánnal, fogollyal marad több a határban. Az a taknyos hajtott, ez a másik meg elfogta, mert a farkaskutya némán vadászik. Ezért veszedelmes. Egyébként nem bánom, ha a herkópatéré voltak is, mert nekem ez a kötelességem, Keserű-Balogh azt mondaná: ezért fizetnek...

Megfogta a farkaskutya egyik lábát, és behúzta a nád közé.

– Mire tavasz lesz, nem marad belőlük semmi. Jancsi felkapta a fejét.

A megrémült nyúl már a túlsó part felé tempózott, s amikor kimászott, megrázta magát, és két ugrással eltűnt a fűzfabokrok között.

– Szegény füles! – szánakózott Miklós. – Ha körvadászaton megismerném, szavamra mondom, nem lőnék rá. Az ilyen életrevaló nyúl megérdemli, hogy szaporodjék. Láttad azt a fejest?

A lövésre és a kisebb kutya üvöltésére Karak elhúzta a száját, nyújtózkodott, megrázta magát, és úgy érezte. ezekkel a kutyákkal a jövőben már nem kell számolnia. Aztán óvatosan elindult a barlang felé.

Ekkor már lassúdott a szél, mintha kifáradt volna a felhőhegyek vonszolásában, és a nádi erdő sűrű szövevényét suttogva verte az apró szemű hó. A szél suhogása lassan elcsendesedett, már csak néha lódult neki a fák koronájának, és lent az avar felett csak a hó halk szitálása hallatszott.

Karak odalátott már a barlang környékére, és úgy érezte, nem változott ott semmi. A bejárat körüli bokrocskák valamelyest nőttek, a csalán elszáradt, s az egész dombocskát a járatlanság szőnyegével takarták be a lehullott levelek. De ki is járt volna erre? A dombot többnyire víz és nád veszi körül, a pár vén fát az ember nem akarja kivágni, mert nehéz ide kocsival bejönni, s az öreg fákban több az odú és korhadt ág, mint a tűzrevaló. Miklós ismerte ezt a helyet, párszor leselkedett is itt a nyáron, de nem látott semmit. Mire a sűrűsége zörögve átverekedte magát, világgá ment minden, ezenkívül félig megették a nádihegedűsök: a szúnyogok.

Rókának való hely volt ez mindenképpen, Karak mégsem sietett. Karak nem ismerte a közmondásokat, hogy “Türelem rózsát terem” vagy “Lassan járj, tovább érsz”, de úgy élt, mintha ismerte volna.

Leült tehát az egyik öreg fa tövébe, és mereven nézte a barlang egyik bejáratát (volt még ezenkívül kettő), amelyet félig betakart a lehullott lomb. Aztán került egyet, s ugyanígy szemrevette a másik kettőt is. Ezek voltak a kisebbek, s ezeket nem is lehetett látni. Bizony, a nyár óta nem járt itt senki, s ez az érzés a rókát teljesen megnyugtatta. A kis fekete vérszopók vagy elvándoroltak, vagy éhen veszték azóta, hogy kiköltözött a nádasba, és jöhet most már akármilyen havas fergeteg, a tél nyugodalmasnak ígérkezik.

Ekkor felrepült egy fácán a mezőszélen, és a róka megérezte, hogy a fácán bajban van.

Karak lehasalt, és nem látta, de hallotta, amint a testes madár zúgva jön a sűrű ágak között, csapongva, zörögve menekül valami elől. Mire a hajsza Karak fölé ért, már látta, hogy Killi, a héja van a fácántyúk nyomában, és már szorítja lefelé. Túl az öreg fán a kinyújtott karmok

elérték a fácskát. Tollfelhő a levegőben, tompa puffanás a földön, és lassúdó zörgés az avarban.

Karakót pedig mintha kilőtték volna a fa mellől. Killi már fejbe vágta a tyúkot, fojtogató karmai meglazultak, sárga szemében gyilkos villogás, de Karak rohamára rekedt vijjogással csapott a levegőbe.

A róka felkapta a fácskát, és két ugrással eltűnt a barlangban.

– Ez volt a vadászat! – mondta volna, ha egyáltalán mondott volna valamit. – Gondolom, hogy eszi Killit a méreg odakünn...

Ebben Karak nem tévedett. A héja másodszor jött már vissza, és a szétszórt tollak felett lebegett. Szeme szikrázott a gyilkos dühtől, nézte a helyet, ahova lenyomta áldozatát, kereste a rókát, hogy legalább odavágjon hozzá, hiszen ártani úgysem tud neki, de legalább megzavarná az evésben.

És most sehol semmi!

Jaj de szívesen szedte volna ki a róka japán vágású, ravasz szemét, különösen, ha hagyta volna, hiszen a rókának a héja nem ellenfél. Egy harapás, és kész. Az persze lehetséges, hogy a héja karmai összecukódnának Karak bőrén, és nem lehetetlen az sem, hogy szemét kívánná, de aztán nincs tovább. A héja tudja ezt, és a róka is tudja ezt. Egyébként nincs közük egymáshoz, egymás vadászatát nem zavarják, az ilyen találkozás pedig a legnagyobb ritkaság.

A héja, megunva a meddő keresgélést, fellebbent a vén mocsári tölgy ágára, mozdulatlanba dermedve, és alig látszott másnak, mint a vastag ág törött darabjának. Szürke volt és élettelen. Körülötte suhogott a hó, szürke ködbe vonva az erdőt, de az ő szemét nem kerülte el egyetlen moccanás se. A bokrok között két cinke keresgél, távolabb egy harkály kopácsolt, megvillantva néha piros sapkáját, fekete-fehér tollait, és túl az erdőn egy csapat fogoly zúgott el, de azt már nem látta, leszálltak-e vagy nem. A héja meg se moccan, de ösztönei bizonyára mérlegre tették a cinkéket, a harkályt, és a foglyokat. Éhes volt, de a cinkéket azonnal elvetette.

Nem számolt, de érezte, hogy harminc cinke ér fel egy fogollyal, és tíz cinke egy harkállyal. Ezenkívül a cinkék olyan sűrűben voltak, ahol vadászni sem lehetett.

Maradt a harkály és a bizonytalan foglyok. A harkály hol a beteg fák mellkasát kopogtatta, hol karjaikat vizsgálta. A kopogás hangja elárulta, hogy hol tanyáznak különféle farontó férgek, hosszú járatokat fúrva és felemészten a kéreg alatti utak anyagát. A fák szenvedtek, és néha elpusztultak, mert a nedvek és az élelem szállítása a kéreg alatti szövetekben történik. De jöttek a harkályok, kikopogtatták a baj fészket – mint a doktor az emberi tüdő beteg helyeit és zörejeit –, és kivésték a korhadt részt. Eddig vésővel dolgoztak, ezután előveszik a szondát, ami horog és lépvessző is egyúttal. Ez a nyelvük. Hegye kemény, tüskés horgokkal, ragadós nyálkával. Ha a beteg helyet felnyitották, hosszú, gilisztaszerű nyelvüket bedugják a lyukba, és napvilágra, azaz begybe kerül a pondró, ormányos, báb, szóval a farontó féreg.

Hasznos, szép madarak, s éppen ezért nem nézhetjük aggódás nélkül Killi szemének vészes villanását, amint elrúgta magát az ágról, s mint a szürke végzet, suhant a gyanútlan piros sapkás felé.

– Mátyá-á-ás, vigyázzatok! – sivalkodott saját nevét kiáltva egy szajkó, aki éppen átrepült az erdő felett, s most inaszakadtából igyekezett a veszélyes közelségből. A harkály megértette a figyelmeztetést, de már elkésett volna, ha nem éppen egy odút faragcsál. A héja suhogva vágott oda, de a piros sapka eltűnt az odúban, tulajdonosával együtt. Nagy szerencséje volt a harkálynak, de ugyanolyan szerencsétlensége egy mókusnak, aki megijedve a váratlan rebbenéstől, kiugrott az odú másik nyílásán.

A mókus szunyókált a csúnya időben, és már előbb pokolba kívánta a szárnyas ácsot, de arra igazán nem számíthatott, hogy az még a nyaka közé is esik. Egy ugrással kint volt az odúból, szinte belerohanva a héja karmaiba. A rémület és fájdalom azonban még egy harapást engedélyezett a bozontos farkú trapézművésznek, s ezzel a harapással tönkresilányította a

héja középső ujját. Aztán már nem tett semmit. Az éles karmok átjárták testét, s a héja reggelizett.

Nem jókedvvel evett. Ujja fityegett, s csak egy darabka bőr tartotta, mert a mókus metszőfogai élesek, mint a borotva. Jóllakott a testes gyilkos, ez bizonyos, aztán haragosan nézte tehetetlen ujját. Próbálgatta, de a karmos testrész nem engedelmeskedett, csak útban volt. Killi dühösen megrántotta, s az ujj a csőrében maradt.

Szárnyának azonban nem volt semmi baja. Az ujját kiköpte, s a széles, rövid szárnyak néma árnyként vitték a fák és bokrok között. Begye tele volt, éhség nem bántotta, röpte mégsem volt lassúbb, mint máskor, és ha valami felrepül előtte, annak befellegzett. De az erdő üresnek látszott. Kivágódott tehát a mezőszélre, és az erdő bokrai mellett, majdnem a földet súrolva repült arrafelé, ahol a foglyok eltűntek.

Sehol semmi! Csak a hó szitáit a ködös táj felett, és nagyon messziről hallatszott a vadlibák zajongása. A kis erdődombot már megkerülte, és mert éhség nem hajszolta, egyetlen lendülettel szállt az egyik vén tölgy vastag ágára, egészen a törzs mellé. Ezzel a mozdulattal szinte el is tűnt, és mintha mozdulatlaná vált volna az egész erdő.

A barna avar ekkor már hamvas volt, s a hajlatok lágy teknőiben féhéren megmaradt a hó. A szél ellustult, a hófelhők alacsonyra szálltak, csak egy-egy tölgyfalevél zizegett, amelyet majd csak tavasszal dob le az öreg fa. A hó halk susogásában mintha a bokrok álmodtak volna, s az elhagyott fészkek, az odúk fekete szája mögött talán nyuszt pihen, a földben millió élet alszik a magvakban, amelyek virágokat őriznek magukban vagy fákat, amelyek hosszabb életűek lehetnek, mint öt-hat öregember együttvéve.

Igen, a magvakban színek, szagok, ízek és ezernyi képesség rejlik. Bennük van az ősök sok-sok tulajdonsága, ereje és gyengesége, szépsége vagy formátlansága, és alvó semmiségükben gyufaszálnyi füvecskét vagy húszméteres nyárfát őriznek, amelyből esetleg millió gyufaszál készül. Egy bizonyos, hogy a suttogó hóesésben éppen úgy, mint a rigófüttyös tavaszban, élve vagy szétesve, mindig és minden a legnagyobb titkot, az életet szolgálja.

Ez alól a törvény alól nem kivétel még Karak sem, aki a jóllakottság és várúri kényelem összes jeleivel szuszog a bolhátlan barlangban. Lehet, hogy álmodik – miért ne álmodna? –, és álmában libahúst eszik, sokat, egyik libát a másik után, csak az a csodálatos, hogy nem lakik jól tőlük. De hiszen Karak nem is akar pocakosra telezabált lenni, mert az evésben legjobb maga az evés, és nem az a pillanat, amikor már nem tud többet enni. Valljuk azonban meg, hogy ilyen pillanat ritkán fordult elő a róka életében. S ha elő is fordult, sokáig soha nem tartott, mert Karak emésztése tökéletesen rendben volt, és még egy szép kendermagos kakas is hamarosan emlékké vált, amely talán csak álmában jön vissza.

A barlang kényelme és biztonsága mélyebb alvást engedélyez, mint a nyári szállás. A lepergett homokos föld eltüntette a régi csont- és tollmaradványokat, a takarításhoz hozzájárultak a hangyák és egyéb rovarok is, amelyek az ilyen maradványokból élnek.

A róka álmában is érzi, hogy kint és bent teljesen rendben van minden. A hóesés selymes suhogását a föld alatt nem lehet hallani, de már kint se nagyon, mert a szitáló szemecskék lehulltak már, a szél elállt, s most lágy, nagy pelyhekben hull a hó.

Az erdő fehér, a határ fehér, s a nagy nádas égett, fekete foltjai eltűntek a puha fehér takaró alatt. A vetés még kilátszik, így a vadlibák nem aggódnak, és a nyulak is békén fekszenek. Nem baj, ha esik a hó, hiszen a hó alatt meleg van. Ha az eszkimó megél a jégkunyhóban, miért ne élne meg a nyúl a hó alatt? Bundája száraz, és nem olvad meg rajta a hó, mert teste melegét éppen a bunda őrzi. Nem adja ki a meleget, és nem veszi be a hideget. És ha nagy hó esne rá, az sem baj, mert orra előtt a meleg lehelettől elolvad a hó, s ezen a kis kéményen lélegzik. Bizony, Karak nem alszik láthatatlanabbul mély barlangjában, mint Kalán a hó alatt.

Néha ugyan árnyékok szállnak el a kis szellőzőnyílás felett, de a nyúl meg sem mozdul, mintha tudná, hogy láthatatlan, és talán tudja is. És ki árthatna neki? Ezen a vidéken ritkán

jelenik meg valamely nagyobb sas, s az ölyvek nem veszélyesek. Sem az idevalók, sem a jövevények.

Az egyik út menti akácfán kettő is ül belőlük. Az egyik itt született, a másik messze északon, valahol a tundrák világában, és most gyanakodva nézegetik egymást. Pedig rokonok, de ezt talán nem is tudják. Tollászkodnak, figyelnek, bár ember sehol.

– Mi már megyünk – rázza meg magát az idevaló egerészölyv –, délen több az élelem. Hideg is lesz nagyon...

– Nekünk elég ez az élelem – nyújtózkodik a másik, a gatyásölyv. – Hideg? Itt nem is tud hideg lenni. Nálunk ilyenkor már nincs semmi élelem, csak a nagy fehérség s a dermedés. Itt jó.

– Hát akkor jó – csapja szét szárnyát az egerészölyv –, Cin népéből hagyunk eleget.

Felkereng a felhők alá, s egyenletes, utazó szárnycsapásokkal elindul dél felé. Az északi rokon még néz utána egy darabig, aztán kilendül a fáról, és egy kis körutat tesz, mert elsősorban meg kell ismernie a határt. Tegnap estefelé érkezett, a varjak nagy fáján éjszakázott, és most szállt ki, hogy a begye üres.

A hóesés szűnik már, azért felkereng jó magasra, és szárnycsapás nélkül alaposan szemügyre veszi a folyó környékét. A part menti erdő keskeny, de hosszú és magas fák vannak benne. Ott tehát meg lehet aludni is, pihenni is. Karak erdejében is van egy-két öreg fa, de az a nádashoz tartozik. Távolságban látszanak s az a nagy erdő, ahol éjszakázott. Balról a falu füstölög, s a folyó mellett magányos épületek, a malom s a molnár lakása.

A gatyásölyv alulról majdnem fehérnek látszik, s a mezőgazdának éppen úgy napszámosa, mint az egerészölyv. De amikor az egyik jön, akkor megy a másik, s amikor az egerészölyv tavasszal megérkezik déli vándorlásából, a gatyásölyv éppen indul északi hazájába. Indulásával mintha azt mondaná:

– Átadom a szolgálatot.

– Átveszem a szolgálatot – jelzi az egerészölyv érkezése, mert az egerek elkanászkodnának, és szétrágnák az egész határt. Ha azonban enyhe a tél, marad itt hazai ölyv is, vörösvércse is, s ilyenkor az egerek élete soha meg nem szűnő bizonytalanság. Nappal az ölyvek, éjjel a görény, menyét, rókák vadásznak rájuk, és bizony tavasszal Cin népének nagyon igyekezni kell a hiány pótlására.

Félteni azonban nem kell őket!

A hó már ritkásan szállong, a gatyásölyv megunta a tájképnézést, leszállt tehát a megszokott magasságba, és éppen úgy tapossa a levegőt, mint eltávozott rokona.

– Gegege-gágá, megjött Kiő is! Lám, ez a csirkefogó is didergett otthon.

Lehet, hogy nem ezt mondják a libák, de lehet, hogy ezt mondják, sőt talán még azt is hozzátéteszik:

– Szervusz, gatyás! Fázott a nadrágod? Mi újság otthon?

– Szentelen banda! – gondolja a gatyás, s egy előkelő ívvel, amelyből nem hiányzik bizonyos lenézés sem, otthagyja a bocskoros, nagyszájú társaságot.

Igen, bármennyire tiszteljük a gatyásölyv karmait, horgas csőrét és egész ragadozó egyéniségét, az igazság az, hogy a libák nem félnek tőle. És a nyulak se! Kalán, a félénk is elpofozza vackáról, ha a kölykeiről van szó. És – ha már benne vagyunk az ölyvek becsmértelésében elmondhatjuk azt is, hogy néha még az ártatlan foglyocskák is megkergetik...

Igaz azonban az is, hogy a fészkeket néha megrabolja, és a korai nyúlfiakból is felszed esetleg egyet-kettőt, ez azonban a szülők hibája. Tessék vigyázni!

Ilyenkor azonban felnőtt már a fiatalság, és az északi vándor elsősorban az egérre van utalva. Az előbb már felcsípett egyet, s most megint ereszkedik le, de úgy, mintha tíz méteres lépcsőket lépne. A nagy magasságból nem zuhanhat a földre, hiszen összetörné magát, hanem ereszkedéseiben meg-megáll, s csak az utolsó lépcsőről csap le, kinyújtott karmokkal.

– Ci-nyici – siránkozik az egér, de ezt alig hallani, és nem is sokáig. Az ölyv már viszi az akácfára, amely egyedül áll, s az ölyvek közismert étkezőhelye.

Dél már elmúlt. Az előbb távoli harangszó lengett át a mezők felett, s az ölyv gyanakodva hallgatta, mert a tundrákon nem harangoznak. Szokatlan volt ugyan, de mivel semmi veszedelem nem kísérte, úgy érezte: ez a furcsa bongás a tájhoz tartozik.

Veszedelem – nem a gatyásölyv, hanem Miklós számára – egészen másutt mutatkozott, mégpedig özvegy Vince Gáborné, a néhai kendermagos kakas volt tulajdonosa alakjában.

Miklós éppen a száját törülte meg a valódi, Julcsa néniféle tepertős túrós csusza után, s a kályha álmosító dörmögése közben azon gondolkodott, hogy pipára gyújtson-e, vagy a pipát mellőzve, egyenesen a díványra vesse magát, délutáni szunyókálásra. Miklós általában nagyon korán kelt, és sokszor nagyon későn feküdt is, hiszen a hivatásos vadásznak nincs kitűzött napirendje. Evett, ha ráért, és aludt, ha lehetett.

És most, úgy látszott, ráért, és lehet is.

Más azonban a látszat, és más a valóság.

A valóság egy fejkendő alakjában végigment a pitvaron. Miklós gyanútlanul nézte – aztán halk beszélgetés vegyült a lábasok és fedők mosogatási diskurálásába.

– Itthon van, persze. De lehet, hogy alszik már. Se nappala, se éjjele szegénynek...

“Ajaj – rettent meg a vadász, és gyorsan végigvetette magát a heverőn –, ki a fene lehet ez? Mindenesetre: alszom...”

– Én nem bánom, Juli, alszik vagy nem alszik, de azért van, hogy rendet csináljon. Én ezt nem hagyom...

– Majd elküldöm estefelé – mentegette Juli néni Miklóst –, nemrég jött haza.

– Bánom is én, hol kujtorog. Ilyen kakas nem volt a faluban, és nem is lesz. Gyűjjön oda, nézze meg, tolla szétszórva... intézkedjen!

Azért fizetik... – gondolta Miklós, s erősen törte a fejét, hogy ki lehet ez a tűzrevaló, aki ilyen erőszakosan belegyalogol az ebéd utáni alvás szertartásába.

Halk kopogás, amit a vadász eleresztett a füle mellett, mert hátha!... Könyörületes szívek is vannak a világon. Vince Gáborné született Patkós Erzsébet azonban nem kapott könyörületes szívet az anyatermészettől...

– Verd meg jobban az ajtót, hiszen így nem hallja meg.

– Miklós – nyitott be Juli néni –, Miklós fiam, Böske nénéd van itt, a kokasáru van szó...

– Én nem vagyok tyúkász – mondta mérgesen a vadász, de már ott állt a másik öregasszony is, akivel szögről-végről szintén atyafiságban volt.

– Hát én nem bánom: tikász vagy mi vagy, de a kendermagos kokasomat az éjjel elvitte valami.

– Vagy valaki – ásított Miklós.

– Nem ember volt. Ember meg se tudta vóna fogni, mert fent volt az ölfá tetején. Ott a tolla.

– Zárja máskor be, Böske néném...

– Most már zárhatom. Gyere oda, nézd meg, aztán lödd meg. Azt mondták, a község azért tart vadászt... Mama a kokast vitte el, holnap majd tikokat.

– Holnapután meg a tehenet... – keseredett el Miklós, és felkelt, mert semmi reménye nem volt az öregasszonyt lerázni. Álmosága elreppent, hát felöltözött, hátizsákot dobott a hátára, puskát a vállára.

– Gyerünk, Böske néni! Ha már olyan sürgős... De jobb lett volna, ha mindjárt reggel szól.

– Sürgősnek éppen nem sürgős, mondom, még a botba is el akartam menni.

– Majd elmegy azután.

– Mondom, ha már erre járok, benézek a szövetkezetbe is.

– Jön vagy nem jön?

– Hát, Miklós, csúnya, akaratos természeted van. Apád volt ilyen...

– Nyugodjék békében, ámen. Gyerünk!

A hó már elállt, de ami esett, éppen elég volt arra, hogy minden nyomot eltüntessen; Miklós azonban alaposan kifürkészett mindent, és nem talált semmit, csak pár szétszórt tollat.

– Van macskája, Böske néném?

– Az nem fogja meg a kokast... Kutyám meg csak volt, de egyszer csak elmaradt.

– Nem azért kérdem. Estére csapdát állítok ide, nehogy azt fogja meg. Szóval a macskát be kell zárni, és szóljon a szomszédoknak is...

Aztán úgy igazította el a hasábokat, hogy csak egy helyen lehessen felugrani, ott pedig csapda várja a rókát, mert Miklós rókára gyanakodott. Görény több vért és tollat hagy, mert az erős kakast nehezebben gyűri le, a menyét pedig el se tudja vinni.

– Estefelé majd visszajövök – ígérte a vadász –, de ne nyúljon maga se a csapdához, mert veszedelmes jószág.

Miklós a kerten át ment ki a havas mezők felé, mert a friss hó nagy áruló. Még a levegőben járó madarak is leszállnak imitt-amott, de a négylábúak egész történeteket írnak a hóba: élelemkeresésről, menekülésről, vándorlásról és véres tragédiákról.

Ez a délutáni hó nem sokat ér, hiszen nemrég állt el, és azóta aligha mozdult ki valami a vackáról, de a vadász szeméből kiment már az álom, és – sose lehet tudni... Meg a csapdába is kell valamit hozni, varjút löni vagy akármit, amire rámege a róka.

A gyalogút síkos a pár ujjnyi hótól, de nem is kell sietni. Aki siet, az nem lát semmit. Aki kocsin megy, még ennél is kevesebbet.

A folyó most némán szalad hideg ágyában. Elmúltak a halak játékos csobbanásai, és a homokos partokon nem napfürdőznek ökörszemű békák. A földnyelvek fehérek a hótól, és egyetlen nyom sem látszik rajtuk. A nádas ligetes égettsége elsimult, fehér minden, csak a reketttyebokrok szürke szövvénye őriz valami rejtettséget. Egypár fácánt, nyulat, menyétet, talán rókát is, hiszen Karak mesteren kívül más rókák is vadászterületüknek tartották ezt a határt.

A gatyásölyvek megszapordtak, a varjak már kiszálltak, mert a felhők árcai fényesedve jelezték, hogy nemsokára elszakadoznak, s akkor a nyílásokon lenéz a havas világra a nap.

A nádas megmaradt foltjain cinkék forgolódnak, s a bokrok melletti gyér fűvön sármányok szedegetik a kóró kihullott magját.

Miklós megáll, és nézi a havas világot. A külső élet elindult, enni kell, mert jön az éjszaka. A vadász szemében nem ismeretlen egyetlen mozdulat sem, és ha nem is látja a színeket, a repülésről tudja, hogy milyen madár repül a föld felett vagy az erdő sűrűjében.

Ekkor hirtelen puskájához kap, de már eleve tudja, hogy elkésett. Alig hallható, lágy suhanás, a sármányok rémült csippanása, és a törpesólyom már viszi is áldozatát. Úgy jött, mintha szürke csikot húztak volna a levegőben, alig fél méterrel a föld felett, és úgy látszott, mintha a felrebbenő áldozat egyenesen karmai közé dobta volna magát.

S egyetlen villanással már el is tűnt.

Miklós sziszegett valamit, ami nem volt áldás, de nem tagadhatta, hogy ez a madárfogás már nem mesterség volt, hanem bűvészet.

A törpesólyom is a magas Észak szülötte, és nálunk csak télen vendégszerepel, minden kisebbfajta madár állandó veszedelmére. De levágja a kisebb vadrécét is, s ez a legnagyobb zsákmány, amivel megbirkózik. A délre vonuló madárrajokat követi Dél-Európáig s márciusban visszafelé – hazáig. Puskavégre – Miklós bánatára – ritkán kerül, mert olyan váratlan látomásszerűen jelenik meg, hogy mire a vadász a puskájához kap, már el is tűnt. Ha a tél kis zsellérei, a búbospacsirták, sármányok beszorulnak a faluba, oda is utánuk megy, de elkapja a galambot, varjút, szarkát és a gyümölcsösben kopogtató harkályt is.

Miklós álldogál még egy darabig, úgy gondolja, jó lenne, ha a sólyom visszajönne. Az ilyen vágyak persze ritkán teljesülnek.

A tegnapi kutyák körül azonban nagy a csoportosulás. Egy vén fűzfán szürke varjak tanácskoznak, és nem messze az egyik bokron két szarka cserreg izgatottan.

– Meg lehetne már kezdeni – cserregnek a szarkák –, nektek jó erős csőrötök van.

– Hát-hát – kiabál egy szajkó –, hát régen volt már két ekkora falat a nádban!

– Ember-emberr! – recseg az egyik szarka, mire szárnyra kap az egész társaság, Miklós pedig körüljárja az elhalálozott ebeket.

“Ezek itt nincsenek jó helyen” – gondolja a vadász, és behúzza a kutyákat jól a nád közé, és ott nádkévékből leshelyet készít.

Aztán felvágja a kutyák hasát, és beül a leskunyhóba, nem azért, hogy lőjön valamit – hanem hogy kipróbálja, és kicsit szemlélődjön.

A leshely nem rossz, de igazánivaló mindig akad. A láb alatti nádat jól meg kell taposni, hogy ne pattogjon, a felesleges nyílásokat jól betömni, mert a szél dudálását meleg szobában hallgatni kellemes lehet és barátságos, de itt kint annál barátságtalanabb és hidegebb.

Egyik-másik nádkéve megpörkölődött a tűzben, de ez nem baj, annál valódibb. A vadat mindig megrémíti minden újdonság és minden, ami természetellenes.

A kutyák jól fekszenek lövéshez, és most felhasítva odacsallják majd a szárnyas sírásókat, mert a varjak és szarkák a fagyos kutyabőrt nem tudták volna felszakítani, hogy a húshoz jussanak. Szép verekedések lesznek itt – mosolyog a vadász – a szürke és vetési varjak között, amíg csak meg nem érkezik egy-egy gatyásölyv, és szét nem pofozza őket. Aztán majd a nyomok elárulják, amikor a róka is rátalál a potyalakomára, amit nemcsak a szag árul el, de a nappali zajongás is.

Ekkor érkezik el a vadász ideje, aki ebben a pillanatban – csodálatos – nem a rókára gondol, hanem a szombat esti vacsorára, azaz – ne kerüljessük a dolgot, mint róka a csapdát – Esztire. Igen, a vadász mélyen elmerülve tervezget, s ha most egy szakállas saskeselyű szállna a dögre, azt se venné észre, nem azt a rongyos szürke varjút, amely olyan csendesén szállt le a kutyák mellé, mint aki nem akarja elárulni felfedezését. Ez a szürke varjú most érkezhett valahonnét, nem látta Miklós idehurcolkodását, a kunyhóépítést, de azért gyanakszik.

Miklós nem gyanakszik, és azon gondolkodik, hogy mikor nyilatkozzék a szülők előtt. És hogyan? De előbb még beszélni kell Esztivel is... most már komolyan. Hajaj!

És kinéz a nyíláson.

– Hát ez meg hogy kerül ide?!

A varjú nem tudja, hogy ő csalijelölt, nem tudja, hogy az ember ott a nád mögött már azt is elhatározta, hogy evezőtollaiból pipatisztító lesz (nem szelei ez a bűdös pipa), és hasa éppen úgy ki lesz téve közszemlére, mint a kutyáké.

– Cirrcsere-cserecsere... ennivaló, ennivaló, és Rá őrzi...

A kis cinke szívesen leszállna a kutyatetemre, de a szürke varjú úgy áll a kutyák mellett, mint egy zsandár.

– Csak ide gyere! – károg. – Kupán váglak, hogy attól kódulsz... Vahurnak vége, Vahur az enyém!

Miklós csendesesen emeli a puskát.

Szívesen leskelődne még, mert a réti világ téli könyvében ilyenkor lehet leginkább olvasgatni, és ezt a nagy könyvet kiolvasni úgysem elég egy élet, de a téli nap rövid, s a varjú kell a csapdába.

S az alkonyodó, álmos délutánt szétszakítja a puska száraz csattanása.

– Káár! mi történt? Káár! – kiáltanak fel távolabb a varjak, de mivel nem láttak semmit, nem jönnek közelebb érdeklődni.

Miklós gyorsan otthagyja a leshely környékét. A háromlábú vadászszék a hátizsákba, a varjú melléje, az egyik kutyát kissé oldalt húzza, és siet ki a leégett nádasból. Jó lenne még egy kis hó, hogy nyomait eltüntesse, csizmája szagát eltemesse, de a szél elállt, s a mezők kékes párája hideg éjszakát ígér.

A libák nagy zajongással mennek a tavakra éjszakázni, és lekiabálnak az akácán tollázkodó földinek:

– Szervusz, gatyás, megfázik az éjjel a nadrágod! Valami ilyesmit lehet gondolni a vidám kiabálásokból,

de aztán a vezérgúnár komoly hangjára elcsendesednek.

– Gá-gáá-gaga, rendbe, rendbe!

Kialakul az ék, s ettől kezdve nincs hang, csak a szárnyak suhognak a dermesztő magasságban.

A gatyásölyv pedig begombolkozik, s úgy érzi, el kellene indulni a parti erdő felé, mert nem akar itt kint éjszakázni. Ez az érzés egyre vonzóbb lesz, de nem siet. Délután felmarkolt fél tucat egeret, jól van lakva, ráér. A vén nyárfá tele van szürke varjúval, és bizonyára hajszolni kezdenék, ha arra repülne el. Vár.

A szürkék nagy tanácskozásban vannak, mert az egyik a párját keresi.

– Mondtam, hogy maradjon, és ne mászkáljon a falu felé, de hát lehet neki beszélni? – károgja egy öreg nőtény. – Ott van a két Vahur, talán fel tudta volna valamelyiket tépni. De csak csavarog, és nem tud a szép falatokról semmit.

A varjú nyilvánvaló tévedésben van, mert derék férje igenis felfedezte a kutyákat, és most utazik Miklós hátán a zsákban, egy rókacsapda, különféle zsinegek, a háromlábú vadászsék és némi újságpapír társaságában.

A kertek alja ilyenkor csendes, csak a füst száll az almafák közt, s a gyalogúton nem is látszik más, mint a vadász nyoma. Majd tavasszal napsugaras és zsibongó lesz ez a táj, csodálatos zöld, tele gyerekekkel és libával. Az öreg ludak sandán nézik az eget, kányát kémelve, a kislibák pedig öntudatlan gyönyörűséggel csipegetik a füvet, ami édes is, és szép is. Olyan, mint a fiatal élet. A gyerekek meg láncot fonnak a pitypang szárából, ami keserű tejet ereszt, s amit mindenki megkóstol egyszer életében. A hitetlenkedők és tudni vágyók többször is...

A tavasz azonban még messze van, de Böske néni közel, és tenyerével ernyőt tart szeme fölé, pedig Miklós nincs messze, és egyre közeledik.

– Te vagy, Miklós?

– Adjon isten! – mondja Miklós; mert Böske néni kérdését feleslegesnek tartja. – Elültek már a tyúkok?

Ez a kérdés is meddőnek látszik, mert a tyúkok ott ülnek a szederfán, és nyakukat nyújtogatják kíváncsian.

Miklós leteszi a hátizsákot, kiveszi a varjút, a csapdát és egy kis bádogdobozt, amiben nyúlháj van.

– Az mi?

– Nyúlháj – mondja Miklós. – A róka vagy görény megérezné a kezem szagát, de bekenem a csapdát, és nem érzi meg.

– A fenét?!

– Bizony, ez így van.

Ezek után kihúzgálja a varjú erős szárnytollait, belevagdos itt-ott a madárba, és kifeszíti a csapda két karját. A varjút elhelyezi, s a csapda peckét érzékenyre állítja.

– Kész, de a szomszédoknak szóljon, Böske néni, mert valami gyerek hozzányúlhatna.

– Nem jár itt senki, de a tyúkjaim...

– Mire a maga tyúkjai leszálnak, a csapda már nem lesz itt. Majd beakasztom az istállóba, aztán estefelé megint felállítom. Majd csak fog valamit...

– Az bizony jó lesz. Hát gyere be, Miklós, egy pohár borra!

– Köszönöm, Böske néném, de ilyenkor nem szoktam, meg dolgom is van.

“Hogyne! – dohog a vadász hazafelé. – Holnap már az egész falu tudná, hogy úgy ittam a bort, mint a vizet, még kértem is...”

Szobája úgy fogadta, mint a meleg ölelés. Reggel négy óra óta talpon volt, s most egyszerre vállára ült a fejbőlöngető álomosság. Csizmáit lerúgta, és úgy érezte, hogy Juli néni szalonnás rántottája azonnal vérré válik benne, mint barátban a lencse.

– Van egy csepp borom is.

– Hát bizony nem árt egy kis ringató!

A “csepp” bor egy söröskancsóban villogott, s a kancsó tele volt.

A vadász csak egy kicsit szuszogott bele a pohárba, aztán letette, de üresen.

– Egészségedre! – mondta Juli néni, és megfordította a vánkost, megpaskolta, ami olyan volt, mint katonának a takaródó.

– Juli néném, ha kigyulladna a ház, szóljon, mert én arra se ébredek fel.

Az öregasszony felkapta a lámpát, körülnézett, s mire becsukódott az ajtó, a vadász már ágyban volt.

“Hajnalban majd kimegyek... ki... megyek... ki” és gondolatai eldőltek az álom meredek lejtőjén. Aztán elsimult a lejtő is, kisimult minden, s az álmok önmagukba hullva semmivé váltak.

Öreg este volt már ekkor, majdnem éjszaka, lehet talán nyolc óra...

Lusta az ilyen falusi ember – gondolja a városi olvasó, és úgy képzei, hogy Miklós legalábbis kétszer annyit alszik, mint más rendes ember.

Miklós négykor már a folyóparton volt, és ágyba került este nyolckor. Ez tizenhat óra, de van, amikor kettőkor kel, és este tíz óra veti haza. Közben szíja a nap, fújja a szél, veri az eső, és borotválja a hideg. Sokszor haza se jön, Juli néni nagy bánatára, csak úgy kézből szalonnázik, és bóbiskol egy kicsit a nádkévéen vagy hátát nekivetve valami mohos fának.

A vadásznak nincs beosztott ideje, nem is lehet, mert nincs a vadnak se, amelyet őriz, s amelyre vadászik. Egy részük nappali, más részük éjszakai életet él, és Miklós sem nappal, sem éjjel nem veheti elő az óráját, hogy: letelt a munkaidő. A vadásznak a vadhoz kell alkalmazkodnia: enni, amikor van mit, és aludni, amikor lehet. És sok mindent kell ismernie és tudnia, amit megtanulni csak a gyakorlatból lehet, állandó megfigyelésből és folytonos résen állásból.

A füvek és fák, a felhők és csillagok, a hold és a szél, a hó és az eső, a hideg és meleg... illatok, szagok, zörejek, hangok, mozdulatok, vízjárás, napnyugta, napkelte, szántás, vetés, utak és csapások, nyomok homokban, sárban, hóban – mind mondanak valamit, sürgetnek vagy tartóztatnak, ígérnek vagy tagadnak, figyelmeztetnek, jósolnak, rejtenek és árulkodnak, s a vadásznak – ha érti mesterségét – azonnal alkalmazkodni kell, mint Karaknak, Kalánnak vagy Lutrának.

Hányszor előfordul, hogy már majdnem hazaért, gyomra üres, fülét nem is érzi a hidegtől, lábai úgy mennek, mint a gépemberé, amelyben lejáróban van az óramű, és ha ágyára gondol, álltában el tudna aludni, amikor:

– Hohó! Hát ez mi?

Igen, a kertek alatt, sőt Juli néni kerítése mellett nyestnyomok látszanak a gyér hóban. Miklós előző nap délutánján ment ki, és amikor meglátja a nyest nyomait, másnap reggel van. Most világosodik. Előtte az ígéretes nyomok, a nyest értékes bundája és – kicsit távolabb – a megvetett ágy, meleg tea, esetleg forralt bor...

– Utána! – szólal meg a Vadász a vadászban, akiben ilyenkor összekeveredik a hivatás az ősi szenvedéllyel, és üresen marad a biztos ágy a bizonytalan zsákmányért.

– Utána! – a csapások kertről kertre mennek: szénapajtából istállópadlásra, tyúkóltól méheshez, aztán ki a mezőre, vissza a házakhoz, ahol a korán kelők már összejárták a nyomokat. Akkor nagy ívet vágni, kibogozni, merre vezet a folytatás, ami változatosság kedvéért kimegy a szőlőkbe.

De ekkor már délelőtt van, enyhül a hideg, sőt ígéretet magát a napocska is, kibújva imitt-amott a felhők alól.

– Utána! – verejtékezik a vadász, de meg is torpan. Déli oldalra ért, ahol elolvadt már a kis hó, s a nyomokat beitta már a föld.

Miklós rogyadozva ér haza.

Juli néni szidja a nyestek egész családfáját – az oldalági rokonsággal együtt –, szidja Miklóst, aki úgy él, mint egy “komédiás”, és úgy eszi meg azt a “harmat” rántottat, mintha szecska volna.

– Pedig vajjal csináltam... Na, dőlj már le, te életterlen! Miklós dől, mint a zsák, s azt már nem is hallja, amikor Keserű-Balog beszerencsétlenkedik a konyhába, mondván, hogy ő pedig Miklóssal azonnal, de rögtön akar beszélni.

Miklós álmát azonban most már nem kell féltetnünk, mert Juli néni csípőre tett kézzel és sziszegve kérdi meg Keserű-Balog Ambrustól, hogy – így déltájban – vágták-e már hozzá mozsarat vagy húsdarálót.

– Ez a szegény gyerek most gyűtt meg: tegnap dél óta tette a dolgát, és úgy agyon volt fázva, hogy nem volt már formája se... Ágyba dugtam, aztán most gyűssz te valami marhasággal? Elmenj, Ambrus, amíg jó dolgod van!

– Pár szó lenne csak – szipákol Balog, de már ki is lép, mert Juli nénihez képest egy fiait védő nőtény tigris szelíd galamb. A rozoga Ambrus ugyan betette maga után az ajtót, de az öregasszony utána küldött még pár “házi áldást” a vastagabb szótárból...

Hát ilyen a vadász élete!

És mégis szép, és mégis vonzó, és mégis egyedüli azoknak, akik erre születtek. Mert a nyestbőr egyszer mégiscsak szárítóra kerül, a rókabőrök mellé, a zsákmány nem fogy el soha, s a nagy játék tart, amíg jó a szem, éles a fül, fiatalok a csontok, feszesek az inak és izmok.

De ne keverjük össze az eseményeket.

Éjszaka van, azaz este nyolc, és Miklós olyan mélyen alszik, amilyen mélység az ébrenlétben nincs is. Ez a mélység végtelen, tehát a mindennel és a semmivel majdnem egyenlő. Szóval: jól alszik, mint az egészséges, tisztességes és fáradt emberek általában.

A külső világ azonban most ébred csak, s az éjszakai vadászok most indulnak élelem után, ami lehet növény, erdei mag, gyümölcs és hús is. De lehet vegyes is, mert például a “vérszomjas” nyest halomra ölheti az egész baromtól szárnyas népét, de szívesebben eszi a szőlőt vagy a padlásán kiterített aszalt szilvát. A szelíd nyest örömmel fogadja a lőtt verebet, de otthagya, ha nevelője zsebében cukrot sejt.

Külső életében nagyon káros lehet – többnyire az is –, s ezért az ember üldözi. De nemcsak ezért, hanem – tegyük hozzá – értékes, nemes szőrméjéért is. A szép nyestprém majd egy tucat rókabőrt ér, de annyival szebb és tartósabb is. Náluk csak a nyuszt- és vidrabőr ér többet, de amíg azok nem szeretik az emberközelséget, addig a nyest padlásokon, zsúptetők alatt, elhagyott pincékben székel és szaporodik, mégis ritkán kerül kézre.

Árnyék mindig van – még ilyen holdas estében is –, s a nyest: árnyék az árnyékban.

De Miklós most nem törődik velük. Hajnalig nem érdekli semmi, hajnalban pedig úgyis fel költi Juli néni, akit négy órakor a reumája kelt föl.

A hold telik, és hideget ígér, ámbár az est párái még ott lengenek a mezők felett. Még a csillagok se szikráznak, mint nagyobb hidegben szokás, és a hó se ropogna, ha valaki végigmenne a folyóparton. De a vadász alszik, és más nem bolyong ilyenkor a határban.

A hold azonban emelkedik, s egyre szigorúbban nézi a földi világot. A párák eltűnnek, és vérszemet kapva a csillagok is villogni kezdenek, mintha az árnyékokat köszörülnék, melyek egyre élesednek.

“Nini – gondolja Karak, kinézve a barlang északi bejáráján –, nini, de megváltozott a világ!”

Karak kipihenve a nappali izgalmakat, a fácán elomló emlékével bélelten, minden kalandra felkészülve nézi a havas erdőt. Nézi, hallgatja és szagolja. Rendben van minden, de azért nem siet. Feje csigalassan női ki a lyukból, aztán kimászik, és egy gombócon akad meg ravasz

szeme, az egyik fiatal fán. A gombócnak szép hosszú nyele lóg lefelé... és Karak tudja, hogy egy fácánkakas alszik ott – hallotta is az este, amikor nagy lármával felült –, sajnos, elérhetetlenül.

Milyen kár, hogy nem igaz a régi mendemonda, amely szerint ilyenkor a róka addig nézte bővülő tekintetével a fán tartózkodó szárnyast, amíg az szédülten le nem pottyant a fáról. Szóval: lehipnotizálta.

Sajnos, Karak nem tud erről, pedig tud mindent, ami a vadászathoz tartozik. És nem is nézhet a fácán szemébe, mert hat méterrel magasabban van, és szemét behunyva alszik. Nem, itt semmiféle bővülés nem segít, és nem tölti meg a tyúk helyét, amely egyre tágasabb kezd lenni...

Karak kicsúszik a kis erdő szélére, és leülve, hosszan nézi a tájat. A táj kétségtelenül szép, és kétségtelenül – üres. Ebből megélni nem lehet, elindul tehát lopva egy mély barázdában, de minden kis gazcsomónál, fennakadt ördögszekérnél megáll, s árnyékában egy lesz vele.

Hopp! – Karakot mintha rugók lökték volna fel, és amikor földet ért, talpát rajta tartotta egy kis mozgó halmon, melyet aztán havastul felharapott. A hó alatt egy egérke igyekezett talán rokonlátogatóba, de megmozdított egy fűszálat, és a róka tévedhetetlenül tette rá mancsát a sovány kis zsákmányra.

A hold egyre jobban kifényesedik, s a hómezők ragyogni kezdenek. Karak nem örül ennek, mert igaz ugyan, hogy jobban lát, de őt is jobban látják, ha ugyan nézik. Ezt azonban soha nem lehet tudni. Egy nyulat lát nagyon messze baktatni, de nem sok időt pazarol rá, hanem a dűlőúton a leégett nádas felé siet, mert ott mégis van valami takarás. Karak a nyílt mezőn, a hold szemérmetlen világításában úgy érezte, mintha levetkőztették volna. Becsúszik tehát a nádas bokorligetei közé, ahol a zsombékok takarásában úgy eltűnik, ahogy egy vadásznak el kell tűnnie.

Az egyik nagyobb tisztáson megáll, és kissé lelapul. Itt valami változás van: az a magas nádrakás tegnap még nem volt itt, vagy másként volt itt. Végtelen lassan csúszik előre, s akkor megüti orrát a kutyák bomlásának fagyos, de félreismerhetetlen szimatja. Ez már nem az élő zsákmány meleg párája, hanem a fagyos élelem nyers szaga.

Vigyázni kell, bár élettelen minden, és veszély nincs a levegőben. Karak emlékei között talán megmozdul valami ködös összefüggés a tegnapielőtti lövöldözés, vonítás és a szag között, de ez nem ernyeszti el a feszültséget. A két kutya sötét halmait már látja, de mást is lát, s ettől irigy harag szalad végig a bőre alatt.

A tisztáson túl, a nádtörmelék között egy másik róka közeledik. Karak reszket a méregtől, mert az idegen csak vadászatát rontja. De nem mozdul, mert a másik róka megnyugtatóan vigyázatlan. Ügyet sem vet a gyanús nádkupacra, tehát nem idevaló, a túlsó oldalt azonban ügyesen átkutatja.

Karak lapul.

Az idegen ekkor leül, mintha a kutyák szaga csak most ért volna orrához, aztán lassan megroskad, mint aki kényelmesebben akarja kivárni, hogy élelemről vagy az ember valamilyen gyanús mesterkedéséről van-e szó. Sokáig nem mozdul semmi. Karak farka néha idegesen megvonaglik, de a másik ül türelmesen, csak akkor billenti meg a fülét, amikor a falu felől megszólal egy-egy kakas, jelezve, hogy éjfél felé jár az idő.

Karak szájában összefut a nyál, és gyomra szigorúan kezd követelőzni.

Végre megmozdul a másik, és nagy körben körül akarja járni a kutyák tetemét, de ezt Karak már nem bírja ki. Amikor előtte menne el, megrohanja. Az idegen villámgyorsan oldalt ugrik, aztán szembefordul, és fogai megvillannak.

– Hát ha marakodni akarsz, gyerünk!

Karak lelapul, farkával idegesen veri a havat, mint aki támadásra készül, de csak ő tudja, hogy ebből már nem lesz semmi. Az idegennek ez az egy-két elvillanó mozdulata tökéletes

volt, és ha nem éri váratlanul a támadás, talán meg se ugrott volna. Elszánt és kemény rókának látszott az idegen, és szeme villogott:

– Enni akarok!

– Nem vadászhatnál másutt? – billegeti Karak a fülét, de ebben már valamelyes békülékenység van.

– Itt akarok vadászni!

Karak támadó készülődése ellanyhult, és felült, mintha azt mondta volna:

– Elférünk...

Kár lenne arról beszélni, hogy ravasz ismerősünkben a lovagiasságnak csak szikrája is lett volna. Nem, Karakban nem volt lovagiasság, Karak nem volt gyengéd vagy érzelgős, ami megmagyarázta volna engedékenységet, mégis szokatlanul elnéző volt, mert a másik róka – nőtény volt.

A lakodalom ideje ugyan nincs még itt, de már közeledik, s ezt mind a két róka érzi.

Karak kissé oldalt kerül a másik felé, aki csak a fejét fordítja arra, de minden izma végsőkéig feszült. Szemében tartózkodó villanások játszanak, amelyek a barátkozás és verekedés határai között cikáznak.

Karak közel megy, szaglálódik, aztán vakarózik.

– Az ennivalóhoz pedig mást nem engedünk!

Ezután kölcsönös szaglálódzás következik, ami valószínűleg olyan barátkozásféle.

A két róka ismeretsége hangtalanul történik, de egymás szagát már nem felejtik el.

Karak elfordul, de a vendég nem követi. Leül, és éhesen nézi a húst.

Karak visszafordul, mintha figyelmeztetni akarná, hogy a kutyák gyanúsak, de Íny, a nőtény, helyben marad, mintha azt mondaná:

– Itt megtalálász.

Karaknak tetszik az önállóság, és – bár éhsége fellángolt – jókedvvel poroszkál a falu felé, ahova kellemes emlékek fűzik.

A kerítések árnyékában már megfogja a köteles óvatosság, de úgy érzi: bátran mehet. A kutyák már elhallgattak – jóval elmúlt éjfél –, a kémények füstje sem rontja a szimatot, és a holdfényben messze lehet látni, Böske néni rozzant kerítésénél már úgy fordul be, mintha hazamenne. A kert közepén földbe ástott hordó van, ennek árnyékában lelapul, mert a tyúkok a fán ülnek, és a farakáson csak egy döglött szürke varjú látszik.

Gyanús!

És a farakás sem ugyanaz, mint tegnap.

Ez is gyanús!

Várni kell, mert a ballagó idő talán hoz valami megoldást. Egyelőre nem történik semmi. A szomszéd istállóban a lovak dobbannak néha, és a disznóólakban nyikorognak a deszkák, ha a hízó átfekszik a másik oldalára. Ezek a hangok ismerősek és veszélytelenek.

Ekkor a szomszéd pajtától elválik egy sötét állat, és a kerten pipiskedve, havas lábát megmegrázogatva ballag át egy nagy fekete macska.

– Messze van – reszket a róka, és mivel nem tehet mást, nézi a Nyaut. Hátha erre fordul...

De a macska a farakáshoz megy, és hosszan figyel a varjút. Aztán felágaskodik, és szaglássza az olcsó pecsenyét, azután... azután Karak szinte hanyatt vágta magát a rémülettől. És még a folyó mellett sem tért egészen magához.

Nem, Karak nem értette a történeteket, de hogy özvegy Vincéné udvarát kerülni fogja, és döglött varjúhoz nem nyúl sokáig, az bizonyos.

A macska a szaglálódás után puha ugrással rajtatermett a varjún, s ekkor egy villanás, egy csattanás, s a macskát a továbbiakban semmiféle varjú nem érdekelte.

Miklósnek rókacsapdája nem volt, így nagyon erős vidra vasat tett az ölfára. Ennek ereje szinte túlzott volt Nyaunak, de legalább nem kínlódott benne sokáig.

Karak azonban még az éhséget is elfeledte a rémülettől, aztán leselkedve csúszott be a bokrok közé.

“Nini – gondolta vidáman, fátyolt vetve a történtekre –, nini, Így eszik – és úgy állt neki a kisebb és kövérebb kutyanak, mintha ez lenne a legtermészetesebb dolog a világon, mint ahogy az is volt.

A vendég rókahölgy ránézett Karakra, és már csak ímmel-ámmal evett, de határozottan pocakosodott. Ránézett Karakra, és szemében kérdés volt.

Karak tele szájjal lengette meg farkát, és egy bordát úgy harapott el, mintha mézeskalács lett volna. Ebben benne volt a válasz.

– Hogy elférünk-e? Még egy fél tucat kis kölyök is játszhat benne...

Íny erre lehasalt – mert egy falatot sem tudott már enni –, és első lábaira fektette fejét. Ebben a mozdulatban ígéret volt, helytállás, összetartozás, egyszóval: házassági szerződés.

– Egyél, Karak – mondta ez a mozdulat –, majd én vigyázok...

És amikor a kakasok hajnalt kiáltottak, két pocakos róka ballagott a nádi erdő felé. Úgy mentek, mintha régen egymáshoz tartoznának, és a vendég úgy csúszott be a pompás barlangba, mintha abban született volna. Körülszaglászta az összes benyílókat, kamrákat, aztán Karak mellé feküdt otthonos mozdulattal, megelégedett, jóllakott szuszogással.

– Karak, gyönyörű! – mondta volna, ha a rókák beszélnének, de hogy ezt érezte, az bizonyos.

Az idő azonban kinek megelégedést hoz, kinek fájdalmat. Amikor Így becsukta szemét, Juli néni akkor nyitotta fel az övét. Sajgó jobb vállát simogatta.

– Nem hagysz, kutya, ugye, nem hagysz békén?... Ezt a Miklóst meg fel kellene kelteni.

A hangok tompán széthulltak a sötétségben. Aztán valamelyes mocorgás, gyufazörgés következett, végül fellobban a lámpa álmosan, mintha még a tegnapi esthez tartozna.

– Hajaj – sóhajtott az öregasszony –, összeütök ennek a gyerekek egy-két tojást, mert még elmegy éhesen, amennyi esze van.

Amikor a konyhában megzörrent a serpenyő, és kattant a tűzhelyajtó, a vadász elsüllyedt valósága is emelkedni kezdett az álom mélységéből. Kissé szaporábban lélegzett, és nyelt egyet, mert a szalonnás rántotta szaga beosont a kulcslyukon, ajtónyíláson, és kézen fogta Miklós szerteheverő, öntudatlan gondolatait.

– Miklós! – szólt be Juli néni. – Négy óra.

– Igen – mondta a vadász, és aludt volna tovább, ha a kötelesség és a tegnapi tervek hajcsárjai szét nem ütöttek volna az álom és a test nyújtózkodó vágyai között.

“A nyest... – állt fel egy gondolat – a nyest a csapdában...”

Erre Miklós felült, és kissé ostobán nézte azt a fényes vonalat, amely az ajtó hasadékán vágott be a szobába. A konyhából enyhe sisterség hallatszott, s a hangokkal újabb, zsíros, hagymás illatfelhők érkeztek.

A vadász erre akkorát nyújtózkodott, hogy csontjai alig találtak vissza helyükre, és egyetlen mozdulattal kilendült az ágyból.

Szép, kalandos reggel ígérkezett.

A reggeli, valódi Juli néni-féle álomrántotta, az illatok és ízek tömény valósága után a vadász úgy érezte, hogy ennél többet már ez a hajnal nem adhat, pedig adott. Az öregasszony ugyanis – miután kigyönyörködte magát Miklós reggelizésében – egy üveget vett elő a polcra, és a vizespoharat félig töltötte.

– Jaj – mondta Miklós a törkölyszag férfias felhőjében –, Juli néni, ez sok lesz!

– Nem olyan legény vagy te...

A hajnal ezek után csak jól folytatódhatott.

Miklós megállt a pitvarban, hogy szeme szokja a sötétséget, aztán telve reménységgel indult a csapdát megvizsgálni.

A falu néma volt, de itt-ott már világított egy-egy ablak, és ajtó is csapódott valahol.

A vadász úgy ment végig az udvaron, hogy ne egyszerre lássa meg a csapdát. Kicsit került, meg-megállt és hallgatódzott, mert ha a csapda rosszul fogta meg áldozatát, az még mozog.

De nem hallatszott semmi. A tyúkok behúzott nyakkal aludtak, a csillagok elködösödtek már, de a hó világított, s ebben a világításban kirajzolódott valami fekete állat alakja a csapdában.

“Megvan! – futott át a vadászon az öröm, és természetesen csakis a nyestre gondolhatott. – Ez hát sikerült. Óriási nyest...”

Amint azonban közelebb ért, szájíze elkeseredett.

“Hogy a tüzes mennykő vágjon beléd, macska! – dühöngött. – Kellett neked ide jönni?!”

A macska nem válaszolt, hogy bizony kár volt idejönnie, de a vadásznak is jó lesz eltüntetni földi maradványait, mert ha Kardosék megtudják macskájuk korai halálát, abból alighanem nagy harag lesz.

Miklós azonban gondolt mindenre, és a macskát hátizsákjába süllyesztette, a csapdát pedig beakasztotta az istállóba, és a kerten át elindult a mezők felé. A kert közepén azonban megállt, és újabb átkokat szórt a hátizsákban tartózkodó macskára.

“A róka... Itt volt!”

Igen, a nyomok világosan mutatták, merre jött Karak egyenletes, lopakodó léptekkel, és merre rohant hosszú, elcsúszó ugrásokkal. Fekvési helye pedig ott volt a földbe ásott hordó mellett.

“A róka tehát itt leleselkedett, amikor ezt a pocsek kandúrt a vidravas agyoncsapta, mire ész nélkül menekült” – gondolja a vadász, és – hiszen tudjuk – a vadásznak igaza is van.

“A csapda azonban jó helyen volt – tűnődik tovább a vadász –, a macskabórt pedig kikészítem magamnak. Egy kucsmára talán futja. Kár, hogy kevés a fekete macska...”

A vadásznak nemcsak a nyúzáshoz s a bőr kezeléséhez kell értenie, de jó, ha a tímármesterséghez is konyít. A házimacska prémje kiválóan meleg, és sokkal tartósabb is, szebb is, mint a vadmacskáé. A vadmacskabundája csekély értékű, és a korzón sétáló “vadmacska bundák” mind szelíd házicicákról kerültek le. Ezeket a macskákat külön erre a célra tenyésztik. A vadon élő állat szőrméje általában szebb és tartósabb, mint a tenyésztette vagy háziállaté, s hogy a vadmacska kivétel, ez is azt mutatja, hogy nem őse a házimacskának. A házimacska őse a núbiai vagy kaffermacska, amelyet az ókori Egyiptomban szelídítettek meg, s innét terjedt el Európában és Ázsiában is. A kínai házimacska éppen úgy Egyiptomból származik, mint az angliai. Egyiptomban az egér nagy csapás lehetett, mert a macskát szent állatként tisztelték. Ha valaki macskát ölt, azt kivégezték, mert száz rabszolga sem őrizte meg az éhes egerek ellen a fáraók magtárait úgy, mint egy macska.

Miklós talán nem is gondol ezekre a történelmi tényekre, mert a kandúrt elég tiszteletlenül lötyögtet hátizsákjában, és eszébe se jut, hogy Egyiptomban ezért kivégezték volna, persze – ötezer évvel ezelőtt. Igaz azonban, hogy Miklós meg puskájáért lett volna isten, így nincs semmi baj.

Baj csak akkor lenne, ha Kardosné megtudná gyönyörű macskájuk szomorú sorsát, mert akkor Miklóst a fejmosástól semmiféle ókori isten meg nem védelmezhetné.

A vadász azonban már el is feledte a macskát, és Karak nyomán megy, aki jövet és menet is egy utat használt, s itt már – amint a nyomok is mutatják – meglassúdott.

Az bizonyos, hogy Katáknak nagy szerencséje volt! Ha nem találkozik ínnyel – jövődő életpárjával –, menthetetlenül belesétál a vasba, mert megelőzte volna Nyaut, akinek valamelyik őse a fáraókkal komázott, de megtehetette, mert szent volt.

A folyó felett lágy köd gőzölgőit, de a határ már lerázta magáról az éjszakát. A hold fénye egyre üresebbé válik, s a csillagok már elvesztek abban a világosságban, amely a nappalt ígéri. Messze valahol gágognak a vadludak, de ez nem zavarja a reggeli hűvös csendet.

Miklós megáll a folyóparton, ahol Karak befordult a nádasba, és azon tűnődik, hogy kövesse-e. Rókacsapát követni meglehetősen reménytelen úgy, hiszen a róka egy éjszaka nagy utakat bejár, és ha meg is találná fekvését, a róka még időben kereket oldana, meghallva a közeledő vadászt. Ha pedig a nyomok valamelyik ismeretlen barlanghoz vezetnének, nem tehet semmit, mert kutya nélkül még azt sem tudja meg: benne van-e a róka.

Amint tűnődve nézi a nyomokat, valaki kiált az erdő felől, s a kezét is lengeti, ami azt jelenti, hogy az illetőnek mondanivalója van.

– Jó, hogy itt talállak – lihegi az egyik ismerős –, a molnár ezt a cédulát adta a lisztedről. Elvittem volna a lakásodra is, de így megtakarítom az utat.

– Köszönöm.

– Szívesen. Vadászol?

– Ezen a rókacsapán megyek, hátha elvezet valahova... – és elindul, a cédulát zsebre vágva, mert a cédula egy levél, s a levelet csak egyedül akarja felbontani.

A vékonyabb hó nem ropog, mert az idő meglágyult, de ha ropogna se törődne vele. "...és holnap ebédre szeretettel várjuk..." – mondja többek között a "cédula", amelyben lisztről természetesen szó sincs.

Miklós csak ötszöri elolvasás után teszi levéltárcájába a nevezetes sorokat, és most már komolyan rááll Karak csapájára, melyek ugyanolyan szép sorjában vannak rakva, mint a levél betűi, csak kicsit ritkábban.

"Persze – mondja később csak úgy magának Miklós –, persze, erre igazán gondolhattam volna."

A nyomok a két kutyához vezetnek, s a vadász örömmel látja, hogy az ebek alaposan meg vannak tépázva. Körülöttük csupa rókanyom.

"Ha az éjjel itt lettem volna..."

Az éjszakáról eszébe jut a macska, és egy csonka, öreg fűzfára néz, amelybe már régen szögek vannak verve.

Egy-két rókát régebben idekint nyúzott meg.

Kiakasztja tehát Kardosék szép fekete macskáját, és a borotvaéles vadászkés kellő szakértelemmel szalad végig a macska bőrén. S a bőr elhagyja tulajdonosát, akár egy kis zsák. Most már belül van a szörme, és kívül a hájas bőr. Kövér volt a macska, amelynek csupasz teste a két kutya közé repül, bőre pedig papírba csomagolva elfér a hátizsák zsebében is.

"Így!" – mondja a vadász magában, amire nem válaszol senki, csak egy szarka cserreg valahol a bokrok között, és Miklós az öreg fa mögé áll, mert a szarka mond valamit, és mintha közeledne is.

Igen, a szarka már tegnap meglátta a kutyák tetemét, és most társakat akar verbuválni, de társak nem jönnek. Erre még közelebb repül, leselkedik, majd éles kiáltással felszáll, mintha azt mondaná: "Megnézem magam..."

A fűzfa mellől kimozduló puskacsövet már későn vette észre, és a csattanást már nem hallotta, hiszen a sörét gyorsabb, mint a hang. A szarka szép ívben lekalimpált a levegőből, Miklós pedig felvette a madarat, ami majd jó lesz a csapdába, hosszú farktollai pedig kiváló pipatisztítók.

"Fordulok egyet az erdő felé – dobta a hátizsákot a hátára a vadász –, aztán hazamegyek."

De akkor már világos reggel volt, világos szombat reggel, amelyben benne volt a vasárnapi ebéd ígérete. Benne volt a levél, amelyet odahaza még el fog olvasni, egyszóval benne volt minden.

"A hó elmegy" – gondolta Miklós, és sajnálta, mert ha már megjött, jobb, ha marad. Jobb a vetéseknek, mert alatta nem árt a fagy, sőt még fejlődnek is, jobb a vadásznak, mert a vadcsapások reggelenként tanulságos olvasmányok, de jobb az egész világnak, mint a nyálkás, sáros, betegségtermelő, lottyadt tél, amely semmire sem jó, és amely majd csak

akkor adja ki a mérgét, amikor a barackfák már esküvőre öltöznek, és a kökénybokrok is felrakták a menyasszonyi koszorút.

Mert igaz a közmondás, hogy a "kutya nem eszi meg a telet". A jó télre éppen olyan szükség van, mint a jó nyárra. A jó tél havat hoz és hideget, a hóban nedvességet, a hidegben pedig erőt, ami szétfagyasztja a szántások szalonnás hantjait, amelyek beitták és megőrizték az elolvadt hó vizét. Az ilyen szántás tavaszra olyan, mint a hamu, és a fogas egyengető, teregető munkája után már indulhat a vetőgép.

Végül ne feledkezzünk meg arról sem, hogy a szalonnák és töltelékek, sonkák és egyéb értékes földi maradványai a néhai siskának csak kemény télen fagynak át megfelelően a legkitűnőbb jégszekrényben: a padláson vagy kamrában.

"A hó elmegy" – gondolta a vadász, és bekanyarodott a folyó mellé, hogy ott is megnézze a nyomokat, amelyeket az éjszaka írtak gyanútlan éjszakai vadászok. Ekkor már látni lehetett, hogy a nap fényes sugárseprűje előbb-utóbb tisztára sepri a ködben úszó eget. "Na! – állt meg a vadász. – Kellett neked itt maradni?" – és lecsúszott a parton a földnyelvre, hogy közelebbről megnézze a gém szétszórt maradványait.

"Hát ezt jól szétszabták" – gondolta, de első pillanatban még nem látta, ki volt a tettes. A küzdelem helye szét volt rúgva. Amikor a nagy madarat ide-oda rángatták, felseperték vele a nyomokat is.

"A gém beteg lehetett – gondolta Miklós –, különben felszállt volna éjszakára az alvófájára, és a tettes vidra volt, sőt vidrák voltak, mert ez a kétféle vidralábnym egy kicsi és egy nagy vidráé."

A nyomok nem hazudtak! A nyomok nem a parton voltak, hanem a sekély víz alatt a puha agyagban, olyan élesen, mintha vésővel vágták volna ki.

Miklós úgy nézte az úszóhátyás nyomokat, mintha azt várta volna, hogy megszólaljanak.

"Most már kettő – sóhajtott a vadász –, most már kettő... Hol lehetnek, hol lehetnek?" És ez a régi kérdés úgy ráült, hogy még a levelet is elfeledte. A nyomok pedig nem feleltek. Olyanok voltak, mint egy tíz kilométeres levél szétszórt betűi, olyan levélé, amelynek nagy részét vízre írták, és a betűk alig mondtak többet, mint hogy a levél írója él.

– De hol?! – kiáltott fel a vadász, és felnézett a dőlő, vén nyárfára, amelyen már nem volt egyetlen levél, rücskös kérge érzéketlenül nézte a tájat és az embert. Gyökerei alatt pedig hűségesen őrizte a száraz, meleg barlangot és benne a két vidrát.

Igen: már két vidrát, mert az elmúlt éjszaka meggyőzte Lutrát, hogy a kis nőstény érdemes erre a kitüntetésre.

Amikor tegnap este Lutra kidugta fejét a vízből, orra mélyre szívta az üde hószagot. A fehér partok megváltozott, érintetlen világa veszélytelen szabadságot és szép vadászatot ígért. Mert igaz ugyan, hogy a hóban jobban meglátni a vidrát, ha partra megy, de a sötét folyóban úszó vidra is meglátja a fehér partokon még az egér mozgását is.

De ebben az esetben mintha nemcsak vadászat, zsákmány és ennivaló lett volna. A víz, a part, az ismerős bokrok s a malom meleg dörmögésében valami vágy és valami ígéret volt, amit Lutra már régen nem érzett. Magányos, kemény egyénisége vidáman, majdnem könnyelműen meglazult, és nem törődve az éhség jelentkezésével, ide-oda surrant a vízben, majd a parton szaglászott, parti köveken hallgatódzott, végül odaúszott a túlsó partra, ahol nemrég a kis vidrával találkozott.

Félelmetes, irigy gyűlölet lökte előre, valami gyilkos harag, valami verekedési feszültség, ami mindig elfogta, ha egyedül vagy valakivel egyedül akart lenni.

Erre azonban semmi szükség nem volt, mert a kis nőstény egyedül kuporgott a parton, jóízűen evett, és Lutráról egyszerűen nem vett tudomást.

Lutra érezte, hogy a másik látja, és az előbbi haragot könnyű vidámság váltotta fel. Odaúszott a parthoz, és halkan prüszkölt, mire a másik ijedten összerezzen, de mindketten tudták, hogy ez csak játék.

Lutra ezek után kimászott a partra. Megszaglászta a szép nagy csukát, de nem evett belőle, pedig a kis nőstény félrehúzódott, jelezve, hogy a zsákmányt átengedi.

Lutra azonban olyanféle mozdulatot tett, mintha nem a csukába, de a kis nősténybe akarna beleharapni, aki félreugrott.

– Juj, félek! Tessék talán enni...

Ezután mindketten nekiláttak a csukának, és orruk többször összeért. Ilyenkor a kicsi mindig hátraugrott, szinte bocsánatkérően, míg Lutra – ha szabad ezt mondani – bajusza alatt mosolygott.

– Nono – mondta volna, ha embernek születik –, nem vagyok olyan harapós.

Körülöttük egyre fehérebb lett a táj, egyre szebb és világosabb, sőt – melegebb. A játék kiszélesedett, végül a kis vidra a vízbe menekült, ami azonban inkább kacér hívogatásnak látszott.

– Vadászni szeretnék... olyan szép időnk van... meg minden...

– Természetes. Ha vadászni akarsz, vadászunk – prüszkölt Lutra, sőt fütttyentett is, ami vidráéknál határozottan szerelmi vallomásnak számít, így, játszadozva úsztak lefelé a vízben, míg egy helyen elcsendesedtek, mert a túlsó part homokjában, nem is messze egy bokortól, ott állt a magányos gém. Hogy ez az óvatos madár miért szállt le a földre, ezt már nem lehet kideríteni. Talán sérült volt a szárnya, és annyira elgyengült, hogy fájdalmas lett volna felerőltetni magát valamelyik magas alvófára, talán megzavarták valahol, és most csak pihenni szállt ide rövid időre – ki tudná azt megmondani?

Állt, mint egy szürke árnyék a havon, és alig gondolhatta, hogy jóval feljebb egy kis vidra már kiúszott a partra, s a bokrok árnyékában közeledik. Lutra a folyón úszott lefelé, és egyáltalán nem viselkedett úgy, mintha törődne azzal, hogy a gém meglátja. A vadászatnak öntudatlan játéka volt ez, lekötni a préda figyelmét, s ez sikerült is. A nagy madár hideg szeme felszívta Lutra mozdulatait, de a vidra elég messze volt, nem látszott veszedelmesnek.

Ám háta mögött egy hosszú árnyék hangtalanul közeledett. Lutra látta ezt, és enyhe kanyarral a gém felé fordult. Ez volt az a pillanat, amikor még szárnyra kaphatott volna. A következő pillanatban megkoccant egy elmozdult kavics, a gém ijedten ugrott és vágta szét szárnyait, de elkésett, s a kis vidra már rajta volt. Ekkor érkezett ki Lutra, és véget vetett a gém céltalan vagdalkozásának.

Lutra vidáman prüszkölt, mintha a tollak csiklandozták volna orrát.

– Jó vadászat volt. Igazán ügyes vagy! Öröm veled vadászni...

Valami ilyen elismerés lehetett a prüszkölésben, mert a kis vadásztárs negédesen rántotta meg a tollesomót, Lutra vissza, már nem is ettek, végül otthagyták az elkésett vándort, aki ezzel be is fejezte vándorlását. A tél mérlegre tette a gémet, s a madár nem ütötte meg az erő, az óvatosság, az életrevalóság mértékét.

A vidrák játékosan kerengtek a vízben, az úzásnak azokkal a tökéletes fordulataival, amelyeket csak ők tudnak. Lutra szélesebb mozdulatai körül szinte pergett a kicsi, hanyatt, hason, oldalt, amit egyetlen hal sem tudott volna utánózni. Egy-egy szippantásra fejük felbukkant, aztán újra folyt a játék, amíg egyszer csak figyelni nem kezdtek.

Zavaros, felhős víz ért alájuk, és az apró hullámok szokatlan mozgásról árulkodtak.

– Vadászat! – a kicsi szeme kegyetlenül villant meg, s pár pillanatig mereven kémlelték az irányt. Aztán szétválva elindultak.

Ez már nem játék volt. Ez már az élet követelése volt. Több volt magánál az evésnél is. Mozdulataikban, páros vadászatukban benne volt az ősök öröksége, de benne volt az utódok öntudatlan kívánsága is. Ebben a vadászatban benne volt életük egész szépsége, izmaik, érzékeik végsőkig felfokozott igénybevétele. Ez nem magányos vadászat volt, de az egymásért, egymásnak való vadászat, és valami kimondhatatlan jövőnek való vadászat.

A zavaros vízben egy-két hal villant el. Ezekből mindenik elkapott egyet, s a víz felett gyorsan megették. Aztán egész csomó kisebb-nagyobb ponty kóválygott körülöttük,

amelyekből már a partra is kivettek, de pár harapás után otthagyták, mert jól voltak lakva, és nem a hús kellett* hanem a vadászat.

S a víz még egyre mozgott, ami érthetetlen volt, és a halak egész mozgásán az látszott, hogy félig már téli álomban voltak, amikor valami megzavarta őket. Ez a valami egy mázsás harcsa volt, amely szintén elfeküdt már iszapágyában. A víz még egy kis iszaptakarót is hordott rá, és a tökéletlen pontyok egyszerűen rátelepedtek a nagy harcsára. Ez előfordul, és az álmos harcsának nincs is kifogása ellene. Az idő azonban még meleg volt, s a pontyok addig izegtek-mozogtak, amíg a harcsa meg nem unta a hátán, sőt fején okvetetlenkedő pontynépet, és egyetlen mozdulattal szétvágta az egész társaságot, nem mulasztva el egy másfél kilós bamba pontyot elnyelni.

Erre következett azután a bódult menekülés és a vidrák lakmározása.

Közben azonban még volt valami. Még valaki vadászott, azaz halászott a zavarosban: egy hatalmas csuka. Ennek a csukának nagyságánál csak a falánksága volt nagyobb. A ragadozó halak ilyenkor néha erősen koplalnak, mert a békés halak eltűnnek téli szállásaikon, de a csuka akkor is telhetetlen, ha annyit evett, hogy az utolsó zsákmánynak majd a farka lóg ki bendőjéből.

Ez a csuka pedig majdnem egy méter hosszú volt, és miután fél tucat kisebb pontyot elnyelt, egy következővel szájában követte a fejetlenül menekülő társaságot. Falánkságában azonban nem vette észre, hogy ő már nemcsak üldöző, hanem üldözött is.

A zavaros vízben két árny követte, egyre közeledve. Az egyik alul, a másik felül.

Aztán szinte ugyanabban a pillanatban a két árnyék lecsapott az áldozatra. A csuka irtózatossággal rántotta lefelé az alulról támadó kis vidrát, aki egyedül alig bírt volna vele, de felül Lutra ragadt rá, és a két vidra a víz zubogó örvénylésében vonszolta a csukát a part felé.

A nagy hal nehezen adta meg magát, s még akkor is csapkodott, amikor már teljes hosszában végigfektették a homokon.

De enni már nem tudnak belőle. Nézik a halat, és zihálva lélegzenek. Csak a horpaszuk jár, aztán a kicsi harap egyet a csuka gerinc melletti vastaghúsából, mintha azt mondaná:

– Ha már megfőgtük, hát együnk is belőle...

A csukát érzékeny helyen érthette a harapás, mert az elszálló élet végső fellobbbanásában úgy csapja meg a kis vidrát, hogy az hanyatt vágódik, de mire újra talpra áll, Lutra már lefogta a halat.

A fogyó hold magasan járt, s a hó világossága elködösödött. A túlsó part sötét erdejében Hu kiabált valamit, nagy szüneteket tartva, de válasz sehonnét nem érkezett, így aztán elhallgatott. A folyó némán csúszott dél felé. A felkavart iszapot elhordta már, csak kis hullámai játszottak a csillagokkal, és a fény nyelvéen mondtak valamit, amit nem értett senki.

A kis vidra odakuporodott Lutra mellé.

– Szép vadászat volt.

Aztán szaladni kezdett a víz felé, pedig nem üldözte senki, és két lábra állva füttyentett, mire Lutra melléje kígyózott.

A kicsi kacéran elugrott és belerohant a vízbe, Lutra utána.

Ez a játék talán izgalmasabb volt, mint a vadászat egyik parttól a másikig, s amikor Lutra barlangja felé fordult, már a kicsi kezdte üldözni a nagyot. A bejáratnál meghökkent, hagyta Lutrát előremenni, aztán elcsendesedve bemászott a nagy vadásztárs után a barlangba.

– Itt lakom – szuszogta Lutra, s a kis nőstény úgy nézett körül, mintha azt akarta volna mondani:

– Csodálatos, Lutra... – és állat Lutra nyakára tette.

Így jött el a reggel, puskával, s a reggelben az ember, hátizsákkal, a zsákban a macska bőrével és Teccsel, a szarkával, aki nem volt elég elővigyázatos.

Miklós levágta a gém két szárnyát – ezek jók lesznek majd Juli néni számára tollseprűnek –, egyéb maradékait pedig kis halomba kotorta, mert hátha rájön még valami. Vidracsapda van még otthon, három is.

Ez a terv aztán kiszélesedett. A falusi csapdázás mellett idekint is kirakja a vasakat. Egypár szép prém igazán a legmegfelelőbb ajándék, amit egy vadász a menyasszonyának adhat.

Ezek után előkotorja a levéltárcáját, és újra elolvassa a levelet:

.....szeretettel várjuk...”

Miklós úgy nézi a betűket, mintha azok külön-külön integetnének, sőt a “várjuk” v betűje mintha még a karjait is kitárná...

Gyönyörű írása van – motyogja a vadász ellágyulva, s önkéntelenül Juli néni jut eszébe, aki szerint minden férfi bolond, ha megházasodik.

– Hát a maga fia nem házasodott meg, Juli néni?

– Dehogynem – a szerencsétlen. Megetették vele a vak csibét!

Miklós mosolyog, s arra gondol, hogy ő Esztiéknél nem is evett csibét, és mégis!

Régi babona volt ugyanis, hogy a megfogandó legénynek vak csibét tálalt a fondorlatos anyósjelölt, melynek elfogyasztása után a legény vakon ugrott a házasság rózsaláncsal leplezett hálójába.

Természetesen Juli néni is feltálalta volna a vakon született szárnyast – amelyre a közmondás azt mondja, hogy “vak csibe is talál szemet” –, ha lánya lett volna, de sajnos nem volt.

Miklós fejében derűsen villannak meg ezek a gondolatok – mint napsugaras tó felett a fecskeszárnyak –, és elindul ballagva a csapongó gondolatok között, hogy kimásszon a partra.

– Káár, káár, jaj, mekkora, ráá-ráá! – kiáltoz egy szürke varjú, és Miklós laza gondolatai egyszerre szétesnek, szeme pedig a nagy nyárfán túl keringő varjúhoz tapad.

“Ott van valami!” – gondolja.

– Kár-kár... ember, emberrr... – recseg a varjú. Nem merek rászállni, káár, jaj, de kár!

Miklós fent van már a parton. Kalapját szemére húzza, mert erősen villog a víz, és meglát valamit, amiről nem tudja, hogy mi. Ott is szét van rúgva a hó, és a sötét folton fekszik valami hosszú... Mi a fene az? – nézi a vadász, és kilép a gyalogúton. Amikor a nagy nyárfát megkerüli, dobog alatta a föld, és a kis vidra aggódva néz Lutrára, de az meg sem mozdul, csak álmosan pillant egyet.

– Aludj! Itt jó helyen vagy.

Miklós most már siet, mert a gyalogút elkanyarodik a folyótól, s innét nem látni a titokzatos holmit, de a varjú még mindig izgatottan károg, aztán felül egy távoli fára, és onnét leskelődik az emberre, aki most lép fel a part meredek peremére.

“Huu! Mi ez? Csuka! Igen, csuka – és olyan sebesen szánkózik le a parton, hogy azt csak a tűz- és vízálló vadásznadrág bírja ki. – Csoda – forgatja a nagy halat Miklós –, és egészen friss még! Itt egy kis harapás, meg ott. Mekkora fogak, akár egy kutyának...”

– Kár – óbégat a varjú –, káár, megtalálta, kár... Már viszi is, jaj... káár! – és ellökte magát a fától, mert a vadász, hóna alatt a szörnyű csukával, már az erdőben járt, és a varjú fájához közeledett.

A vadász – akár a vad – nem szerette a nyilvánosságot. Meg sem állt, amíg a sűrű bokrok között megfelelő helyet nem talált a csukával való foglalkozásra. Elrugdalta tehát a havas avart, és felnyitotta a csuka hasát, mert jól sejtette, hogy az illetlenül terjedelmes bankárpocak némi meglepetésekkel szolgálhat.

Az éles kés sercegeve szántott a pikkelyek között, és nyomában kifordultak a pontyok, sőt egy patkány is.

“Ez így van, öreg fiú – paskolta meg a vadász a csuka hátát, és derékban kettévágta a halat, mert a méteres szörnyetegei csak így tudta eltüntetni a hátizsákban, ruhába csavarva, ahogy illik. – Na, gyerünk! – vezényelt saját magának Miklós, de nem indult valami pattogó

ütemben, mert a zsák tiszteletre méltóan meghasasodott és megnehezedett. – Legalább tizenöt kiló – szuszogott Miklós –, a kis pontyok meg jók lesznek a csapdába, igen, a hal nagyon jó csali, és bár víziállat, nagyon szereti a görény, nyest, róka és – a macska is. Szaga ingerlően erős, és némelyik macska “él-ha!” érte, s a róka is – mentegetődzött önmaga előtt Miklós, mert valahogy nem volt tiszta dolog a faluban macskákat csapdázni. – Én rókának teszem ki, Bözsi néni a saját macskáit bezárja, kóbor macska meg ha belemegy, hát belemegy. Úgyse tudja meg senki... és van elég belőlük... és talán nem is megy bele több... Phü, de meleg lett!”

Ez igaz volt, ha a macskakérdés kissé nyitva is maradt... Meleg lett hirtelen, mintha a nap lejjebb szállott volna. A mezők és rétek még őrízgetek a havat, de az utak már feketén kanyarogtak, a szántások púpos hantjai már meg is száradtak, és a folyó olyan tavaszi vidámsággal hánykolódott mély medrében, mintha üzentek volna a hegyek, hogy ott is olvad a hó.

A vadász sietett és izzadt. Szeretett volna már otthon lenni, mert akit nem kérdeznek, az nem is hazudik.

– De tele van a hátizsák, Miklós... – mondta volna esetleg valamelyik kaján ismerős, mire a vadász elpirulva azt válaszolta volna:

– A lisztem...

– Én is a malomba megyek – mondaná az esetleges ismerős, és Miklós úgy érezné, elsüllyed puskástul, halastul, szarkástul, sőt – levelestül, mert a malomban azonmód kitudódna, hogy ott sem járt.

Megy a vadász, mint a motor. Egy-kettő, egy-kettő!

De mondhatná azt is, hogy: “Találtam egy kis halat...”

– Mutasd, Miklós!

– Mutassa az a csomorkányi sánta ördög: mi közöd hozzá?! – Nem, ezt nem lehetne mondani.

– Na, nézd meg, de gyorsan, mert sietek.

– Húha, csuka! Veszek belőle, neked ez nagyon is sok...

– Már el van ígérve.

– Hát add csak a fejét, levesbe.

– Én is azt szeretem...

És kész a neheztelés, nem beszélve arról, hogy a halászokban is hánykolódna a bosszúság, mert úgy hírlik, Miklós azt is mondta, hogy: “Nem is láttak ekkora csukát ezek a nyavalyások, én meg akkor fogok, amikor akarok...”

Ebből persze egy szó sem igaz, de a halászokkal való igaz barátságnak esetleg évekre vége.

Egy-kettő, egy-kettő – trappol a vadász, és úgy fordul be Juli néni kertjébe, mint akit üldöznek. Hátán folyik a verejték, lába alatt csúszkál a sáros kerti út.

– Hova rohan a vadász?!

Ez már valóságos emberi hang, és Miklós kimelegedett hátán a hideg kezd szaladgálni.

– Haza, haza Mari néni – lassúdik Miklós, és úgy néz az öreg Kardosnéra, mint csirke a kányára.

“Jaj” – nyeli el a sóhajt, mert Kardosné hangja fuvolázó ugyan, de a fuvola mintha emberi sípcsontból készült volna.

– Mondd meg, Miklós, hitedre: nem lőtted meg az én szép nagy macskámat?

– Mari néni, azt a szép fekete kandúrt? Még hajnalban is láttam, akár meg is esküszöm, hát csak nem gondolja, hogy meglőttem volna... Még a mezőn se! Itt süllyedjek el, ha nem igaz!

– Hát akkor majd csak megjön – sipított az öregasszony.

– Miért ne jönne? – tárta szét kezét a vadász. – Hacsak meg nem evett valami patkánymérget valahol. Most mindenfelé mérgeznek... Én nem mérgezek, afelől nyugodt lehet, a maga macskája meg nem csavargóit soha a határban...

– Nem bizony. Eddig se ment a kerten túl, mert eleget kapott enni, meg ezután se megy.

“Hát ez valószínű – mondta Miklós, de már a pitvarban, és ott is csak magának. – Hova menne szegény kandúr, mikor a bőre itt van a hátizsákomban?”

Azzal – leverve csizmájáról a sarat – illendően bekopogtat a konyhába, mert ez a figyelmesség Juli néni mindig meghatotta.

– itthon vagy te, fiam, minek kopogtatsz?

– Olyan jól bánnak itt velem, mintha vendég lennék... – de most Miklós még hozzátette: – Csukja be az ajtót, Juli néni, ne jöjjön valaki a nyakunkra.

Az öregasszony izgatottan csattantotta rá a zárat, Miklós pedig kiterítette a méteres halat, mintha még egy darabban lenne.

– Szszszs – ragyogott Juli néni, de aztán gyanakodva nézett Miklóssra –, taláلتad?

– Löttem – lehelte a vadász –, löttem! Kijött a parthoz, aztán: puff!

Ha a vadász azt mondja, hogy a vidrák ölték meg a halat, Juli néni hozzá se nyúl, mert akkor “dög”, így azonban:

– Szszszs... okosan, okosan, fiam. Ilyet nem esznek a papok!

– De erről hallgatunk, ugye, Juli néni?

Erre az öregasszony már nem is válaszolt. Juli néninek minden csalafintaság izgalmas sport volt, és – ebben a kivételes esetben – tudott is hallgatni.

– A fejéből s az aprólékból leves. Aztán rántok is ki belőle – eláll most akár egy hétig –, aztán kocsonya... és salátának is. Babbal ugye? A levét nem paprikásán, hanem tejföllel, savanyúan. Holnap! Miklós keservesen vakarta a fejét.

– Egy kis baj van a holnappal.

– Mi?

– Az a baj, hogy Juli néni nem szereti a vadlibát...

– Hát aztán! Nem szerelem, hál nem szeretem! Csak arra vagyok kíváncsi, hogy azzal a csavaros eszeddel megint mire lyukadsz ki.

– Löttem azokat a vadlibákat, mondom, minek cipeljem haza, odaadtam a molnárnak. Vesztemre! Mama, hogy ott jövök, csak kiszól ám az emeletről, hogy holnap várnak ebédre. Vadlibaebédre. Mit mondhattam volna? Oda hordjuk a gabonánkat, ugye, aztán rendesen kiszolgál bennünket mindig, igazán nem lehet mondani, hogy nem rendesen szolgál ki... ugye?

– Úgy! Úgy bizony. Löttek már neked is, Miklós: megetted a vak csibét...

– De libáról van szó, drága Juli néném – és átkarolta az öregasszony vállát.

Juli néni csendesén kiment a vadász karja alól.

– Liba, liba, csak hogy én meg öreg lúd vagyok már, Miklós, akit nem csap be se az idő, se a kánya, de még a vadász se. Csak rakd ki a ruhádat, majd kivasalom...

– De...

– ...ámbár azt mondják, hogy rendes lány a Csöndes Eszti, hogy szép, azt meg a vak is látja, aztán most tisztulj az utamból...

Miklós félig nevetve, félig meghatottan ment be a szobába. Kellemes bágyadság zsongott körülötte, s úgy érezte, mintha az idő megszaladt volna. Juli néni elfogadta Esztit, és Juli néni maga volt a közvélemény.

A konyhában zörrentek a lábasok, csapódott a tűzhelyajtó, víz locsogott, és pattogott a tűz. Otthon és békesség volt ezekben a hangokban. Az ablak előtt csepegett az eres, és olyan szikrázó fényességgel sütött a nap, mintha tavasz lett volna.

“Sár lesz – gondolta a vadász –, térdig sáros leszek, mire odaérek. Ámbár az erdőben le is tisztíthatom a cipőmet.”

Erről eszébe jutott a ruha, amit ki kell tenni szellőzni, mert ha Juli néni bejön, és nincs kikészítve a ruha, elromolhat az egész nap.

- Ezzel a hátizsákkal meg mi legyen? – nyílt az ajtó. Miért nem eszel?
- Elfelejtettem. Tudja, Juli néni...
- Tudom – legyintett az öregasszony –, ne dühösíts, úgyis elég dühös vagyok.
- Nem mondtam el még mindent.
- A fenét – csillogott az öregasszony szeme a kíváncsiságtól –, hát még más is van?
- Van. Böske néni rám erőszakolta a csapdázást, és a vas megfogta a Kardosné macskáját.
- A feketét?
- Azt bizonyt.
- Hál’ istennek! Úgyis hordta a csibét, meg madarászott is. Tudja már a Mari?
- Senki se tudja, csak Juli néni. Itt a bőre.

Miklós kirántotta a hátizsákból a puha, fekete macskabőrt.

- Hát maga se tudjon róla, Juli néni...

Az öregasszony elgondolkodva simogatta a fényes fekete szőrmét.

- Lám, mennyi bánat éri ezeket a vénasszonyokat: egyik elveszti a kokasát, másik a macskáját, a harmadik meg a vadászát... de – és legyintett – nem nagy kár egyikért sem...

Mire dél lett, a hónap nyoma sem maradt. A barázdák elitták a nedvességet, a gyalogutak felszáradtak, a vetések nyújtózkodtak, s a vetési varjak némán keresgéltek a szántásokon.

Szinte elálmosodott a határ.

A vadlibák már régen jóllaktak, és most bágyadtán szunyókálnak, csak egy-két őrszem áll fél lábon, hogy riassza a bóbiskoló csapatot, ha feltűnne valami veszedelem. Veszedelemnek azonban híre sincs. Még az ölyvek is tétlenül gunnyasztanak az árva akácfán, mert ellustultak a szokatlan melegben. A pockok és egerek már reggel kimozdultak a sáros, föld alatti járatokból egy kis bundaszárogatásra, amit az ölyvek erősen helyeseltek.

A száraz, csinos egérke határozottan jobb falat, mint az elázott, és mire dél lett, már nem kellett a száraz se, mert a begyben nem volt több hely.

Csak a nádasban látszik valami feltűnőbb mozgás, a kunyhó táján, ahol a két kóbor kutya, valamint Kardosné macskája alusszák eléggé háborgatott örök álmukat. Az éjjel Karak és jövődö’ neje rángatták összevissza a pórul járt ebeket, hajnalban a vadász látogatta meg őket, új tagot hozva a szőrtelen macska személyében, sőt nem átalotta lövöldözéssel háborítani a boldogultak végső nyugalalmát.

De ez még nem minden!

A vadász egy pálcikát dugott a kutyák mellé, a pálcikára fehér rongyot kötött, s ezt a rongydarabkát most vidáman lengeti a déli szellő.

- Kár! – mondja röviden az egyik szürke varjú, mert a dögök körül egész kaszinó van.

Szarkák és varjak ülik körül a pompás lakomát, a környező magas bokrokon, sóvárogva és fel-fel kiáltva, de meglibben az ember jele, az az átkozott fehér izé, és azt mondja: nem szabad.

- Hát-hááát, ez gyalázat! – sivalkodik egy Mátyás is. Csapjatok le rá, csapjatok le rá, ráááá!

Noha egyik sem mer közeledni, mégsem repülnek el, mert hátha eltűnik az a félelmetes holmi, s akkor szabad lesz a vásár...

Miklós számított erre a jeles gyülekezetre, és azért hagyta ott a madárijesztő rongyot, mert a varjak egy-két nap alatt szétszedték volna a dögöket, amelyekre pedig az éjszakai lesnél lesz szükség.

Egyik szarka cserregve repül át a kis tisztáson, aztán megáll a kutyák felett szitálva, mint a vércse, de leszállni nem mer.

- Csecseterr – ível odébb –, nincs semmi veszedelem.

– Rá-rá – biztatja a klubtagokat a Mátyás, de ő sem mozdul a bokrok legsűrűjéből, igaz, nem mozdulnak a többiek sem. Csak a kis cinkék forgolódnak vidáman a bokrok között, bábok és alvó férgek után kutatva, amikor egy sármánycsapat suhog el a tisztás felett, nyomukban Nerr, a karvaly.

A sármányok egy pillanat alatt tűnnek el a bokrok sűrűjében. A karvaly elkésett, de a száguldás iramával csavarodik egyet a térségben, s ez már sok a szürkéknek.

– Kár-rarara – csapnak le a karvalyra, és hajszojják a kurta szárnyú gyilkost, a kis énekesmadarak legnagyobb ellenségét. A karvaly megpróbál a fűzfabokrok között eltűnni, de a varjak nem hagyják, hát felvágódik a magasba, és mind feljebb körözve elszáll a napsugaras magasságban.

A karvaly kicsi volt, tehát hím, mert karvalyoknál – de más ragadozó madaraknál is – a nőtény néha majdnem kétszer akkora, mint a férj, és kétszer olyan veszedelmes is. A kis hím nem is próbálkozik nagyobb madarakkal, de a nőtény levágja a galambot, foglyot, szajkót, rigót, gerlét, harkályt, és mindketten állandó pusztítói a leghasznosabb kerti madaraknak: a cinkéknek, légykapóknak és a többieknek. Amikor a buksi kis cinegék elhagyják a fészket, és bamba boldogsággal szemlélik a szabad, nagy világot, a karvaly egész családokat irt ki. és sok mázsa almával károsítja meg a gyümölcsöst, mert elszaporodnak a kártevő rovarok, amelyeket a cinkék elpusztítottak volna.

A karvaly azonban eltűnt, s a szürke varjak – visszatérőben az üldözésből- leszállnak a vén nyárfára, ahonnan odalátni a kutyákhoz, ha netán valamelyik vakmerő szarka mégis enni kezdene. A nádasban azonban nem változik semmi, de a folyóparton van valami, ami feltűnő, és tegnap még nem volt ott.

A szürkék jól megnézik a furcsa halmot, aztán egymásra néznek.

– Kár – szólal meg az egyik öreg, de nagyon halkán. Káár, meg kellene nézni, meg kellene nézni.

Végül is az egyik fiatal ellebben a fától, és fölébe szállva a kérdéses holminak, azonnal ereszkedni kezd. Leérve a homokra, figyel egy darabig, aztán belevág a halomba.

– Eszik! – kiáltják a többiek, és pár perc múlva a gém maradéka jobban szét van szórva, mint valaha. Húzzák-vonják, falják a gémhúst, amely szívós, mint a nadrágszív, de a jó varjúgyomor megemészt mindent, amit le tud nyelni. Helyenként az öregek egy-egy alapos fejbe koppintással intézik el a nézeteltéréseket, miközben a két veszekedő közül a harmadik nyeli el a kérdéses falatot.

A varjak sietnek az evéssel, mert pár perc még, és a gém maradékát elviszi a víz. Nem, nem a varjak vonszolták le, hanem a víz jött fel érte, mintha legalább a tollakat, fejét és a két pipaszár lábát magának követelné.

Árad a folyó!

A hegyeken már napokon át meleg lehetett, mert a nagy víz hánytorogva nyeli el a patakokat, s most ez a szennyes, rohanó áradat sehogy sem illik a mai nap békés, tavaszi ragyogásába.

A partok keménysége is felengedett, s a folyó zúgásába belecsattan egy-egy partdarab, ha nagy loccsanással rádől a vízre.

Még az öreg nyárfa is felébred, s aggodalmasan sóhajt a meleg széljárásban:

– Sssshhh, mi van veled, te Folyó, megbolondultál?

– Én, még hogy én? Jókat kérdelek, öreg Nyárfa; jön ez a sok éretlen, maszatos patak, hát mit csináljak velük? Küldi őket a Hegy, küldi őket az Erdő, mindenki küldi őket. Az idő bolondult meg, de nem ám én!

– Shhshszsz – sóhajtott a nyárfa –, eláztatod az egész partot, érzem a gyökereimen, és álomban is félek.

– Félsz te máskor is – zuborgott mérgesen a folyó –, okosabb lenne, ha aludnál!

– Ostoba, shszsss, milyen ostoba vagy: rakoncátlan kölykeid tavaszt játszanak, én meg alig állok már, s akkor azt mondod, aludjak...

– Szidd a Telet – hánykolódik a folyó –, hát Tél ez? Ez a nyálkás mamlasz hoz egy kis havat, aztán elfekszik valahol. Hóna alá engedi a déli szelet, nem gondoskodik tisztességes északi felhőkről, északi szélről, s a hegyek döntik ezt a sok moslékot. Nincs jókedvem, elhiheted.

A vízen egy furcsa, bozontos fenyőág úszott, és a folyó megforgatta örvényében, hogy jobban megnézzze.

– Hát ide nézz, öreg barátom, látod ezt a gyalogfenyőágot? Ha már ez is itt van, az azt jelenti, hogy kétezer méter magasan is olvad. Hol van a Tél? – rázta meg a fenyőágot a folyó.

– Tél úr ül a havas alatt. Fiatal még, és azt mondta, ráér. Azt mondta: egy lépést sem tesz, amíg az Ősz rongyait e! nem hordta a víz. Az északi szél meg fekszik a lábánál, és csak a farkát csóválja, mint a hízelgő kutya. Csúnya szeme van Tél úrnak, még az öreg fenyők is borzongtak, amikor rájuk nézett.

– Elmehetsz! – lökte ki az örvényből az ágot a folyó. Hát ne engem okolj, öreg Nyárfa, ha baj lesz. Ne az ostort szidd, hanem a kezét, amelyik üt vele. Én nem tehetek róla, ha ilyen finnyás a Tél, majd adja még lejjebb is.

– Hát csak vigyázz, kedves Folyó! – susogott a nyárfa, aztán elaludt, de nehéz álmok gyötörhették, mert a víz tükrében hideglelősen reszkettek ágai.

– Vigyázzak, vigyázzak – mormogta a folyó –, látszik, hogy nincs eszénél az öreg, nekem is parancsolnak. Most éppen a Tél parancsol, és bolond gazdának félkegyelmű az ispánja is. Mi az, mi az, kilöktök a partra – sustorgott mérgesen –, sokan vagytok még?

– Nem tudom, de nagyon nyomnak bennünket – lihegett egy kis hullám –, sokan lehetnek.

Kilódult a földnyelvre, és elseperte a gémtoll maradványait.

– Kár – ugrott nagyot az egyik varjú –, kár, még volt rajta valami.

Erre szárnyra kapott az egész gyülekezet. A varjak tanácstalanul kavarogtak még pár percig a megvadult folyó felett, aztán szétszóródtak. Egy felült a nyárfára, három kirepült a mezők felé, a többség azonban visszaszállt a nádasba, hol a kutyák széteső teteme felett lágyan reszketett a levegő. A kis rongy azonban tiltóan libbent meg, valahányszor egy-egy varjú már majdnem rászállt a prédára, s ilyenkor az éhes madarak vágyakozóan felkárogtak.

A határ könnyű párában úszott, és talán csak az árnyékokban lehetett volna gondolni, hogy tél van, de árnyék alig volt, mert déltájt járt az idő. Hónak pedig már híre se maradt. Lusta, álmos, békés ernyedés feküdt mindenen, s ha a folyó nem rohant volna zavaros sietséggel, azt lehetett volna hinni, hogy hétvégi lustálkodásban napoz az egész folyó mente.

Elcsendesedett a falu is, csak egy harkály rikkant a kertek felett ívelve, mintha alsó szegélyét szegné egy égisz érő kárpitnak és – piff-puff-piff-puff – Juli néni porolja Miklós nadrágját olyan eréllyel, mintha a vadász is benne volna.

– Táncolsz te még bagóért... – suttogja, s ez nem a nadrágra vonatkozik, ámbár nadrág nélkül még a vadász sem táncol.

Nem, ez a jóslat kizárólag Miklósról vonatkozik s a házaset ama felhőire, amelyek éppen úgy megérkeznek villámlással és dörgéssel vegyest, mint a természetben, s éppen olyan természetesek is. Sőt éppen olyan hasznosak is, mert utána kitisztul a légkör, az egyformaság szürke porát leveri az eső, újra süt a nap, és csak akkor látni, milyen szépen süt, akkor érezni, milyen áldóan meleg.

Juli néni azonban nem erre gondol, hanem a vak csibére, amit megetettek “ezzel a szegény gyerekekkel”. Pedig az öregasszony nem haragszik a molnárokra külön-külön. A molnár nagyon rendes ember, a molnárné is rendes asszony, a lány még ráadásul szép is; de általában haragszik, és szidja még a malom építőjét is, hogy nem tudta odébb építeni egy-két határral. Mivel azonban a malom van már százéves, építőjét Juli néni haragja nem érinti.

“Milyen jól megvoltunk ezzel a gyerekkel, aztán most itt van!... Egyedül maradok, mint a száraz kóró.”

Puff! – üti a nadrágot, mintha a százéves malmot verné széjjel, de ez az öreg épületen nem látszik. Áll a parton, nézi a vizet, nagykereke hol gyorsabban, hol lassabban lépeget, s olyan öreg már, hogy ha annak idején elindult volna, már kétszer körüljárta volna a világot. De mivel nem indulhatott el, csak a folyó pántlikáján lépeget, s a napokat sodorja maga alá, be az éjszakába, ki a hajnalba, amíg egyszer csak maga is belehullik az idő végtelen sodrába.

Áll az öreg malom, és reszket, nem ugyan Juli néni csapásai alatt, hanem mert nagy a víz és a molnár minden szerszámot munkába fogott. A kövek mély dörmögése felett a hengerek puha mormolása lebeg, és felettük a sziták susognak, selymesen pergetve a lisztet a csatornába.

Telnek a zsákok kenyérszagú, meleg liszttel, mert a munkában kimelegednek a szerszámok és a gabona is, amely közöttük válik lisztté.

A molnár alig áll meg egy-egy percre. Hol zsákot köt be, hol felönti a garatot, állítja a hengereket, rágyújt, aztán az ablakhoz áll, és nézi a vizet, de másra gondol, mert azt mondja:

– Kár, hogy nem lett molnár... – és mérget lehet rá venni, hogy ez a megjegyzés Miklósról vonatkozik.

Délutánra hajlik már a nap. Köd szállong a víz felett, a fák között, s egyszerre érezni, hogy a napfényes, tavaszi hejehujának vége van. Csak az olvadás vize jön egyre-egyre, és ezer malmot is elhajtana az az erő, ami milliárd hópehely volt tegnap, ma pedig benne forog a kerekben, melyeket csattogó szíjak istrángján húznak a víz és a napfény láthatatlan lovai.

Nézi a molnár a vizet, de Esztire gondol és önmagára. Valami névtelen szomorúság szitái a víz felett; a malom jár, a zsákok telnek, mintha a múlt élet pillanatai porladnának a folyó felett, amelyek sem megújulni, sem visszajönni nem tudnak soha.

“Hát ez így van” – bólint csak úgy magának, és szinte összerezzen, amikor lánya megáll mellette. A zúgásban meg se hallotta, hogy nyílik az ajtó.

– Édesapám, meghozták a bort, nem jön be megkóstolni, mert Kalló bácsi siet!

– Hát csak engedjétek el: Kalló borán nincs mit kóstolni. Nem hagyhatom a malmot, minden szerszám jár, de megállj, Eszti! Hozz fel egy pohárral...

A lány hajlékony alakja eltűnik az ajtóban, s a molnár úgy néz utána, mintha még látná.

“Van szeme ennek a lókötnök... azért vadász, ámbár néha a vadász is belép a csapdába.”

A lókötnök – természetesen – Miklós, aki a csapdát egyelőre nem érzi, s amit érez, az szerfelett kellemes állapot. Egyébként is a “lókötnök” jelző most már inkább kedves elismerése az életrevalóságnak, de száz évvel ezelőtt azokra a szegénylegényekre vonatkozott, akik valósággal elkötötték a lovat, miközben kiverték egy-két bojtár fogát, vagy otthagyták a sajátjukat. Ez esetben díszes temetést kaptak. A kisbojtár megásta a sírt, a pásztorok levették a kalapjukat, az égen felhők és sasok szálltak, a növekvő dombot körülállta a ménes, s a következő tavaszon a puszta virágos takarót terített fiára. De a folyó akkor is itt volt, s a malom is, csak a molnár más, és a lánya más, noha örömeik és bánatuk talán ugyanaz. Nézi a molnár a vizet, és a múltra gondol.

– Itt a bor, édesapám.

– Egész üveggel hoztál? Csak egy pohárral mondtam...

– Hát... ugye... mégis...

A molnár szürke szeme megáll a lányon, de úgy, mintha mögéje nézne, és Eszti sem tud máshová nézni. Kezében reszket kicsit az üveg, arca lassan pirulni kezd. A malom zúg, és a malomkerék csendesen lépeget.

– Így van ez, kislányom...

Eszti szeme ködösen könnyes, és a bort a pohár mellé önti.

– Ne oda, az irgalmát, hallod-e!

– Jaj! – és ezek után Eszti, üveggel a kezében, apja vállára borul.

A molnár hagyja egy kicsit, mert röstelli, hogy maga is elérzékenyedett.

– Csupa liszt leszel, aztán még azt mondják, hogy a molnárlegényt ölelgetted, de bort nem adtál neki.

A lány kicsit mosolyog, teletölti a poharat.

– Egészségére, édesapám!

– Egészségekre, kislányom!

A malom zúg, mint az idő kaptárja. A lány elment már a maga útján, a víz jön egyre-egyre, az öreg kerék puhán jár az idő vizén, a folyó felett alkonyi ködök lengenek, és Csöndes Kálmán vízimolnár egyedül maradt.

De hát jobb ezt megszokni, mert a végén úgyis egyedül marad mindenki. A vadász például szeretett volna egyedül maradni, de nem lehetett, mert Juli néni – miután és mellesleg áldását és engedélyét adta az elméleti frigyre – nem hagyta békén.

Végül is Miklós kitört:

– De Juli néném, hiszen én még nem is szóltam, még nem is nagyon tudják a szülők, még azt is mondhatják nekem, hogy...

Juli néni úgy tette csípőre a kezét, olyan ősi harci mozdulattal, hogy az elgyengült vadászban elakadt a szó.

– Te bimbó! Te anyátlan levelibéka! Itt süllyedjek el, ha a molnárné nem tudja, ki lesz az első gyerek keresztapja...

– Juli néni!

– Hallgass! Mert a keresztanyját mégsem tudja... Nem is álmodja, mert az – én leszek!

– Juli néni!

– Tudja, hány inged van, hány gatyád, hányszor voltál beteg, hány órákor gyüttél el a bálból, kitől kapsz levelet, hányszor voltál berúgva...

– Borzasztó!

– Szamar vagy! Az lenne borzasztó, ha nem tudná, és az egyetlen gyereket odaadná valami éhenkórász, dologtalan naplopónak. Majd bolond! Esztinek lepedőből, párnából, törülközőből, abroszból, mindenből tizenkettő van, csak konyharuhából két tucát. Ez is mutatja, hogy okos asszony. Nemrég tömette meg a kispárnákat, mert azt is tudja, hogy csak kemény kispárnán alszol jól...

– Jajjaj!

– Mit jajgatsz?! Az a lány rendes, egészséges, jóra való, dolgos asszony lesz. Egyszer volt beteg kanyaróban, de még csak le sem feküdt, a pulykákat már maga ültette meg, és megnézheted a molnár ingeit, hogy vannak azok vasalva, mosva, pedig keféet egyszer se vettek a szövetkezetben...

– Huh! – nyögött a vadász.

– Ne huhogj. Ezt minden veréb tudja, csak ti nem tudjátok, ti okosok, ti férfiak, ti... de valamit nem tud senki, de én azt is tudom!

– Mi van még?

– Azt, hogy hol laktok, azt csak én tudom. Föl a feje a molnárné tésasszonynak...

– Hol lakunk, Juli néni?

– Itt! – kiáltott diadalmasan az öregasszony. – Itt! Hátramegyek a kisszobába, jó lesz az nekem nagyon; tudod – és leeresztette csípőre tett kezét –, az öreg kóró is szeretne valahova tartozni... Aztán engem ne ölelgess, ne csókolgass, hallod-e... még valaki meglátja!

Miklósban ezek a gondolatok kavarnak, mint a folyóban az öntudatlan örvények. Megy az alkonyaiban, meg-megáll, néha mosolyog, néha hosszan elgondolkodik. Néha azt mondja: persze...

Egyébként most tigrisek, pumák, jaguárok, sőt masztodonok korzózhatnának a hártvásodó téli estében, Miklós azokat sem venné észre.

Szombat este van, és Miklós odahaza maradhatott volna, de nyugalmat akart végre, mert Juli néni folytatta még leleplezéseit, s a szerencsétlen vadász úgy érezte már, hogy meztelenül szaladgált eddig a világban, sőt vakon, mert ő senkiről sem tudott semmit, de róla mindenki mindent.

– Jaj, a betyár mindenit!

Eljött hát, és Bözsi néni udvarában megvetette a csapdát, szigorúan a lelkére kötve, hogy a szomszédokat is értesítse, mert ő nem vállal semmiért felelősséget.

Jó, hogy mondod. Mari már itt kereste a Nácit...

– Miféle Nácit?

– Azt a nagy, fekete kandúrt. Mondtam neki, hogy nálam ne kereskedjen, te itt nem nyúltál semmiféle macskához, a csapdát meg magam láttam, hogy üres volt...

– Persze.

A csapdába ma halat tett Miklós, azokból, amelyeket a nagy csuka nyelt el, csak úgy egészben. A csukának ugyanolyan "ebfogai" vannak, mint egy kutyanak, de ezek a fogak nem rágásra valók, csak a zsákmány elkapására és fogva tartására. A tüskés úszójú naphalat, sügért, törpeharcsát addig tartja a fogai között, amíg csak el nem pusztulnak, mert ha ezek még élnek, és nyelés közben tüskés úszóikat kinyithatják, a csukának vége. Egyszerűen megfullad.

– Phű, de büdös! – utálkozott Böske néni, amikor Miklós a kis pontyot csapdába tette.

– Egy kis szaga van, Böske néni, azért hoztam. De most megmosnám a kezem...

– Gyere, gyere, itt van még a borod is. Ne hordd el a hírem, hogy még meg se kínállak.

– Nem szoktam, csak aztán azt ne beszéljék a faluban, hogy inni járok ide...

Közben besötétedett, és a délutáni ragyogás helyén nehéz ködöt sóhajtottak a mezők. Csak a folyó őrizte még az olvadás hószagú emlékét, és hajrázva rohant dél felé, mintha tavasz elé sietett volna.

A nádas mellett megállt a vadász, és a nagy rétség hűvös lehelete lemosta róla a mai napot és a tegnapot is. A sötétség és egyedüllét ősi némasága szólalt meg, és Miklós ködös árnyként ereszkedett a nádas titokzatos esti világába.

A kunyhóban halkán surrogott lába alatt a törött nád. A hátizsákot lecsúsztatta a sarokba, leereszkedett a vadászszékre, amely akkor mutatja csak majd meg magát, ha felkel a hold, és felszáll a köd.

Elő a pipát!

Ez persze csak olyan megszokás, mert az üres pipát szívogatni olyan, mintha húr nélküli hegedűt adnának a cigánynak. Rágyújtani nem lehet, pedig most, éppen most esne a pipa legjobban, ami nyilvánvaló tévedés, hiszen a füstöt sötétben nem látni. Márpedig a füstöt látni kell, mert az a selymes felhőzés az élvezet lényeges tartozéka.

Ha nappal lenne, és madarakra leskelődne a vadász, vidáman pipálhatna, mert a madarak szaglása majdnem semmi. Akkor csak arra kellene vigyázni, hogy a füst még a kunyhóban eloszolják, mert a nyíláson kigomolyogva azonnal szemet szúrna a csodálatos szemű szárnyasnépnek. De most rókára leselkedik Miklós, és Karak mester – megfelelő széllel – háromszáz lépésről is megmondja, hogy az a meredek élőlény, az ember, benne van-e a kunyhóban vagy nincs.

Közben világosodik, azaz a vadász szeme szokja a sötétséget, és valamivel nagyobb fényerővel dolgozik. A szembogár kitágul, és igyekszik meglátni azt, amit az ősember bizonyára látott, amikor a villanyfény még nem tette feleslegessé a szem ősi alkalmazkodását.

Az egyik nádkévében egér motoszkál, de ezen túl csak a csendet hallani, ami a sötétségnek egy része. Ül a vadász mozdulatlanul, szemét néha lehunyja, és látja önmagát, mintha nappal

lenne, látja a malmot, és látja a lányt, aki keményre töltötte a kispárnákat, hogy jó legyen az ő feje alja...

“Nagy sor ez mégis” – gondolja Miklós, de mielőtt tovább gombolyítaná ezt az érdekes fonalat, valami lágyan megkoppan a kunyhó üstökén, s a vadász tudja, hogy feje felett egy bagoly étkezik. Ide-oda csúszkál s topog a nádon, tép valamit, s a nagy csendességben elég zajosan viselkedik.

“Nem kuvik” – gondolja Miklós, és a zörgés irányába felfelé néz, hogy ha meg lehetne fogni a bagoly lábát, micsoda ijedség lenne!

– Huhuhuhuu! – kiált a bagoly, amiből nyilvánvaló, hogy az egér elfogyott, s egyúttal elárulta a nemzetségét is.

“Macskabagoly – mosolyog a vadász, mert szeretettel gondol a buksi kollégára, csak a szemét irigy H tőle. – Én még egy elefántot se látnék meg – bólongat –, ez meg a fű közül kifogja az egeret.”

– Huhuhu! – rikkant újra a szomszéd, de aztán elhallgat, mert az egér újra mocorogni kezd a nádban, és lehetetlen, hogy ne hallaná veszedelmes ellenségét. A nádkéve azonban olyan sűrű, hogy Cin nagyobb biztonságban érzi magát, mint az ember a tigrisketrec vasrácsai előtt.

Most már azonban sejtelmesen világosodik. Az öreg fűzfa bozontos fejét kiemeli a ködből, és a bokrok tarajára derengést lehel a későn kelő, fagyos, éji vándor, a hold. A bagoly elhallgatott, de nem repült még el, mert pattog néha a nád Miklós feje felett.

A kutyák még nem látszanak, de a köd mintha ritkulna, és a kis térség körvonalai elmosódottan kialakulnak.

A folyó zúgása most idehallatszik, és a vadász tudja, hogy keletire fordult a szél. Most már csak előrenéz és balra, mert jobb felől, nyugatról nem jöhet semmi. A szél arra viszi az emberszagot.

Egyre világosodik. A lanyha szél álmosan terelgeti a ködnyájakat, és ez az az idő, amikor mozog minden, él minden, lehetséges minden, mert ilyenkor a köd és a homály játszik a képzelettel.

A bagoly mindenesetre elrepült, és olyan hirtelen lökte el magát a nádtetőről, hogy Miklós ölébe vette a puskát. A bagoly meglátott valamit...

Miklós hátrafelé figyelt, aztán megrándult, de ülve maradt, mert futó lábak halk zöreje távolodott a nádasban.

“Szelet kaptak – sziszegte a vadász –, mintha ketten is lettek volna” – és igaza van, mert Karak mester és kedves felesége vágatnak embermentes tájak felé.

Legyünk azonban igazságosak, a menekülés nem Karak érdeme, hanem az asszonyé. Karak a folyó felől akarta a kutyusokat meglátogatni, de az asszony még a kunyhót is szél alá fogta, és Karak csak utánarohant az asszonynak, amikor az rémülten megperdült. Az emberszag egészen meleg volt.

“Mára vége! – ásít a vadász. – Jobb is, ha lefekszem.”

Komótosan felcihelődik, a fehér rongyot ismét kitűzi madárijesztőnek, és csendesen kitakarodik a nádasból. Ha nincs szél, most nem menne üresen haza, de – “vadász, halász sokat potyáz” – nem zúgolódik ellene.

A hold már felkelt, a szél elseperte a ködöt, s a gyalogút pántlikája nyugalmasan viszi hazafelé.

“A csapdát majd megnézem hajnalban, hiszen még éjfél sincs – gondolja, de még végére se éri a gondolatnak, a toronyóra elkezd ütni a tizenkettőt. – Hát akkor mégis megnézem most! Aztán elteszem az istállóba, legalább nem kell felkelnem hajnalban.”

A kertek árnyékosak, mert fogyóban van már a hold. A tyúkok alvó gombócai csodálatosan elvesznek a derengésben, a csapdát meg nem is lehet látni, úgy beleolvad a farakás sötétségébe.

És ekkor megüti a vadász orrát valami förtelmes bűz. Az öröm és siker bizsergése szalad végig a bőre alatt, mert a csapdában egy hatalmas görény “ül”.

Nem, ez nem kényelmes ülés, de a görénynek már mindegy. Búcsúképpen pár csepp váladékot fröccsentett még ki bűzmirigyeiből, aztán – mit tehetett volna? – aránylag gyorsan kimúlt, emlékebe hagyván jellegzetes szagát, amely még a legfogósabb kutyát is megtántorítja.

A görény általában közgyűlöletnek “örvend”, ámbár ahol a baromfit hozzáférhetetlen helyen, tisztességes ólban tartják, a háztájon csak hasznos lehet. Egerek, patkányok, kígyók mesteri pusztítója a görény; a viperacsípést fel sem veszi, és nincs az a hatalmas patkány, amely a rémes ellenséget meglátva, ne kezdene visítva búcsúzni a széles körű rokonságtól.

Bátor kis harcos, az bizonyos, mert megszorítva nekimegy a kutyának és embernek is, de azért ne haragudjunk rá, mert görénynek született, hát nem élhet úgy, mint egy fülemüle.

Erre az egyre pedig különösen ne haragudjunk, mert Miklós is szeretettel simogatja selymes bundáját, ámbár erősen fintorog, és arra gondol, hogy ezt a szagot a róka két kilométerről megérezné.

Mindegy. Ez már nemes szörme, és mihamarabb le kell gombolni a tulajdonosáról, amíg meleg. Haza nem viheti, mert Juli néni kikergetné azzal a “büdös féreggel” együtt, tehát nincs más, mint felverni Böske nénit. Ő volt a panaszos, szagolja!

Felveri hát az öregasszonyt, aki szerfelett megörül a zsákmánynak, tartja a lámpát, és szidja a görényt, amíg csak Miklós nem végez.

Odahaza csendesen akar beosonni, de Juli néni ébren van, és el kell még mondani az egész estét részletesen. Hogy mit mondott Böske a görényre, aztán te mit mondtál, arra mit mondott ő?

– Na, eredj már, úgy kell kihúzni belőled a szót, a vacsorád meg oda van készítve.

Miklós csendesen eszeget, s úgy érzi: nem is érdemes lefeküdni, hiszen már itt settenkedik az ajtó előtt a holnapi nap.

A HOLNAPI NAP!

A másnap azonban minden különösség nélkül felvirradt, ha ugyan virradásnak lehet nevezni az olyan ködöt, aminek a létrát neki lehetne támasztani. Miklós szeretettel nézi a ködöt, mert ha rendesen felöltözködik ami nem sokszor fordul elő, hiszen éppen vasárnap kell a határra legjobban vigyázni –, úton-útfélen felteszik a kérdést:

– Tán kérőbe mégy, Miklós? Vagy:

– De ki vagy nyalva, Miklós!

A vadász magányos ember, és nem szereti az ilyen kérdéseket. Miklós sose kérdez meg senkit, hogy jótekonysági gyűlésre megy-e vagy szénát lopni. Ez mindenkinek a saját ügye, s ha nem kérdez az ember: nem hall hazugságot. És ha szénalopáson ér valakit, akkor az ilyen kedélyes kíváncsiság úgyse javít a helyzeten.

Miklós szívesen nézi a ködöt, és már régen nem alszik, mert Juli néni ünnepi csörömpöléssel vezeti be a vasárnapot. Közben magában beszélget, láthatatlan ismerősökkel diskurál, élőkkel és holtakkal, de napi terveit is elmondja a hallgatag köcsögöknek és zörgő lábasoknak.

– Kukoricát kell morzsolni, mert fogytán van... majd ezt a Miklóst is befogom...

– Fogod, Juli, az ángyod térdit, majd megint valamikor éjfélkor kujtorog haza...

– Amúgy pedig nem rossz gyerek, megleszek én velük békességben... Fele kertet is használhatják.

– Fut a tej, te mélák! A fene ezt a sötétséget...

– Szóljak neki, hogy keljen fel? Nem szólok neki... de milyen бүдös volt az a görény... Hadd aludjon szegény, eleget lőt-fut...

Miklós ezek után nem mer felkelni, mert Juli néni szerint ő alszik. Hát alszik, és a kertre gondol, ahol Eszti ülteti a paprikapalántát.

– Teszek föl neki meleg vizet borotválkozni – hallatszik kívülről –, hadd csinosítsa magát. Hej, vadkörte, vadalma, nagy a szoknya hatalma!

A vadász nem is veszi észre, hogy tulajdonképpen Juli néni lódította meg a házasság ügyét. A lakás, a kert keretét és bátorságot adtak, és a tegnapelőtti tapogatózás valóságos út lett, amelyen végig kell menni.

Meleg a vized – nyit be az öregasszony –, nem tudom, majd a feleségednek lesz-e gondja rá...

– Hát bizony, sokszor gondolkodom is... ezt is mondanak, azt is... – vonogatja vállát Miklós ravaszul.

Juli néni súlyosan meghökkent. Héz a bolond még gondolkodik? Valaki talán Esztire mondott valamit? Ki lehetett? Ki lehetett az a tűzrevaló? Arra a lányra, arra az egészséges, dolgos, szép, tisztességes lányra, amilyen nemhogy a faluban, de még a megyében sincs?!... De egyébként is, csak ócsárolni kellett valakit, és Juli néni azonnal védelmébe vette, vagy dicsérni, és úgy letette a sárga földig, hogy azon egy ép folt nem maradt. És ez a mulya, ez az árva fattyú még gondolkodik? Éktelen dühre fakadt.

– Hát ide hallgass!

– Juli néni, hiszen csak tréfáltam!

– Ide hallgass! Minden lehülő, ágrólszakadt, gyalogútkoptató, naplopó, éhenkórász vadász – ilyen magadfajta megnyalhatja mind a tíz ujját, ha olyan lány szóba áll vele, mint a molnárék Esztije. Szegény kislány, hogy hova tette az is a szemét!

– Tetszem neki...

Juli néni körülnézett, de a csizmahúzó messze volt tőle, és törékeny holmit mégsem akart Miklóshoz vágni, aki nem várt ilyen hatást oktan viccelődésétől, azért megpróbálta Juli nénit a növekvő felháborodás útjáról leterelni.

– Hajaj – sóhajtott –, más baj van itt! De azt már nem is merem elmondani.

– Na, megint! – lohadt le a harag növekvő lángolása, helyet adva a kíváncsiság mindent elemészto tüzeinek.

– A kert, Juli néném, a kert! Mert olyan bolondos az a kislány, hogy mindig a kertet bújné...

Juli néni azt persze nem tudja, hogy ő néha hangosan gondolkodik, és most határtalan öröm rohanja meg, hogy íme, ő kitalálta Eszti legtitkosabb gondolatát is.

– Lesz kert is! Mondd meg neki, hogy gondolok én szegény kis báránycámra... nem terád ám, te... te... Palántákról se gondoskodjon, van nekem olyan kecskeszarvú paprikám... meg paradicsomom is...

– Elhül a vizem! – ugrott ki Miklós. – De az bizonyos, hogy amíg élünk, nem tudjuk kiérdemelni Juli néni jószágát – azzal szelíden megsimogatta az öregasszony karját, és kiment a konyhába, Juli nénit békés, anyai gondolatok közt hagyva, hogy milyen palántákat ad még az új asszonynak.

A köd világosodik, de sűrű, mint a tejföl. Szél nincs, a levegő hűvös, tehát a köd kitart.

A ködben pedig készül az ebéd, alapja talán sok más ebédnek. Igen, az az ebéd készül, amit a füstölgo kémény is elárulna, ha a füstöt látni lehetne. De nem lehet, mert a kémény erőlködése a ködben olyan, mintha valaki zseblámpáját nyitogatná a déli napsütésben.

De füstöl a malomkémény is, s ezt onnét lehet tudni, hogy a nyírfakéreg kellemes szaga terjeng a malom körül. A molnár kiválogatja a malomszoba kis kályhájába a nyírfát, mert könnyű vele begyújtani a kályhába, amelynek krumplisütő fiókja is van. Ebben a fiókban most egy kis tálban víz melegszik, míg a molnár borotvakését csattogatja nadrágszíján.

Csendes Kálmán máskor is ebbe a kis szobába vonul a férfias művelet elvégzésére, de ma külön felszólítást kapott a távozásra, mert a takarítás démonai megszállták az asszonynépet, s

ilyenkor jobb eltűnni, semhogy útjába essék a takarítási vihar kiszámíthatatlan következményeinek.

A deres molnár tehát törülközőbe pakolva szerszámaait, szappant és egyebeket, felballagott a kis szobába, kiadván a rendelkezést:

– A ruhámat majd hozzátok fel.

– Azt se tudjuk, hol a fejünk – akadékoskodik az asszony, pedig húsz éve tudja, hogy ez felesleges és veszélyes.

– Eszti, a ruhámat hozd fel, ha végeztetek. Közben megkereshetitek a fejeteket is...

A molnár mérgesen csattogtatja a borotvát, de közben megáll – mintha eszébe jutott volna valami –, kis üveget vesz elő a szekrényből, és alaposan meghúzva azt mondja:

– Krrgrmmm...

A szobában szelíd törkölyszag leng.

Csak most veszi észre, hogy milyen békésen dörög a tűz a kályhában, és hogy milyen csendes a malom.

Kinéz az ablakon, de a vizet nem látni, mert mindenen rajta ül a köd, de hallani nyugtalan rohanását, s szinte érezni a nyomást, amitől pattannak néha a tartógerendák.

“Mennyi fizetése lehet ennek a Miklósnak?”

Ezen eltűnődik egy kicsit.

“Hiszen mink is segítjük őket, de a lakás, a lakás!”

– “Ámbár hiszen nem is szólt még... de ha az asszonyok így készülődnek... – és mosolyog. – Úgy kell neki!”

És szappanozni kezd.

Telik a délelőtt. Miklós tesz-vesz, végül vállára dobja puskáját.

– Hát én mennék, Juli néném.

– De sietsz!

– Még körülnézek a folyóparton, lassan megyek, mire odaérek – dél.

– A kertet el ne felejtsd.

Ballag a vadász a gyalogúton, örül a ködnek, de szeretne kint lenni a határban, mielőtt a köd felszakad. Ott aztán elandaloghat a találkozás és kíváncsi kérdések veszélye nélkül. Az út nem sáros, vigrázni nem kell, látni nem sokat lehet, csak a folyó zúg messziről.

Most már egy kis szél mozdult, világosodik is az idő, de a köd még magas lehet, mert fent valahol tanácstalanul zajonganak a libák, és suhogásuk többször megzavarja Miklós kellemes gondolatait.

Néha már mintha árnyakat is látna, de ezek bizonytalanok, és azonnal eltűnnek.

Arra azonban jók, hogy a puskát leakassza válláról, mert “az ördög nem alszik”.

“Juli néni nagyon jól tett velünk, az bizonyos” – gondolja, visszatérve az Eszti körüli gondolatok virágos útjára, de ebben a pillanatban olyan alacsonyan száll el felette egy lilik – még a begyét is látta –, hogy seprűnyéllel is leverhette volna.

“Szamár! Vagy vadászol, vagy ábrándozol” – gondolta, és szégyen ide, gyalázat oda, a vadászatot választotta, mert megállt, és figyelte a gomolygást, amelyben egyelőre nem volt semmi.

“Ja fiam, ilyen sült liba ritkán akad, mint az előbb...” korholta magát, de meg is fordult abban a pillanatban, mert onnét hátulról hallatszott egy liba kereső gágogása.

A köd elnyelte a lövés pattanását, de a liba nehéz zuhanással ért a földre.

“Legalább ajándékot is viszek – gondolja Miklós –, ámbár talán inkább virág illene...”

De már jött is a másik két liba. Sajnos, a puskában csak egy patron volt, de az az egy megtette a magáét. A második liba majdnem ráesett az elsőre.

“Két szép liba! Virágot meg vigyen, aki kertész...”

A köd kezdett felszállni.

Miklós összekötötte a libák lábát, és elindult a malom felé, amikor a molnár két kutyája loholt ki a köd alól.

– Hát ti?

A két kutya azonnal leült. Betyár – a férj – első lábát még a levegőben tartotta, jelezve, hogy harci sérülése van, és farkcsóválással azt magyarázta, hogy őket kizárólag a lövések hozták ide, ha netán segítségre lenne szükség.

– Nem szeretem, ha itt csavarogtok, de ha már itt vagytok, gyertek haza.

Betyár odaóvatzkodott Miklóshoz.

– Szabad őket megszagolni?

És utánaálltak a vadásznak, csendesen kísérve egész hazáig. Mivel azonban nem ugattak egy szóval se – ami még a vendégeknek is kijár –, a malomnál nem is tudhatták, hogy a vendég megérkezett.

“Korán jöttem volna?” – tétovázik Miklós, de meglátja a malomajtón a kulcsot, hát felballag a kis szobához, mert tudja, hogy a molnár ilyenkor ott van.

– Hallottam a lövéseket, gondoltam, hamarosan itt leszel. Két lövés: két liba! Na, ülj le, fiam. Legalább elbeszélgetünk, amíg meg nem puhul a leves.

Most már poharakat is vesz elő a szekrényből. Tölt, és össze is üti őket.

– Na, fogd meg!

Miklós nincs elkészülve a méregerős pálinkára, és nagyokat nyel utána.

– Mint a tüzláng! – nyögi.

– A harmadiknál már észre se veszed – derül a molnár, aki már rendesen felöltözködött, és a tisztas molnár szürkében, roppant válláival, kedvességével maga a szeretetreméltóság.

– Így van ez, fiam – mondja többször, és Miklós, akinek sose mondta, hogy “fiam”, egyre inkább érzi azt a családi meleget, ami körülfogja. Egyre inkább érzi, hogy ez az idő és éppen ez az idő alkalmas arra, hogy az apával beszéljen, és ha már neki elmondta, amit mondani akar, könnyebb lesz odalent a szó.

– Kálmán bátyám – és Miklós feláll –, talán még ma nem is szóltam volna, talán mást hoztam volna ki magam helyett, ahogy illik, de...

A molnár arca egyszerre mélységesen komoly lesz. Hallgatja a legényt, aki egyetlen lányát el akarja vinni. A malom csendes, a folyó zúg, és odakünn lassan felszakad a köd, amíg a vadász a lányt szép rendjében megkéri feleségül.

Csendes Kálmán nem válaszol mindjárt. Kinéz az ablakon, mintha ezt a percet emlékül akarná megőrizni, aztán feláll, és darabosan megöleli Miklóst.

Aztán leülnek, és megint hallgatnak, mintha kimerültek volna az elhatározás időtlen súlyának vállalásában.

– Miklós fiam – és mintha a belső derűtől a vízen ragyogó külső nap világítaná meg arcát –, Miklós fiam, magamról tudom, hogy az ilyen lánykérést nehéz elnyögni, különösen kétszer, mégis azt mondom, majd odalent is mondd el, mintha én nem is tudnék róla... Ugye, érted? Lujza nénéd soha meg nem bocsátana, hogy először nekem és külön mondtad el...

– Érttem...

– Érted a fenét! Nehezen érti ezt meg az ember, és jobb, ha tőlem tudod meg. Tudod, az asszonyoknak másként nagy dolog ez, mint nekünk... Tudod, egy kicsit színház is, meg könnyezni is jólesik... szóval mondd csak el a mondókádat még egyszer.

És összenevet a két férfi, mint két cinkos, szívük mélyén érezve az óra soha el nem múló komolyságát, de megadva a külsőség lehetőségeit az asszonyoknak is.

– Úgy lesz, Kálmán bátyám – mondta vidáman a vadász, mert maga mellett érezte a molnár zsákhordó vállait, komoly nyugalját, és magában érezte a hat pohárka törköly beszédes bátorságát.

– Hozok egy vadászt – kedélyeskedett a molnár a konyhában –, ő pedig két libát, mert jövő vasárnap is itt akar ebédelni...

– Csak jöjjön, jöjjön – törülte meg kezét kötényében az asszony, és befelé terelte Miklóst a szobába, honnét a tányérok hívogató koccanása hallatszott.

– Én azt nem mondtam, Kálmán bátyám – nevetett a vadász, és hosszan tartotta kezében Eszti kezét, aki éppen végzett a terítéssel.

– Na egy kicsit leülök a vendég kedvéért. Vigyázz addig odakünn, kislányom. A bort is töltsd üvegbe.

A molnárné nem tudott az előző pálinkázásról, ezért elővett egy kis étvágycsinálót, maga is ivott, Miklós pedig a jövőre apósra nézett, aki titokban ráhunyorított, cinkos komolysággal.

Miklós felállt.

– Kedves Lujza néném... Kálmán bátyám... mivel nekem nincs senkim, akit megkérhettem volna, hogy ünnepélyesen elmondja, amit akarok, hát – engedjék meg, hogy elmondjam magam...

És elmondta!

A molnár még egyszer átélte életüknek ezeket a szép és komoly perceit, az asszony pedig, nem számítva még Miklós nyilatkozatára, összeroskadva ült a széken, aztán elsírta magát.

A konyha apró zörejei mintha elsüllyedtek volna, a nap széles sugarában kis porszemek úsztak mint megfoghatatlan embersorsok, melyek átszállnak a világosságon, és eltűnnek a sötétségben.

Miklós állt.

– Szólj hát, anyja, mert én úgyis tudom, hogy mit szólsz... aztán Esztit is meg kell kérdezni.

Az asszony félig mosolyogva, félig bánatosan legyintett:

– Esztit, Esztit... annak már vége, cukor helyett agyonsózta a diós tésztát... úgy elcsavarta a fejét ez a... ez a... – felállt és megcsókolta Miklóst – ez az utolsó csirkefogó...

– Gyere be, kislányom – szólt ki a molnár, és Eszti gyanútlanul jött be, de az ünnepélyesség, anyja könnyes szeme, Miklós komoly arca döbbenetesen megállította.

– Tessék...

– Miklós feleségül kért téged, hát most mondd meg, akarsz-e a felesége lenni.

– Édesapám...

– Ne engem ölelgess, te csacsi, én már húsz éve megkaptam a magamét...

– Csak tizenkilenc – mondta a molnárné. – Esztikém, tálalj, és üljetek egymás mellé.

A szél mintha csak azért jött volna, hogy a ködöt elseperje. Amint végzett vele, lustán ledőlt a napsütésben, s még egy nádbugát sem mozdított meg. És kiderült, hogy a köd alatt nem is olyan üres a határ, mert a libák mégiscsak leszálltak a foszladozó ködben, a réten sármányok szedegették a füvek magvait, és három ölyv is taposta a levegőt, míg egy negyedik az akácfán evett. Ez a negyedik idevaló egerészölyv volt, de megfért a gatyásokkal békességben.

– Minek siessek? – tollászkodott, amikor az északi vendégek kérdőn ránéztek. – Ennivaló van, hideg nincs, és elférünk.

– Igaz – bólintottak a gatyások –, elférünk. Ilyen meleg nálunk még nyáron is ritkán van, és Cin népe kifogyhatatlan.

Aztán kilendültek az akácfáról, egyik erre, másik arra, gondosan elkerülve a szürke varjakat, amelyekből mindig örködött pár darab a nyárfán, hogy legalább valami gorombaságot kiálthassanak az arra repülőeknek, ha már lusták voltak meghajszolni.

A folyó még mindig áradt, és gyors zúgásában benne lappangott az a roppant erő, amivel önmagát hajszolta dél felé.

– Jaj, mi lesz, mi lesz velem, már alig állok a lábamon – nyögött az öreg fa, de a folyó nem is válaszolt, mert maga sem tudta, hogy mi lesz. A partok meglazultak, és most már nemcsak egy-egy alámosott földdarab csúszott a vízbe, de a földdel együtt ijedt bokrok is, amelyeket

kivet majd valahol a folyó, ahol tovább lehet élni, de az is lehet, hogy betemeti őket az iszap, s onnét már alig van ébredés.

Lutra is szaglálódott, mert a víz már egészen megtöltötte az alagutat, s a derengő világosság is elveszett a sárga, zavaros vízben.

A nagy vidra komor volt.

– Valami készül – pislogott feleségére, mert – a nyilvánosság mellőzésével – közben összeházasodtak. Ebbe a vidraszokásba ne szóljunk bele, mert “ahány ház, annyi szokás”, és a házasodás végeredményben magánügy, ami csak az érdekeltekre tartozik. Vidráék a rokonság és ismerősök kapcsolatait feleslegesnek tartják, nyűgnek, amire semmi szükség nincs, s ez megint csak az ő dolguk, ámbár ember is van, aki ezt vallja.

– Valami rosszat érzek – szimatol Lutra –, de azért nem lesz baj.

– Mozog az egész part – szuszog a kicsi –, és a folyó se mond semmi jót – aztán az alagút felé fordult: – Nézd!

A kavargó vízből egy nagy, zöld kecskebéka mászott ki a nyílás sáros partjára. Valószínű, a víz mosta ki szálláshelyéről, s most bambán pislog, még nem is ébredt fel. Lutra unottan félrefordult, jelezve, hogy az elanyátlanodott béka nem érdekli, a kis nőtény pedig röviden gondoskodott róla, hogy a jövevény egyáltalán ne ébredjen fel. Azután lefeküdt ura mellé, de szeme nyitva maradt, mert valami feszültség reszketett körülöttük, s még a barlang száraz oldalán is lepergett egy-egy kis hant.

A folyó zúgásán kívül más hang most nem hallatszott be, mint néha egy-egy varjúkárogás, de az is messziről. A barlang majdnem süket lett és vak, és semmit sem lehetett látni a külső világ meleg ragyogásából.

Az erdőben gyorsan felszáradt az avar.

– Klü-klü-klü-klü-klü – ívelt a nagy zöld harkály, és csengő kiáltása úgy visszhangzóit a fák közt, mint a tavasz üzenete. Aztán kopogtatni kezdett, de később ez is elhallgatott, mert leszállt a földre, s egy hangyabolyban kezdett leltározni, hosszú, érdes, ragadós nyelvére kapva bábót és rovar egyaránt.

Az erdő felett nagy magasságban vadlibák szállnak a távoli tavak felé, mert megszomjaztak, s a rohanó folyóra nem ereszkednek le. Később talán újra visszajönnek, ámbár az is lehetséges, hogy eldiskurálják az időt, aztán szárnyuk alá dugják fejüket, s alusznak reggelig, ringatózva a lágy hullámokon. Ott semmi veszély nem fenyegeti őket, mert a víz nem mély, és már a vidra sem tudná őket észrevétlenül megközelíteni.

– Gá-zá-lilik-lilik – zajonganak a fiatalok –, micsoda nyár, micsoda gyönyörű nyár! – és kinyújtják lábukat a vízben. A víz langyosabb, mint északi hazájukban bármikor, és sima, mint a bársony.

De az öregek csendben vannak, és nem szólnak semmit.

– Egyetek – biztatják a fiatalokat –, egyetek és vigyázzatok!

Ez minden, de ebben benne van a tapasztalat bölcsessége és valami figyelmeztetés is, hogy a tél nagyokat tud lépni, ha elindul, és nem kegyelmez, csak az erősnek.

A nádasban egy-egy szarka odarepül a kutyákhoz, hogy örködik-e még az a rémcafát, de az bizony ott van, és fehérsége kiáltó tilalom.

A falu felett nagy magasságban galambcsapat forgolódik. Egy-egy fehér szárny néha megvillan, de bizonyos, hogy eggyel kevesebben vannak, mint félórával ezelőtt, mert Killi, a héja, kiválasztotta a leggyengébb repülőt, és azt addig hajszolta, amíg karmai közé kaphatta. Üldözés közben aztán nem nézi, hogy van-e a közelben ember vagy nincs, és néha az udvar közepére nyomja le a prédát, de ha kell, pajtába és istállóba is követi. Alig van előle menekülés, s a megriasztott galambfalka még hosszú ideig kering a magasban, amikor a héja már régen megebédelt társukból, a maradékot – ha ugyan marad – otthagya az érdekelteknek.

A varjak és szarkák persze szívesen elfogadják a Killi asztaláról lehullott morzsákat, de Killivel vigyázni kell – különösen a természetes nőténnyel –, mert sose lehet tudni, mikor tör ki rajta a gyilkolási düh, s akkor a tányérnyalókból is irgalmatlanul kiveszi a vámot. Ilyenkor aztán hiába óbégat a rokonság, mert amelyiknek egyszer a héja megmarkolta a gallérját, annak már semmi mondanivalója ebben az életben nem lehet. Az persze előfordul, hogy a szürke varjak sokan vannak, és végül is leverik Kulit áldozatáról, de ez már csak annyit ér, mint döglött lóra patkót verni.

A folyó hangja azonban megváltozott. Hánykolódó zúgása csendesül, a partok is mintha fellelegzenének szorongásukból. A malomgerendák se nyöszörögnek már, és pattogásuk nem ijeszt meg senkit, különösen nem azt a két embert, akik tavaszt éreznének akkor is, ha nem sütne a nap, és csalóka fényében nem ringatnák barkáikat a könnyelmű mogyoróbokrok.

Ballagnak csendesen az erdei úton, alig szólnak, mert a szavak földön totyogó házikacsák csak a gondolatok és érzések fecskéihez képest.

Mikor Miklós elbúcsúzott, a molnárné azt mondta:

– Kísérd el a vőlegényedet...

És most Eszti kíséri a vőlegényét, belekarolva, bódultán, lassan, hogy ne múljk el olyan gyorsan a nap.

Az öregek pedig ülnek, egy-egy szót szólnak, csak a gondolatok szitáinak.

– Hát ezt is megértük.

– Meg...

Az asszony megtol ti ura poharát és a magáét is. Egymásra néznek, koccintanak.

– Emlékszel? De régen volt...

– Tegnap volt.

– De ki gondolta volna, hogy már lakásról is gondoskodik ez a gyerek?

– Ügyes gyerek. Holnap küldök az öreg Julinak egy kis lisztet meg bort is.

– Én meg két szép tyúkot.

– Okosan. Még kertet is adott...

– Magam viszem be a tyúkokat. Meg tojást is. Etesse ezt a Miklóst. Most már nekünk is törödni kell vele. Elfelejtettem megmondani neki, hogy holnap jöjjön ki, még sok minden megbeszéltnivaló van.

A molnár mosolyog.

– Rudalókötéllal se tudnád megkötni, hogy ki ne jöjjön... a folyót is átúszna...

– Úgy is kell!

– De a lányod is átúszna...

– Az is rendben van.

– Persze! – nevet a molnár. – Mink is átúsztuk volna. Most már az asszony is nevet, és kötényét simogatja.

– Persze, de most már ne úszkáljunk, igazán segíthetne kihordani ezt a sok edényt.

A molnár erre meghökkent, mert ez nem az ő dolga, de aztán elmosolyodik.

– Hát nem bánom, ez egyszer nem bánom – és úgy emeli fel a tálat, mintha a malomkövet kellene felemelni, és arra gondol, hogy Eszti már igazán jöhetne, mert még leejt valamit.

Eszti természetesen nem jön, de apja nem is gondolta komolyan, hogy jönni fog. Eszti inkább – megy, mert az erdőszélig akarja Miklóst elkísérni. Persze, elkísérné a világ végéig is, és nem gondol arra, hogy a világnak egyáltalán nincs vége, mert bár benne járnak, mégis magukban hordják az egész világot.

– Miklóskám, holnap vacsorára gyere.

– Juli néni megöl, de holtan is itt leszek.

– Inkább élve gyere, Miklóskám. Juli néninek meg mondd meg, hogy csókoltatom a lakásért, kertért, palántákért meg mindenért.

– Jól van, szívem, átadom.

– Nem azt mondtam, hogy add át, hanem hogy mondd meg... És az öreg nyárfánál tovább nem megyek.

Ekkor már délután volt, s az öreg fa árnyéka átfeküdt a folyón. A mezők felől elindult a szél, s amikor a fiatalok megálltak a vén nyárfa alatt, már panaszosán zengtek az égbe nyúló ágak, és sóhajtván lengtek, mintha meg akartak volna kapaszkodni valamiben. A víz rohamosan apadt az átázott partok között, és a folyó felett lágy pára úszott már, mint az éjszakai köd ígérete.

Megálltak, és nézték egymást szótlanul, amikor roppant valami, suhogni kezdett valami, és Miklós éppen csak el tudta kapni a lányt a megnyíló partról.

A sóhajlás zúgássá hajdult, a gyökerek pattogó szakadása feltépte a földet, s az öreg nyárfa hörgő, roppant zuhanással vágódott a folyóba.

Esztí falfehéren fogódzott a legénybe, és Miklóst is megbűvölte az öreg fa ijesztő elmúlása, de aztán kilendült a karja, és izgatottan a partra mutatott:

– Nézd! Nézd!

A gyökerek fél szoba nagyságban felemelték a vidravár tetejét – mint a fazékról a fedőt –, s az üregből két vidra ugrott ki, és egyetlen loccsanással eltűnt a víz alatt.

Miklóst a hideg rázta, és úgy megszorította Esztí karját, hogy az felszisszent.

– Hát itt voltak! Láttad? Láttad azt az óriást?

– Miklósám, ha el nem kapsz, a part lerántott volna engem is...

– Vigyázok én rád, szívem! Jaj, mekkora volt az egyik... és meg se volt töltve a puskám... Esztikém, addig nem halok meg, amíg annak a prémje a tied nem lesz!

Alkonyodott már, mire Esztí hazafelé indult, és Miklós nézett utána, amíg látta, de gondolatai alatt Lutra szaladt, mint egy csodálatos látomás.

Ejnye – mondta akkor éjjel a Hold –, ejnye! Kidőlt az öreg cimbora, pedig hogy szerette, ha megezüstöztem fehér ágait magányos éjszakákon.

A folyó megtorpant a hatalmas fa akadályá előtt.

– Én nem tehetek róla! Ha időben jön ez a nyavalyás Tél, nincs semmi baj. Most aztán útban van az öreg. Bújjatok át az ágai között – loccsant a tétovázó hullámokra –, nem ácsoroghatunk.

És a fiatakorú hullámok bukfencezve ugrottak át az ágakon, mert miért bújjanak, ha ugrani is lehet?

Másnap pedig a varjak kétségbeesve kerengtek a kidőlt nyárfa felett, végül leszálltak az erdőszél egyik magányos, öreg tölgyfájára.

– Kár-káár, öreg tölgy, a nyárfának vége. Ezután rajtad pihenünk.

A tölgy azonban nem szerette a zajos társaságot.

– Tessék, tessék – zizegték a csontszáraz levelek –, itt jó helyetek lesz... A vadász úgy ide jön, hogy észre se veszitek... Onnét jön a bokrok felől...

– Juj! Kár, bizony, kár! Igazad van – és kilendültek a mezők fölé, ahol egyetlen akácfa árváskodott a dűlőút mellett, ez pedig az ölyvek és vércsék étkezdéje volt.

– Menjenek máshova! – recsegték a szürke varjak. Menjenek a hazájukba! Ezentúl a mienk, és szeretnénk azt látni... – és loholtak a nagy akácfa felé, amelyen csak egy madár pihent, ez azonban nem ölyv volt. hanem kerecsensólyom. A kerecsenről nem lehetett tudni, hogy északi jövevény volt-e vagy hazai illetőségű, aki csatangolva várta, hogy hidegebbre forduljon az idő, mert ha nem lesz nagy tél, esetleg el sem megy délre. A sólyomról nem látszott semmi, hogy éhes, vagy nem éhes, fáradt vagy nem fáradt. Ült, mintha ki lett volna tömve, csak a szemei éltek, de azok nagyon éltek.

– El innét! El innét! Takarodj, ez a mi fánk! – recsegték a szürkék, akiknek egy része még nem is látott kerecsensólymot.

Az öregek azonban óvatosabbak voltak, és csak a magasból szórták az átkot az előkelő jövevényre, hangjukban azonban figyelmeztetés is volt a túl szemtelen fiatalság számára.

– Vigyázzatok, vigyázzatok, káár, káár, ez nem Kiő, a lomha, ez nem Kiő, a bamba egerész, ez Suó úr... vigyázzatok!!

A fiatalok azonban oda se hallgattak. A sólyom kisebbnek és karcsúbbnak látszott, mint az ölyvek, hát miért féljenek?

– Pusztulj innét! – károgtak, és amikor a sólyom kilendült a fáról, még utána is akaszkodtak, de a kerecsen úgy hagyta el őket, mint a versenyautó az egylovas taligát.

Ez volt aztán repülés! Egy-egy szárnymozdulatra száz méter maradt el alatta. Egy pillanat, már az erdőnél volt, a másikban a nádasnál, átszisszent a kis nádierdő felett, villanó, utolérhetetlen könnyedséggel.

Aztán kanyarodott, s mire a varjak elhelyezkedtek a fán, már közeledett.

– Visszajön, visszajön, még merészel visszajönni – károgtak a fiatalok –, na, most adunk neki! – és elrúgták magukat az akácról dühös hetykeséggel.

A sólyom toronymagasra villant fel:

– Utána!

– Káár! Ne menjetek, jaj... káár... ugye, mondtuk?!

A kerecsennek nem kellett utána menni.

Jött az magától is, mint a sistergő istennyila, és a legnagyobb szájú szürkét úgy kivágta a többi közül, hogy csak egy tollgombóc maradt a levegőben, hullva lefelé: aztán még egy villanás, és a varjú már hang nélkül utazott a sólyom karmai között.

A szürkét pár másodpercre megdermesztette a rémület, de aztán halálmegvető gyűlölettel vetették magukat a kerecsensólyom után, amely a varjúval megterhelve alacsonyan repült. Az erdő mellett, a határköven leszállt, aztán belevágott a varjúba, tollait messze szórva.

– Tépi, már tépi! – károgtak a rokonok, és rábuktak a sólyomra, azonban zuhanásuk óvatos volt, mert pár méterrel a föld felett újra felvágódtak a levegőbe.

A nagy zenebona odacsalt egy szarkát is. A szarka az erdőből jött, óvatosan szállt fáról fára, és amikor meglátta a sólymot, halkan cserregni kezdett:

– Elment az eszetek, tisztára elment az eszetek! Hát ez rossz vadászat volt... Suó úrral kikezdeni. Nézni se tudom – és csendesen visszavonult, ahogy jött. Nem mintha a varját sajnálta volna, de a saját bőrét igenis sajnálta.

A sólyom pedig hatalmasan reggelizett, mintha a varjak ott se lettek volna. Ült a véres tollhalom közepén, és szaggatta le a varjúról, ami hús. Persze egy kis tollal vegyest, ami körítésnek számított, mert a toll és csontok mésztartalma az emésztéshez feltétlenül szükséges.

Ezt a sólyom nem tudta, de kívánta, s amit az egészséges test kíván, arra szükség is van. Mert ki mondja a kisborjúnak, hogy nyalja a falat? Senki, és a kisborjú mégis nyalja a falat, mert a csontok gyengék, a csontoknak mész kell, s az öntudatlan vágy odatereli a borjút a falhoz.

A sólyomnak – általában az összes ragadozó madárnak – azonban nemcsak a csontok felépítéséhez, de az emésztéshez s a vedlő, elhullatott tollak pótlására kell a csontban, szőrből, tollból levő meszes foszfor.

A kerecsen már nehezebben nyel, nagyobb szüneteket tart, maga elé bámul, mintha gondolkodna, hogy egyen-e még. Aztán egy pillantásra se méltatva a környező fákról gyalázkodó szürkét, szinte súlytalanul elvált a földtől, és alacsonyan szállva repült a folyó felé. Ott azonban éles kanyarral az erdő fölé lendült és eltűnt.

Miklós észre sem vette a ritka ragadozót, mert Jancsival tárgyalt éppen. A halászsövetkezet megvette a nyárfát a községtől, és most a tagok egyenként érkeznek fejszével, fűrészsel, s egy kocsi is jön, amiben nem a kocsi a fontos, hanem a lovak. Az öreg fára nem is volt más jelentkező, mert a nyárfa nem sokat ér, és főleg a kihúzása körülményes, és veszélyes is. Ehhez kellenek a lovak.

– Itt fűrészeljük el a törzset, Jancsi. A tuskóhoz ne nyúljatok, mert az marad. Valamit gondoltam vele.

– Na, mit?

– Majd elmondom máskor. Most csak igyekezzetek, amíg a víz is tartja a fát, és a lefűrészelt ágakat rásodorja arra a padra. Onnét lóval kihúzhatjátok, és már kezdhettek is feldolgozni. Ha a víz egészen lepad, hozzáfértek a maradékhoz.

Jancsi belenéz a gödörbe, Lutra mohás, füves, száraz barlangjának a fenekére.

– Igazán olyan nagy volt?

– Jancsi, ha nem én látom, nem hiszem el. Farokkal együtt majd másfél méter. A másik mellette patkánynak látszott.

– Itt jöttünk-mentünk felette; de hát nem tudtál löni? Miklós a földet nézi.

– Patron se volt a puskában, aztán... Esztit rántottam el, mert majdnem belefordította a fa a folyóba.

Most már Jancsi is a földet nézi.

– Aha – mondja –, persze hogy, persze... Aztán egymásra néznek.

– Merthogy tegnap óta vőlegény vagyok, de ezt csak neked mondom, Jancsi. Nem szeretem magam körül a sok locsogást.

A halász megemeli a kalapját, kezét nyújtja, és nem szól semmit, de a két kemény marok sokáig fogja egymást, melegen, kicsit érzékenyülve; és az el nem mondott jókívánságok és köszönet áramlanak egyik kézből a másikba, mint a jószág villamos rezgései.

– Úgy gondoltuk: Eszti násznagya Gábor bácsi lenne, az enyém meg... te.

Jancsi erre erősen rátámaszkodik a fejszenyélre.

– Köszönöm a megtiszteltetést, Miklós. Találtál volna különbet is...

– Guba a gubához, Jancsi! Nekem éppen ilyen éhenkórász, halszagú, magamfajta szegény ember kell. Aztán most elmegyek.

– Hát eredj is, Miklós, mert ha itt most megölellek, a többiek azt hiszik, hogy megbolondultam.

Jancsi tele melegséggel ment vissza a favágókhoz. Azok már rátették a nagy erdei fűrész a nyárfa törzsére, és – hrrr, hrrr – a fogak dallamos zengéssel ették bele magukat a fába, fehér port szórva a sáros folyópartra.

Az idő változatlanul meleg volt, de a folyó szemmel láthatóan apadt, mintha a havasokról leolvadt volna minden hó. A tegnap még hangos patakok nyöszörögve bújócskáltak a kövek között, és szerényen bújtak a folyó terjedelmes ágyába, ahol észre se lehetett őket venni. Egy-egy délre néző kanyarban a sombokrok azon gondolkodtak, ne virágozzanak-e, de lent az öreg bükkfák és fent az óriásfenyők mereven álltak, és felfelé néztek a havasokra, ahol az északi oldal hideg árnyékában a fiatal Tél úr ült, mozdulatlanul, mert még volt ideje.

Körülötte sziszegve nyalta a sziklákat az északi szél, s ahol elrepült, a köveken kivirágzóit a dér.

A fiatal Tél szemében a jéghegyek érzéketlensége s a hideg kegyetlensége villogott. Tündöklő ruhája gyapját a világűr hidege szőtte, és a sarkcsillag rajzolt rá finom jégvirágokat. Csizmája: mint az üveg, mentéje hó, piros áfonyagombokkal, és felhőkucsmáján egyetlen jégbriliáns, olvadhatatlan jégből, a sarki tenger legmélyebb jégbányájából.

A Tél ekkor lassan felemelte a kezét, s a Szél eléje kúszott:

– Parancs, Hercegem!

A csillogó kar megmozdult, végigmutatva a messze tájon.

– Hozz híreket! Megállj. A leggyorsabb pár kölyök száguldjon északra, hogy lassan induljanak. De mind!

A Szél egyetlen süvöltéssel elindult. Lecsapott a völgybe, és a hírnökök sikoltva vágattak észak felé.

A vén fák összebólintottak, a bokrok megborzongtak, a folyónak reszketni kezdett a háta, s az öreg kémények áthuhogtak a szomszédba.

– Kezdődik...

A folyóparton pedig nyugodt zengéssel szólt a fűrész, de a fűrészport most már elkapta a szél. Az emberek kimelegedtek a munkában, és alig törődtek a széllel, de a halászmester feltolta a kalapot gőzölgő homlokáról.

– Siessünk, legények, valami idő jön, nagyon érzeleg a tyúkszemem.

– Mért nem csinál, Gábor bátyám, kalendáriumot? kötekedett Gergely Anti, aki született ellenzéki volt.

– Minek? Keresek én a tyúkszememmel így is.

– Aztán hogyan?

– Úgy, fiam, hogy fogadok veled tíz liter borban. Ha marad az idő ilyenformán, én fizetem, ha meg igazi zimankóra fordul: te fizeted.

– Nincs nekem annyi pénzem – ijedt meg Anti, de a többiek, akiknek mindegy volt, ki lesz a vesztes, munkába vették Antit.

– Nyakas egy legény ez az Anti.

– Az. Elmehetne kofának. Szája van csak... – De az nagy...

– Az eszéhez képest...

– De nekem estetek! – keseredett el Anti. – Mondjátok, hogy potyázni akartok.

– Egy szóval se mondtuk, hogy nem: mert mi nem lotyogunk a levegőbe. Ihatsz azért te is belőle, ha ugyan meg nem retirálsz...

– Hát – mondta Anti a sarokba szorítva – kutya, aki bánja! Áll a fogadás. De az időnek két napon belül igazán télire kell fordulni.

– Úgy bizony – bólintott a halászmester –, hallottátok?

– Hallottuk. Hol jövünk össze?

– Annál, aki vesz; halat meg annak kell hozni, aki nyer. A halászok rádőltek egy kicsit a fejszenyélre, és nem először gondoltak büszkén halászmesterük nemes, igazságos emberségére.

– Én rétest viszek – mondta az egyik.

– Én egy kis friss kolbászt. Öltöm már...

– Én tormát viszek a kolbászhoz – mondta Jancsi, mire nevetve lehurrogták, hogy az nem elég, hozzon még valamit.

– Jó – mondta Jancsi –, viszem még Miklóst, vendégnek...

– Elég – szólt közbe a halászmester –, ne kívánjatok többet Jancsitól, mert elhozza még az öreganyját is!

– Nem, nem – tiltakoztak egyhangúan –, elég, Jancsi gavallér voltál!

– Fogjátok meg, gyerekek, a fejsze nyelét, mert megfáztok. Úgy látom, Anti, mehetsz a borért.

– S-sziu... sziiuu-ss! – suhogott felettük a Szél, aztán besüvöltött az erdőbe, végigborzolta a vetéseket, visszafelé hajtotta az ördögszekereket, a vadlibákat majdnem feldöntötte, a falu felett békésen lengő füstpántlikákat szétpofozta. Egy zsindelet lekapott a templomtetőről, és majdnem idősb Kovács István fejére ejtette, aki ijedtében azonnal betért az italboltba, ahova egyébként is igyekezett...

Száguldott a Szél végig a folyón, fel a völgyön, neki az öreg fenyesnek, ahol azonban lihegve megakadt, mert az óriások álltak, mint a fal, komoran és megmozdíthatatlanul.

– Mit akarsz, Szelecske?

– Majd meglátjátok, majd megtudjátok, ha jövünk, majd akkor jajgattok.

– Nyugalom, Szelecske, egyelőre nem jajgatunk, csak bámulunk a szemtelenségeden. Ilyen kis szélnek hogy lehet ekkora szája?

A Szél dühöngve kerengett, aztán kénytelen volt felrepülni az erdők fölé, mert a zsongó, orgonáló fenyvesben sose ért volna ura elé, aki kérdően nézett rá.

– Uram – lihegte –, gyalázat!

– Röviden és értelmesen!

– Hercegem, nyár van odalent! A mogyoró virágzik, a rügyek olyan pocakosak, mint egy lopótök, az emberek ingujjban járnak, az egerek negyedszer kölykedzenek, és a folyó úgy nyilatkozott rólad, hogy azt el se mondhatom...

– Mit mondott?

– Nem merem...

– Mit mondott?!

A Szél hasra vágódott, mert a Tél szemében olyan rettenetes hideg mélység nyílt ki, hogy a szolga sziszegni is alig tudott.

– Azt mondta, Hercegem, hogy nyálkás fattyú vagy és félbolond. Azt mondta...

– Elég! Jönnék a hazaiak?

A Szél fülelt, aztán szétterült, hogy érzi-e az északiak távoli nyomását.

– Jönnék, uram.

– Akkor várjunk... – és a Tél nevetni kezdett, de nevetése barázdáiból jégtörmelék hullott a kőre. Recsegtetve nevetett, és a gyalogfenyők lefeküdtek a sziklákra, a barlangok szája berepedt, a források torka befagyott, a társaságban alvó mormoták még jobban összebújtak, és rosszat álmodtak.

– Nyálkás fattyú... Majd lesz még egy-két szavam, vizecske... – felnézett az égre, ahol összetorlódva jöttek a hófelhők. – Állítsd meg őket.

A Szél felnyargalt pár száz métert.

– Megállni! Adjátok tovább: megállni! Te meg – vágta nyakon az egyik futárt – vidd a hírt, hogy a mieink a felhők alatt iparkodjanak ide. Egyelőre ne nyomják a felhőket.

A felhők hegyé nőttek, de előre nem mozdultak, alattuk pedig mély üvöltéssel hozták a messze észak fagyos lélegzetét a mérőföldléptű, dermesztő szélóriások.

A Tél mosolygott. Felemelte kezét, és elhallgatott minden.

– Félbolond... azt mondta, hogy félbolond... Azt mondta, jóságos Hercegem.

– Jóságos – ez tetszik nekem. Ronda féreg vagy, Szél, de te kellesz nekem. Talpnyaló ocsmányság vagy: éppen te kellesz nekem.

– Igenis, Nagyuram.

– Persze hogy igenis. Ha majd megöregszem, te vonszolod szét utolsó, koszos hórongyaimat, de addig, addig vigyázz magadra. Most pedig add ki a parancsot, hogy a leghidegebb katonáim küsszanak le az erdőkön, völgyeken, le a mezőkre. Hang nélkül! Lassan megszállni mindent, megölni mindent, amit lehet. Reggelre hó nélkül is fehérén akarom látni a világot!

A nap fénye lassan elveszett. Nem volt köd, és nem volt pára, a nap mégis opálos derengésbe burkolódzott. A szél elállt, de a favágók összeverték a tenyerüket, aztán markukba huhogtak, és később tűz lobbant a parton. A tűz mellé odakuporodott Miklós is hazafelé mentében, mert nyáriasan volt öltözve, és nagyon hideg lett egyszerre.

– Ha megjön a hó, jobban meglesheted azt a csudavidrát – mondta Jancsi –, mert Gábor bácsi tyúkszeme bement a telet.

– Éppen azon gondolkoztam, hogy hova mehettek, mert párban voltak.

– Majd meglátod a csapáját, ha hó lesz.

– Remélem. Már oda is ígértem Esztinek a bundáját. Jancsi mosolygott.

– Hát ilyenkor ígér az ember...

– De én meg is tartom: persze ha meglövöm a vidrát. Vagy ha belemegy a vasba. De van egy másik tervem is. Jancsi, ezt a vidrafészket takard le gallyal jó vastagon. Aztán húzz rá egy kis földet.

- Megteszem. De akkor én mérem meg először a bőrt.
- Te méred meg.

Előttük pattogott a tűz, de a füst nem szállt fel, csak szétterült és elveszett. Kesernyés szaga azonban végigkúszott a folyó felett, s amikor Lutra beleszagolt, igazán nem gondolhatott arra, hogy Petrás Jancsi, a halász akarja megmérni az ő bőrt.

Nem, Lutra erre nem gondolt, de a barlang elvesztését fájdalmasan érezte. A fűzfa tövében szűk volt a hely, és Lutra nem szokta meg sem a társaságot, sem a kényelmetlenséget. Ez a hely csak olyan legényszállás volt a vidrának, ahol néha megaludt, ha errefelé érte a hajnal, és jól is érezte magát benne, amíg megvolt a másik; de most, hogy csak ez volt, és ketten is szorongtak benne, semmiképpen nem látszott olyannak, amiben a telet is ki lehet húzni.

Ez volt az a hely, amelyet a menekülő görény telefröcskölt bűzös váladékával, de ez a szag már elmúlt, és az összehordott rothadó zsákmány is nagyrészt eltűnt. Erről gondoskodtak a hangyák és a kis vidraasszony is, aki azonnal takarításhoz látott, amint beköltöztek. A lelógó gyökereket elrágta, és aránylag jó fekvőhelyet készített, de – ezt be kellett látnia – bizony szűk a szállás, és nagyon tágítani sem lehet.

Legjobban zavarta őket azonban a nagy odú kis nyílása, hiszen az öreg fűzfa belülről teljesen üres volt, és fent, jó két méter magasan, kerek nyílást vésett valami ügybuzgó harkály. Ez a nyílás aztán nem hagyta őket pihenni, mert hol egy cinke kíváncsiskodott be:

- Cirrcirr, cincsere, cserecsere... van itt valaki?
- A homály nem felelt, mire a kis cinke azt mondta:
- Nincsnincs – és elrepült.

Aztán jött egy harkály piros hordársapkájával és összes szerszámaival.

– Ritititi – kiáltott már messziről –, elő a vésőt, elő a kalapácsot! Hol fáj, öreg fűzfa. Nyugalom, nyugalom, mindjárt megtaláljuk...

- Tap-tap-tap... táp!

Lent azonban a kis vidra megrántott egy gyökeret, mert látta, hogy Lutra szeme örvényleni kezd a dühtől. Ha felesége ember lett volna, talán azt mondja:

– Ne idegesítsd magad, fiam, kérlek, csak te ne idegesítsd magad. Majd én elintézem... – de mivel csak egy kis vidraasszony volt, erélyesen megrántotta a gyökérszálat. A gyökér pattanva elszakadt, és doktor Harkály észveszejtve menekült összes szerszámaival.

– Titititi – nyerített –, juj, de megijedtem! Valami van a vén fában, valami mozog a vén fában...

– Micsoda, micsoda? Ááá-hááá, hol hol? – kíváncsiskodott azonnal egy szajkó, de a harkály nem válaszolt, mert haragot tartott a szajkóval valami régi ügyből kifolyólag.

A harkályt tehát le lehetett rázni, de a szelet nem lehetett lerázni.

A szél jött, és minden alkalmat megragadott, hogy zenei hajlamait fitogtassa. És az odú nyílása, a szabályos kör alakú lyuk kiválóan alkalmas volt fuvalázásra, oboázásra, sőt tárogatózásra is, aszerint, hogy oldalt, felülről vagy alulról fújt bele a szél, és aszerint, hogy tele szájjal huhogott bele, vagy lágyan próbálgatta az akusztikát és rezonanciát.

A két vidra nem pihent egy percet se, mert a szél furulyázásától nem lehetett semmit hallani, s amikor végre este lett, a kis réti bagoly kezdett kuvikolni, megkiáltva az éjszakai világnak, hogy az öreg Nyárfa meghalt, az erdő mellett Rá tollai vannak szétszórva, és fiatal Tél úr halált üzent az erdőknek, mezőknek, mindenkinek. Bizony, halált...

- Neked is? – kérdezte Karak, vidáman lengetve bozontos farkát. – Neked is?

Karak éppen a falu másik vége felé tartott valami fontos ügyben, és kaján szeme zölden égett a sötéttségben.

A kis bagoly tekintélyesre fújta fel magát, és kitért az egyenes válasz elől, mint a jósok általában.

- A Szél mondta, de mindenki tudja...
- Ha mindenki tudja, akkor kinek kiabálsz?

– Mindenkinék. Nem szabad ezt elfelejteni, bizony, Karak, még neked se. El is kísérlek, hogy el ne felejtsd.

Karak ész nélkül rohant bele a sásos rétszélbe, és lehasalt az egyik zsombék alatt.

– Hogy miért kell nekem mindenkivel kikezdeni... igazán megjöhetne már az eszem... Még hogy elkísér...

De a kis Hu meg se moccant a fán, csak a rókát ijesztette el, mert nem szerette a kellemetlen kérdéseket, mint a jósok általában.

A kis vidra ránézett Lutrára és a kijáratra, mert eljött már a vadászat ideje, de Lutra meg se moccant, mintha azt mondta volna:

– Eredj csak! Én még maradok, aztán majd valahol találkozunk.

Az asszonyka hosszan szaglászta a vizet, hallgatta a rövid alagút locsogását, hogy hátha meggondolja magát férje – de Lutra nem mozdult, az asszony pedig némán tűnt el a víz alatt.

Lutra csak feküdt karikában, mint a rétes, de érezte, hogy odakint történik valami, pedig sem fény, sem hang, sem a levegő nem mondott semmit. Mintha a tönkrement barlang nagy sebet hagyott volna benne, tele vággyal valami után, ami máshol van.

Nem volt éhes, nem volt szomjas, nem fájt semmije, nem félt semmitől, mégis mogorva volt és kelletlen, mert a régi barlang elveszett, és vele mintha elveszett volna minden, még a folyó is, még az asszony is. De nem úgy vészett el, mintha nem lettek volna, hanem úgy, hogy nem kellettek neki, nem kívánta őket – még látni se. Csodálatos ösztönének mintha csápjai nőttek volna, érzékeinek finom antennája egyre sugározta ki a kereső-kutató hullámokat, míg messze valahol, a hegyeken túlról visszaverődtek a rezgések, és a nagy vidra megnyugodott. Az a hely, amelyet a vágy hullámai jeleztek, már megjelent Lutra agyának tévedhetetlen térképén, de még nem sürgetett.

A kis kuvik elrepült a fáról, és most nagy csendesség borult a külső világra. A hold még nem kelt fel, de a csillagok sem látszottak, mert ónos pára szállt a levegőben, lent pedig a szél néma északi legényei ráleheltek a mezőkre, amitől még az utakat is kiverte a dér.

Kalán, a vén nyúl, szimatolva mozgatta orrát, amitől bajuszszálai idegesen reszkettek.

– Valami van a levegőben. Nem szeretem... nem szeretem...

A hörcsögnek is rossz álma volt. Azt álmodta, hogy magtárai üresek, s erre azonnal felébredt. Megvakarta terjedelmes pocakját, aztán végigjárta a befalazott nyílásokat, s ebben a szokatlan testmozgásban meg is éhezett. Alaposan étkezett a kukoricából, és egy kis zabot rágcsált utána, mert a zab könnyebben emészthető.

Aztán visszaödögött fekhelyére, kicsit mocorgóit, és lehuntya szemét.

– Valami bolond idő készül, de hát majd csak kibírjuk valahogy. Nehéz az élet – sóhajtott, miközben nyári meleggel bélelt barlangjában önmagát sajnálta (mert mást nem sajnált soha), és elaludt.

– Fázunk, juj, de fázunk! – cincogtak a vékony kabátkájú egérgyerekek, és gombostűnyi fekete szemük ijedten nézte a sötétséget.

– Bújjatok össze – tanácsolták a szülők –, bújjatok a fészekbe. Ilyenkor minden jóra való egérgyerek alszik; mit lábatlankodtok itt!

– Fázunk.

De az egérlyukak nem voltak betapasztva, és a jéghegyek dermesztő levegője befolyt a lyukakba is, befolyt az odvakba, és elhallgatott minden, csak a vadlibák zajongtak vidáman a vízen.

– Lilik-lilili, jó kis hazai levegő...

– Gágágágegegá – szóltak az öregek –, csak sok ne legyen belőle!

A víz azonban még nem hűlt át nagyon, de akármennyire áthűlt volna, Lutrát ez nem érdekelte, mert a vidra megtartotta hőmérsékletét még a jégen is. De a víznek amúgy is külön törvénye van, minden más földi anyaggal ellenkező törvénye. És ez jó törvény, és bölcs törvény!

Ez a törvény azt mondja, hogy a körülbelül egy méternél mélyebb víz soha nem fagyhat be fenékgig, akármilyen hideg csikorog odafent.

A hidegben minden földi anyag összehúzódik, és a melegben kitágul. Minél nagyobb a hideg, a testek annál sűrűbbek és annál nehezebbek lesznek – kivéve a vizet. A víz plusz négy foknál megbicsakolja magát, és azt mondja: elég! A fenék felett elhelyezkedő legnehezebb négyfokos vízréteget sem hidegebb, sem melegebb víz ki nem mozdíthatja helyéből, és nem szállhat le a jég se, mert még a vízből lett kemény anyagok is könnyebbek, mint a négyfokos víz.

És ez a négyfokos vízréteg őrzi meg a vizek lakóinak életét. Ebben élnek meg a halak, rákok, csigák, békák, kígyók és az a sok milliárd végtelenül apró, egyszerű szervezet, amelyek egy hónap alatt több utódot hoznak a világra, mint amennyi ember valaha élt, és valaha élni fog. Ha a vizek fenékgig befagynának, ott minden élet elpusztulna, mert a jégben semmiféle élet nincs.

Ezért jó, ezért bölcs ez a törvény, még a rendhagyó is.

Persze, ezt a négyfokos vizet sem lehet éppen melegnek mondani, mert az emberi szív egy-két perc alatt megállna benne, de a vizek lakóinak alkalmazkodni kell, mert ez a törvény, és a víz nagyhatalom.

Fickándozni ebben a vízben még a vízi népnek: a halaknak sem lehet, de nem is akarnak, és nem is tudnak. A halak testhőmérséklete olyan, mint a víz, amelyben éppen vannak, és ez a hőmérséklet könnyörtelen pontossággal szabályozza a halak egész életét.

Ez a hőmérséklet írja elő a párosodás idejét, az emésztés mértékét, a táplálkozás mennyiségét, az ébredést és téli álmat, ami nem álom ugyan, de nem is élet, mert alig ver a szív, alig lélegzik a hal, és esetleg hetekig nem is eszik. Életük kis motorja nagyon lassan és üresen jár, tehát üzemanyagra nincs is szüksége.

De – amint mondtuk – Lutrát a víz nagyhatalmi rangja nem érdekli. Az ő bundájának saját fűtése van, amely nem változik, vagy alig változik, akár a Tél urat eszi a fene a vizek környékén, akár a dús keblű anya, a Nyár riszálja szénaszagú, kopottas szoknyáját, és eteti millió neveletlen gyermekét.

A nagy vidra agyának térképén most már megmozdult az a pont, és húzza felfelé a folyón, árral szemben, egyre távolodva a régi barlangtól és az asszonytól is. Most már sürgeti, vonzza valami, mintha az a pont mindinkább eluralkodna vágyai között, és nyílegyenesen a hegyeken túlra mutatna. És nem is pont már, hanem víz, hal, barlang, idegen és mégis ismerős táj, amelyet sohasem látott, de érzi, hogy van, és most már ködösen azt is tudja, hogy hol van.

De nemcsak ez sürgeti, hanem az a félelmetes árnyéktalan derengő világítás is, amely mögött valahol, nagyon messze, talán ott a hold, de alatta reszkető nyomás tartja a felhőtlen eget, amelynek száraz hamvában elfulladnak mind a csillagok.

A nagy vidra csodálatos könnyedséggel rója a víz országútját. Most nem éhes, és nem akar vadászni sem. Ha útba esne valami élelem, persze, nem engedné el, de nem keresi, nem tér le az útról, és nem fecsérli az időt, ami sürgeti. Már éjfél körül jár az idő, amikor oda ér, ahol a folyó északkeletnek fordul, és hallani lehet a duzzasztómű egyenletes zúgását. A zúgásról a malom és a malomról az ember jelenik meg Lutra előtt. Amikor aztán a folyó ismét erősen északnak fordul, Lutra egy pillanatig sem tétoázik – mint az autós, ha előveszi a térképet –, hanem habozás nélkül kiszáll a partra.

A nagy vidra világosan érzi, hogy az ő útja már nem a vízen vezet.

Sokáig ül a parton, nézi a folyót, de vágyakozása térképén az irány pontosan északkeletnek mutat, tehát el kell hagyni a folyót, a vizet, az oltalmat, az igazi otthont, mindent. És Lutra tétoázás nélkül fordult a szárazföld felé, ahol kopár dombhátak püposodnak. Túl rajtuk néma derengésben hegyek látszanak, sötétlő erdők, melyeket éles szakadékok barázdája hasogat.

A parti nádason hamar átért, aztán – nem lassan és nem gyorsan – egyenletes iramban kezdett felfelé kígyózni a kopár domboldalon. Igen, a vidra szárazföldi mozgása alig

hasonlítható egyetlen más állathoz, és csak a “kígyózás” szó közelíti meg csúszó sompolygását. Kurta lába és egész teste a vízi élethez van szabva, de azért szépen halad szárazon is.

A dombtetőn megáll, szimatol és hallgatódzik, de az éjszaka néma, és a levegő’ üres, mert az élet minden illatára ráfeküdtek Tél úr sarki pribékjei. Rövid lábai alatt már dér serceg, s amint magasabbra kapaszkodik, a dér egyre vastagodik. A dombtetőn már bokrok vannak, szoknyás őrszemei az erdőnek, s egy-egy elnyomorodott fa, amely nem kellett a baltának, de arra jó, hogy a pásztor tarisznyáját görcsös ágára akassza, ha itt érte a dél. Ámbár most azt még elképzelni is nehéz, hogy ezen a tájon valamikor fényben fürdött az aszott kánikula, és legyek zümmögtek a tikkadt birkák felett.

A következő domb még magasabb, s a bokrok sűrűsödnek. Lutra kanyarog köztük, de az északkeleti irányra azonnal visszafordul, amint lehet. Aztán meglassúdik, mert susogni kezd talpa alatt a lehullott avar, és szívesen áll rá egy gyalogútra, ahol minden zörrenés nélkül siethet. Fogy az út, és fogy az éjszaka. A gyalogút most már egy kocsit mellett halad, és Lutra lassúdik, mert a levegőben olyanféle szag van, mint a malom körül. Istállószag, szénaszag, kihűlt füstszag, egyszóval az emberi település sokféle illata. A csend azonban érintetlen, és a nagy vidra sokáig nézi az erdei tisztás egyik sarkában meglapuló erdészházat. Nem mozdul semmi, s az istálló zörejei inkább megnyugtatók. De kutyák bizonyára vannak, és itt nincs víz, nincs könnyű menekülési lehetőség, és ha harcra kerülne sor, az életre-halálra szólna.

Lutra tűnődik, szimatol és – éhes.

Közelebb megy, szinte lépésről lépésre, és a lehetet hozzá képest zörgő szekér. Idegen a hely, és most már nemcsak érzékei irányítják, hanem mintha ösztöneinek varázspálcái mutatnák az utat a kerten át, az ólakhoz, ahol erős libailat terjeng: a hízólúd nehéz, savanykás szaga.

A belső kerítés mellett, a magas ól aljában szinte fuldokolva lélegzik egy elhízott lúd.

– Hh-hh-szh-hh – kapkod levegő után, megundorodva a kukoricától, élettől, embertől, mindentől, de emésztése rendben van, vastagodik a haja, női a mája, csak a szeme töretlen kék, és jó lenne tudni, mit gondol – ha ugyan gondol valamit –, amikor a szabad északi vándorok, a könnyű röptű rokonság csengő kiáltásai lehullnak piszkos szalmájára, mint a szűzfehér hó a trágyadombra.

Az ólon ajtó van, de az ajtó csak egy kis fapecekkal van beakasztva. Lutra rést keres, és kutató lábával alig érinti meg a kis zárat, a pecek kihull, s az ajtó megmutatja a nyílást.

A liba elhallgatott, kint nem mozdul semmi, és Lutra egyetlen fogással elkapja az életunt szárnyas nyakát. Hang nincs, csak valami vergődés hallatszik. Aztán az se.

A liba nehéz, mint egy kis zsák, de a nagy vidra könnyen viszi át a kerten, át a tisztáson, és csak a ház felett, az erdőben teszi le, ahol már túl vannak minden közvetlen veszélyen.

Mi tagadás, ilyen jót az öreg Lutra ritkán evett. Háromszor is abbahagyta már, de az omlós, zsíros falat újra elcsábítja, míg végül is el kell indulnia, mert az erdész kakasa hajnalt kiáltott, és ettől a helytől minél messzebb szeretett volna lenni.

És ebben Lutrának igaza volt.

A reggel nemcsak világosságra, de rettenetes csetepatéra ébredt az erdészház körül. A vészes lármá eleinte úgy hallatszott, mintha az erdészné ölnék, később pedig úgy, mintha ő ölt volna másokat. Ez az erdészné nem afféle szelíd leányzó volt, mint bájos ismerősünk, Eszti, hanem szélteben és hosszában természetes amazon, megfelelő hanggal. S ez a hang most hol elcsuklott, hol felcsattant, szóval rendkívüli idegállapotról tanúskodott.

– Nyolc kiló, nyolc kiló volt... és mit kínlódtam vele... és most itt van...

Az, hogy “itt van”, természetesen nem a hájas szárnyasra vonatkozott, hanem a bajra.

– Mi az már megint? – szólt egy öblös hang a tornácról.

– Gyere ide, gyere ide, ugye mondtam?...

Az erdész hosszú, hórihorgas alakjával csak a bajusza volt arányban. Ez a bajusz még így, rendezetlen állapotban is imponáló volt.

Az erdész papucsban közeledett.

– Ne mászkáljátok össze a nyomokat... – mondta.

– Ütheted már bottal! Azt mondtad, ide nem jön a róka.

– Azt is mondom, és – értelmetlenül pislogott Lutra hatalmas nyomaira – nem is róka volt...

– Hát mi a mennydörgős mennykő, talán krokodil?

– Vidra volt! – és elindult Lutra nyomán, csak úgy papucsban, majd füttyentett, és a konyhából egy torzonborz képű vizsla vágtatott gazdájához.

– Ilyet még nem pipáltál, Káró, nézd csak!

A vizsla ráállt a nyomra, előreszaladt, és eltűnt a bokrok között.

– Micsoda nyom, micsoda csapa, marha nagy állat lehetett. De hogy mit keresett itt, a hegyen?

– Bau-bau... megvan! – szállt Káró mély hangja a sűrűből, mire a jáger élesen füttyentett, és Káró csakhamar feltűnt a bokrok között a liba szétszabott maradványaival.

A vizsla negédesen csóválta suta farkát, sőt még a derekát is riszálta hozzá, amint a zsákmányt gazdája papucsei elé tette.

Az erdész figyelmesen nézte a lúd maradvékait, aztán felemelte.

– Ezért két hétig hallgatunk, Káró – mondta, és megsimogatta a kutya fejét –, de hát mit csináljunk?

Felemelte a ludat, és a konyha előtt a pitvarba dobta. A konyhában dermedt csend. Az asszony ül a széken, és könnyezik.

– Nyolc kiló volt... talán kilenc is... de mondtam, hogy házőrző kell ide, nem ez a bűdös vizsla... itt döglük a konyhában egész éjjel!

– Minek szoktattad be? Eredj ki, Káró!

Káró, aki dicséretet várt, szomorúan és félárbocra eresztett farokkal sompolyog ki a tornácra, megszaglássza a libát, s homlokát erősen ráncolja, mert talán enni is lehetne belőle... De aztán győz a fegyelem, és lefekszik a tollcsomó mellé, rámorogva a macskára, aki erősen érdeklődik.

– Hrrr-krrr – mondja, mire a macska előkelően lépked be a konyhába, ahol az erdész gyorsan öltözködik.

– Utánanézek – mondta –, megpróbálom. Ez a vidra vándorlásban van, és ha sikerülne valahol megszorítani, három ilyen ludat is vehetsz a bőre árán. Tégy a tarisznyába kenyeret, szalonát bőven, nem tudom, mikor kerülök haza. Teát is a termoszba, pálinkát is. A két gyereket elviszem hajtani...

– Alusznak még – mondja az asszony az esetleges vidrabőrtől megenyhülve –, mindjárt szólok nekik.

Odakünt azonban nehezen akar világosság lenni, mintha a homályos reggeli fény nem tudna megnőni. Sejtelmes a zúzmarás erdő, messzeség nincs, a hangok lehullnak a földre, s csak valami susogás hallatszik, amint a zúzmara itt-ott lepereg a keményre fagyott levelekre.

Káró feledve a sérelmet, odaáll a konyhaajtó elé, mert meghallotta a két legényke hangját, akik izgatottan készülődnek a vadászatra.

Az egyik az erdész fia, a másik rokon gyerek, s most itt töltik a vakációt, feledve iskolát, várost.

– Vidra! Biztos, hogy vidra?

– Az.

– Laci bácsi lőtt már?

– Egyet.

– De a vidra víz mellett él?

- Ott.
- Aztán most hogy került ide?
- A fene jobban tudja! Egyetek, aztán induljunk.

Az erdész hallgatag ember, és egész évben nem beszél annyit, mint amikor ez a két gyerek itthon van.

- A liba maradékait meg kell sütni Kárónak.
- Hol van ez a szegény Káro?

A vizsla nyüszítve kaparja az ajtót, mert nevét hallja.

– Itt vagyok, itt vagyok – nyuszt – hallom a nevem, érzem a mindenféle jó szagokat, de nem eresztenek be, hát senki se gondol a szegény Kárára?

– Na, gyere be, hétalvó – lágyul meg az asszony –, tőled még engem is elvihetett volna az a ronda állat.

– Édesanyát – mosolygott a fiú –, édesanyát – és szeretettel néz a nagydarab asszonyra – még egy oroszlán se...

- Beletörött volna a foga – mondja a csendes jáger.
- Akartok egy pofont?

Káro izgatottan döf ködi az asszonyt orrával, mintha azt mondaná:

- Mennyi beszéd, mennyi felesleges locsogás, hát enni nem kapok?

Az előbbi viharos, ideges mérgeződés elernyed. Az asszony eteti az urát, a gyerekeket, Kárót, és nem gondol már senki a szegény, kövér libára, aki nyolc kiló volt, talán kilenc, de holnapra lehet, hogy tíz lesz – mert fantázia is van a világon –, és most ott fekszik a tornác kövén, elterülve, széthányva és mocskosán. Még Lutra se gondol rá, ami bizony – emberi szemmel nézve – hálátlanság. Lutrának azonban nincsenek ilyen aggályai. Miután a térképet elrendezte magában, és úgy érezte: azt a távoli vizet sötétben nem érheti el, nappali szállásról kellett gondoskodnia. Idegen helyen ez nem könnyű dolog. Egyelőre sietett, mindig hegynek fel – de környezete semmiféle alkalmas búvóhelyet nem mutatott. Az erdő nagyon csendes volt, csak a zúzmara szakadt le néhol az ágakról, melyek ilyenkor megkönnyebbülve visszalendültek helyükre.

Az erdő nyiladékokkal volt felszabdalva, és a vidra valahányszor ilyen nyiladékhoz ért, csak hosszas szemlélődés után surrant át rajta. Ezek a nyiladékok nem utak, ha néha járnak is rajtuk kocsik, hanem egyenes, öt-hat méter széles elválasztó nyílásai a különféle fajú, korú és művelésű fáknek. Mert megvan az ideje, hogy mennyi idő alatt szabad kitermelni a tölgyet, a bükköt, kőrist, fenyőt, amikor az illető fa a legértékesebb, a legtöbb és legjobb faanyagot adja. Az értékesebb fák lassabban nőnek, az értéktelenebbek gyorsabban, a kemény fák lassabban, mint a puhák, mert amíg a nyárfa harminc év alatt óriás lesz, majdnem méter vastag törzsszel, addig a tiszafa ezer év alatt sem lesz ilyen nagy és ilyen vastag. Az akácerdőt húsz-harminc év alatt vágni lehet – bár az értékes keményfa –, de a tölgynek száz év is kell, nem is beszélve azokról a gigantikus fenyőfélékről, amelyek Észak-Amerikában három-négyezer év alatt tizenöt-húsz méter vastagra és százharminc méter magasra is megnőnek.

A fák azonban Lutrának nem sokat jelentenek, akármilyen vastagok, és akármilyen magasak. Lutra úgy mászik a fára, ahogy a mókus úszik: kényszerből és rosszul. Az persze előfordult nyári kalandozásai közben, hogy valamelyik nagyon megdőlt, alacsony, bozontos fejű fűzfára ügyetlenül felkapaszkodott, de ez csupán napkúrázás szempontjából történt, és nem lehet tagadni: a kilátás is érdekelte. Mint menekülési lehetőségeire azonban nem gondolhatott a fára.

Jókora utat tett meg már, amikor egyszerre csak reggel lett, és most már sürgősen búvóhely után kellett nézni.

Az erdő itt nagyon meredeken emelkedett, és helyenként kibújt a kő, fentebb pedig meredek szikla nézett a völgybe, előredőlve, mintha oda kíváncszott volna.

Lutra felemelte a fejét, és arrafelé vette az utat, mert a szikla aljában sűrű bozót ragadt a falhoz, és ott még valami barlangféle is lehetett. A kefesűrű bokrokon nehezen kígyózott át, aztán becsúszott egy boróka bokor alá, de tovább már nem mehetett. A bokor mellett kezdődött a meredek szikla. Lutra nem is sokat tévővázott. Vackot kapart az öreg avarban, és szuszogva belefeküdt. Vidrai számítás szerint mindent megtett a védelemre, tehát sóhajtott egyet, és lehunyta a szemét, mert arra igazán nem gondolhatott, hogy emberi számítás is van a világon.

Ámbár az emberi számítás sokféle. A két gyerek például az erdészház feletti parcellát azonnal meg akarja hajtani. Az erdész csak legyint:

– Gyerünk!

És újra nekivágnak a hegynek, elől az apa, mellette Káró – aki megcsóválta ugyan kurta farkát, ha valamelyik fiú szólította, de egyébként az erdész után következőnek érezte magát –, az apa után a vendég gyerek, és hátul a kis Laci, akinek egyelőre csak a László név volt örökségül biztosítva.

A harmadik keresztnyiladékon megállnak, s ott az erdész suttogva rendelkezik:

– Megvárjátok, amíg én felérek a következő nyiladékhoz. Amikor ott befordulok, elindultok ti is. Laci, te még Káróval kétszáz lépést, Jóska, te meg százat. Egyszerre indultok, csendesen, lassan kopogtatva, egyenest felém. Káró, itt maradsz – intett a vizslának.

A kutya elgondolkozva nézett gazdája, után, farkával jelezve, hogy:

– Jó, jó, maradok, ez a parancs, ámbár jobban szeretek veled lenni...

Amikor az erdész befordult a domb közepén, befordultak a fiúk is a maguk “léniájába”, csendesen, néha suttogva.

– Itt állj le, Jóska, gyere, Káró!

Száz lépéssel odébb megállt Laci is. Felemelte kezét, indulást intett.

Ekkor az erdész már helyén állt, mozdulatlanul, puskával kezében. A fiúk öt-hatszáz lépésről jöttek feléje, közepén Káróval. A két gyerek jól és okosan hajtott: néha köhintve, néha megkopogtatva a fák oldalát, a kutya pedig szaglászva motollázott közöttük. Más nesz nem hallatszott, de az erdész tudta már, hogy ebben a hajtásban nincs a vidra, mert megtalálta nyomait, amelyek átvezettek a következő parcellába.

Alighogy elindult a hajtás, a deres bokrok szövevényén túl mintha valami árny mozdult volna, de ez csak leheletnyi látomás volt. Az erdész kezében csigalassan emelkedni kezdett a puska. A második bokor mellett jóval közelebb már vörös színe volt a mozgó valaminek. A puska már a vállnál volt, és a két fa között megállt egy szép róka.

A róka hátrafigyelt, a hajtok neszezésére, amikor elcsapta a lövés.

– Bau-ba-ba-ba-hau, megvan, megvan, megyek már! hangoskodott Káró, de ugyanebben a pillanatban más hangba csapott át, és az erdész zsebeihez, puskához kapkodva golyóra töltött.

– Haphaohap, huhu, mennek, mennek, juj, de mennek ám! Hajtom őket...

A sűrű erdőben zörögve rohant a kutya előtt egy kis konda vaddisznó. Elöl az öreg emse, utána a szép süldők. A puska ide-oda mutogatott köztük, nem sietett, mintha mást várt volna, és nem hiába, mert a konda mögött, de nem köztük, oldalt tört ki egy szép kan.

A puska kilobbant kétszer egymás után, a golyólövések éles csattanásával, a kan azonban változatlan gyorsasággal tűnt el a túloldal sűrűjében.

A zörgés aztán elhalt.

Káró ekkor ért a rókához. Nézte egy pillanatig, aztán derékon kapta Karak távoli atyafiát, és parádés léptekkel – mint a cirkuszló a porondon – vitte a rókát gazdája elé.

– Itt van. Hajtottam, meg is hoztam...

– Káró – tette az erdész kezét a kutya fejére –, Káró kutyám, te vagy a legkülönb kutya a világon.

Káro szinte reszketett a kéz szeretetének súlya alatt, és borostyánszínű szeméből a hűség és boldogság lángolása csapott ki, olyan gondolkodás nélküli odaadás, ami – sajnos – csak a kutyák sajátsága...

A két gyerek is odaért, és suttogva emlegették a rókát.

– Azt hiszem, van még egy disznó is – mondta a jáger –, de nem maradt helyben, hát majd megnézzük visszafelé. Ha rosszul találtam, és most megzavarjuk, kimegy a világból, de mindenestre átmegy a szomszéd területére. Gyertek. Ezt a parcellát kihagyjuk, és majd a következőt hajtjuk meg. Hadd csendesedjék egy kicsit a környék.

Kiérve a hosszanti nyílásból, az erdész megállt.

– Szépen, csendesen hajtottatok – dicsérte a fiúkat –, ha Káro meg nem zavarja a disznókat, úgy jöttek volna azok is, mint a birkák. A róka is éppen felétek figyelt, amikor meglőttem. Ámbár – és körülnézett, megsodorva említésre méltó bajuszát – azt hiszem, jó lesz sietnünk. A szél megmozdult, és az idő már tegnap óta készülődik. Havat kapunk rövidesen.

De a szelet ekkor még alig lehetett érezni. Az erdész cigarettafüstjét tunyán vitte dél felé, a ködös hegyoldal még szürkébb lett.

– Úgy, mint az előbb – intett a jáger –, Káro, itt maradsz...

– Már megint? – billegette farkát Káro az engedelmességnek és lemondásnak azzal a csodálatos derűjével, ami megint csak egyedül a kutyák tulajdonsága.

És az észrevétlenül feltámadó szélben elindult a második hajtás.

A fákról most már sűrűbben szakadt le a zúzmara, de a köhintéseket és kopogtatást szárnyára vette a lassú szél, hogy az erdész nem hallott belőle semmit: éppen ezért megfeszítve figyelt. A puska kézben, szeme lassan járt ide-oda, és felszívta a legkisebb ágrezdülést is. A gyerekek már bizonyára elindultak, és ha róka van a parcellában, annak pillanatok alatt itt kell lennie, mert a róka vagy első, vagy utolsó a hajtásban. Vagy kiszökik abban a pillanatban, amint a hajtás elindult, vagy addig spekulál, amíg az utolsó bamba nyulat is meglőtték, és akkor váratlanul átveti magát a nyiladékon.

Az első percek elmúltak, egy nyúl már át is ballagott a túlsó oldalba, de a nagy bajuszú jáger nem is akart nyulat löni. Ha nem tudta volna, hogy a vidra nincs a hajtásban, még a rókára se lőtt volna az előbb.

Most egy fácánkakas szállt fel zajos méltatlankodással, aztán két őz rohant ki mellette alig pár lépésre. A fiúk kopogtatása már hallatszott, és az erdész arra gondolt, hogy ugyan mért jött volna a vidra erre a meredek, sziklás oldalra. És ha jött, túl is ment rajta, mert a vidrák az ilyen ritka vándorlásukban nagy utat bejárnak. Ezeket a gondolatokat forgatva, figyelme lassan elernyed, inkább a fiúkat várta, hol bukkannak ki, hogy a disznót is megkeressék, amikor szélesebben ugrott ki a nyiladékra egy hatalmas róka. Az első lövéssel megkésett – jól látszott, hogy a sörétek mögötte vágta fel a zúzmarát a fűvön –, de a második lövés már a helyén volt, és a róka nagy zörgéssel bukfencezett a túloldali bokrok közé.

A csodálatos bajusz meglengett a mosolygásban, mellyel a jáger önmagának gratulált, de alig nyelte el a szép lövés dicséretét, szinte megkövülve nézett a széles nyiladékra.

“Úristen! Mi az? Jaj! Ha ezt én...”

Az erdész gondolatai ezerszeres fénysebességgel cikáztak, s a pillanat századrésze alatt tudott mindent: azt is, ami volt, ami van, s ami lesz.

Felvillant előtte első és egyetlen vidrája meglövésének minden mozdulata. Kezében érezte akkori puskáját, látta a holdas éjszakát, ezt a Laci gyereket, aki háromhetes volt. Kezében érezte a hosszú husángot, amivel a vidrát kiterelte a vízből, s azt a régi kést, amivel megnyúzta.

Azt is tudta, hogy puskája most üres, és megtölteni már nincs idő, tudta, hogy ekkora vidrát soha nem látott, és nem is fog látni, tudta, hogy nem is kellene feleségének elmondani, mert az asszony ezerháromszáznegyvenkét tanácsot fog adni, hogy miként kellett volna ezt a

világrekordot, a vidráknak ezt az ősapját meglőni, de tudta, hogy mégis elmondja, mert életének ez a káprázatos látomása széttobbaná, ha nem mondaná el.

Mindent tudott a jáger, mégis csak állt, üres puskájával, reszketve és tehetetlenül, amíg Lutra kényelmesen átballagott a széles nyiladékon, és mint egy lázalom, eltűnt a másik oldal bokrai között.

– Jaj! – nyögött az erdész, és az üldözés tervei mind lehulltak, mint a hálóból repült madár, mert a megzavart vidra sokáig nem áll meg. és pár lépéssel odébb már idegen határ kezdődik.

– Jajjaj! – sóhajtott akkorát, hogy a bajusz meglebbent, mint a haldokló madár két szárnya, és rá se nézett Károrra, aki futva jött a róka nyomán.

– Hau-hau, itt ment, itt ment, hallottam a puffanást, mindjárt hozom... mindjárt... huhhuh... itt van, itt van... – kapta derékon kedélyes ismerősükné, Karaknak még távolabbi rokonát, és vitte gazdája elé, parádésan szedegetve lábait.

– Eredj innen, Káror, rá se tudok nézni arra a bűdös rókára.

A kutya csodálkozva tette le a rókát, de aztán felkapva, most már szembekerült az erdészszel, és újra lába elé helyezte a zsákmányt.

– Jól van, Káror. Nagyon jól van, kis kutyám, de más baj van itt. Ha ez az átkozott róka nem jön...

– Még egy róka – vidámkodott a vendég gyerek –, micsoda szerencsés nap!

– Hát ez az! Itt maradsz Káror! Vigyázz a rókára... Káror éppen csak a bokáját nem vágta össze a parancsra, s azonnal leült a volt ellenség mellé.

– Gyertek!

– Mi van, édesapám?

– Majd meglátod... – és odaérve Lutra csapájához, mérőszalagot kotort ki tarisznyájából, ránézett a két fiúra, és azt mondta: – Itt ment át a világ legnagyobb vidrája, és még csak a puskám se volt megtöltve.

Az igazat megvallva, Lutra nem tudta, hogy értékes bőrét a róka mentette meg. Minden figyelme a hátulról jövő zörgésre volt beállítva, de az idegen környezet, a lehulló zúzmara, állandó permetezése, a szembefújó szél halk zengése, a lövések szétszóródó dobbanásai úgy megzavarták, hogy tájékozódása bizonytalan lett. Látta ugyan a bokor mögött álló vadász elmosódó alakját, de ez olyan mozdulatlan volt, olyan ködös, hogy a veszélyt távolabbinak érezte, mint amilyen a valóságban volt. Ha a vadász csak egy parányi mozdulatot tesz, Lutra villámmá változik, de mivel nem tett, a nagy vidra – bőre alatt ugyan a közvetlen veszedelem borzongásával – aránylag nyugodtan tűnt el a túloldal sűrűjében. Most kezdett csak sietni, különösen, amikor Káror hajrázó ugatása utána szállt. Megkerülte a hegyfokot, átkígyózott a dermedt sziklák között, a füstölgő messze völgybe is vetett egy-egy pillantást, aztán meglassúdott, mert minden hang elmúlt mögötte, és nem szerette a nappali kóborlást.

A táj egyre kietlenebb lett. Ezen az északi oldalon csak egy-két mindenre elszánt borókabokor gyötrődött a kövek közt, egy-két korcs bükk, amelyek ötven év alatt se nőttek öt méternél magasabbra, s a havas aljának csenevész, ritka füvei, melyekre a zúzmara rakott fagyos művirágokat.

Lutra a sziklafal felé szaglálódott, s amikor meglátott egy sötét repedést, azonnal arra fordult. A hasadék nyílásánál megállt, és hosszan fülelt. Pontosan érezte, hogy a nyílás mögött hosszú, zezugos folyosó van, és rejtekhelynek kiválóan alkalmas. Amikor besurrant, a hideg szimatba az életnek valami halvány, langyos kigőzölgése vegyült, ami azonban semmi esetre sem lehetett veszedelmes. Lassan kúszott befelé a kanyargó folyosón, és jó érzés volt talpa alatt a lisztfinom, összeállt, száraz homok. Évezredek bujkáló szele, párája mállasztotta le ezt a finom homokot, ám az is lehet, hogy valamikor víz bugyogott itt elő, és az koptatta le a görgetett kavicsokról. Lutra azonban gyakorlati lény volt, és ilyen geológiai kérdések nem gyötörték. Szeme már hozzászokott a sötétséghez, és meg-megállva, szaglálódva csúszott egyre beljebb, míg végül egy alacsony párkány vastag homokját alkalmasnak találta nyugodt

pihenésre. Felkapaszkodás közben azonban megállt. Mélyen hordott fejét most fel kellett emelnie, ekkor, ha ember lett volna, bizonyára felkiált:

– Nini, hát ezek micsodák?

Lutra azonban csak vidra volt – igaz, fajának óriása –, és nem szólt semmit, de felugorva a párkányra, azonnal tájékozódni kezdett, hogy miként lehetne a magasan csüngő élelemhez hozzáférni, mert a barlang boltozatának repedéseiben száz és száz denevér aludta téli álmát.

Száz és száz kis esernyő külön vagy csomókban, mint az ágon csüngő méhraj, száz és száz bőregér, szárnyasegér, vámpír, vérszopó, boszorkány, sőt maga a hárttyás szárnyú Belzebub, aki megrontja a tehenet éji órán, megrontja a kecskét, hogy véres tejet ad, megkezd a szalonnát a kéményben, a sonkát a füstölőben, csak az embert nem rontja meg, mert azon már nincs mit rontania. Az emberen inkább javítani kellene, hogy kidugja végre fejét a babona, mendemonda denevérszagú sötétségéből, és azt lássa ebben a sehova nem tartozó, halálra üldözött bőregérben, ami: az ember leghasznosabb és minden eszközzel megvédendő, repülő, emlős barátját.

Az igaz, hogy rossz szaga van, az is igaz, hogy nem valami szép, és az is igaz, hogy hangja olyan, mintha koporsószeget húznának ki keveset használt, de jó karban levő koporsókból, de legfőképp az igaz, hogy a kártékony rovarok pusztításával fel nem mérhető és semmiféle anyaggal vagy eszközzel nem pótolható hasznót hajt az embereknek.

Lutra már türelmetlenül szaglálódik, hogy miképpen juthatna egy kis denevér-tízóraihoz, de annyi időnk még van, hogy a mi bőregereink tükrét napfényesre törülgessük, mert csak jó tulajdonságairól tud a valódi tudomány, és egyetlenegy még véletlenül ejtett kártevéséről sem! Erdésznek, mezőgazdásznak, kertésznek, szőlőtermelőnek egyik legnagyobb jótévője, de az egész emberiségnek is, pusztítja az álomkór, malária, trópusi láz baktériumait szállító rovarokat.

Legyünk azonban igazságosak, csak a mi denevéreink a feltétlenül hasznosak, míg a trópusokon akadnak nagy gyümölcspusztítók, melyek százas tömegekben egy éjszaka leszüretelhetnek, és bizony akadnak valódi vérszívók, melyek ember és állat vérért szívják. Becsületükre legyen mondván, szívás előtt érzéstelenítenek, mert az alvó a vérszívásra soha fel nem ébred, és soha nem lesz semmi nagyobb baja. Szerencse, hogy csak ezek a közép- és dél-amerikai kis denevérek vérszívók, és nem a másfél méteres szárnyterjesztésű indiai repülő kutyák és repülő rókák, melyek gyümölcsön élnek, de nagyon kedvelnek bizonyos folyadékot is, ami legkevésbé sem vér, hanem igenis bor. Mégpedig pálmabor. A mértéktelen alkoholfogyasztás romboló hatása alól azonban még a szárnyas rókák sem vonhatják ki magukat, mert a pálmabor összegyűjtésére kitett edényekben gyakran találunk borba fulladt, gutaütött bohémeket.

De most már igazán ne hagyjuk magára Lutrát, aki másodszor esik hasra, a nagy kapaszkodásban elvesztvén egyensúlyát. A denevérek a barlang tetejéről lógnak le, és a párkányról csak úgy tudná elérni őket, ha teljes magasságában kiegyenesedhetne. Fenékre ülve megáll ugyan a vidra, akár a cövek vagy egy hatemeletes ürge, de két lábra állni már gyengébben sikerül, azt is csak rövid ideig. Mini mindenben, itt a gyakorlat teszi a mestert, mert Lutra a negyedik próbálkozásra ugyan megint csak ledőlt a párkányról, de már leütött egy kis esernyőt, amely valami cirregő kis hanggal búcsúzott titokzatos életétől. Azután Lutra megint kinyújtózkodott, és megint leütött egy denevért, s ez már a szárnyait is kibontotta ijedtében, és ugyanazzal a cirregő hanggal végrendelkezett. De többet már – szerencsére! – nem ért el, és nem is nagyon erőlködött. A lágy homokban vackot kapart, összegömbölyödött, és lehuntya szemét.

Amíg azonban Lutra pihen, érdemes felnézni a barlang boltozatára, ahol szőrös vitorláikba burkolózva alusszák téli álmukat a gyanútlan bőregerek. Ezeknek a vitorlaszárnyaknak olyan csodálatos szerkezete s az egész állatnak olyan csodálatos szervezete van, hogy külön rendbe kellett őket skatulyázni, bár rovarévők és emlősök is, de – repülnek. A kis állatok egész teste

végtelenül finom idegvégződésekkal van tele, amelyek megérik a levegő legfinomabb rezgését, és süketen, vakon sem repülnek neki semminek. Sajna, a tudomány bizonyos esetekben nem léphet előre kényszerű kegyetlenség nélkül. Tehát a denevért meg kellett vakítani, meg kellett süketíteni, szaglásától is megfosztani, de az így szárnyra bocsátott denevérek sem repülnek neki a teremben kifeszített sok kötél közül egyiknek sem. Csúnya barátunknak (mert azt még a barátság se mondhatja róluk, hogy szépek) ezt a tulajdonságát már majd kétszáz éve ismerik a tudósok. Azt azonban nem tudhatták, hogy a denevérek nemcsak az a kellemetlen csikorgó hangja van, hanem "hallhatatlan" ultrahangja is, amelyet az emberi fül már nem fog fel. Ezek az ultrahanghullámok visszaverődnek a szúnyog szárnyáról is és minden akadályról, és a repülő állatka csupa ideg szervezete nemcsak kibocsátja, de fel is fogja a visszaérkező rezgéseket, tehát süketen és vakon is tudja, mi van előtte, és mi történik körülötte.

Miután így jól kibőregeresztük magunkat, és Lutra is alszik, vagy legalábbis úgy tesz, mintha aludna, kinézhetünk a barlang elé, ámbár messze nem látni, csak érezni lehet a völgy mélységének vonzását. A levegő most sem mozog erősebben – szélnek talán nem is lehet nevezni –, de északról jön, egyre dermesztőbb, és olyan finom hóport szítál a tájra, hogy az hang nélkül száll le, akár a füst. De fehér már a völgy, alig rezdül valami, és még a sziklafal kőarcán is ott hallgat valami ellenséges várakozás. Hogy ez a fal hány millió éve verekszik az idővel, ki tudná megmondani? De a tél mindig arcába rúgott. Körömmel, foggal, faggal és olvadással marta, tépte, vizet olvasztott repedéseiben, jéggel robbantotta, hogy csupa seb már minden szikla, melyekről a var csak a tavaszi és nyári melegben pereg le a völgybe.

De a hegy állta a harcot; megállította a szelet, és déli teknőiben, szélmentes oldalain, barlangjaiban, repedéseiben, titkos föld alatti járataiban alva vagy ébren őrizte a dús keblű nyár gyermekeit.

A szél most nem verekszik, nem tombol, nem sikolt, széthasogatva magát a sziklák élesre pattant gerincén, nem huhog haldokolva a barlangok megmozdíthatatlan kriptájában, nem veri a falat, mint az őrző rab, akinek háta mögött nyitva az ajtó, nem, a szél most lassan és némán folyik, mint a kezdődő áradás, amely mögött a tenger van.

Érzi ezt mindenki, aki az erdőt járja. Az erdész sürgeti a gyerekeket, ámbár azok maguktól is vidáman húzzák lefelé a vadkant, amelynek immáron nincsenek gondjai. A két golyó szétroncsolta tüdejét és szívét, s ott feküdt a rálövés helyétől harminc lépésre. Az erdész a puskaszíjjal felkantározta, s a két fiú boldogan és könnyen húzza lefelé a síkos oldalon a mázsás disznót.

Az erdész nem örül sem a disznónak, sem a rókáknak. A disznó úgysem az övé, hanem a vadásztársaságé, a két rókabőrből meg éppen csak futja a hízott liba ára, ha ugyan futja, hiszen mire leérnek, a nyolckilós liba felesége emlékei között tízkilósra növekszik. A vidrát pedig elszalasztottá.

A tarisznyában azonban ott a mérőszalag. A vidra nyomának méretei rendkívüliek, de hitelesek, és testhossza farkkal együtt csak öt centiméterrel marad el a másfél métertől. Hiába ígérte tehát Miklós Petrás Jancsinak az elsőséget a vidra megmérésében, már megelőzték. Igaz azonban, hogy a bőr még Lutra tulajdonát képezi, s az ilyen elméleti mérítség nem is illene olyan gyakorlati emberhez, mint Jancsi. A halász csak a hálóban tartja a halat valóságos hálnak, és csak a kézben a bőrt bőrnek. A többi csak álom.

Jancsi egyébként is nagy munkában van. Miklós világgraszoló tervét akarja végrehajtani Göncöl Mátyással, ezzel a megátalkodott traktorossal, aki mindenképpen nyeregben ül. És vigyorog.

A traktoros a téli tájhoz egyáltalán nem illő pufogással, zörgéssel, gázolajszaggal akart ellovagolni a gépállomásra a favágó halászok mellett. Felismerhetetlen színű, szagú és alakú sapkáját meglengette, vidáman, mint aki pihenőre viszi masináját a traktorszanatóriumba, nem is sejtve, hogy a bevégzett mélyszántáson kívül még más feladat is várja.

– Hó-hohó – állt eléje Jancsi –, éppen téged vártunk, Matyi.
 Göncöl Mátyás rosszat sejtve tette olajos markát Jancsi vizes markába.

– Sietek...

– Hát csak ne siess, mert belédöntlek a vízbe masinástul!

A traktor dühösen köpködött, pufogott, és a csendhez szokott halász idegenkedve nézte.

– Matyi, nem lehetne egy kicsit befogni a száját ennek a bűdös gépnek? Megsüketülök!

– Mondd csak, én jól hallok. Ha benned hatvan lóerő lenne, te is ordítanál, ámbár most nem is szól, hiszen üresen jár...

– Tisztelem a füled, Matyi. Tisztelem a munkád, és rettenetesen tisztellek téged is...

– Dobd már ki a hálót, Jancsi, és mondd meg, mit akarsz. Nem szeretem, ha nagyon tisztelnék...

– Ezt a kis tuskót kellene visszabillenteni a helyére. Tudod, úgy, mint amikor a fa még állt; mi az hatvan lóerőnek?

A traktoros szélesen derült, és kilógatta a lábát a nyeregből.

– Csak úgy visszabillenteni, mi? Az idő, a benzin, a gépkopás, szakadt lánc... Jancsi, ez nem halászat, és a traktor nem az enyém, meg az idő se... – és tovább mosolygott.

– Megfizetjük!

Ekkor érkezett Miklós, majdnem futva, mert ki tudja, mikor vetődik erre traktor.

– Szervusz, Matyi, persze hogy megfizetjük. Most jövök a gépállomásról, a vezető megengedte. Tudod, fontos ez a partvédelem szempontjából. A tuskó újra kihajt, és a gyökerek megfogják a földet.

– Hol az írás?

– Azt nem adott, csak úgy üzente.

– Akkor bajos. Akkor csak a magam felelősségére tehetném... nagy felelősség... ~ és még ravaszabbul mosolyog.

– Fürdessük meg – tanácsolta Jancsi, mire Mátyás a legnagyobb franciakulcsot vette kézbe.

– Halál fia vagy, halász, ha hozzám nyúlsz!

– Ne marhaskodjatok! Ide hallgass, Matyi: mindent megfizetünk. Időt, benzint, olajat, eget és földet...

– Nem elég...

De most már mindhárman nevettek, mert az ügy tulajdonképpen elintéződött.

– És egy olyan áldomást, hogy megemlegeted!

– Kezet rá!

– Jaj, kutya masiniszta – parolázott Jancsi is –, nem is tudod, milyen jókor jöttél! Gergely Anti most vesztett el egy fogadást: az áldomásra ezennel hivatalos vagy. De most aztán lássuk azt a hatvan lóerőt!

– Tekerjétek a láncot a tuskóra, aztán adjátok ki a két végét.

Erre már odagyülekeztek a többiek is.

– Elszakad a lánc, van a tuskó húsz mázsa is – mondta Gergely Anti.

– Akarsz még egy fogadást? Anti erre elhallgatott.

A traktor odafordult, amennyire lehetett, a láncot ráakasztották a vonóhorogra, rácsavarták a gerendelyre is, Mátyás pedig hátranézett.

– Táguljatok onnét!

A gép kiköpött két-három puska lövést, és olyan lassan mozdult meg, mint egy álmos szarvasbogár.

– Elszakad... Most már fogadnék...

– Tartsd a szád, Anti!

A lánc emelkedett, és megfeszült, mint a húr – no most! –, aztán az óriás tuskó nyögve megmozdult. A láncok csikorogtak, a traktor mérgesen hörgött, és a vén nyárfa töve

gyökerestül, mindenestül nehéz zuhanással vissza esett régi helyére. A láncok meglazultak, a traktor pedig megkönnyebbülve azt mondta:

– Hahaha...

A halászok megilletődve és tisztelettel nézték a gépet, de Mátyást is, aki a dicsőségtől kissé megzavarodva simogatta a kerékvédő bádoggját.

– Hát ez a hatvan lóerő!

– Köszönöm, Matyi, nagyon szépen köszönöm – mondta Miklós. – A számlát én fizetem, ámbár még valamit mondanék, ha nem haragszol.

A traktoros elnézően mosolygott.

– No?

– Hát én nem beszéltem a vezetővel, de tudod, ha most nem húzod helyre, így marad tavaszig... Ugye, nem haragszol?

– Te jámbor vadász, te, hiszen nem is beszélhettél a vezetővel, mert már két napja szabadságon van...

Azzal lövöldözni kezdett masinájával, vigyorogva megemelte azt a sapkaszerű holmit a fején, és elpufogott a parton.

A halászok és Miklós csak néztek utána.

A vadásznak nagy terve volt a helyreállított vidravárral. Lehet ugyan, hogy a vidrák egy ideig nem jönnek vissza a régi tanyára, de eljön az idő, amikor mégiscsak kifürkészik ezt a pompás barlangot, és – ha nem zavarják őket vissza is költöznek. De akkor már nemcsak vár lesz a barlang, hanem egyúttal csapda is. Azt persze nem tudhatta a vadász, hogy Lutra bőrét már meg is mérték, és a nevezetes élőlény az Esztinek ígért bundát – egyelőre húsz kilométerrel távolabb viseli a legjobb egészségben. Nemcsak egészségben, de jóllakva és minden kalandra készen a barlang szájából nézi az alkonyodó világot.

Még nincs sötét, de Lutrát sürgeti a vágy, és sürgeti az idő is. Mintha érezné a nyomást, ami a lassú szél mögött van, és mintha érezné az égis torlódó hófelhők fenyegető súlyát.

Lutra elindul, nem néz hátra, és siet, mert halkan, félelmetesen megzendül az erdő.

Induljatok – csak úgy intett a Tél a Szélnek, mellel először a felhők tetejéről leseperni a port: erre jök a kölykeid, aztán elő a korbácsot, elő az ostort, és kiverni ebből a puha csordából az utolsó pelyhet is!

– Parancs!

– Ne kapkodj! A leggyorsabbak pedig rohanjanak haza újabb erősítésért. Elmehetsz!

A Szél sikoltva felvágott a hófelhők ormára, elismételte a parancsot, s az északi óriások elővették a karikást.

A legfelső bárányfelhők jégporát leseperték, aztán megindultak a hóhegyek.

A zúgás elmélyült, a suhogás kiszélesedett, a süvöltő portyázók már a fenyves felett vágattak, és szétmarták a felhők hasát, ahonnét rászakadt a világra a hó.

A Tél mosolygott.

A fenyves feljajdult, meghajolt a rettenetes nyomás alatt, és a gyantaszagú sötétségben búgni kezdett a fájdalom, a búcsúzás és az elmúlás orgonája.

– Törjétek, tépjétek, zúzzátok őket! – villant meg a Tél szeme. – Majd a földön levetik azt a híres zöld kabátot!

– De csak holtan, csak holtan – zúgták a fenyőóriások, és egymásnak dőltek, összefogóztak, és meghajtották fejüket, mert tudták, hogy a gyengék és magányosak felett ítéletet mond az idő negyedes fejedelme, a Tél.

A Tél mosolygott.

– Azt mondtátok, hogy Szelecske? Ugye, azt mondtátok? Becsméreltek benneteket! – uszította a mérföldes óriásokat. – Azt mondták: csak szátok van...

Az óriások hörögtek, és nekifeszítették vállukat a fenyves szélének. Ropogtak a gyökerek, sóhajtott a felmarkolt föld, és egész sor hatalmas fenyő zuhant a sziklák közé.

És a Tél mosolygott.

Egy-egy magányos fa derékban roppant ketté, de a szél már estében belekapaszkodott, és lelökte a meredek völgybe.

A hó szakadt, sűrűn és vastagon, hogy alig fért el a levegőben, mert a felhők jöttek, egyre jöttek, és egyiket még szét sem verték a Szél pribékjei, máris tépték-taposták a másikat. A hó nem esett, hanem repült, hogy a hegy sziklái még feketék voltak, de a völgy már fuldoklóit.

És a Tél még egyre mosolygott, mert a fehérségnek ebben a kavargásában süket és vak lett minden és mindenki, csak ő látott, de ő mindent látott, s amit látott, sziszegő örömmel töltötte el.

Látta repülni a házak zsindelyeit és a leszaggatott nádtetőket, látta a kidőlt kerítéseket s a falhoz vert madarakat, látta az összetört almafákat és köcsögöket; a megvadult lovakat és árokba fordult kocsikat, látta a rémült vadlibák szédült szárnyalását dél felé és a folyó hánykolódását, amelytől az öreg malom majdnem leszakadt gerendájáról.

– Mit mondtál, vizecske? Nyálkás fattyú?... Félbolond suhanc? S most majd kiugrasz a medredből, vizecske, pedig ez még csak a kezdet...

A Folyó nem válaszolt, csak úgy magában tajtékozott:

“Megőrült! Megőrült...” – és az egyik parttól a másiknak esett, a gyomra fenékgig felkavarodott, a kagylókat és csigákat kihányta a partra, aztán úgy látszott, mintha visszafelé folyrna, mert bosszuló, széles jókedvében bukfencet vetett a Szél, aztán délről nyomta meg a vizet.

– Szorítsátok, legények! Mind ide!

– Hooó – huzakodtak neki a széles mellű martalócok –, moosssst! – s a malom öreg nagykereke megállt, és majdnem visszafelé kezdett forogni.

Az öreg kerék kínlódva nyikorgóit, a kémény erősen tétovázott, hogy ledőljön-e, a malomszobában a kályha kicsapta a lángot és füstöt, s az ablakok köze megtelt hóval, pedig nem voltak nyitva, és a molnár aggódva figyelte a tombolást.

A varjak még időben behúzódtak a faluba, és az épületek szélárnyékába bújtak, aggodalmasan pislogva, és most – de csak most az egyszer – nem veszekedtek a szürkék se, mert most csak a Tél beszélt, és nem lehetett hangja senkinek.

A héják és karvalyak a vén fák vastag törzse mellé lapultak, de eszükbe sem jutott a vadászat. A cinkék hatan-nyolcan szorongtak egy-egy odúban, egymást melengetve; a fácánok a legsűrűbb bokrok alatt bújtak meg; a foglyokat már régen betemette a hó, de ez nem baj, csak vizes ne legyen, mert ha a vizes hó megfagy; megfulladnak.

Az egereket nem bántja sem a hó, sem a szél. A hó betakarja a bejáratokat, s a szél őrzönghet odakint, ahogy akar. Az ürgék talán fel sem ébrednek a nagy zenebonára, a hörcsög legfeljebb másik oldalára fordul.

– Nehéz az élet – ásít –, de valahogy csak kibírjuk.

A “kelempajszmadár” – ahogy a székelyek a sokszor kalimpáló ismerősünket, a mókust nevezik – már nincs ilyen jó sorban, mert némelyik elhagyott héjafészket tatarozott ki magának, alul-felül mohával bélelve, és a fészek most úgy hánykolódik, mint láncra vert csónak a kikötőben. Attól persze nem kell félnünk, mintha bozontos ismerősünket a tengeribetegség környékezné, de az ág letörhet, a fészek leszakadhat, és hova a fenébe menjen ilyenkor, amikor minden nyilvános helyiség zárva van? Idegen lakásba pedig nem lehet csak úgy betörni, mert hátha valami nagy bagoly vagy pláne nyuszt a villatulajdonos, és kecses barátunkat túlságosan szíves fogadtatásban részesítené...

A vihar természetesen nem érinti kedves ismerősünket, a Karak házaspárt sem. Kastélyuk – hála a remete mérnöki felkészültségének – észre sem veszi a vihart, és Íny, a csinos menyecske, éppen egy nyúlcomb körül szorgoskodik, amit Karak leplezetlen aggódással néz. Mondhatnánk azt is, hogy irigységgel. Mindenesetre szemében ez van:

– Íny, több nap, mint kolbász...

– Majd hozol másikat, Karak, te ne hoznál?...

– Persze – hunyorgott Karak, de magában füstölög: “Hol a fenében találom én megint Kalán valamelyik ivadékát így feltáalva, arra nem gondol az ilyen könnyelmű asszony?”

Ilyenféle megjegyzés bujkál Karak tekervényes gondolatai között, de meg se moccan, mert pár napos asszonynak ilyet nem mondhat egy várúr. Később majd különbeket is mond, de ilyenkor még nem szokás.

Azt pedig higgyük el, hogy – bármilyen hihetetlen is a nyulat Karak igenis találta.

Ment, ment, mendegélt a kertek alatt – mint a mesében –, mert valami hivatalos elfoglaltsága volt a faluban, amikor egyszer csak megtorpan.

“Nini: Kalán...”

És leült, mert a nyúl természetellenes helyzetben, hanyatt feküdt, tehát meg kellett gondolni a dolgot. Karak – mint afféle hivatalos személy – először helyszíni szemlét tartott, körüljárván a holttestet, amelynek környéke alaposan szét volt rúgva. A tettesnek azonban se nyoma, se szaga nem maradt.

“Furcsa...”

Óvatosan – igazán nagyon óvatosan – megfogta a nyúl hátsó lábát, hogy elhúzza a gyanús környezetből, de a nyúl nem akart jönni, mert valamivel oda volt kötve az egyik kerítéskaróhoz.

“Nagyon gyanús!”

Karak elengedte az említett lábat (nem szívesen engedte el), hosszan szemlélődött, de mivel nem történt semmi, most már derékon kapta az elhalálozott fülest, induláskor azonban reccsent a karó, és Karak ijedten engedte el, a nyulat.

“Mi a fene ez?”

Hiába magyaráznánk azonban jellemes barátunknak, hogy közönséges hurokról, a jellemtelen ember egyik gyalázatos találmányáról van szó – úgysem értené meg. A kerttulajdonos egyén ugyanis észrevette, hogy nyúl jár be a kertbe. Persze, nem a fagyos káposztatorzsákért – mert Kalán utálja a káposztát –, hanem hogy a fiatal fák keserű kérgét rágja, ami jót tesz emésztésének, és tápláló is. A kerttulajdonos egyén erre, ahelyett hogy bekötné a fáit nyúlragás ellen, vagy megcsinálná a kerítést, vékony rézdrótból hurkot tesz a bejáróhelyre, amibe Kalán belesétál, hiszen nem tudja, mi a drót, és ártalmatlan indának nézi csak. Persze, először a fejét dugja át a hurkon, ami a nyakára szorul. Kalán erre megrémül, ugrik egyet, mire a drót fojtogatni kezdi, és a szerencsétlen nyúl addig ugrál – minden mozdulatával még szorosabbra húzva nyakán a drótot –, amíg megfullad.

Ez történt, de Karak honnét tudná mindezt?

A levegőben egyébként semmi veszedelem nem volt, az ingadozó karó se látszott már olyan rémítőnek (a nyúl már úgyis alaposan megrántotta), hát addig húzta, míg a karó eltörtött, és Karak széleseben vágatott Kalánnal hazafelé.

Kalán nyakában most is ott van a hurok (ha valaki nem hinne Karaknak), és amint Íny a combot rágja, ide-oda fityeg a barlang homályában. A nyúlhús csábító illata szétterül a barlangban, és Karak mindennek ellen tud állni – kivéve a csábítást. Odahasal tehát tűzről pattant hitvese mellé, és most egyáltalán nem gondol arra, hogy több nap, mint kolbász...

A tél őrjöngése azonban mind kevésbé hallatszik be, mert a hó befedte a kijáratokat, s csak néha hallani, hogy egy-egy öreg ággal hosszas verekedés után végeznek a duhaj széllegények.

Az odvak hallgatnak már, mert legtöbbjüket betömte a hó, hacsak nincs akkora üreg mögöttük, mint a folyóparti fűzfában, ahol a kis nőstény vidra hiába várja haza Lutrát. Várta egész éjjel, és várta egész nap. Közben az odú hol úgy szólt, mint egy keserves tárogató, hol úgy, mint egy részeg nagybögő. Végül is Lutráné szögére akasztotta a bizonytalan özvegyi fátylat, és nagytakarítást csinált, ami legjobb ellenszere a bánatnak.

Közben azonban elindult a hó, hogy végleg tönkretegye a fa alatt kissé oldalt húzódó üreget, amelybe állandóan havat szitáit be a szél.

Lutráné ázni kezdett, oldalt tágitva a barlangot. A vékony törmelék után vastag homokréteget talált: gyorsan ment a munka. Az első lábak felkapták a feneket, s a kitermelt anyagot átadták a hátsóknak, melyek erélyes rúgásokkal továbbították a vén fűzfa belsejébe. Nem kellett óvakodnia, hiszen odakinn óriások verekedtek, ámbár a külső tombolás egyre halkult, és pár óra alatt elfulladt. A fűzfa belsejében most már magasan állt a törmelék és a homok.

A nagy, kényelmes új helyiség már nem is a fűzfa alatt volt, a homok pedig száraz. A kis nőstény fáradtan, de a nyugalom és zavartalanság érzésével szaglászta körül új otthonát, de egyáltalán nem gondolta, és nem is mondta:

– Ó, Lutrám, hol vagy?

Igaz, azt sem gondolta:

“Maradj, hűtlen csirkefogó, ott, ahol vagy!” – hanem gyermekeit érezte, akik lesznek, s akiket így is, úgy is neki kell megszülni és felnevelni. Lutrára tehát most már nincs is szükség. Fiatalabb párok ugyan nagyjából kitartanak egymás mellett, de az öreg hímek nem tűrik a családi élet mozgalmasságát és a kicsinyek nyafogását.

Felesleges lenne arról beszélni, hogy Lutráné valami langyos hiányérzeten kívül bánatot is érzett, mert – nem érzett.

Igaz azonban, hogy Lutra se verte a fejét a falba, hogy:

– Ó, én gálád fráter, mért hagytam el azt a jóságos kis asszonyt? – mert semmiféle falat nem látott, sőt alig pár lépésre látott, és félméteres hóban fúrta magát előre a cél felé, amelyet már egészen közelinek érzett.

A tél őrjönghetett, ahogy akart, a széllegények bukfencet vethettek, ordíthattak, törhették a fákat, és nyargalhattak, mint a megvadult csorda, Lutrát ez nem térítette el, nem ijesztette meg, még csak nem is aggasztotta, mert az üvöltésen, ropogáson, zengő süvöltésen túl halkan, selymesen, puhán hallotta már, hogy szól az ősanya, a menedék, életének igazi helye és táplálója: a víz.

A VÍZ!

A levegőben vízszag volt, a suhogó hópelyhek között langyos vízpára úszott, s amikor a völgy fenekén kiért az erdőből, szeme megcsillant, mert a holt színű fehér, világos tájat zöldesfekete, kanyargó hegyi patak vágta ketté.

Lutra odakúszott a patakhoz, megszagolta a vizet, ivott is egy kortyot, és úgy érezte: az a kétnapos vonzás megszűnt, vágyainak térképén az a pont elenyészett.

Lutra otthon volt.

Ez a víz tisztább, mint a folyóé, gyorsabb és hangosabb, hidegebb és sötétebb, mégis átlátszóbb – és Lutra az otthon minden biztonságával merül el a patak vizében.

Hohó! Itt vigyázni kell, mert a víz sodra nagy, és a fenék csupa egyenetlen rendetlenség. Sziklák, gödrök, mély örvények egymás hegyen-hátán, de ezek nem voltak akadályok az úzás atyamesterének – Lutrának. Sebesen, de tájékozódva úszott lefelé – megfigyelve a partokat is –, és a nagyobb zúgás felé igyekezett, ahol bizonyára mélyebb a víz, és akad valami ennivaló is, mert a denevért koszt vándorlás közben megfelelő lehet, de az élelmek élelme, teteje és koronája mégiscsak a hal.

A víz tájékozva rohant ugyan – itt mindig rohan, és mindig tajtékzik –, de a vihar tombolása mégsem volt annyira érezhető, mint fent, mert a patak zezgugos kanyargása, szétszórt sziklái között megakadt a szél, fordult egyet, aztán elvágatott felette.

A patak egyébként sem törődött sokat sem a téllal, sem a széllel. Nagyon mélyről buggyant elő, valahonnét a hegyek titkos barlangjaiból. Nyáron sem volt sokkal melegebb, mint télen, és megszabadulva a hegyek sötét rabságából, olyan féktelen vidám gyorsasággal rohant lefelé, hogy csak a legnagyobb telek csontkeze tudta jégüveggel beablakozni.

Ez a víz mindig gyors volt, mindig pezsgő, mindig hideg. A nagy tavak, lassú folyók kiváló gyermekei: a ponty, harcsa, dévér és a többiek itt meg nem élhettek volna, de még a

csuka és süllő se, mert sem táplálkozni, sem szaporodni nem tudtak, mert minden erejüket arra kellett volna fordítani, hogy el ne kapja őket az ár, mint a falevelet.

Itt is igaz a közmondás, hogy: "Minden zsák megtele a feltjét." Bizony meg. Ez az alkalmazkodás törvénye, amely évmilliók alatt alakította az élőlények szervezetét olyanná, amely leginkább megfelel a környezet követelményeinek. A sivatag antilopjai nem isznak vizet – vagy csak nagyon ritkán –, a gyalogfenyő ráfekszik a sziklára, hogy a szél és a hó el ne törhesse, a bagoly éjjel is lát, a földikutya nappal sem, egyszóval, a szervek külön-külön is alkalmazkodnak ahhoz az életmódhoz, amelyhez a környezet parancsára alkalmazkodniuk kell.

Hogyan élhetne meg a rohanó hegyi patakban a lomha ponty, a lapos dévér, a lusta harcsa és a majdnem kerek kárász? Olyan kívánság Jenné ez, mintha a kurta szárnyú, nehézkes fácántól azt kívánnánk, hogy a hegyek orma felett keringjen, holott háromszor is meggondolja, amíg felrepül, és alig várja, hogy pár száz méter után letotyanhasson valami szélmentes, napsütötte tisztásra.

De hát akkor melyik az a hal, amelyik megél, szaporodik és jól érzi magát ebben a vízben?

A pisztráng.

A sebes pisztráng.

Ennek a hideg, tajtékzó, pezsgő, rohanó víznek a pisztráng a hala. Ez már aztán itthon van ebben a jeges forgatagban. Ezt nem sodorja el az ár, nem fázik meg, nem erőlködik, pedig az élelmet a repkedő rovarokból kell összeszednie, és ezekért néha két méter magasra is ki kell ugrani a vízből. Mi az a két méter, hiszen vándorlásában a gátak vízfüggönyén öt-hat méteres ugrással dobja át magát.

Igen, ez a piros-fekete pettyes szép hal, hengeres, csupa izom testével valóban ide való, de ami igaz, az igaz, ő viszont nem élne meg a pontyok, keszegek és kárászok meleg, poshadt vizében, mint ahogy a havasok harapni való tiszta levegőjéhez szokott zerge is elpusztulna a bűdös istállóban.

Van ugyan itt per is meg még egy-két apróság, de ezek alig számítanak, mert ezekkel Lutra – csak alkalmilag foglalkozik. Mert Lutra még nem evett pisztrángot, de ha megkóstolja – és mért ne kóstolná meg? –, úgy fog a keszegfélékre, békákra, szárnyasokra gondolni, mint a borívó ember a tokaji vagy somlai szemelt rizling mellett a langyos narancsszörpre.

Lutra most már nem törődik a viharral, hanem óvatosan halad a zúgás felé. Nem siet, mert ez mégiscsak ismeretlen hely, de tudja, hogy a zúgás mellett mélyebb víznek, abban pedig hálnak kell lennie. A patak magasról ugrik itt is – ki tudja, mióta –, s egy akkora gödröt vájt már, mint egy nagy szoba. A szoba közepe viharzik, de a sarokban, a sziklák mögött csend van, és Lutra árnyként ereszkedik alá.

A zöld-fekete vízben alig van fény, de a vidra szeme tágra nyílik. Az egyik szikla mögött egy piros pettyes hal lebeg. Úszói alig mozdulnak, és Lutra oldalt közeledik, kissé lemerül, hogy a szikla fedje, amíg egészen közel nem ér. Aztán alulról kilövi magát, mint a rakéta.

Csodálatos, hogy bár a hal semmit nem vehetett észre, félig aludni látszott, mégis éppen csak hogy elcsípte. A menekülés lehetőségének utolsó pillanatában olyan gyors volt, hogy majdnem kicsúszott Lutra szájából, pedig onnét nem csúszott még ki semmi. A nagy vidra felmászott vele az egyik lapos sziklára, és úgy érezte, ilyen jól még nem evett. A hús szállátlan volt, omlós, és olyan tiszta ízű, mint a víz, amelyben született és táplálkozott. A hal több lehetett egy kilónál, mégsem maradt belőle jóformán semmi. Lutra még a maradékot is megszagolgatta, bár teljesen jóllakott, és csak ekkor vette észre, hogy a szél majdnem lesodorja a szikláról. Nagy út volt mögötte, s most már pihenésre vágyott, ami azt is jelentette, hogy elmúlt éjfél.

Szállás után kellett néznie.

A régi barlang hiánya még most is sajgott, s a pihenés utáni vágy – nem tudni miért – felfelé küldte, szembe az árral, holott lefelé könnyen vitethette volna magát a vízzel. A patak

kanyargóit a sziklák között, helyenként kőpadokról ugrott le, s az ilyen helyeknek mindnek megvolt a maga kivájt zúgója, de Lutra most nem kutatta át ezeket a mélységeket. Úgy érezte magát, mint a jóllakott vándor, akit megvendégeltek az egyik faluban, és útban ért a hóvihár. Most már csak szállásra gondolt és csendre, hogy fejét lehajthassa.

A nagy vidra a partokat nézte, a parti zugokat, az égerfák alámosott gyökereit. Talált is egy-két helyet, ahol meghúzhatta volna magát, de mind vizes volt, mert a tobzódó patak szétverte magát a sziklákon, és a füstölő vízpára telegőzölte ezeket a tág nyílású üregeket.

Lutra vándorolt felfelé, közben többször megállt, néha víz alatt és néha víz felett, és hallgatózott, hogy mit mond a patak; mert a hegyek mélységeinek rabságából újrászületett vizek éppen úgy locsogtak, ámuldoztak, kérdezősködtek, ujjongtak, mint a vakációs diák ismeretlen tájakon.

A sziklákkal verekedtek, mert nem szerették az útban álló köveket, a vén fák gyökérszakállát megrángatták, a lépcsőkön – hajrá, vége a rabságnak! –, nagyot ugrottak, bár simán is lemehtek volna; a lapos meder felett csak átcsúsztak, mert unalmas volt; a barlangok fekete torkába bekiáltottak, aztán elszaladtak, mert bemenni nem mertek.

Lutra mentében ezeket a hangokat figyelte, de a partra már nem tudott volna kimenni, mert meredek hótörleszkokat rakott a víz mellé a szél. Az idő megállás nélkül őrzöngött, a szél széttépte a vizek locsogását, de Lutra fülének elég volt egy-egy hangfoszlány is.

– Hu-luk-hu-luk – hallotta messziről, s azonnal arra fordult. A kavargó hóban alig lehetett látni a víz fölé hajló nagy sziklát, s az alatta rohanó mély vizet.

A víz itt alkalmatlannak látszott halászatra, mert nem kavargóit, csak rohant, s Lutra alig tudta magát tartani benne, amíg alaposan körülnézett.

– Mi szól itt?

A falak sötétek voltak és némák, a meder sima kő, amelyen korcsolyázva rohant a víz, amikor megint:

– Huu-lukk-hu-lukk...

S akkor meglátta, hogy egy kinyúló kis szöglet mögött elég szűk nyílás van, amelybe csak akkor tudott bekiáltani a víz, ha a szél nagy nyomása magasra lökött egy-egy csodálkozó hullámot.

Lutrának meg kellett fogni a peremet, hogy el ne sodorja az ár, aztán felkapaszkodott, és beszorította magát a keskeny folyosóba. Itt végre kifújta magát, szaglálódott és figyelt. Érzékeinek finom hálójá kifeszült a nyílás előtt, és meg se rezdült. Sem a patak hánykolódásának visszavert hangja, sem az üreg levegője nem mondtak semmit, s némaságukkal mégis azt mondták, hogy szabad az út.

Lutra elindult, de szinte azonnal kanyarodnia kellett, aztán kapaszkodni, s akkor – a kövek nyomasztó közelsége után – egyszerre körülvette a levegős térség lélegzete és biztonsága. A külső világ elveszett, és ha valami nyári felhőszakadás öles sziklákat görgetett volna lefelé a patakon, Lutrát az sem érdekelte volna.

Csodálatos barlang volt! Alja ugyan homok, de szürke és kemény, mert az idő évezrei taposták keményre, falai szárazak, mint a pergamen, s csak boltozata volt sötétebb a néha becsapódó vízpáráról.

A vidra körüljárta a barlangot, ami egy medvecsaládnak is elég lett volna, gondosan kiválasztott egy szögletet, aztán elengedte magát, mert minden óvatosság felesleges volt, s az idegenség utolsó szikrája is kialudt a sziklák időtlenségének árnyékában. Fejét a nyílás felé fordította, sóhajtott, és lehunyta a szemét.

Amikor a virradat verekedni kezdett a felhőcsordák seregével, a Tél felemelte kezét. Mozdulatára a Szél ijedten dermedt meg, mint a gyilkos, akinek kését megfogják a levegőben.

– Nagyuram, most, most akarsz megállítani? Nézd, mi van a hátad mögött! Észak minden ereje, hidege...

– Ne taníts!

A szolga lelapult, és pislogni sem mert. A hó megritkult, lágyan kezdett hullani, és nagy csend lett hegyen-völgyön.

A messzeség fellélegzett, a fák egyenesre álltak, a folyó megnyugodott, a verebek és sármányok kirepültek a szalmakazlaktól, amelyekbe esténként befűrték magukat, mert a szalmaszálak a nyár melegét őrizték.

Az emberek utat lapátoltak az istállóhoz és disznóólhoz, amelynek kerítésén varjak ültek, szelíden az éhségtől, mert nem volt hova leszállni, hol nyakig ne süppedtek volna a hóba.

A csend szinte állt a levegőben, sűrűn és nyomasztóan.

– Nyugalom – intett a Tél –, nyugalom. Az új legények is álljanak be a sorba, de a régiek fölé; a felhőket lassan nyomjátok előre, van még hátul elég, álljatok ugrásra készen, aztán, ha felemelem a kezem...

De még nem emelte fel a kezét, csak mosolygott, és a Szelet a hideg rázta ettől a mosolygástól.

A kutyák nem ugattak, a tyúkok nem repültek ki az ólból, Kalán meg sem mozdult vackában, a varjak összehúzták magukat, és némán éheztek, mert éhezett erdön-mezőn mindenki, kivéve a téli alvókat, de még azoknak se volt nyugodt az álmuk, mert valami feszült az ég alatt, és valami rém fojtogató markába vette a szívüket.

Természetesen itt is előkelő kivétel volt Karak és kedves neje, akik ugyanezt a feszültséget tegnap nem félelembe, hanem hangos botrányba fojtották, és most remek egyetértésben vonultak ki a nádasba. Az elmúlt éjszaka – hiszen mi is tudjuk – vadászatra teljesen alkalmatlan volt. Kimentek ugyan mindketten, de Karak már az erdőszélen leült, és reménytelenül nézett a sötétségbe.

Íny elment ugyan egészen a nádasig, de onnét visszafordult, hogy majd Karak kisüt valamit, ugyanaz a Karak, akit majdnem horkolva találta kastély hálótermében.

A friss menyecske szeme olyan lángot vetett, hogy pipára lehetett volna vele gyújtani.

– Te itt alszol?

– Hát hol aludjak? – hunyorgott vissza Karak. – Talán a havon aludjak?

– Én legalább elmentem, ameddig mehettem. Te meg itt arra vársz talán, hogy én etesselek... de tőlem ugyan kopoghat a szemed, hogy még a bolhák is éhen döglének rajtad!

– Íny, ne veszekedjünk. Te is kint voltál, én is kint voltam... nem lehet... – és kedveskedve odament az asszonyhoz, aki úgy támadt rá, mint egy sárkány. Karak éppen csak félre tudott ugrani.

– Most majd megismeresz! – csattogtatta Íny a fogát. Karak nekivetette hátát a barlang falának, és érezte, hogy itt most nem egy napról, egy esetről van szó, itt most másról van szó. Tekintete elmélyült, és szeme most egyszerre szívta fel a barlang egész berendezését, amely Ínyből és a talált nyúl maradványaiból állott.

Ha Karak most támad, nem lett volna könnyű dolga. Most nehezen sikerülne eldönteni, hogy ki az úr a barlangban; ezért kedélyesen elengedte magát, és magához rántotta a nyúlfejet.

– Megéheztem – mondta ez a mozdulat, mire a rókahölgy teljesen elvesztette a fejét, s nekiugrott a maradéknak, pontosan úgy, ahogy Karak azt várta.

Amikor Íny odaugrott a nyúl fejéhez, melyen már csak a két fül vitorlázott, Karak elkapta nyakánál az asszonyt, és kegyetlen alapossággal elverte. A menyecske kisportolt hölgy volt ugyan, de a férje nehézsúlyú bajnok.

– Eressz el! – hörgött az asszony szinte eszméletlen dühvel, de Karak nem állt meg félmunkánál.

– Eressz el! – nyöszörgött később Íny, de Karak ösztönösen érezte, hogy most vagy soha...

– Elmegyek – menekült volna most már a menyecske –, elmegyek, csak ne ölj meg – siránkozott egészen tehetetlenné silányítva, de Karak nem állt meg nevelő munkájában, amíg

úgy nem rángatta kedves feleségét, mintha az Kalán lenne kivégzés előtt, majd egyetlen befejező mozdulattal kilökte az ágtördelő, őrzőgő ítéletidőbe.

Aztán nyugodtan visszament a nyúlfejhez.

Hogy Így mit csinált odakünt, nem lehet tudni, azt még Hu sem láthatta volna, mert a süvöltő hófergetegben egyáltalán nem lehetett látni semmit. Hu egyébként is olyan kicsire húzta magát össze, amennyire csak lehetett, és odva sötétségében talán valami kísértetproblémán törte a fejét; ez azonban csak feltevés.

Tény az, hogy jó idő múlva – elmúlhatott talán már éjfél is – Karak mocorgást hallott a bejáratban, majd Így orra jelent meg és könyörgő két ravasz szeme.

– Bejöhetek, Karak?

Karak lustán nyitotta ki szemét a mocorgásra, mintha most ébredne.

– Nini, Így! Hol jártál?

Így összetörten, havasan és nagyon szerényen kuporodott össze a barlang legtávolabbi sarkában, és fáradtan pislogott.

Körülnéztem... egy kicsit...

Nem érdemes, Így. Te is tudod, én is tudom, ilyenkor nem lehet... Ha jól emlékszem – ásitott Karak –, már mondtam is neked, de talán elfelejtetted...

Így lehajtotta fejét, és ez a mozdulat világosan azt mondta:

– Nem felejtettem el!

Karak ezek után odament, és lenyalta a véres havat az asszony vitathatatlanul csinos fejről, és Így ennek jobban örült, mintha Karak egy őzgidát hozott volna a barlangba, pedig nagyon éhes volt.

Nehéz az ilyen rókaasszonyságon eligazodni, ámbár talán mégis igaza volt, mert az a kis agyabugya elmúlik, de megmarad az a tudat, hogy az ő párjával nem lehet kukoricázni, mert aki őt meg tudta verni, az mindenkit meg tud verni, asszonya és a jövő kis kölykök védelmében.

Elmúlt a nap, és eljött az éj, majd az is elmúlt, mire a felhők szétporlottak, és a Tél legényei is kifáradtak. Ha nem borítaná öles hó a tájat, látni lehetne, hogy milyen tördelt az erdő, milyen tépett a nádas, milyen borzoltak a zsúptetők, és hogy félrecsúszott a kazal kontya; de a hó elsimított mindent, és nem lehetett látni a pusztulást.

A nap üdén ébredt piros-arany ágyában, és amikor hunyorogva végignézett a hómezőkön, olyan szikrázó csillogás támadt, hogy még az öreg varjak is hunyorogtak, pedig az ő szemük nem fél sem az árnytól, sem a fénytől.

A levegő tiszta volt és pengően kemény, a falu kéményei vidám, lange füstjüket egyenesen küldték a magasba, az ajtók keményen csattantak, az ablakok csillogva fürödtek a ragyogásban, és a szarkák házról házra járva jósoltak vendéget azoknak, akik hittek benne.

A felszabadulás akkora volt, mint egy sóhajtó, mély lélegzet; szétnyílt a messzeség, és magas lett a tegnap még lepadlásolt kék ég.

Megmozdult a határ, és megmozdult a falu is.

A folyóparti bogáncsokon tengelicek, azaz stiglicek tornáztak, s körülöttük olyan a hó, mint a vasúti kocsipadlója, ahova az "önfeledt" utas a földimogyoró héját szórja, szemétkoszorút alkotva maga köré.

A stigliceket azonban ne rójuk meg ezért, mert a feketesárga kabátkájú és piros fejű madárcsókák ékességei a hómezőknek, ezenkívül jeles gyompusztítók. Az a mag, amit ezek a kis madarak megesznek, már nem kel ki soha, míg a földre hulló haszontalan magvak még a harmincfokos hideget is kibírják.

A stiglicek persze nem tudják, hogy ők hasznosak, mint ahogy a verebek sem tudják, hogy ők haszontalanok. Élni akarnak, és élnek is. Egyesek a tyúkoknak kiszórt ocsút kapkodják, mások Csám vályúja szélén ugrándoznak, nem törődve a hatalmas hízó tömeges jelenlétével. Csámnak egyébként már két napja nem volt étvágya, mert a nyomott, viharos idő rossz

hatással volt kedélyére és étvágyára, de ma mértéktelenül falja a darát, összefröcskölve a vályút, a padlót, a kerítést, önmagát és a verebeket is. A kis szürke madárcák egyáltalán nem félnek Csámtól, bár ha valamelyik beleesne a darába, Csám vakon lenyelné a kis tollas jószágot.

– Ejha! – állna meg egy pillanatra az evésben. – Mi volt ez a jóízű falat?

De a veréb, a széles körű Csúri nemzetség tagja, egyáltalán nem esik bele a darába, hanem – ha már a hízó nagyon fröcsköl – egyszerűen és szemtelenül felreppen a hátára, ahol kényelmes ülés esik, ezenkívül csodálatos meleg árad az élő szalonnából.

Csám erről mit sem tud, mert tényérnyi szalonnája olyan érzéketlen, hogy azt sem nagyon veszi észre, ha a patkány akkora lyukat fúr bele, hogy már a feje is eltűnik benne. A disznó közönyösen szemléli a madárvilágot, és egyáltalán nincs kifogása ellene, ha a legelőn csókák szállnak a hátára, tetűk és bolhák után kutatva.

A verebek tehát enni akarnak, de enni akar Nerr, a karvaly is. Jön is már, mint a szürke végzet, átlendülve a házakon sorjában, amíg csak valahol fel nem rebben a fejvesztett verébcsapat, ahelyett hogy a bokrok közé surranna. A kiszemelt veréb rendesen meg se nyikkan, s már száll vele a karvaly valami nyugodalmas hókupacra.

A kétnapos koplalás kilendítette vadászatra a gatyásölyveket is, mert bár a madarászok szerint a ragadozók “jó”l” tűrik a koplalást, az érdekelték erre vonatkozólag még nem nyilatkoztak. Tűrik persze, ha kell, de az ember tovább bírja, mégse mondja senki, hogy jól tűri.

A hazai ölyvek eltűntek már pár napja, mert titkos antennájuk megrezdült, és a sürgős távozást ajánlotta olyan vidékre, ahol jégvirágok helyett citrom terem. Nem is maradtak itt, csak a gatyások, akik egy-egy kint hagyott szalma- vagy szénakazalon várják a szerencsét.

A szerencse alattuk mozog, cincog, rág a kazalban, sőt verekedik is. Az ilyen verekezésben előfordul, hogy egy-egy duhaj rokont addig nyomnak, amíg kiesik a hóra, és a rokon nem is jön többet vissza, hiszen ezért ül ott a gatyás. A szerencse azonban elég ritka madár, ezért az ölyveknek is van idejük széttekinteni a hómezők felett, ahol éppen egy fogolycsapat zúg el kétségbeesett iramban a nádas felé, nyomukban Killi, akinek egy ujját a mókus leharapta. A foglyoknak csupán két másodperc kellett volna még, hogy a rekettyebokrok sűrűjét elérjék, de ez a két másodperc hiányzott.

A legutolsó foglyocskát Killi leszorította a hóba, aztán felkapta, és egy zsombék tetején alaposan megreggelizett. Közben olyan gyilkos dühvel villogott a szeme, mintha őt ették volna.

A foglyocskák a bokrok alatt lapultak, majd később a kis kakas csendesén szólalt valamit:

– Szedegessetek... – talán azt mondta, meri a kis csapat lassan megelevenedett, és óvatosan csipkedni kezdték a füvek magvait.

– Mátyás-háá-háá! – sivalkodott a szajkó, saját nevét kiáltva, talán bátorításképpen. – Vigyázzatok, vigyázzatok, Killi van itt, Killi, a véres körmű, a gyilkos. Vigyázzatok!

A héja egy pillantást vetett arrafelé.

– Majd megnézlek mindjárt, nagyszájú árulkodó... villant a szeme, de mire felszállt, a Matyi már nem volt sehhol, azaz a legsűrűbb bozótban lapított.

A héja árnyéka sebesen kutatta végig a nádas egy-egy bokorsziget után lecsapva, hátha felijed valami, de a madarak dermedten bújtak meg, és Killi kivágódott a mezők felé.

– Elment, elment – recsegett egy szarka, mire újra megszólaltak a cinkék, és a kis foglyok is meglázították a télikabátjukat.

Azután a kis csapat lassan kióvatzkodott a bokrok aló) a szemkápráztató ragyogásba, mert a nap, mintha a tegnapi felhőkbe veszett fényét ma akarná pótolni, szikrázva táncoltatta sugarait a havon. És a bokrok menedékében mintha még melegét is lehetett volna érezni messze lángolásának, ámbár lehet, hogy ez is káprázat volt csupán.

A folyó is megnyugodva nyújtózkodik, ámbár nem szereti, hogy vékony kis jéglapok jönnek felülről: a felső vizek megfagyott bőrdarabkái. Nem is bánja, ha az evezőlapát szétveri a kis jégvártyákat, mert a jegesedés ragadós betegség, és a folyó nem szereti hideg üvegen át nézni a világot.

Az evező hol akkorát ránt a csónakon, hogy megugrik, hol ellankad, s ilyenkor csak a folyó viszi a csónakot, mert egyebet nem tehet. És azt se lehet mondani, hogy a csónak egyenesen megy. Ha valamelyik halász látná az evezés művészetének azt a megcsúfolását, talán vízbe ugrana, hogy megmutassa a lapátkezelés magasiskoláját, mindenesetre megmondaná kereken, hogy főzőkanál való Miklós markába lapát helyett.

Persze, nem lenne igaza, mert Miklós víz mellett nőtt fel, és mostani csónakázása semmi más, mint a boldogság reménykedő és kérdésekkel tűzdelt tántorgása.

A folyóparton nem lehet járni, mert hasig ér a hó, ezért szállt vízre kétnapi rabság után Miklós, de – valljuk meg azért is, mert Juli néni elérkezettnek látta az időt a megszorult jágert kellő oktatásban részesíteni a házasságot illetőleg.

Már ott kezdődött a hiba, hogy Miklós telt szíve kicsordult, és hazaérkezve a leánykérés izgalmaiból, elfelejtett – hallgatni... Úgy gondolta a szerencsétlen, hogy pár szóval “vázolja” a történeteket, aztán hanyatt vágja magát a díványon, és elmerül a remény és vágy rózsaszínű lebegésében.

Juli néni azonban éppen a részletek érdekelték, a részletek töredékei, a gondolatok rugói, és megkívánta a környezet, a ruhák, az ebéd és hangulat hiteles leírását is.

Miklós megérkezve, a szokott kopogtatás után (“itthon vagy te, fiam, minek kopogtatsz...”) betette maga után az ajtót, és megállt Juli néni előtt, aki özvegyi vasárnap délutánját morzsolgatta.

– Hát, Juli néni, ezt is megértük. Megkértem a kislányt, nekem is adták, aztán most vőlegény vagyok. A nagy nyárfá meg kidőlt, éppen csak el tudtam Esztit rántani. Ott voltak a vidrák... Esztike csókoltatja Juli néni, a lakásért meg mindenért, majd különben be is jönnek...

Az öregasszony elpirult, és úgy emelkedett fel, mint a vén holló, mielőtt lecsapna a prédára. Megölelte a vadászt, aztán eltolta magától, mintha a külső jeleket keresné, amelyek elárulják a vőlegény állapotát. Szeme kicsit el is könnyesedett, mert szerette ezt az “élhetetlen” vadászt, de könnyei homályán át összekeveredett Miklós, Eszti, a kidőlt nyárfá, a vidrák és minden, amit tisztázni kellett.

Bekísérte Miklóst szobájába, lesegítette kabátját, aztán kiment.

– Öltözz át kényelembe, aztán gyere a szobámba. Miklós gyanútlanul dúdolgatott, vetkőzött, öltözött,

egy-egy ruhadarabot megnézett, mintha most látná először, aztán olyan helyre tette, ahol sose volt, végül eszébe jutott, hogy Juli nénihez át kell menni.

Az öregasszony szobájában már égett a lámpa, az asztal felterítve, csillogó tálon kazalnyi csukasült, bor, tészta és minden.

– Juli néni előre lakodalmat csap...

– Ül le, fiam, egyél, igyál, aztán mondj el mindent!

– Hiszen már elmondtam mindent, Juli néni, más nincs.

– Onnan, mikor elindultál...

... És – úgy éjfél körül – Miklós határozottan érezte, hogy most már majdnem mindent elmondott, attól kezdve, hogy betette itt az ajtót, addig, amíg – újra kinyitotta. A szerencsétlen vadász, miután egy pohár borral megerősítette magát, ismét vázlatosan akarta előadni az eseményeket, de Juli néni már az első mondat után körülvette a kérdések drótaskadályával, vizesárkaival, csapdáival, s amikor ezeken Miklós átverekedte magát, akkor jöttek a főesemény mellékágai, a várható fordulatok következményei, kapcsolatban a múlttal, jövővel, példákkal és jóslatokkal.

Amikor odaértek, hogy Miklós észrevétlenül ment fel a molnár szobájába, Juli néni felemelte a kezét.

– Várjál csak! A kutyák nem ugattak? Olyan nincs. A kutya még a gazdájára is vakkant egyet-kettőt. Akkor elzárták a kutyákat, és az ablakból lestek...

– A kutyák velem voltak, Juli néni. A parton találkoztam velük...

– Na, látod, ezt se mondtad. Az ipád a malomban beretválkozott? Talán összevesztek az asszonnyal...

– Nem ipám még, Juli néni, és Kálmán bátyám mindig a malomszobában borotválkozik. Jó kis szoba, ott tehet-vehet kedve szerint.

– Örült, hogy oda mentél először?

– Persze.

Juli néni elgondolkozott, hogy a molnár tényleg örült-e, vagy csak úgy mutatta, és talán kifirtatta volna ennek a lehetőségnek összes mellékágait, de annyira izgatta a következő kérdés, hogy – egyelőre – nem latolgatta a molnár lelkiállapotát.

– Megkínált valamivel?

– Megkínált.

– Mivel?

– Azt hiszem, törköly volt.

– Persze, hogy bátrabb légy...

– Nem tudhatta, hogy meg akarom kérni Esztit, hiszen még én sem tudtam...

– Tudta!... Aztán te mindjárt elkezdted?

Ez fontos kérdés lehetett, mert Juli néni előrehajolva várta a sorsdöntő választ.

– Hát... igazán, már nem is emlékszem.

– Gondolkodj! Ráérsz...

– Azt hiszem, hamarosan elkezdtem. Ketten voltunk csak (- Ittatok is...), könnyebb volt elmondani.

– Csak úgy rád jött?

– Fene jobban tudja. Juli néni is biztatott... hát elmondtam.

– Engem azért ne okolj. Mit mondtál? Hogy mondtad, csak úgy mondtad, ülve?

Miklós kényszeredetten mosolygott... de később már nem mosolygott... és bár leegyszerűsítette az eseményeket, mégis éjfél volt, mire – Juli néni szerint: nagyjából – a kidőlt nyárfa tözsomszédságában elbúcsúzatott Esztitől és egyben Juli nénitől is.

Álmodott is aztán olyan vadakat, hogy majd kiesett az ágyból, s olyan összetörtén ébredt, mintha úthenger alatt töltötte volna az éjszakát. Pislogva nézte az öreg gerendákat, miközben gondolatai lassan szitálták az eseményeket. Úgy gondolta, hogy csendesen felöltözködik, amikor nyekkenve nyílt az ajtó. Miklós lehunyta a szemét, és erősen fűni kezdte a kását, ami a legmélyebb alvás jele. Nem látta, de érezte, hogy Juli néni megáll ágya mellett, és hosszan nézi őt.

– Aludj, te szegény – suttogta, és az ajtó újabb nyikkanása arról tanúskodott, hogy kiment.

Miklós gondolkodott, hogy miért “szegény” ő tulajdonképpen, mert persze hogy szegény, de az öregasszony megjegyzése nem anyagi helyzetére vonatkozott.

“Fene tudja! – rúgta le a takarót. – A hasamra süt már a nap, én meg itt tehenkedem!”

Napsütésről persze szó sem volt, hiszen azon a napon már a tél dermedt párája ígérte a havat, s az éjszaka zúzmarát szótt az alvó erdőkre.

Miklós lehetőleg csendben rántotta fel értékes nadrágját, de Juli néninek olyan füle volt, mint a hiúznak: máris bent volt a szobában.

– Azt nem mondtad, hogy a kislány bent volt-e, amikor megkened.

– Nem volt bent. Bort töltögetett a konyhában...

– Korsóba?

– Nem, üvegbe.

- Jó bor volt?
- Jó.
- Na, látod! Ebből is látszik, hogy vártak...
- Kalló Imre bora volt, mint máskor mindig.
- Mondják, hogy a molnár szereti az italt...

Miklós a földre nézett, aztán az égre nézett, melyet az öreg padlásdeszkák helyettesítettek elég megbízhatóan, ámbar siváran.

- Mosakodhatok, Juli néni?
- Persze. Azért beszélgethetünk...

És amikor a vadász végre elkészült, úgy érezte magát, mint a kagyló, amelynek csak héja van már.

- Sietek, Juli néni, várnak a favágók.
- Te csak mindig sietsz, fiam. Délben majd gyere korábban haza.

Miklós keze már a kilincsen volt, amikor nyílt a kapuajtó, és lassú, de annál hangosabb lépések kopogtak a pitvaron.

– Kit hoz megint az ördög? – dörmögte a kivesézett vadász, amikor teljes anyósi méltósággal, kosarakkal és üvegekkel megjelent a molnárné.

Így aztán Miklós csak futva érkezett a traktorossal vívott emlékezetes harc színhelyére. Ez azonban már olyan régen volt, hogy alig emlékszik rá, mert aznap este vacsorán volt a molnároknál, és azóta egyhuzamban szakadt a hó. Igen, ma reggelig össze volt zárva Juli nénivel, és Miklós most már akkor is megszökött volna, ha a hétfejű sárkány és a csomorkányi sánta ördög teljes boszorkányi segédlettel őrzik.

Levonszolta a pihenőre tett csónakot a vízre, és most megy, ahogy megy, nagyokat lélegzik, süt a nap, s a vakító hópartok szikrázó medrében úgy mászik a csónak, mint az elvénhedt ősz repedezett koporsója.

Elmegy a kis vidra újonnan berendezett barlangja előtt, lelassít Lutra régi vára mellett, hol a tiszta vízben jól látszik az alagút szája. De nyom nincs, a barlang üres.

Aztán – a kanyar után – újra kitárul a folyó ragyogó messzesége, s a malom némán úszik feléje, mint az élet beváltott ígérete.

Lutra az elmúlt éjszaka kijelölte vadászterülete határait, ismerkedett a tájjal, a jobb és bal parttal, felfelé és lefelé. Az éjszaka cudar volt, de éjfél után kifulladt a szél, érezni lehetett, hogy a felhők vékonyodnak, és a reggel majd tiszta égre ébred.

Lutra elég későn indult terepszemlére, amelyet vadászattal óhajtott egybekötni, mégpedig sürgősen, mert nagyon megéhezett. Korábban azonban olyan őrjöngés volt odakünn, vízben és levegőben egyaránt, hogy vadászni csak nagyon keservesen lehetett volna.

A szél hótorlaszokat döntött a patakba, és tört ágakat úsztatott lefelé; valamelyest várni kellett, amíg érezhetővé vált a vihar gyengülése, amely mögött, valahol messze, a csend hallgatódzott.

A nagy vidra csendesesen leereszkedett a vízbe, és hagyta magát vitetni, de csak amíg kiért a szikla alól, aztán fordult, egyetlen mozdulattal kivágta magát az erős sodrásból, és megállt az egyik zúgó alatt.

Semmi! Ez a gödör üres volt, a következőből elvillant ugyan valami, de ugyanakkor egy letört ágat dobott bele a szél; Lutrának a bukfencező ág elől kellett kitérnie, s mire utánanézhett annak a valaminek, már nem volt sehol.

Sokáig vándorolt felfelé, amíg egy ígéretes zúgó alatt megállapodott, de nem úszott azonnal a csendesebb vízbe, mert lebegő árnyakat látott, és át kellett tekinteni a helyzetet. Jól teleszívta magát levegővel, aztán végtelen lassan csúszott előre. Hat-nyolc kisebb pisztráng úszkált az egyik nagyobb szikla mögött, de olyan álmosan, hogy Lutra nem sokat teketóriázott. Elkapott egyet, és kiemelkedve a vízből, újra szétfutott ínyén ennek a páratlan halnak üde, zamatos íze. Alig végzett vele, már szállt le újra.

“Mi ez?” – gondolta dühösen, körülnyargalva a mélységet, ahol már nem volt semmi, ámbár a víz árulkodóan hozta a pisztrángok illatát. És csak a harmadik fordulónál vette észre, hogy a tűneményes halak a sziklák repedéseiben s a nagy, egymásra hányt kövek között tűntek el, mert annyira mégsem voltak álmosak, hogy társuk sorsát ne látták volna. Lutrának háromszor is fel kellett mennie új levegőért, amíg az egyik követ el tudta mozdítani, hogy mellőle kikaparja a halat.

Ez már elegendő volt arra, hogy közvetlen éhségét elverje, s most már – felfelé mentében – nyugodtabban szemlélte a tájat, a kanyarokat, a partok búvási, menekülési lehetőségeit, anélkül hogy mindezekről tudatosan számot adott volna magának. De az álmosított partok menedéke, a kavicsos mederrészek, átdőlt fák megmaradtak emlékei között, s ha arra kerülne a sor, tudná, hogy hol és hogyan lehet megmenteni azt az irhát, melyet annyian kívánnak.

És amikor a patak nagyon kezdett már szűkülni, Lutra visszafordult. A szél csak néha csapott le a partokon álló magas fenyők völgyébe, s a fekete ég is szürkülni kezdett. A patak vize nem dobálta magát olyan eszeveszetten, s a sötétség párája alól hánykolódó üveglapként villant fel itt-ott a víz.

A parti erdő nem orgonálta már a fájdalom és félelem panaszát, de nagyokat sóhajtott még, mint a megnyugvó beteg, túl a rohamon, a reménykedés elpihenő ernyedtségében.

Lutra már jól elhagyta barlangját is, és egyre lejjebb került a patak kiszélesedő völgyébe, amikor megállította egy gát, a zsilip és az ember nyomainak régi, de jól érezhető gyanús szimatja. Felmászott a gátra, és azonnal lelapult, mert itt a patak kettévált. Egy része a jobb oldali mederben rohant tovább, a másik része balra kanyarodva meglassúdott, és kockákra osztott tavak között tűnt el. És túl a tavakon, a partoldalban ott állt egy ház.

Szép hegyi házacska volt, emelettel, kiugró tornáccal, de Lutrát ez nem érdekelte. Ház volt, és ez embert, az ember pedig mindig bizonytalan veszedelmet jelentett. A ház mellett még kisebb épületek is voltak, de most, a fogyó éjszakában hóval takarva aludtak. Lutrát valami a kis tavak felé húzta. Nehezen kígyózott a nagy hóban, de amikor az első tavacska mellé ért, és szimatolva lecsúszott a vízhez, úgy érezte magát, mint a gyermek, aki olyan éléskamrába pottyant, amelynek egyik falán cukrászsütemények, másik falán hentesáruk, hátul hideg sütek, elől pedig gyümölcselhalmok vannak.

A gyerek áll a leesik, s azután azt gondolja, hogy úgyis álmodik, mert ilyen nincs is. De akár van, akár nincs, mindenesetre kézbe vesz egy kacsacombot, aztán egy kis pulykamellet, aztán...

Ilyenformán volt Lutra is, azzal a különbséggel, hogy álomra nem is gondolt, mert Lutra csak kézzel és szájjal fogható valóságokkal foglalkozott.

A kis tó tele volt pisztránggal.

Pisztránggal, ami egy vidra megítélésében előnyösen egyesíti valamennyi étel zamatát, illatát, ízét, s amellyel betelni semmiképpen nem lehet.

A nagy vidrának felcsillant a szeme, lángot vetett benne a vadászösztön, és véres tobzódást rendezett a tenyésztésre szánt pisztránganyák gyülekezetében. Közben kissé meg is feledkezett a köteles óvatosságról, mert a vad hajkurászásban nagyot csobbant néha a víz, és a ház felől megszólalt egy kutya:

– Hau-vau-kaf-kaf! Baj van a víznél, baj van a víznél! Lutra észhez tért, és unottan nézte a nyolcadik halat a talpa alatt. Az első majdnem egészen megette, a másodikból is jócskán, a harmadikból alig, a negyediket már ki se hozta a vízből. Aztán megölt még kettőt-hármat, s az utolsóval mégis kimászott, mert az olyan erősen védekezett, hogy érdemes volt játszani vele a parton. Nem, ez nem volt játék, a pisztrángok tudnák ezt legjobban megmondani, de a halakat nem lehet bőbeszédűséggel vádolni.

Lutra a kutyát egyelőre nem tartotta veszélyesnek, ámbár a hangja nem sok jót ígért, de aztán zörrent az egyik ablak az emeleten.

– Mi az, Csutak? Fogd meg!

– Va-va-hu-hu-kr! Hogy a csudába fogja meg ebben az emeletes hóban?... Krrr, itt van, itt van, érzem a szagát...

Most kinyílt az alsó ablak.

– Mi van, Ferkó?

– Csutak nagyon jelez valamit, érzem a hangján, de nem tud a tavakhoz menni ebben a hóban.

– Durrants oda, legalább elzavarjuk.

Lutra csendesen vonult vissza saját csapáján, szájában a pizstráanggal, amikor az emeleti ablakból kidurrant két lövés. Lutra erre a vízbe vetette magát, a kutya pedig dühösen rohant a tornácon ide-oda. Néha nekiugrott az öles hónak, aztán prüsszkölve kibújt alóla, mert a hó azonnal eltemette.

Az alsó ablak becsukódott, a felső még hallgatódzott. A kutya is megnyugodott, csak néha morgott a sötétségben, és Lutra már messze járt, amikor hallatszott a felső ablak csukódó csattanása is.

A nagy vidra kimászott egy sziklára, és lassan ismét enni kezdett, de közben szünetet tartva figyelte, hogy mit mond az erdő, mit mond a patak. Az erdő nyújtózkodott, mint a birkózó az öltözőben, akit jól megdöngönyöztek, és döntetlenre végzett; a patak pedig összevissza locsogott, azaz nem mondott semmit. A hullámok puha öklükkel verték a sziklákat, de ezt teszik már évmillió óta. A sziklák gögösen álltak, arcukon évezredek jeleivel, és észre sem vették, hogy csak a gögjük a régi már, a nagyságuknak vége, mert trónusuk négy lábát kirágta az idő szája, és a palotájuk alapját elmosta a lenézett, láthatatlan erő: a víz. Meginogtak, és néha nagyot ordítva dőltek a vízbe, amely nem állt meg, és nem áll meg soha, amíg kő és víz, hegy és völgy, hideg és meleg, tél és nyár, nappal és éjszaka lesz a Földön.

A nagy játék elindult valamikor, és megáll talán majd valamikor, de a hegyek magasak még, és a víz elfogyhatatlan. Kibuggyan a földből, mint pityegő kis forrás, s addig ténfereg erdőn-mezőn, mindig lefelé, amíg másik kis maszatos érrel nem találkozik, s addig bujdosnak együtt, amíg bele nem szaladnak valami patakba, amelynek már önérzetes hangja van, mint a fiúnak, amikor először borotválkozik. Aztán összefutnak valahol egy folyóval – nini, csupa testvér! –, aztán folyammá szélesednek, a folyam pedig nagyképűen ömlik a tengerbe, mély hangon és fölényesen, de aztán elhallgat, elfelejti már, honnét jött, pedig már mehet is vissza. Mehet bizony, mert a végtelen víznek parancsol a végtelen Nap. Ezt persze a víz nem tudja, csak kellemesen izzadni kezd, azaz párolog. Egyszóval: repül. Repül, repül... És egyszer csak azt mondja:

– Juj de hideg van itt, álljunk össze, gyerekek!

És összeállnak, és alulról úgy látszik, mintha szép, habos felhők lennének, mint ahogy azok is. Akkor jön a Szél, az örök nyughatatlan, izgága Szél, aki egyebet sem tesz, mint hol a Tél, hol a Nyár nevében parancsolgat.

– Itt nem ácsoroghattok – kellemetlenkedik –, mert kell a hely.

– Jó, jó – sóhajtanak a türelmes felhők –, de merre menjünk?

Erre a Szél megmutatja az utat, sőt egy-két hajtólegényt is ad, hogy a felhők ne szuszogjanak, hanem menjenek.

Hát mennek. Nem is csúnya utazás. Alattuk a végtelen anya, a tenger, ahova le is szállhatnak, ha akarnak.

– Előre, csűrhe! – vonítanak a Szél hajcsárai.

– Nana! Micsoda hang ez?!

– Előre!

És belegomolyognak újabb rokonságba, újabb hajtólegényekkel. Most már sokan vannak, és bosszúsan torlódnak előre. Azt, hogy alattuk már erdők, rónák, városok, füves pusztaságok és sivatagok maradnak el, csak az alsók látják.

– Mozgás, banda!

Ez már tűrhetetlen! Mérgükben villámlani kezdenek, és olyanokat dördülnek, hogy reszket minden, és sötétek lesznek, mint az iskolatábla, melyen érthetetlen jelek cikáznak; de a hajtólegények nem félnek, és a hidegebbik ostort veszik elő, amitől a felhők mérgükben és félelmükben sírni kezdenek. Először nagy, kövér könnycseppekben, aztán zokogva. Mivel azonban a könnycsepp is csak víz, akármekkora öröm vagy bánat csorbította, odalent az érzéketlen emberek csak annyit mondanak:

– Esik az eső... Esik? Ömlik! Szakad!

– Na, végre! – sóhajtanak a füvek és a fák, erdők és mezők, halak, vadak, madarak, és isszák az életet adó vizet, mert alig van olyan élőlény, amelyiknek legalább a fele ne volna víz.

A víz pedig ijedten bújik a földbe, sziklák közé, ürgelyukba, vakondvárba, és cseppenként menekül lefelé, amíg csak valami barlangra, üregre nem talál. Ennek a boltozatán kapaszkodik egy kicsit, hízik is az utána jövő cseppektől, aztán elejti magát, és azt mondja:

– Pitty... – és a sok kis csepp egy föld alatti víztartóban találja magát.

Rövid idő múlva azonban a cseppek nem férnek el a szűk helyen, s addig vándorolnak valami nagyobb barlang felé, amíg az is megtelik, sőt ki is csap, és vékony kis erecskét ereszt valamerre, amíg a föld alatti út fényiem nem kezd a világosságtól, és a víz kibuggyan a földből mint pityegő kis forrás... és kezdődött előlről minden.

Lutra csak ült a kövön jóllakottan, és egyáltalán nem érdekelte, hogy a víz honnét jön és hova megy. Legyen, és benne hal legyen, ámbár ebben a pillanatban a vadászat izgalma talán még csábította volna, de keresni már nem keresi az élelmet. Hirtelen a barlang jelenik meg előtte, az út, amely oda vezet, és nem is kéri magát. Lecsúszik a szikláról, és pár perc múlva lustán ereszkedik a száraz homok puha fészkebe.

Azt látja még, hogy a víz rohamosan világosodik, aztán lehunyja szemét, mert a völgy nagy bölcsőjében kinyitotta szemét a szikrázó téli virradat.

A hegyi patak kis öblében, a kockákba osztott kis tavak mellett két ember nézi a partot, vizet, egymást és Lutra kirándulásának véres maradványait.

– Nemsokára hetvenéves leszek, de ekkora vidracsapát nem láttam. Honnan a pokolból jöhetett?

– Csakis onnét, a tűz égesse meg! Nyolc szép anyahalunk odavan... – mondja a fiatalabb, Baka Ferkó.

– És ha már megtalálta ezt a helyet, nem hagyja ki máskor se... Kipusztít mindent az utolsó szálig, ha nem védekezünk, s akkor hiába nyúznak majd, hogy ide küldjünk pisztrángivadékot, meg oda küldjünk pisztrángivadékot. Meg hogy mit csináltunk a halakkal, és mért vállaltuk, ha nem ériünk hozzá, és mért nem őriztük jobban őket...

– Szeretnék egy ilyen kérdezősködőt kiültetni egy éjszakára vidralesre...

– Ne ültess ki senkit, Ferkó. Inkább tegyük össze a fejünket, hogy valami okosat kisüssünk, mert majd rólunk is mondanak egyet s mást, esetleg több joggal és okkal, mint mi első mérgünkben. Szedd össze a maradékot, aztán gyerünk be.

Azzal bementek a házba, amelyről nem látszott, hogy állomás, mégpedig keltetőállomás. A vasútállomást még csak megérti az átlaghalandó, mert ott megáll a vonat, de itt nem áll meg semmi, csak az ész, hogy miért “állomás”.

Mivel azonban ki is van írva, hogy “Pisztrángkeltető Állomás”, el kell hinnünk, hogy itt pisztrángtojások és – valószínűleg – pisztrángcsecsemők “állomásoznak” egy ideig, aztán továbbutaznak azon a nagy folyón, amelynek se vége, se hossza, és amelynek élet a neve.

A Ferkó nevezetű egyén a tornácajtó mellett álló, bádoggal fedett asztalkára tette a pisztrángok maradékait, és morgott magában valamit Lutrával és a tüzes mennykővel kapcsolatban; ez azonban teljesen lehetetlen kívánság volt, mert télen a menny kő más vidéken tartózkodik. Aztán eltűntek a házban, amely a múzeum, horgásztanya, természetrajzi

szertár, boncolóterem, állatkereskedés, iroda, raktár s végül a lakószobák összes tulajdonságait és illatait elég szerencsésen egyesítette magában.

– Ül le, Ferkó.

Ferkó körülnézett, hogy egy csomó horogba üljön-e bele, vagy egy kis üvegtálra, kitömött szajkóra vagy egymásra hányt csigahéjakra, mert minden széken volt valami, amikor krárogó hangon megszólalt valaki a sarokból:

– Uzsárdi Mihály vagyok... krokvoak...

– Fogd be a szád, Miska – nézett a hang felé Ferkó, itt most fontos tárgyalás kezdődik a nevelőapáddal. Ha nem hallgatsz, nekiadunk a vidrának...

A sötét sarokból kiballagott ekkor egy szép nagy holló. Felugrott az öreg haltudós – Uzsárdi Péter – térdére, és megcsipkedte ujján a gyűrűt.

– Örmesterrr vagyok... – mondta a holló.

– Tudjuk, fiam – simogatta meg az öreg nevelt fia bársonyfekete fejét –, jól tudjuk, és csodálkozunk, hogy nem szeded ráncba ezt a Bakát.

– Baka vagyok – krárogta mély hangon a holló, mire a két ember elnevette magát.

– Na, látod – nevetett Ferkó –, ez az igazság! Nevelőapád azt hiszi, hogy még van protekció... Egyenrangúak vagyunk. Ha még egyszer azt mondod: örmester vagy, feljelentelek!

– Örmesterrrr...

– Én nem bánom, de akkor a halakat odaadom Csutaknak... – és Ferkó elindult az ajtó felé.

– Csutak, Csutak... krákvoak... – krárogott a holló, leugrott a földre, és nehézkesen Ferkó után röppent.

Kívül az ajtó előtt ekkor nyüszíteni kezdett egy kutya, mintha azt mondta volna:

– Itt vagyok, itt vagyok... Eresszétek ki a barátomat!

Erre már az öreg Uzsárdi is felkelt, mert nem tudott betelni ennek a két intelligens lénynek a barátkozásával. Miska és Csutak együtt nevelkedtek fel, egy kosztón, együtt játszottak, verekedtek, barangoltak a ház körül, sőt tisztességes időben együtt is aludtak. Ilyen ordító viharban azonban Miska bekerült a szobába, Csutak pedig meleg, föld alatti tanyájába húzódott.

Reggel aztán nagyobb volt az öröm, ami Csutak táncsal egybekötött magánjelenetével kezdődött,

Most is. Csaholva körültáncolta Mihályt, aki ez alkalommal saját nyelvén köszönte meg a zenés üdvözlést.

– Krra-krokkroa – mondta, amiben talán az volt, hogy: – Köszönöm, jól aludtam, de hogy állunk reggeli dolgában?

– Hau-hap-hau-hak! – tájékoztatta Csutak szárnyas barátját, mondván: – Finom illatok vannak a levegőben (ezt persze te nem érzed, mert annyit ér az orrod, mint a tavalyi csont), én mondom, Miska, csodálatos illatok azzal lábát Miska hátára tette, amiben határozottan gyengédség volt.

– Kráó – tiltakozott Miska –, vedd le a lábad, Csutak. Összekuszálod a tollam: már ezerszer elmondtam, hogy nem szeretem. Vedd le a lábad, mert orron váglak!

– Hát, Ferkó – szólalt meg az öreg Uzsárdi –, mondd, hogy ezek nem beszélnek. A holló hangjában most határozott ingerültség van, nem szereti, ha a tollat piszkálják... Nem mondtam?

– Juj! Huhuharr! – méltatlankodott Csutak, mert a holló orron is vágta. – Jujjuju – futott Ferkóhoz, és orrát a csizmához dörzsölte –, láttad? Ugye, a nagyobb falatokat én kapom?

– Sajnálom, Csutak, először Miska kap, aki állítólag örmester...

– Örmesterrr – igazolta Miska a rangot, és Csutak, emberi hangot hallva a holló szájából, mindig egy kis félelemmel vegyes tisztelettel nézett fekete barátjára.

– Na, most hallottad! – válogatott Ferkó a pisztrángdarabok között. – Protekció az egész. Én már négy éve itt szolgállok, és még mindig csak baka vagyok. Jöjjön, kedves őrmester!

Miska még a szárnyával is segített, úgy rohant a kis vályúhoz, amely Csutakétól három lépésre volt.

– Jaj, mekkora – szuszogott Csutak, de nem ment oda, mert részint nem volt őrmester, részint pedig a Ferkó által megszabott szigorú fegyelem uralkodott. Egymás tányérjához még akkor sem mehetek oda, ha üres volt.

– Most te következel, Csutak.

Csutak ugrálva követte Ferkót, s erre a holló megállt az evésben.

– Uzsárdi Mihály vagyok – mondta, és szemében nem volt semmi barátság.

– Irigy disznó vagy, és jó lesz, ha a vályúdnál maradsz figyelmeztette Ferkó.

Miska ugyanis pár lépést tett Csutak felé, otthagya saját reggelijét.

– Harr-kurr-karrar – morgott a kutya tele szájjal –, ne gyere ide, Miska, ne gyere ide, mert megtéplek! Evésben nincs barátság, tudhatod.

Csutak szeme komolyan villogott, és hangja vészesen figyelmeztető volt.

Miska megvakarta csőre tövét.

– Nem kell mindjárt a bőrödből kibújni – nézett a kutyára, aztán visszaballagott vályújához, és tépni kezdte a húst.

– Gyere, Ferkó, most már nem veszecednek. Megbeszéljük a tennivalót.

– Úgy gondoltam – ült le Ferkó egy kalicka és egy üvegtál közé –, először is utat lapátolok a tavak körül.

– Jó! A friss hányáson egy-két napig talán nem mer átmenni a vidra. Aztán?

– Aztán hagyok három kaput, és oda felállítom a vidravasakat.

– Nagyon jó.

– Én magam is kiülök lesni.

– Öröm veled dolgozni, Ferkó, de nagyon hideg lesz.

– Hát bírom, ameddig bírom. Ha már nem bírom: bejövök. A keltetőházban minden rendben van, ráérek. Péter bácsi meg legépelí azokat a kimutatásokat...

Az öreg kissé aggódva nézett az íróasztalon tornyosuló papírkazalra, amelyen a főhelyet egy dohányszita foglalta el, keresztülfektetve rajta egy hosszú szárú pipa, mint egy bumeráng.

– Inkább én is havat lapátolnék...

– Nem – nevetett Ferkó –, a szellemi vezetés az ezredesek dolga. A gépies fizikai munka a bakáké... Hát akkor megyek.

Uzsárdi Péter hosszasan nézett segédje után a becsukódott ajtóra. Simogatta kis őszes szakállát, kinézett az ablakon, mert ragyogni kezdett a reggel, aztán kézbe vett egy kis megkövesedett csigát, forgatta, és nagyítóval megnézte.

“Ötmillió éves lehet... vagy hat...”

A kimutatás maradt.

A patak csodálatos tisztaságában úgy rohant, mintha ki akart volna melegedni. A tornác fehér fala suttogva verte vissza a víz sustorgását, ami aztán szétszállt a fény szárnyán, s imitt-amott a fákról peregni kezdett a hó.

Ferkó fekete szemüveget tett fel, mire Miska aggódva nézte az üveg csillogását, Csutak pedig megugatta.

– Hau-hu! Nem szeretem azt az izét... látni akarom a szemedet!

Csend! Gyertek, naplopók.

A kutya a hangtól megnyugodott, és azonnal az ember mögé állt, visszanézve a hollóra.

– Gyere, Miska... rám ülhetsz... A holló tollászkodott.

– Majd talán később – és szemrebbenés nélkül nézett a vakító, kékes magasságba, a felhőtlen messzeségbe, és talán látott valamit, amihez kevés az emberi szem. És hallgatózva talán hallott valamit, amihez kevés az emberi fül. Talán keselyűk járták ott fenn egyetlen szárnycsapás nélkül a dermesztő magasság titokzatos útjait, vagy szabad vadhollók szóltak a havas fenyveseiben, amit csak Miska értett, s ilyenkor sajogni kezdett megcsönkített szárnya. Ámbár az is lehet, hogy az őrmester egyszerűen csak – emésztett.

A ház környéke elcsendesedett. A holló tovább tűnődött a tornác könyöklőjén, és a szobában tovább révedezett az öreg tudós, hogy a kövesült csiga öt- vagy hatmillió éves-e. Talán hét?

A kályhában néha megroskadt az izzó zsarátnok, ami úgy hallatszott, mintha valaki kezét húzott volna végig kívül a falon.

Odakünn azonban nem volt senki, s túl a házon a másik kisebb épület is üresnek látszott, mégis száz- és százezer öntudatlan kis élet várta ott a tavaszt.

Ez volt a keltetőház, ez volt az a hely, ahol az emberi tudomány küzdött a tudatlanság ellen, a természet ellen – az emberért. Nagy harc volt és mosolyogni való. Az egyik oldalon a természet egész fegyvertára, kiegészítve marcona és mindenre elszánt orvhalászokkal, a másik oldalon néhány halk szavú, szelíd, öreg tudós.

– Mit akartok? – kérdezte a természet.

– Tanulni tőled – mondták alázatosan az öregek.

– Azt lehet – és mosolygott.

És az öreg tudósokhoz fiatalok csatlakoztak.

Kutattak, leskelődtek, gondolkodtak.

Halat akartak, sok halat, biztos halat.

Azt már tudták, hogyan lesz a hal, de a nyargaló, ellenségekkel teli szabad vizekben százezer ikrából pár darab halacska nőtt meg. A többit elvitte a víz, megfojtotta az iszap, megették a vízirovarok, békák, szárnyasok, cickányok és elsősorban az ikrapusztító halak.

– Itt van a dolog nyitja – mondták a nyughatatlan tudósok –, kézbe kell venni a megtermékenyített ikrát, és megőrizni, amíg kis hal lesz belőle. Akkor már tud vigyázni magára.

De hogyan?

Összeszedni a vizek mélyén, a part hínáros sűrűségében a kavicsra vagy a növényekre ragasztott ikrákat? Lehetetlen!

– Nem – okoskodtak tovább –, még jobban vissza kell menni, kézbe kell venni magát a halat, amíg nála van az “ikra”, és nála van a “tej”.

És ez volt a helyes út!

Azt csinálni, amit a természet csinál, de zárt helyen – keltetőházban –, ahol nincs áradás, nincs apadás, nincs ikraevő rovar, béka, cickány, madár és hal, sőt ki vannak ebrudalva a szülők is, akik, ha éheznek, megesszik a saját ikráikat is.

Mi hát az ikra, és mi a tej, és hogyan lehet azt elvenni a szülőktől?

Ezt megtanulni már gyerekjáték volt.

Az ikra – a halfaj szerint – gombostűfej-nagyságtól borsónagyságig váltakozó gömböcske, amelyben a női petesejt van. Egyetlen petesejt. A tej pedig sűrű, fehér folyadék, amelynek minden cseppjében milliárd hím csírasejt van, amelyek közül egy megtermékenyíti az ikrát. Ettől a pillanattól kezdve az ikra héja már élő embrióot vesz körül, amely az ikrában levő tápanyagból táplálkozik, mint a csirke a tojásból, amíg ki nem kel.

Amikor, bizonyos idő elteltével, az embrió annyira fejlődik, hogy szűk már neki a hely, s a víz is felmelegedett, az ikra olyan anyagokat termel, melyek szétmarják a héját, és az embrió kilép az életbe, mint hallárva. A lárvá még nem hal. Nincs szája és nincsenek belei, ehelyett nehéz zacskót hord a hasán, amelyben élelem van: az élet bizonytalan útjára bocsátott csecsemő hamuban sült pogácsája.

A lárva nem tud úszni, és mivel tehetetlen, meghúzza magát valahol, ráragad valami növényre, és várja a jó szerencsét, pontosabban azt, hogy hal legyen belőle. Tízezer lárva közül azonban talán csak egyből lesz hal, mert jönnek az ebihal nevezetű békalárvák és még más ezerféle veszedelem, s valósággal habzsolják a tehetetlen kis haljelölteket. Hogy vizeinkben mégis van hal, azt csak annak köszönhetjük, hogy a természet pazarlóan gondoskodik halgyermekéről. Egy valamirevaló pontyanya másfél millió ikrát is lerak, azok a halak pedig, amelyek kevesebbet raknak le, őrzik és gondozzák ikráikat.

A megmaradt kis lárvák azonban szépen növegetnek. A hasukon levő zacskóból – a szikzacskóból – fogy az élelem, de ezzel együtt testük mindinkább halformát vesz fel, és szervezetük is átalakul. Szájuk kinyílik, és beleik is kifejlődnek. Amikor aztán szikzacskójuk teljesen felszívódott, felvergődnek a víz színére, szippantanak egy nagyot a levegőből, s ezzel megtöltik úszóhólyagjukat.

Fontos pillanat ez – mint a gyermeknél, amikor talpra áll, és járni kezd –, mert ettől kezdve nem lárva többé a kis halgyakornok, hanem valóságos hal. És ezt a kis tühegynyi halat a levegővel megtöltött úszóhólyag – a népszerű “pukkantó” – állította talpra, megkönnyítve a nehézkes testet, amelynek fajsúlya most már majdnem ugyanaz, mint a vízé. Most már menekülhet ellenségei elől, villogva cikázhat, és van már valamelyes lehetősége arra, hogy ellenségeinek nagy részét lerázva, tizkilós süllő, húszkilós csuka vagy kétszáz kilós harcsa legyen belőle.

És a keltetőállomásokon?

Ott is így történik mindez, de azzal a különbséggel, hogy ott ellenség nincs, s a tízezer ikrából esetleg ötezer halacska, ötezer 1-10 dekás ivadék vág neki az életnek, ha a jámbor és tudós halpásztorok szabadon eresztik báránykaikat.

Ennek persze előzményei is vannak.

Meg kell fogni a papát és mamát, el kell tőlük venni az ikrát és a tejet.

El is veszik.

A szülőkre a továbbiakban nincs szükség. Az ikrát és tejet összekeverik, s így sokkal több ikra termékenyül meg, mint a természetben.

Ezeknek a megtermékenyült ikráknak aztán megadnak mindent a halpásztorok, amit a természet tud adni, s amikor kibocsátják a patakba vagy folyóba az erős ivadékot, talán azt mondják:

– Kifogtunk az öreg Természeten!

Közben Baka Ferenc tudományos kutató már a bekecsét is levetette, bár a melege panaszkodni egyáltalán nem lehetett. “Foga volt” még a napsugárnak is, de a fiatal vér felpeteszült a hólapátolásnak nevezett sportágban. A kis tavak körülbelül száz méter hosszan követték a folyót, s ezt a távolságot már végiglapátolta, igaz, csak gyalogútszélességben, de többre nem is volt szükség.

Csutak egy darabig kísérte hatalmas barátját, figyelve a keskeny út kialakulását, de aztán fájni kezdett a lába, hát csendesen elmaradt, és Miskával együtt a tornácról szemlélték a világot. A holló nem volt beszédes hangulatban, Csutak pedig Ferkó hajladozását nézve, hívásra várva, mert hatalmas érzéssel szerette mindkét emberbarátját. Ez az érzés az istenítés és az anyaság önfeláldozó, mértéktelen lángolása között foglalt helyet, és olyan nagy volt, hogy magát Csutakot tette a legboldogabbá. Csutak életét adta volna kölykeiért, ha lettek volna, de életét adta volna gazdáiért is, olyan természetesen, mint ahogy megette ebédjét. Az igazi szeretet azonban mindig féltékeny is, ezért nem szerette, ha Miskával sokat foglalkoztak. Ilyenkor igyekezett magára terelni a figyelmet, és ugatott:

– Hap-hap-hau! Talán én is a világon volnék!...

– Csutak féltékeny – mondta csendesen Ferkó, mire a kutya morogni kezdett, ámbár farkát csóválta.

– Harrr! Hogy a fenébe ne lennék féltékeny! Én vagyok a leghűségesebb barátotok, szolgátok, védelmezőtök és minden...

– Sajnálom, Csutak, itt egy valóságos őrmesterrel állunk szemben.

– Őrmesterr! – kiáltott a holló, mire Csutak azonnal elhallgatott, és az emberi hangnak járó tisztelettel bámult a magas rangú madárra; aztán bánatosan el akart vonulni. Ilyenkor még a füle is lekonyult.

– Csutak! – mondta Ferkó azon a hangon, amelyet Csutak akkor hallott először, amikor Ferkó kivette a gyerekek kezéből, akik a kis kutyakölyköt vízbe akarták fojtani. Ferkó zsebre vágta a kis szőrcsomót, és Csutakot azóta a szeretetnek olyan hulláma önti el, ha nevét ezzel a szelíd, bocsánatkérő zengéssel hallja, hogy Ferkóért szét tudná tépni a világot.

– Csutak, gyere ide, azért mégis te vagy az első...

A kutyát erre az öröm rugói Ferkó karjai közé lökték, ahol ugatott, sírt, nyöszörgőit, szemrehányást tett, és végignyalta a képét, végül elbágyadva a boldogságtól, elhelyezkedett Ferkó ölében, onnét pislogva az őrmesterre.

– Uzsárdi Mihály vagyok – mondta a holló, és Péter bácsi térdére repült, amit Csutak szintén nem nézett jó szemmel, mert az öregembert majdnem, igazán majdnem annyira szeretete, mint Ferkót.

Mocorogni kezdett tehát nevelőapja ölében, ami annyit jelentett:

Nem akarok terhedre lenni... lemegyek.

A két ember szeme összevillant (százszor eljátszották már ezt a játékot), Csutak pedig csak úgy melleleg ténfergett egy kicsit a szobában, aztán állat az öreg tudós másik térdére tette.

– Azért én is itt vagyok...

A két barát most a tornácról nézi az erdőt, amely mintha a patak selymes zúgásából nőtt volna ki. Hallgatják a cinkék üzenetét, hogy:

– Cirrcsere-cirrcsere, ide, ide, atyafiak! – mert a keltetőház mellett madáretető van, és az ablakrácsról faggyúdarabkák lógtak, de a szemük végül mindig Ferkón áll meg.

Csutak három lábra támaszkodik, fenekén csak egy kis rész érinti a hideg követ, és fázik. Reszket is erősen. A kutyának rövid, szürke szőre van, ami pumiösökre mutat, ámbár testre a puminál vaskosabb és nagyobb is. Nem, Csutak semmiféle családfát nem tud felmutatni, de pedigéje a szívébe van írva, kiskutyafejébe, csontjaiba, izmaiba.

– Őrmester – kiáltott Ferkó, megtörülve verejtékes homlokát –, nem láttad ezt a haszontalan Csutakot? Megszökött!

Csutak vágatott, csak úgy porzott utána a hó.

– Itt vagyok, itt vagyok – ugatta –, éppen akartam jönni...

– És hol van Miska? Hagyjátok, hogy itt agyondolgozzam magam? De enni, azt tudtok... Akkor kellek.

Csutak úgy figyelt, hogy szeme majd kiugrott a helyéből. Fejét oldalt fordította, és fülei hegyesen álltak.

– Hozd el Miskát! Hozd ide!

– Parancs! – vakkantott kettőt a gyönyörűségtől, és rohant a hollóért, mint már annyiszor. Az őrmester azonban nem szeretete ezt a játékot, akár szájában szállította Csutak, akár a hátán, de Ferkónak engedelmeskedni kellett, mert utána mindig kaptak valamit; enni pedig nagyon szeretett Uzsárdi Mihály.

– Gyere, Miska – csaholt Csutak –, gyere a hátamra, enni kapunk...

Miska elfordította fejét:

– Nincs kedvem. Csutak szinte tajtékzott:

– Felugrom, és a számban viszlek el, és még meg is téplek!

– Kivágom a szemed...

– Enni kapnánk, nem érted?! – ordított a kutya, de el is hallgatott, mert nyílt az ajtó.

– Micsoda láрма ez itt?

- Miskát akarja idehozni, de az, úgy látom, nem akar! kiabált Ferkó.
- Hau-hu-hu – ugrált a kutya –, enni kapunk, és Miska nem jön.
- Hallgass! Látszik, nem az én nevelésem vagy. Hogy beszélsz te a fiammal?
- Azzal odament a hollóhoz, és lassú szelídséggel megérintette a fejét.
- Eredj hát, Miska. Csutak majd elvisz. Gyere ide, Csutak.
- Az öreg Uzsárdi megfogta Miskát, és rátette Csutak hátára.
- Huhu – nyüsztetett a kutya –, bökk a karma. Ül már nyugodtan, Miska.
- Lassan – intette Uzsárdi a kutyát –, lassan...

És Csutak vitte a barátját lassan, mert ez volt a parancs, így tanulta. Azelőtt megtörtént, hogy rohanni kezdett, a holló ijedten szétcsapta csonka szárnyát, és leesett Csutak hátáról, mire – parancs: parancs – Csutak az őrmestert szájába kapta, és letette Ferkó előtt:

– Itt van.

Miskának persze első dolga volt, hogy összeborzolt tolláért orron vágta Csutakot, aki pedig olyan finoman fogta, hogy a foga alig ért testéhez.

Most már azonban csak lassan viszi, derekát begörbítve, mert a hollókarmok nyugtalanítják a gerincét.

Ferkó előtt megálltak.

– Szállj le, Miska – nyüsztetett csendesen Csutak –, nagyon éles a karmod...

Ferkó talált még egy pisztrángot a kis tóban, ahol Lutra a véres ismerkedést tartotta. A kihalászott halat kettévágta.

– Csutak, itt a részed – aztán odébb ment pár lépéssel, s a hal másik felét is letette.

– Miska! – de nem is kellett szólni, mert a holló már ott totyogott a sarkában. Azzal vállára vette a lapátot, és bement az épületbe, hogy a védelmi tervekhez szükséges dolgokat összeszedje.

– Még egy halat találtam a vízen – mondta odabent –, nekik adtam.

Az öreg főnök mosolyogva bólintott, de a kezében levő csigát nézte, és látszott, hogy gondolatai hétmillió év irtózatosságon bolyonganak, amikor ezt a tájat talán ezer méter vastag jég borította, és nem volt sem vidra, sem kutya, sem ember.

A Tél azonban határozottan emberesedést. A Szélnek pihenési szabadságot adott, az északi óriások visszahozták hazájukba, a magasságok hidege leszállt, a vizek elcsendesedtek, és a varjak már hajnalban beszálltak a faluba, ahol füstöltek a kémények, s ez a melege emlékeztetett.

De meleg nem volt sehol, s ahogy múltak a napok, egyre hidegebb lett. A Szél dermedten feküdt valahol, felhők nem jöttek, és éjszakánként a csillagok sugara mintha jégnyilakkal szórta volna tele a hómezőket.

A Hold megújult, és a Tél mintha csak erre várt volna, teljes magasságában felállt.

– Körülnézek odalent – mondta –, van egy kis számadásom.

Az erdő néma lett.

Egy-egy ág elpattant, mint az üveg, a mókusok összehúzták magukat, s az őzek szomorúan nézték véres lábukat, amit kimart a hó.

A Tél leült a folyópartra, és nézte a víz siető surranását.

– Itt vagyok, vizecske – sutogta –, a nyálkás suhanc eljött hozzád.

A Folyó nem válaszolt.

A Tél megsimogatta a patak sekély vizét, s keze nyomán jégvárta maradt. A Folyó még jobban sietett.

– Hova sietsz, vizecske? Lassúdj meg egy kicsit, a bolond Tél táncolni akar rajtad.

– Nem – sustorgott a víz –, dolgom van, hív a messzeség, és őrzöm az életet, ami bennem van. Vedd le rólam rettentő kezed! Mozogjatok – sustorgott mérgesen parti hullámainak –, mozogjatok, mert megfagytok!

De a parti vizek nem válaszoltak. A jégvárta vastagodott, és kúszott befelé.

A folyó elhomályosult, elfulladt, és mozdulatlan lett, mert a partokat a már merev, homályos jégüveg kötötte össze.

– Így, vízezske, majd befogom én azt a locsogó szádat!

– Ez aztán alapos munka volt, öcsém – bólintott a Hold, és a Tél szeme még dermesztőbb lett a dicsérettől.

– Hátha még segítenél, bátyám!

– Semmi akadály. Van itt hideg elég, és ahogy növényetek, és kimászom a Föld árnyékából, egyre több lesz.

S a Holdról szinte csurgott le a dermedés.

– Majd holnap újra megnézek, vízezske – állt fel a jeges árny, és átlépett az erdőbe, ahol varjak aludtak az öreg alvófán, mint fekete tollgombócok. A Tél nézte őket, és átlátott rajtuk. Amelyiknek begyében kevés volt az élelem, kevés volt a fűtőanyag, azok élhetetlenebbek voltak, és a szívük is riadtabban járt. És volt köztük egy-két nagyon öreg, melyeknek aszott teste és ritkuló tolla nem tartotta már jól a meleget.

S a Tél csak nézte őket, amíg a leggyengébbek szét nem vágták a szárnyukat utolsó lendülésre, hogy aztán holtan hulljanak le a földre.

A Tél alaposan megnézte a fiatal házaspárt, Karakot és Ínyt is – akik messziről látták lehullni a varjakat –, de unottan elfordult, mert kedves ismerőseinkben olyan életkedv lobogott, hogy a Tél csak kesernyésen legyintett. Azt azonban nem állta meg, hogy meg ne csipkedje orrukát, mire Karak megrázta fejét:

– Sietnünk kell, Íny...

Gyorsan és igazságosan megették a négy varjút, és loholtak hazafelé, messze elkerülve a kunyhót, ahol Miklós leselkedett. A vadász nyomai olyan frissek voltak, s az emberpára olyan egyenletesen szűrődött ki a nád közül, hogy a kutyahús élvezésétől el kellett tekinteniük; úgysem volt már sok belőle.

A Tél Lutráné asszonyt még annyi ideig sem nézhette, mint Karakékat. A kis szalmaözvegy éppen a jég alól bukkant ki, ahol valami meleg forrás lehetett a folyóban, és nem fagyott be a víz. Lutránét nem zavarta a dermesztő víz, és a jeges parton nagy élvezettel fogyasztotta a halat, amit szintén nem lehetett valami melegen mondani. A kis özvegy aránylag nyugodtan viselte férje eltűnését, azaz nem is gondolt rá. Volt, nincs, kész! Új barlangja tökéletes, hal van, és gyermekei lesznek. Mi kell még?

Lutra régi kastélyát messze elkerülte, mert az öreg nyár kidőlése, a földindulás, ami leemelte a barlang tetejét, tudata alján tilalomként álltak, s ezt a tilalmat megszegni nem lehetett.

Hiába figyelte Miklós a bejárat előtti agyagot, a nagy nyomok eltűntek, és ha talált is itt-ott halmaradványokat a parton, a nyom mellettük kicsi volt, Lutra nagy csapáját nem találta sehol.

“Elvándorolt volna?” – kérdezte magától, ám választ nem tudott adni; egyébként is olyan zűrzavarban élt, hogy reggelenként úgy kellett kiásni magát Lujza néni, az első számú anyósjelölt és Juli néni, a második számú anyósjelölt terveinek és rendelkezéseinek reménytelenül összekuszált szalmájából.

– Drágám – vigasztalta időnként Eszti –, Miklóskám, tűrj még egy kicsit, aztán becsukjuk az ajtót, és végre egyedül leszünk.

– Puskacsapdát szerelek az ajtóra.

– Az milyen?

– Az olyan, hogy a puska ravaszát és a kilincset drót köti össze. Ha valaki benyomja a kilincset, a puska kilő...

Eszti nevetett, de Miklós már nem nevetett. Ezen a télen Juli néni még a szobájában maradt, mert a kisházában nincs kályha, így Miklós szobája olyan, mint egy bútorraktárban elhelyezett vegyeskereskedés. Ráadásul tegnap még Jancsi is megérkezett egy teknővájó

művésszel, mindketten megrakva, mint a szénásszekér. Kisteknő, nagytekő, téstagyúró, melence, sodrófa (kettő), sütőlapát, húsvágó deszka (három), főzőkanál (rengeteg). Amikor leraktak mindent, Miklós mégis meghatódott, ámbár ezek után legfeljebb az ablakon közlekedhet.

– Egy kis nászajándék, Miklós, ami szegénységemből tellett. Az öreg nyárfából csináltattam...

És ez így ment egész nap. Nem, a vadász nem volt ideges ember. Ha viharban mögéje csapott le a mennykő, esetleg oda se nézett, de most, ha nyikkant kint a kertajtó, és valamelyik anyósjelölt surrant el az ablak előtt: sűrűn kezdett pislogni, kifeszült idegekkel, mert nem lehet tudni, hogy milyen hiányzó iratról hoz hírt, vagy melyik ablakot kell megmérni, mert arra Katica néni akar függönyt venni...

– Miféle Katica néni?

– Miféle, miféle? Rokon! – villámlott Juli néni. – Boldogult apád mostohanagynénje nevelt lányának a sógorasszonya. Kicsit sántít, de áldott jó szíve van.

– Ja, az? – mondta Miklós, fogta a centimétert, megmászta az ablakot, aztán fogta a puskát, és világga ment.

Ezt persze úgy értsük, hogy belopódzott jövendő apósához a kis malomszobába (már a borotválkozó-szerszámait is odavitte), és azt mondta:

– Hajaj!

A molnárt rázta a nevetés.

– Hát ez így van, fiam. Nyelj rá egy kis törkölyt, az elnyomja a vénasszonyok ízét. Maradj itt ebédre, aztán ebéd után alhatsz is itt egy kicsit, otthon, tudom, Juli néni úgyis ébren tart.

Így aztán Miklós ledőlt pár percre ebéd után, és a malom puha dorombolása úgy elringatta, hogy jó óra lett a pár percből.

– Fene vigye, hogy elnyomott az álom! Kálmán bátyám, lesre megyek, nem is messze, ha nagyon fádom, nem jöhetnek ide aludni? Mert reggel megint erre van dolgom.

– A kulcs a küszöb alatt van; itthon vagy, fiam...

Így aztán Miklós nyugodtan ült a leskunyhóban. Van egy kis holdvilág, a hó is világít, könnyű lenne lőni, ha jönne valami, de nem jön semmi. Megfagyott még a csend is. Az egerek is mélyebbre költözhetek, mert nem mocorognak a nádkévékben. A rabló körútra indult kutyák mélyen a hó alatt vannak – már ami megmaradt belőlük –, s az olvadó hóval együtt majd fel is szívódnak teljesen a természet csodálatos laboratóriumában. Csontjaikat ellepi a nád, s ahol feküdtek, dúsabb lesz majd a füvek országa.

A hó tetején mégis fekszik valami, mégpedig egy kis süldő, amely elpusztult süldőbetegségben, és Miklós elkérte a kárvallott tulajdonostól.

– Vidd el, Miklós, vidd el, rá se tudok nézni!

Miklós tehát kiszáncoltatta a szégyenteljesen elhunyt sertést – mert tisztességes sertés kizárólag kés által tér meg őseihez –, így a havon most a süldőcske csalogatja Karakot éjjel és a madarakat nappal. Ezen már nincs madárijesztő se, mert kemény, mint a csont, és legfeljebb bicskát lehetne rajta köszörülni, de madárnak enni belőle – nem.

Miklós álmodozik, és – bár bundában, szőrcsizmában van – enyhén fázik. Néha pihenteti a szemét, mert ha állandóan figyel, szeme elhomályosul a hótól, és az éjjeli világításban azonnal megmozdul a fantázia.

Most is! A süldő körül mintha valami árny mozogna, melyet egy kis fekete pont követ.

Miklós lecsukja szemét, aztán kinyitja, de az a valami csak mozog, és a fekete pont csak szaladgál.

“Mi a fene lehet az?” – tűnődik kicsit a vadász, aztán: hideg is van, aludni is kell valamit – durr!

A néma táj elnyelte a lövést, Miklós pedig összeszedte magát, és kibújt a kunyhóból.

“Romlik a szemem, vagy mi a csuda” – gondolta, mert az a mozgolódó valami a lövésre eltűnt. Nézte a süldő fagyos halmát, nézte, aztán mégiscsak elindult feléje, mert hátha nem vibráló szeme játszott vele, ámbár nehéz volt olyan vadat elképzelnie, ami után egy kis fekete pont szaladgál. De ha már odalőtt, minden tisztességes vadász meggyőződik, nem sebzett-e meg valami állatot, amely kínlódik.

Csizmája alatt ropog a hó, mint az üvegcserép, és már szidta magát az elkapkodott lövöldözésért, amikor meglátott valamit, és hirtelen lehajolt.

“Ejha! Hát te voltál, menyétasszony?”

Karcsú, fehér állatka feküdt a havon, csak a farka vége volt fekete.

“Hermelin!” – örvendezett a vadász, csak úgy magában. Ezen a vidéken menyétasszonynak hívják, ámbár nem volt menyét. Rokon persze, csak nagyobb, ügyesebb, és jaj a baromfiólnak, ahova megtalálja a bejárást. Általában menyétnek gondolják, ha megszorítva kupán verik valahol, ámbár ezzel a megszorítással vigyázni kell, mert nekimegy az embernek is. És természetes is, hogy menyétnek nézik, mert nyáron fahéjszínű a szőre, akár a menyété, de télre kifehéredik, és csak a farka vége tartja állandóan fekete színét. Az alkalmazkodás bölcs törvénye ez, mert a havon vadászó barna hermelin éppen olyan feltűnő lenne, mint az erdei avaron a fehér, de így beleolvadva a környezetbe, nem veszik észre ellenségei, és nem veszik észre áldozatai sem.

Megy a vadász a magas parton, csak a hó recseg a lába alatt, a folyó néma.

Bundája gallérján kivirágzik a dér, és szeme pillája is jégporral rakódik meg, mintha lisztes lenne.

“Betyár hideg van!” – gondolja, de vidáman siet a malom felé, ahol a küszöb alatt a kulcs, az otthon kulcsa várja.

A kályha szeme hunyorogva lesi még a sötétséget a hamvas parázsról, amikor Miklós belép, s a felvillanó lámpafény csak még melegebbé teszi a meleget. A menyétasszonyt gyorsan levetkőzteti, hiszen nincs már szüksége a királyi szőrmére, megmossa kezét, aztán leül az ágy szélére, és nézi a lámpát, hallgatja a csendet, amelyben nem mozdul semmi, csak talán az idő.

“Három hét – gondolja –, három hét, és azt mondom majd: a feleségem...”

Az idő közömbösen ballag, a parázs lassan lehunyja szürke szempilláit, s a csend hallgat.

A Hold pedig napról napra nőtt, és későbben jött fel, mintha mindig több időt fordított volna táplálkozásra. Kajánul nézte, hogy a Tél egyre szigorúbban bírálta az életben hagyandókat, és széles képe elterült a kegyetlen gyönyörűségtől, ha egy-egy varjú lekalimpált a hóra.

A Tél rideg, kimért, középkorú férfi volt már, ereje csúcsán, hatalma tudatában, és természetesnek tartotta, hogy a gúzsba kötött világ a lábainál hever.

A Folyón fél méter vastag volt már a jég, s az erdőben hajnal felé mintha reccsenő puskalövések durrantak volna, amint a fák megrepedtek a hidegtől. De csak azok a fák repedtek meg, amelyek rosszul táplálkoztak, kevés cukrot gyűjtöttek szöveteik nedveibe.

Ez a repedés – végig a törzsön – majd beforr, de nyoma megmarad, és a fát értéktelenné teszi.

A hideget már Karak is megsokallta, pedig pompás bundában intézte ügyes-bajos dolgait, és kedves ismerősünknek, mint mindig, igaza volt.

– Megőrült – pislogott Karak Ínyre, akinek szépségénél csak hajlékony szolgálatkészsége volt nagyobb, jelezve, hogy a nehézsúlyú bajnok intelmei nem hullottak terméketlen talajra.

– Megőrült – ismételte Karak –, ámbár láttam én már karón varjút...

Csüri népe – a nagyhangú verébcsalád – mintha megnémult volna. Bezárták a zsibongó, alkonyati verébparlamentet, csak ültek a bokrok sűrűjében, és talán azon gondolkodtak, hova lett a reggeli és esti etetés a disznóvályúban, és hova lett Csám, a hatalmas, akinek már szeme sem volt, úgy meghízott.

Nerr, a karvaly pedig – mintha valami márkás órája lett volna – percnyi pontossággal kivette belőlük a vámot, ha itt nem, hát ott, ha nem az udvarban, hát a kertben, mert neki teljesen mindegy volt, hogy szürke verébtollak, zöldessárga cinketollak vagy piros piróktollak maradnak-e a havon.

A foglyocskák is fogyva fogytak, mert Killi naponként szedte belőlük a vámot, és a népes csapat helyett heten rebbentek már csak fel, ha valami árny jelent meg a levegőben. Sokszor már fel se tudtak repülni, mert elkéstek, és Killi egyszerűen földre szorította áldozatát. Az örökös rettegés végül arra kényszerítette a kis kakast, hogy kiadja a rendelkezést:

– A nádashól pedig nem megyünk ki!

– Igenis – pislogott a csapat, és ezentúl, ha a héja megjelent, csak besurrantak a sűrű bokrok alá. Killi ettől kezdve éhezett. De ki nem éhezett? Éheztek a gatyásölyvek, a varjak, a cinkék, a verebek, a nyulak, őzek, szarvasok, még Hu is, aki fázósan bóbiskolt odva peremén, és olyan sovány volt, hogy nadrágszíja – ha lett volna – kétszer is körülérte volna.

– Ugye, mondtam, ugye, mondtam: meghal itt mindenki, huhu-huhu-hu – kiáltott rekedten (enyhe torokgyulladás is volt) –, halál-halál!

– Szegény Hu, szegény öreg Hu, bizony rossz bőrben vagy – billegeti fülét Karak a fa alatt –, de minek ezt elkiabálni?

– Nem én! Nem én – rezzent meg a baljós madár –, mindenki! Mindenki! – s azzal visszaszánkózott mély odújába. Karak legnagyobb sajnálatára, mert szeretett volna a didergő bagolynak még egy-két komizságot mondani.

De azért mindenki mégsem éhezett, és mindenki mégsem fázott.

Lutra például sem nem éhezett, sem nem fázott. Azt nem lehet mondani, hogy játékosan dőzsölt volna az élelemben, de rendesen táplálkozott, és ha törik, ha szakad, a napi halacskákat előkerítette.

Arra azonban gondolni sem szabad, hogy Lutra a tenyésztőállomás tenyészanyagából fedezte volna kalóriaszükségletét, mert elitelendő vérengzése után, mindjárt másnap, elrémitő jeleit találta az ember állandó jelenlétének.

A nagy vidra eltökélten és gondtalanul csúszott a csodálatos halkamra felé, de már száz méterrel előtte meglassúdott. A völgyön felfelé dermedt párok lengtek, s a levegőben nemcsak a ház hideg, veszélytelen szimatja úszott, de valami halvány, langyos ember- és kutyaszag is. Lutra kikapaszkodott egy lapos kőre, de nem tudott határozni, mert ezek az illatok nem erősödtek, de nem is tűntek el, hiszen a kis tavak felett, a fák közt, jó sűrű helyen, hóban és szalmában, fenyőgally tetővel rejtett kunyhóban Ferkó ült és Csutak. A kis kutya a szőröcsizmák között feküdt, boldogan és fontossága teljes tudatában.

Uzsárdi Mihály, az őrmester – röviden Miska – vetélytársi minősége megszűnt, s így a szőröcsizmás főistent, Baka Ferencet most teljesen a magáénak érezte. Ferkó keze néha lenyúlt és megsimogatta Csutak fejét, sőt játékosan meghúzta fülét is, amitől a kis kutya boldogan megborzongott, aztán szelíden, fogai közé vette a simogató kezét, ami annyit jelentett:

– Még játszunk is! Jaj de boldog vagyok! – és állat a nagy csizmafejre tette, ami Ferkónak nagyon jólesett, mert legalább az egyik lábát melegítette.

Őket érezte Lutra, és végül is átúszott a túlsó partra. Ott már alig volt érezhető ez a gyenge szimat, így – az árnyékban – végtelen csendesen ereszkedett lefelé. A szimat lassan teljesen elveszett, hiszen kikerült már a felfelé vonuló levegőből, és majdnem szemben volt Ferkóékkal. Kimászott a sötét partra, de amit látott, az olyan erős tilalom volt, hogy majdnem beugrott a vízbe. A tavak körül furcsa holmik mozogtak a levegőben, mint a kígyók (a darabokra vágott írógépszalagok), néha megdermedtek, majd újra feléledtek, aszerint, hogy a levegő lassú mozgása megfogta vagy elengedte őket.

– Nem szabad! – csattant a védekezőösztön, mint a kalapácsütés, de a vidra már nem is akart közelebb menni. Ráadásul Csutak halkan morogni kezdett. Ferkó lába erőlyesen

figyelmeztette vadásztársát, mire Csutak azonnal elhallgatott, de farka ideges rezgése elárulta, hogy lát valamit.

Lutrának azonban ez az alig hallható hangfoszlány is elég volt. A veszedelmet ugyan nem érezte közelinek, de valóságnak érezte, ezért ahogy jött, éppoly lágyan elmerült a sötét vízben.

Hogy a kis kutya melyik érzékszervével fogta fel Lutra közeledését, nem lehet tudni. Amikor a vidra felült a lapos kőre, Csutak is felült, és a bunda két szárnya közül, a gallyak között kileskelődve, mereven nézte a vizet. A sötét árnyat azonban csak akkor látta meg, amikor az kimászott a partra, és akkor kezdett morogni.

Nem, azt nem lehet mondani, hogy tudta volna, mit lát, de tudta, hogy ellenség, és morogva figyelmeztette Ferkót:

– Ott van! Ott... Nem látod?

Azt Csutak nem tudhatta, hogy a sörétes puska fele távolságra sem hord biztonságosan, és most büntudattal hallgat, sőt meg is van sértődve, mert Ferkó erélyesen fejbe is koppintottá.

– Hallgass! – suttopta.

Ezt már pontosan megértette a kis kutya, összegömbölyödött, de azt már nem magyarázhatta meg Ferkónak, hogy a látomás eltűnt, és akár haza is mehetnek. Ferkó azonban konok volt, mint egy öszvér, és csak akkor mozdult meg, amikor már egészen tűrhetetlen lett a hideg, és úgy érezte: nemsokára reggel lesz.

– Gyere, Csutak, mert megfagyunk.

Csutak megrázta magát, lelkesen pártolva az indítványt, és kissé előreszaladt, erősen figyelve, mert az ilyen emberfélére vigyázni kell, hiszen rosszul lát, és rosszul is hall.

Az éjszaka azonban néma volt és üres, csak a csillagok figyeltek, és a Hold úgy járt közöttük, mint egy komor nyári vendéglős a behavazott kerthelyiségben.

Ferkó felnézett az égre, megkereste a Göncöl hét csillagát, amelynek rúdja még alig fordult lefelé, jelezve, hogy nemrég múlhatott éjfél, és csak a keserves várakozás súgta, hogy reggel lesz.

– Szamarak vagyunk, Csutak, ki kellett volna még tartani...

A patak csendesén sustorgott, labdázva a holddal és csillagokkal, de a kis tavak merevek voltak már, négyszögeiket vastagon beablakozta a Tél. Ezeket az ablakokat Ferkó reggelenként meglélkelte, és ha havas volt a jég, a havat is leseperte, hogy a halak elegendő levegőt, azaz oxigént kapjanak. Friss víz ugyan a legnagyobb hidegben is táplálta a pisztrángokat, azonban a vízínövényeknek napfényre volt szükségük, hogy oxigént termelhessenek.

Ferkó végignézett a dermedt kis tavak során, és a reggelre gondolt, amikor majd kinéz az ablakon, és valamelyik csapóvasban barna holmit lát: az óriás vidrát.

Ferkó emeleti szobájába a tornácról vitt fel a lépcső. Mielőtt felfelé indult volna, Csutakra nézett, szándékosan húzva az időt. A kis kutya farka erős várakozásban tiktakolt, és úgy nézett Ferkóra, mint aki őt a következő pillanatban a legnagyobb boldogtalanságba vagy a legszédületesebb boldogságba döntheti.

Kivételes alkalmakkor ugyanis ez a hatalmas, büntető és kegyosztó, etető és simogató, elsőrendű, kétlábú istenség azt mondta:

– Gyere fel, Csutak, ma együtt alszunk.

Ilyenkor Csutak kis híján megőrült a boldogságtól. Előrerohant a meredek lépcsőn, vissza, végignyalta Ferkó képét, aztán újra fel, és kaparni kezdte az ajtót, mert ilyenkor boldog viszontlátási ünnepet tartott a szoba egyszerű berendezésével is: a széklábakkal, a szekrénnel, a kályhával és a kopott borzbőrrel, amelyen ilyenkor aludni szokott.

Ma azonban Ferkó merev volt, elfordította a fejét, és csak fél szemmel leste Csutak mélységesen aggódó faroksürgönyét.

– Jaj, mit mond... jaj, mit mond?

És amikor Ferkó elnevette magát, Csutakon kitört a boldogság átokfutása. Felugrott a levegőbe, végigrohant a pitvaron, aztán vissza, el Ferkó mellett, fel a lépcsőn, és vinnyogva kaparni kezdte az ajtót.

– Az bizonyos, hogy az őrmester... igen, az őrmester illedelmesebben viselkedett volna...

Csutak lelkesedése egyszerre megdermedt. A magas rangú vetélytárs említése osztozást jelentett volna a boldogságban, és ecetessé tette volna az örömet.

A kutya most már aggódva surrant a meleg szobába, és körülszaglálódva nagyot sóhajtott, mert a nevezetes madár nem volt sehol.

– Miért ijesztgetsz? – nézett Ferkóra, aztán alaposan megszaglászta a kopott borzszőnyeget, és miután csak a régi illatokat találta rajta, azonnal lefeküdt.

A külső hőmérő ekkor 29 fok hideget mutatott, a belső óra pedig éjfél után egyet.

Lutrát azonban nem érintette a hideg. Gondos rendszerességgel cserkészte át a zúgok mély vizét, és mindig akadt valami, ámbar mindig nehezebben. A pisztrángok mintha megéreztek volna, hogy “kutya van a kertben”, mert a legkisebb gyanúra bevillantak a kövek alá, sziklarepedésekbe, s akkor már a vidra hiába leskelődött. Néha azonban sikerült egy-egy halat előkaparni, de mind feljebb kellett mennie a patakon, hogy érintetlen zugokra és kevésbé vad pisztrángokra akadjon.

A keltető kis tavait azonban mindennap megnézte, ámbar csak a túlsó oldalról és éjfél előtt, amikor még árnyékban volt a túlsó part.

Ilyenkor Csutak izgatottan fészkelődött, és a csizmaszárat döfködté orrával.

– Nem látod? Nem látod?

Ferkó tudta, hogy a kutya lát valamit, de még éjszakai messzelátóval se látta meg Lutrát, aki lassan megszokta a lengő vagy merev fekete szalagokat, és a belső figyelmeztetés is mintha lankadt volna. De az árnyékból még nem jött elő, mert ösztöne figyelmeztetéseihez konokul ragaszkodott, akárcsak Csutaké az éjjeli lesekhez. A kísérleti tavak állományát azonban a csapdák és rémcafatok mintha jól őrizték volna.

– Talán továbbvándorolt – mondta Ferkó, az öreg Uzsárdi azonban fejét ingatta.

– Menj végig a partokon. Ha semmit jelet nem találsz – de az az érzésem: találsz.

Ferkó tehát sítalpat kötött, és megkérdezte a Csutak nevű hűségese inast, hogy jön-e.

– Ilyen kutya ne menne? – csaholt a kis kutya.

– Csend! Újabban nagyon hangos vagy...

– Szóval megyek – reszketett Csutak az örömtől –, a hó már elbír, és bármilyen nehezemre is esik, csendben leszek.

És bizony Lutra jelei ott voltak a köveken, néhol a parton is, a jégen is, mert itt is elindult a jég, hogy összekösse a partokat. Már csak a patak közepén szaladt az élő, zöld-fekete víz, és ott, ahol két-három méteres ugrással vetette le magát a zugokba.

Csutak rendkívül elégedett volt a kirándulással – bár talpait rózsaszínűre marta a kemény hó, és puha lett, mint az asszonyok keze nagymosás után –, mert alaposan és többször reggelizhetett Lutra asztalának bőséges morzsáiból.

Ferkó pedig egyre komorabban mondta:

– Egyél, Csutak... – sőt a későbbi halmaradványokat újságpapírba szedte.

– Az őrmesterre is kell gondolnunk...

A kutya körülnézett, de Miska nem volt sehol, nem érintette érzékenyen a fenyegetés.

Amikor azután a vidra jelei elfogytak – de ez jó messze volt a felső folyásban –, Ferkó megfordult.

– Eleget láttunk, Csutak – suttogott, mert úgy érezte, a hangos emberi szó az erdő érintetlen némaságában olyan lenne, mint duhaj nótá a halottasházban. A sítalpak halkan csusszantak, és most már Csutak is a nyomokban ügetett, mert talpa egyre érzékenyebb lett. Amikor Ferkó megállt, és igazított valamit a szíjaján, Csutak hol az egyik, hol a másik lábát tartotta a levegőbe.

– Mindjárt otthon leszünk, aztán majd bekenem – vigasztalta Ferkó, megsimogatva az érdekelt lábat, és hazaérve be is vazelinozta, amit Csutak azonnal lenyalt, amint a hatalmas barát kiment a szobából.

– Bizony, Péter bácsi, igaza volt! Nagyon is itt van. Hat helyen találtunk halmaradványokat, egy helyen rákot. Egy helyen pert fogott... Ha nem csinálunk valamit, tavaszra üres lesz a patak.

– Mit tudsz csinálni?

– Semmit – vallotta be Ferkó –, pedig Csutak minden éjjel jelez valamit, és a kis kutya nem téved. Már arra is gondoltam: leszedelem a rémcáfatokat, mert egészen biztos, hogy messzebből figyel a tavakat.

– Lehet, de így majd akkor rabol meg, amikor otthagytad a leshelyet. Én már öreg vagyok, neked meg nem engedem meg, hogy reggelig kitarts. Halálra hűtenéd magad. Egyelőre elégedjünk meg annyival, hogy a tenyészhalakat meg tudjuk őrizni. Aztán – majd meglátjuk.

Baka Ferenc elgondolkodva nézett a tűzbe, aztán megakadt a szeme az Őrmesteren, aki egy doboz tetején szunyókált. Az adjunktus haragja most Miska felé fordult.

– Őrmester, hol a csipeszem?

Miska figyelt, de nem válaszolt. Nem szerette ezt a számon kérő hangot.

– Miska, hoztam halat – meg is mutatta az újságpapírba csomagolt ennivalót –, de addig nincs hal, amíg a csipeszem elő nem kerül.

És újból becsomagolta a maradékot.

A hollót felháborította ez az eljárás, és esdeklően nézett Ferkóra.

– Uzsárdi Mihály vagyok – mondta könyörgően, és odatotyogott Ferkó elé.

– Sajnálom! Felőlem lehet Napóleon unokaöccse; amíg nincs csipesz, nincs hal.

Miska ugyanis szenvedélyesen gyűjtött mindenféle fényes holmit, az üvegcsereptől a nikkelezett csipeszig. Időnként aztán fel kellett kutatni Miska rejtekhelyeit, és visszalopni az eltűnt órákulcsot, nyakkendőtűt és kézi tükröcskét, amelyben Péter bácsi pödörte ezelőtt ötven évvel szénfekete bajuszát.

Miska ilyenkor izgatottan védelmezte gyűjteményét, és kizárólag hollónyelven szitkozódott. Mivel azonban szükségtelen kincseit meghagyták, lassan megnyugodott, azonban amint egyedül maradt, a kincseket azonnal más helyre dugta el.

– Azt hiszem, a doboz mögé vitte a gyűjteményt – mondta az öreg Péter –, mostanában mindig ott trónol, mintha őrizne valamit.

Ferkó odament, félretolta a könyveket, és elhúzta a dobozt, de azonnal ott volt Miska is, és – hal ide, barátság oda – jót koppintott Ferkó körmére.

– Huj, te kutya vér! – lökte odébb a madarat, aki mérgesen korrogott vissza, sőt Péter bácsi elé ugrált, és ott is elmondta tiltakozó szemrehányásait. Az öreg tudósnek könnyei potyogtak a nevetéstől.

– Siess, Ferkó, aztán majd visszaadom neki. Megvan a csipesz?

– Persze. Ezenkívül az ezüstceruzám is. Három hete nincs meg, azt hittem, elveszett. No, most tessék...

– Gyere, fiam – simogatta meg Miskát az öreg –, gyere, majd ellátom én a baját ennek a bakának. Takarodj! kiáltott nagyot Ferkóra, aki otthagytá a gyűjteményt, míg a két Uzsárdi birtokba vette a maradékot.

Miska izgatottan topogott.

– Megvan itt minden – toltá helyükre a könyveket az idősebb Uzsárdi, és Miska azonnal elfoglalta helyét a dobozon, és ellenségesen nézett a bakára.

Ferkó ismét zörögni kezdett az újságpapírral, és a holló ellenséges tekintete megszelídült. Erősen figyelte a papírt, amíg láthatóvá nem lettek a Lutra által meghagyott haldarabok. Akkor felállt, körülnézett, hogy a kincstár jól el van-e rejtve, aztán Ferkó elé totyogott.

– Őrmester vagyok...

- A fenét?!
- Add már neki, Ferkó!
- Tolvaj vagy!... Na, itt a hal...

Miska azonnal munkába vette a maradékokat.

A Hold hízott, de hidegebb már nem lett. Az ég kristályos magassága megsürkült, és éjjelenként homályosabban villogtak a csillagok.

– Mindig később jössz – nézett a Tél a Holdra –, nem azért mondom, de kevesebb alvás is megtenné...

A Hold képe sértődött lett.

– Öcsém, ne oktass! Úgy látom, neked sincs több eszed, mint a többieknek.

– Annyi van, amennyi kell.

– Akkor jó – úszott az éji vándor ridegen tovább, és párákba burkolódzva udvart rakott magának, jelezve, hogy egyedül óhajt lenni.

– Csak közelebb lennél – csikorgóit tehetetlen dühében a Tél, és előkerítette az ostoros szolgát.

– Eredj északra, szólj a legényeknek, hozzanak havat, amennyit elbírnak.

A Szél elloholt, és jöttek is az óriások, de üresen.

– Hói vannak a felhők, hol a hó? – recsegett a Tél.

– Nincs! – mondta kurtán a Szél. – Nem adtak.

A Tél sokáig hallgatott.

– Úgy?

– Úgy!

A Tél sűrűlő szakállába túrt, és keze reszketett a dühtől.

– Hát akkor majd csinálunk. Felválni a régít, és széthordani mint újat! Keményen, legények!

És meglendültek az ostorok. Felvágta a régi havat, melyet elkaptak a hátul jövők, és hóporba fulladt a táj. Itt felszedték, ott lerakták, aztán megint felszedték, és megint lerakták.

– Ez csak olyan toldozás-foldozás... – hörögtek a zabolátlan legények, és összehajoltak sűgva: – Vénül a Tél, szsz... vénül bizony, de azért mutassuk úgy tessék-lássék...

A Tél nem vette észre a csalást. Kedvtelve járta a hófűvészeket, örült az elakadt szánoknak s a didergő vetéseknek, melyekről a legények imitt-amott tisztára separták a havat.

A dombhátak púpja kiemelkedett, mint az igavonó állat meggörbült, kopott háta, a fák pedig kihúzták magukat, mert hóterhüket leverte a szél.

A Folyó jegén ugyan vidáman korcsolyázott a hó, de nekiütődve a partoknak megtorpant és összetömődött.

A Folyó némán csúszott a jég alatt, s ahogy a hótorlaszok nőttek a hátán, a vize elsötétült.

– Így is jó – simogatta meg alul a jeget –, így is jó... Öregszik a Tél, de én – vagyok!

És a hó alatt már nem vastagodott a jég.

– Türelem – simogatta jéggé vált gyermekeit a Folyó. Türelem: szabadok lesztek...

A Szél legényei pedig rohantak összevissza, kajánul mulattak a fércmunkán, és lekicsinylően vagdoszták az elszennyesedett hóport, mint a szobrászművész, akinek kenyérbélből kell diadalívet alkotnia.

De a nyitva felejtett padlásablakok azért jajongva nyikorogtak, egy-két kiszabadult ördögszékér örülten nyargalt a hómezőkön, és Ferkó dideregve lehelt a markába, mert a Csutak nevezetű inassal együtt pokolian fázott.

A szélrohamok már a leshely tetejét emelgették, és Ferkó huszadszor határozta el magát, hogy otthagya a lest, hiszen sem nem lát, sem nem hall semmit, amikor Csutak felugrott, de Ferkó is felkapta a fejét, mert a szél elkapott egy furcsa hangot, ami azonban mégis úgy hallatszott, mintha valaki puhán összeütötte volna tenyerét.

– Mi volt ez?

Csutak izgatottan mocorgóit.

“Nem, nem ágroppanás volt. A jég sem ilyen hanggal reped, és ha kődarab csúszott volna le, annak is más a zörgése. Ez halk csattanás volt...”

Ferkónak kezdett melege lenni, és szinte sóhajtva gondolta:

“Csapda?!”

Még ült pár percig, hogy nem ismétlődik-e a hang, ami reményeit is agyonütné, mert a csapda nem szól másodszor, de csak a szél zúgott, és a fenyők zsongtak felszabadult, széles suhogással.

– Gyere, Csutak! Ha az lesz, amire gondolok... vajas kenyeret kapsz kolbásszal.

Amint kibújtak az ernyő alól, a szél majdnem fellökte őket.

– Vissza, Csutak!

A kis kutya azonnal hátra kanyarodott, és ezután már csak hatalmas barátja mögött baktatott.

Ferkó féltette a kis kutyát, mert hí az a nagy vidra lenne a vasban, és még él, kárt tehetne Csutakban. Esetleg meg is ölné.

– Nyugalom – suttogott visszafelé a hátul toporzékoló inasnak, bár a nyugalomra a mesternek lett volna a legnagyobb szüksége, mert a középső vasban valami nagy, sötét halom látszott, melyet eltakart egy-egy átcsapódó hófelhő.

– Vissza, Csutak!

Ferkó kinyitotta a puskáját, és megállt a csapdától öt lépésre. Az az állat azonban nem mozdult, és egészen feketének látszott.

– Csak egy görény – hajolt le az adjunktus, és igyekezett csalódott lenni, de nagyon boldog volt. – Örül majd Péter bácsi... Lám, jó helyen volt a csapda.

Nem is vesződött a szétnyílással, mert keze teljesen el volt gémberevedve, hanem láncostul, mindenestül vitte befelé a házba. Mellette Csutak mint díszkíséret.

– Nagy görény! Ekkora görényt még nem is láttunk Csutak, mi? Egyébként nem erre gondoltam, Csutak, így a “vajas kenyér”-dolog nem gilt...

Felkapaszkodtak a meredek lépcsőn, Ferkó meggyújtotta a lámpát, és kivette a nagy görényt a vasból. Aztán csak forgatta, forgatta, és arca egyre pirosabb lett.

– Nyérc... – suttogta maga elé. – Nyérc! – mondta hangosabban. – Keblemre, Csutak, tudod, mit fogtunk? Csutak, tied a vajas kenyér! – és rohant lefelé, nyomában Csutakkal, akire átragadt az izgalom.

Az öreg Uzsárdi pizsamában fogadta látogatóit, abban a ruhadarabban, amelynek viselését az elmaradt és lenézett indus bennszülöttektől tanulta a hatalmas és kulturált angol.

– Az – simogatta meg az öreg az állat csodálatos szőrméjét –, nyérc! Szinte sajnálom, hiszen olyan kevés van már belőlük; de reméljük, hogy nem ez volt az utolsó, és szerencsére: hím.

– Ez az első, amit kézben látok – mondta Ferkó.

– Nézd: az álla mindig fehér. A gyapjuszőre sárgás, a fedőszőre fényes barna, és farka majdnem fekete. Látod a lábát: félig úszóhártyás. Majdnem mindent tud, amit a vidra tud, azért vidragörénynek is hívják, de jobban szereti a rákot meg a békát. Mérd meg, Ferkó, ott van valahol az a rugós centiméter, ha ugyan a fiam be nem sorozta a gyűjteményébe.

Miska a skatulyán ült, és úgy tett, mintha aludna.

– Farokkal együtt hatvankét centiméter...

– Mondom, hogy gyönyörű példány. Te fogtad, rendelkez vele, de a Természettudományi Múzeumban boldogok lennének...

– Reggel beviszem a faluba, expressz megy, holnapután ott van. Ebben a hidegben nem lesz semmi baja.

– Így gondoltam, Ferkó, így jobban a tiéd marad ez a szép ritkaság, mintha kitömetnéd, és itt enné a moly.

– Tudom, Péter bácsi. Csodálatos éjszaka volt. Megmarad, amíg élek, de... azért ez mégsem vidra. Ez nem az óriás vidra. A lest nem hagyom abba...

És reggel Ferkó újra felcsatolta a sáléceket.

– Itthon maradsz, Csutak – intette le a jelentkező inast, aki elszontyolodva és kissé sértődötten vette tudomásul a rendelkezést. – Vigyázni kell a házra, Csutak, és azt sem szeretem, amikor összeverekedel a falubeli kutyákkal vigasztalóan megsimogatta Csutak fejét. – Aztán nézz körül a tavaknál is – kezével széles mozdulatot tett –, rád van bízva minden...

A hó kemény volt, mintha letaposták volna, az idő enyhült valamelyest, a reggeli hosszú árnyékok még feküdtek, mintha most kelnének az éjszaka ágyából, és valahol elnyújtottan kiáltott a fekete harkály.

Az erdőben mintha lassan elindult volna már az élet. Cinkék is surrantak itt-ott, és az elszennyesedett havon szétrágott fenyőtobozok mutatták a mókusok reggelijének nyomait.

Ferkó lágyan, kanyarogva siklott lefelé. A másfél órás gyalogutat negyedóra alatt szaladta le, és beérve a kis hegyi faluba, úgy érezte, hogy reménytelenül piszkos. A kis postahivatal meleg szobájában pedig fullasztó papír-, csiriz- és fiókszagok felett előkelően szárnyalt Ilonka kölnijének tétova drogériaillata.

– Jó reggelt, Ferkó, nem fagytak meg? Mit küld?

– Egy nyércet.

Ilonka kissé elpirult, mert fene tudja, miféle pikáns dolog az a nyérc...

– Vidragörénynek is mondják.

– Szóval valami állat.

– Az. Ritka emlős. Expressz, Ilonka, kérem.

– Van egy csomó postájuk is, magának meghívó. Farsang van, ha nem tudná; remélem, ott lesz, nagyon vérszegény a táncoskészletünk.

– Aligha, Ilonka, nagyon el vagyok foglalva.

– Éjjel?

– Éppen éjjel.

– Értem – mondta Ilonka bosszúsan, de most nem pirult el –, értem. Farkasháza közelebb van, és ott is akkor van bál...

– Nem tudtam. Egy vidra csapott rá a tavakra, és azt lesem minden éjjel. Nagy kárt tett már eddig is...

– Jó, jó – legyintett Ilonka –, hány éves az a vidra, és mi a neve?

– Csak vidra, Ilonka, és hogy hány éves, azt én is szeretném tudni.

Ferkó már messze bent járt az erdőben, amikor a postáskisasszony még mindig maga elé nézett.

“Bolond – gondolta –, tudóskodó bolond. Vidrát les, ha igaz, amikor bálba jöhetne. Pedig nem is táncol rosszul ez a számár...”

Igen, ezt gondolta a postáskisasszony, és nem azt, hogy az ilyen tudóskodó bolondok nélkül talán egy barlangban csücsülne a kényelmes postahivatal helyett, nyersen enné a vidracombot, és egész ruhatára ugyanannak a vidrának a bőre lenne.

Ferkó lassan csúszkált hazafelé, mélyeket lélegzett, mintha a fenyves kristályos gyantaillata egyenesen a szívébe csordult volna. Hűvös, telt mámor nyargalt vérében, és sajnálkozva gondolt az egész postaszagú világra.

“Bál... – gondolta. – Bál!” – mosolygott elnézően, és valahol a néma fenyők mélyén egy harkály nyerítésében mintha maga a jó öreg Természet nevetett volna. – “Számár vagy, Ferkó, igazán számár! Hiszen bál se lenne, szerpentin és konfetti, zene és villany se lenne a ti tudóskodó koponyátok nélkül. Ti csináltátok a bált is, Ferkó, a fejlődő ember leányvásárját, mert nélkületek kupán vágta volna Ilonkát, hogy kicsit elájuljon, hátadra vetted volna, mint más zsákmányt, és hazavitted volna barlangodba” asszonynak.”

A ház felett megállt, és a magasból úgy nézett le a kis telepre, a tavak apró négyszögeire, mint egy térképre. A kémény békésen füstölgött. De Ferkó szívét rémület szorította össze: Csutak az egyik vidracsapdát szagolgatta; még egy lépés, és a kis kutyának vége.

– Csutak! – ordított egy rettenetesen. – Csutak, azonnal gyere ide! – és lerántva síkesztyűit, két ujját hirtelen szájába kapva olyan éleset fütytett, mint egy kétségbeesett mozdony.

Csutak felkapta a fejét, kereste Ferkót a fenyők között a hegyoldalban, és borzongás szaladt végig gerincén, mert a hangban ijedtség, szinte segélykérés volt, az éles fütytészó pedig parancsolóan vágott végig a völgyön.

Csutak hátralépett, s amikor felfedezte első számú gazdáját, gondolkodás nélkül hagyta ott a kíváncsi csalifalatot – a pusztulást –, és rohant bajba jutott hatalmas barátja felé.

– Megyek, megyek – hangzott a kutya csengő ugatása –, megyek!

Ferkó pedig toronyiránt száguldott lefelé, nem törődve a veszélyes akadályokkal, aminek az lett a vége, hogy nekiment a borókabokornak, és kezét-lábát széthányva és összekeverve gomolygott a sűrűből kirohanó Csutak felé. Csutak ijedten ugrott félre a hason érkező főisten elől, de aztán vidáman nyalta képen Ferkót, aki nem is védekezett, csak ellágyulva nézte a kis kutya viháncolását.

– Jaj, Csutak, de megijesztettél! Én ökör, én emeletes marha, kint felejtettem a vasakat! Csutak! – kiáltott. – Öngyilkos lettem volna! – és magához ölelte a kutyát, aki nem értett semmit, de érzett mindent, s az emberből kisugárzó szeretet majd szétverte a kis kutyaszíve antennáját.

De ekkor már délre járt az idő, és a napba néző zugokban fonnyadni kezdett a hó. Fent a havas alatt a Tél kedvetlenül nézte a túlságosan csillogó síkságot, a hóval takart folyómedret s az erdők ködös, szürke szövevényét.

Odalent mintha megnyugodott volna minden, mintha a síkság tömör, lapos valósága felett minden nagyobb változás nélkül duhajkodtak volna az északi legények.

Már az éjszaka is felbosszantotta egy macskabagoly pár, melyek több kilométerről üzengettek egymásnak mindenféle értelmetlenséget.

A sovány, nagy macskabagoly egy bükkfa száraz ágán ült, és hátborzongatóan rikoltzott, amikor a Tél szárnya alá dugta jeges kezét.

A bagoly észre sem vette.

– De jó kedved van, Hu barátom, de jó kedved van! csikorogta, de a bagoly homályos szeme mintha semmit se látott volna, egyszerűen keresztülnézett a zsarnokon, akinek pedig fehérebb palástja volt, mint a hermelin.

Eredj a fenébe! – rikoltott gorombán. – Nem látod, hogy szerelmes vagyok?

– Ebben a hidegben? – hökkent meg a dermedés és fagyhalál fejedelme. – Jelenlétemben?

– Hideg? Olyan melegem van, hogy alig bírok magammal. Távozz, kérlek, mert egy hosszabb költeményt kell elmondanom. Saját szerzemény...

– Örült – sziszegte a Tél –, ezzel nincs mit kezdeni... és kihúzta kezét a bagoly hónaljából, de ijedten is nézett ujjaira, mert csupa seb és üszkösödő romlás volt az egész kézfej.

“Megfertőzött – gondolta –, megfertőzött, de mi az a szerelem? Valami betegség lehet...”

Ballagott a jeges sziklák között, és fáradtan lefeküdt, feje alá jeges havat gyűrve.

A Szél mintha csak erre várt volna.

Lábujjhegyen osont fel a völgyön, magasra emelte hosszú uszályát, hogy fel ne ébredjen a király, és emésztő haraggal nézett le az öreg Téltre.

– Alszik – ámult a Szél –, eddig sose aludt... Úgy látom, lejárt az ideje... “Herceg?!” Hihhi... “Nagyúr?!”... Ha jobban idesütne a nap, folyna a nyála. Nézzétek – intett két arra kószáló északi óriásnak –, azt hiszem, hazamehettek megmondani, hogy nem jó ez már semmire, legjobban lenne, ha hazavinnétek.

– Nem szokás – ingatta fejét az egyik –, nem szokás. Különben is Észak szoptatja már az utódot...

Ezzel lefolytak a völgybe, elfeküdtek az északi oldalak homályán, és azon gondolkoztak: haza kellene menni.

De amikor a nap lehajtotta fejét a nyugati ég peremére, és véres aranysugarai végigszaladtak még egyszer a tájon, nyomukban az alkony hideg árnyaival, a Tél még elég frissen ébredt.

Sebes keze is összeforrt már, és jeges szeme öldöklően csillogott.

– Hol ez a Szél – sziszegett –, hol van ez a nyomorult szolga?!

– Parancs, hercegem – loholt a Szél –, már nagyon hiányzott, hogy nem kegyeskedtél szólítani. Elhanyagoltál, nagyuram...

– Kuss! – mondta röviden a Tél, és elgondolkodott. “Vigyázni kell ezzel a vén agyalágyulttal – rémüldözött a Szél, és a mosolygó alázat csak úgy csöpögött róla. – Vigyázni kell, fene tudja, de egészen kivakaródzott...”

– Szedd össze a legényeket, és törjetek-zúzzatok, amit még lehet. Majd később én is lemegyek.

– Parancsodra, nagyuram!

És egyetlen lebbenéssel az óriások között volt, akik éppen a hazamenetelen tanakodtak.

– Azt azonban megengedem, hogy felváltva parádézzatok körülötte, ha elindul. Csapjatok nagy hűhót, vonítást, és ostorsuhogtatást, a többi meg pihenjen, vagy csináljon, amit akar. Elég, ha körülötte felkavarjátok a havat, mert messze már úgyse lát ez a vénség.

– Helyes! – röhögtek az óriások, és bújócskázni kezdtek a fenyvesben, ami ellen az öreg fáknak nem is volt semmi kifogásuk.

– Csak lassan, gyerekek, csak lassan – zsongtak a százéves óriások –, elég bajt csináltatok már.

– Parancs volt; mintha mi szívesen örjöngenénk, de ki tehet arról, ha ilyen örült parancsol? Azt mondta a Tél úr, hogy becsméreltetek bennünket.

– Hát szóltunk mi a Szél nélkül? Hiszen nélküle némák vagyunk, s ha mondunk valamit, azt mondjuk, amit mondani kell, akár tetszik, akár nem.

– Igaz – bólogattak az északi legények –, de mi is unjuk már az egészet. Most még egy kis vakparádét csinálunk körülötte, aztán megyünk haza, mert jönnek a déliek, és semmi kedvünk sincs velük verekedni. Szemben állunk, az igaz, de mégiscsak testvérek vagyunk, és nem öljük egymást, csak azért, mert ez a sintér még uralkodni akar.

Ferkó ebben az időben már készülődött az éjszakai lesre.

Most rakosgatta ki a meleg holmikat, éjszakai messzelátót, de úgy érezte: csontjait is egy kicsit össze kellene rakni, mert a nagy esésnél imitt-amott meglazultak. Ezenkívül a képe is olyan volt a borókabokor karmolásától, mint egy rosszul vonalazott kottapapír.

A készülődést ketten is nézik, mert Csutak újabban állandóan Ferkóval volt, és az őrmester kissé elhanyagoltnak érezte magát. De a kis kutya is vágyott már magas rangú barátja után, és amikor a holló felugrándozott a meredek lépcsőn, Csutak minden irigység nélkül táncolta körül Uzsárdi Mihályt.

Ferkó egy fényes karikát tartott a holló elé, amit rakodás közben talált.

– Miska, a gyűjteményed részére.

Miska szeme felcsillant, de úgy tett, mintha a karika nem érdekelné. Ez az ember annyiszor széthányta és meglopta már csodálatos kincseit, hogy most nem hihetett Ferkó adakozásának őszinteségében.

– Vedd el, számár, neked adom...

Az őrmester hosszas tépelődés után szájába vette a nikkelezett karikát, s amikor Ferkó elfordult, azonnal kisurrant az ajtón, de hamarosan vissza is érkezett, jelezve, hogy a kincs valami ideiglenes rejtékhelyre került.

Az ajtó eddig kissé nyitva volt, mert a papírba csomagolt meleg téglá égett papírszagot árasztott, de most már újra becsukta Ferkó, s a téglát ronggyal kötözte körül, ami egyelőre

szagtalannak ígérkezett. De elhatározta, hogy a melegítő téglát így is csak akkor viszi magával, ha a szél nem a patak felé hajtja a szimatot.

Az ablak rezes vörösségben kezdett izzani, a kályhában pattant néha a tűz. Csutak összegömbölyödött a borzbőr szőnyegen, Miska melléje telepedett, és Ferkó is leült a vén kanapéra, mert még korai lett volna elindulni.

Csend volt a szobában. Az ablakon ellobbant a nap fénye, a bútorok árnyékba süllyedtek, a patak felett lágy pára imbolgóit, s az alkonyi égbe szúrt fenyők puhán elmosódtak. A fagy kemény szögletei mintha elkoptak volna, és mintha valami ernyedt álomvárás úszott volna a levegőben.

Olyan volt ez az alkony, mint a búcsúzás, mint a sóhajtó megnyugvás abban, hogy valami elmúlt, de egyben csírázó várakozás is, hogy valami elindult. Szállt az alkony, és nem volt már formája semminek. Nem volt még sötét, de nem volt világos sem; valami meglazult, elernyedtt a táj, a szívek, a fák, az avar. Észak hideg legényei álmodozva dőltek a vén fenyőknek, s azon gondolkoztak, talán nem is érdemes hazamenni... A háztetőről pedig lecsúszott a hó, és hangos csattanással mállóit szét az udvaron.

Ferkó ásított, és Csutakra nézett, aki úgy pislogott vissza, mintha azt mondta volna:

– Én azt se bánom, ha itthon maradunk...

Be kell vallanunk, hogy a két vadászt egyedül a kötelesség rugói mozgatták, és nem a szenvedély. Ferkó úgy érezte, hogy csontjait csak valami bizonytalan kötelékek tartják össze, és sántítva indult az ajtó felé.

– Jöjjön, őrmester, mert becsukom az ajtót... A mennykő csapja meg azt a vidrát, ott, ahol van!

Ferkónak ez a kívánsága ugyan nem teljesedhetett, mert nincs olyan villám a világon, amely Lutra barlangjában kárt tehetne, az azonban bizonyos, hogy a nagy vidra is csak szuszogott, álmosan figyelte a barlang sötét borulását, és minden szál szőrén változást érzett. Ösztöne tétován tapogatott ide-oda, érzékei lazán mozogtak, és tétován foglalkoztak a környezettel mindaddig, amíg az éhség határozottan fészkelődni nem kezdett a gyomrában.

Ekkor aztán elindult.

De kint is olyan lagymatag volt minden, olyan szétfolyó, olyan semmitmondóan várakozó.

Csak a pisztrángok nem! Egyáltalán nem! Lutra már a harmadik zúgóba ereszkedik bele – növekvő dühvel –, de alighogy megmozdul, egy bizonytalan villanás az eltompult vízben, és – nincs semmi.

És a szél se jó! Megbolondult ez a szél? Hallja, hogy valahol zúg, de nem érzi. Azt persze nem tudhatja, hogy a Tél jár a tetőkön, és körülötte pár északi legény játssza a művihart, kavarja a mocskos havat, ordít nagyokat, és a Tél bambán mosolyog, mert nem látja, hogy környezetén túl hűtlen csatlósai majdhogya szerelmet nem vallanak a fenyőknek.

Ferkó se érti a szél rendszertelen duhajkodását, ezt a kanyargó, messze zúgást, melyet még félelmetesebbé tesz a felszálló hold ijedt, vörös arca.

Lutra megállás nélkül úszott el a kis tavak mellett a parti árnyékban, s még Csutak sem jelezte, mert csak az orra állt ki a vízből, ez a tüneményes orr azonban felfogta a tavak tömény halillatát, és Lutra gyomrában szinte bukfencet vetett az éhség.

– Nem szabad! – tiltakozott az egészséges ösztön, mert az írógépszalagok még ott csüngtek a dróton, ámbár olyan bágyadtán, olyan értelmetlen várakozással, mint általában minden ezen az estén.

Lutra ma messzebb ereszkedett le, mint valaha, de nem fogott semmit. Mintha már előre kitért volna előre minden préda, mert üldözésre nem is került sor. Ekkor megfordult, és visszafelé cserkészve végre elkapott egy nagy szárnyú pérhalat, aminek azonban csak a szárnya volt nagy, a teste annál kisebb. A nagy vidra csak úgy mentében fogyasztotta el, és még éhesebb lett tőle. Aztán megint semmi. A kitartó zsákmánykeresés közben észre sem vette, hogy újra a kis tavakhoz érkezett, most először – alulról. A gát itt fordult el a pataktól,

és igaz, hogy a kis tavak csak feljebb kezdődnek, de itt nem lengtek az ember tiltó, fekete kígyói, és kihűlt füstszagnál egyéb nem is volt a levegőben.

Az éhség hajtotta Lutrát, s a tiltakozó óvatosság alig moccant. A vidra végtelen lassan felcsúszott a jégre, onnét a gátra. Láta a mozdulatlan szalagokat, a ház homályos ablakszemét, a lékeket a jégen, de semmi nem mondott semmit. A levegő állt, súlyosan, mint az ólom, és a levegőben sem volt semmi fenyegetés.

Nem, azt nem lehet mondani, hogy Lutra nem érzett valami veszedelmet, de ez széthulló volt, mint emberi település közelében mindig, és nem mutatott sem irányra, sem helyre.

Lutra a gyalogúton osont előre az árnyékban, de amikor jobbról csobbanást hallott, ki kellett másznia a hóra.

A leskunyhóban pedig Csutak reszketni kezdett.

– Ott... ott... – didergett – jaj, mekkora!

Ferkó nem látott semmit, de amikor a messzelátót szemére tette, majdnem kiesett kezéből. És most már Ő is reszketni kezdett. Szíve a torkában kalimpált, és amikor Lutra egész megdöbbenő nagyságában kint volt a havon, a puska már ránézett.

“Kicsit messze van – rezdült meg Ferkóban egy tétova gondolat –, de elég vastag sörét van a puskában...” – és pár végtelen másodperc után kilobbant a dörrenés. Aztán csend.

A vidra hanyatt dobta magát, és úgy maradt.

Ferkó pedig mintha nyakig merült volna valami bágyadt, meleg boldogságban.

– Megvan... Csutak, megvan!

Hagyott mindent a kunyhóban, szétlökte a bejárónyílást.

– Vissza, Csutak! – kiáltott rekedten, és sietett a zsákmány felé, de a puskát kézben tartotta.

A vidra, úgy látszott, egészen belesüppedt a hóba, amikor hanyatt vágta magát – gondolta Ferkó, és sietett, hogy közelebből is lássa ezt az őszállatot, de amint közeledett, mintha egy jeges kéz kezdett volna motoszkálni a gyomra táján...

Aztán mindig lassabban ment, vállán a kétség jéghegyeivel, majd megállt a bizonyosság képtelen bizonytalanságában.

A vidra nem volt sehol...

“Lehetetlen! – ordított benne a védekezés a veszteség ellen. – Lehetetlen... Láttam elvágódni, láttam...” – és Ferkó szégyenletesen közel állt a síráshoz, mert egy hideg hang azt mondta benne, hogy az elhanyaglott vidrára még egyszer rá kellett volna löni, mert az ilyen villámcsapásszerű elvágódás mindig gerincsérülést jelent, ami azonban sokszor csak pillanatokig bénító.

Péter bácsinál már égett a lámpa. A lövésre felébredt, és várta Ferkót, aki szárnyaszegett borulásban rogyadozott be a szobába.

– Elment? – nézett rá az öreg.

– El – suttogta a gyászba borult adjunktus, és Csutak úgy állt mellette, megroskadva, a földet nézve, mint a legközelebbi rokon, szem- és fültanúja a tragédiának.

– Meglőttem... Mintha a villám vágta volna meg... hátravágta magát, és úgy maradt. Amikor odamegyek: semmi, csak ahogy a vízbe vonszolta magát.

– Gerincsérülés – bólintott az öreg.

– Tudom...

– Péter bácsi! – kiáltott Ferkó. – Mint egy leopárd...

– Megértelek, fiam, ámbár a halakat most már nem fenyegeti semmi, mert ez a vidra ide nem jön vissza, az bizonyos.

– Tudom...

– És ez a fontos, fiam, akármilyen keserves is...

– Nagyon keserves... – ismerte be Ferkó, aztán elköszönt.

– Eredj, Csutak, a helyedre – intett odakünt, s a kis kutya bánatosan ballagott kuckójába, aztán hallgatódzott még, de reményeire rátapostak a távolodó csizmák, s utánuk pontot tett az ajtó kattánása.

Az azonban bizonyos, hogy Lutra nem megy többet a ház felé, ahol a pisztrángokat ilyen kegyetlen fájdalom őrzi.

A dörrenés még füléhez se jutott, a puska felvillanásával szinte egyszerre érte az a rettenetes ütés, amitől önkéntelenül vágta magát hanyatt, és bénult öntudatlanságban feküdt pár másodpercig. Aztán megint érezni kezdett: valami rettenetes fájdalom ült meg a gerince alatt, de utána azonnal menekülésre lendültek lábai.

Örjögő fájdalommal engedte magát a vízbe: lemerült, és úszott a víz alatt, amíg tüdeje bírta, s amikor orrát újra kidugta, már messze volt a tavaktól. Vágyakozva nézett egy-két pihenő sziklapadra, de nem, most csak haza, haza!

Barlangja előtt kínosan vágta át magát a víz rohanó sodrán, aztán nehezen felkapaszkodott a bejárathoz, és púpos háttal ült meg végre a barlang biztonságában.

A fájdalom egészen hátul volt a gerince alatt, és valami tébolyító nyomó- és szakítóérzés azt mondta, hogy ott van a baj okozója.

Lutra kínosan görbítette oda fejét, kinyalta a vérző nyílást, de ez nem segített. Aztán vad dühvel belemart a saját sebébe, amire a feszítő fájdalom csodálatosan megszűnt, s a seb peremén megjelent egy ellapult, nagy sörétszem. A vidra ezt már könnyen és undorral tolta ki, s amikor az ólom lecsúszott a homokra, úgy érezte, a bajnak vége.

Behunyta szemét, és a csökkent fájdalomban mintha az elmúlt események kavaroztak volna, amelyek ellen nem volt orvosság.

Nehezen virradt másnap. A csillagok már az éjjel elfulladtak, a holdról csak gyanítani lehetett, hogy megvan még, s a völgyekben vastagon feküdt a köd. Csak feküdt. Gomolygott, de nem indult el, nem szakadt fel, összenyálazott mindent, és ráült a patak jegére, amely elkásásodott alatta. És más hangja lett a pataknak, mélyebben zúgott, teltebb lett és melegebb.

A nap felkelt ugyan, de vörös fénye csak a legmagasabb csúcsokon volt fény, másutt csak derengés. Megdermedt tenger felett úszott a nap, de ez a tenger nem verte vissza a fényt, nem táncoltatta hullámain a sugarakat, hanem elnyelt mindent. Nem volt világos, de nem volt sötét.

Köd volt.

És a Tél nézte ezt a ködöt. A magasság hajnali keménységében mintha visszatért volna ereje, már nem látta olyan zavarosnak a világot.

– Micsoda átkozott köd! De hol van a Szél?

A magasban két keselyű körözött. A kiterjesztett szárnyak két méternél többet fogtak át, de alulról fecskénagságot se mutattak.

Szárnyuk nem mozdult meg egyszer se, csak rótták a dermesztő magasság titokzatos útjait.

És vártak.

A Tél csikorogva tápáskodott fel, de aztán visszaült, és undorral nézte a ködbe fulladt alsó világot.

– Hol van ez a Szél?

A Szél kibújt a köd alól:

– Itt vagyok!

– Szedd össze a legényeket, és – lemutatott a ködre verjétek szét azt az ocsmányságot.

– A legények elmentek. Elmentek az utolsó szálíg. Hazamentek...

– És te hagytad? Te aljas rabszolga, te... – és várta, hogy a Szél hasra vágódjék, mint máskor, ha rettenetes szemét rávetette.

A Szél vállat vont.

– Elmentek, mert lejárt az idejük. Amikor valakinek lejár az ideje, elmegy...

– Te rongy!

– És ha valakinek nincs ereje átadni a hatalmat: elveszik tőle. Ugye, ez érthető?

– Találkozunk még, te kutya!

– Persze – vonogatta a vállát a Szél –, most a déli seregeknek parancsolok, de nekem is parancsolnak. Mindenkinek parancsolnak. Téged is az idő küldött, és jöttél, most is az idő küld, és nem akarsz menni...

A Tél felállt teljes magasságában, mint valamikor, és a kopott, jégvirágos hermelin palást szétnyílt. Látni lehetett jégbordáit, jéggerincét, egész jeges belsejét.

A Szél alaposan megnézte, és döbbenet hátralepett.

– Huuh!

– Megrémültél, ugye?

– Meg. Nagyon megrémültem, és most már értek mindent...

– Mit értesz, te... te...

– Mindent! Parancsaidat, őrvongásod, keménységed, pusztításod, kegyetlenséged... mindent, hiszen neked nincs szíved!

Azzal megfordult és eltűnt.

A Tél csak állt, aztán elindult a jeges havasok felé, mert alulról némán gomolygott felfelé a köd.

Lutra nézte a derengést, ami reggel óta nem változott, de meg se moccant, mert most a seb parancsolt. És a seb azt mondta: nem mozdulni.

Az éhség már nem is fájt, de a megsértett gerinc és izmok lüktettek, körülvették magukat fájdalommal, mintha külön éltek volna, ámbar a láz még a szemét is behálózta. Egy-egy percre elaludt, és ez kellemes volt, mert elfeledett mindent, és tompa, távoli álmai között lustán csobogni kezdett a folyó; lassan kanyargott a régi, langyos víz. Emlékeinek térképén megint megjelent az a reszkető, hívogató pont, amely belőle szakadt ki, s amely nem nyugszik meg, csak ott, a régi barlangban.

A barlang szájának ködös derengése aztán sötétségbe fulladt, és nagyon sokára – másnap reggel – megint enyhe fényt vetett a boltozatra.

Lutra már nem szerette ezt a helyet. Fájdalom és éhség ragadt itt a falakhoz, ámbar a fájdalom mülőfélben volt, az éhség azonban nagyra nőtt, és összekeveredett a seb halkuló lüktetésével.

A nagy vidra megmozdult, aztán felült, és körüljárta a barlangot. Meg-megállt, nyújtózkodott, mintha a mozgás lehetőségeit próbálta volna, aztán valamit meglátott a falon.

A szürke sziklán egy szürke pók mászott. És Lutra megette a pókot. Három napja más nem volt a szájában, s a hatalmas vidra a pókot határozottan ízletesnek találta.

Estig még pihent és gyógyult, de az éhség már valósággal rágtá.

Amikor aztán a sötétség újra rátenyerelt a nyílásra, csendesen leereszkedett a vízbe.

A seb lüktetése egyszerre elmúlt. A barlang előtti rohanó vízen – egy darabig jég alatt – átvágta magát, mert megérezte, hogy csak a hirtelen fordulás fájdalmas, az egyenes úszás megy, mint régen.

Hosszas leskelődés után elkapott még egy közepes pisztrángot, s a hal szinte elolvadt szájában, pedig nem hagyott belőle egy szálkát sem. Aztán csak ült a nagy, lapos kövön, amíg a vágy elrendezte agyában a térképet, majd lecsúszva a vízbe, egyenesen elindult délnyugat felé.

Nem, Lutra nem érezte, hogy “haza” megy. Nem volt benne semmi ellágyult érzés, de mennie kellett, mert ez a hely veszedelmes és rossz, az a hely pedig békés és jó.

A hideg víz jól kiszívta a sebet, és amikor kimászott a partra, már nem is érezte. De azért nem sietett. Nem is lehetett sietni, mert süppedős, lottyadt volt a hó, és az erdőn vastagon, tehetetlenül feküdt a köd.

A Folyó még hallgatott a jég alatt, de meg-megemelte már a hátát, megroppantotta a jeget, és a malom zúgójaiban nyíltan szidta a Telet.

Közben figyelt is, mert a malom körül nyugtalan volt az éjszaka: az ablakok derűs világossággal néztek a ködbe, és ha nyílt az ajtó, zenés láрма ugrott ki a hóra, mintha nem fért volna el odabent.

– Mi az, öreg kerék, mi az?

– Nem tudom. Jönnek-mennek, így volt ez máskor is. Néha sírnak, néha nevetnek. Télre tavasz, tavaszra tél... Nekem már majdnem mindegy. Ámbár én se szeretem a telet, pedig télen pihenek.

– Utálat – harsogta a Folyó –, utálat, de majd megmutatom, mit tud a vizecske! – azzal megint nekifeszítette hátát a fojtogató ablaknak, és mint a recsegő ostorcsapás, a túlsó partig átszaladt a jégen a repedés. A jég sima hátára pedig kibuggyant a víz.

A szalmakazal mély ölében szuszogva pislog Betyár és elnehezedett asszonya: Maros. Szuszognak, és csak a szemek beszélnek.

– Ha mindig ennyit ehetnénk, nagyon erős kölykeink lennének – mondja Maros szeme –, csak ez a fene vonítás ne lenne. Mintha a bőröm húznák.

– Én se szeretem – rázza meg fejét Betyár, mintha a hegedűk szomorú jajdulásait és a klarinét vijjogását akarná füléből kirázni –, de ennyit még nem ettem életemben.

– És még ugatni sem szabad – méltatlankodott Maros, aki szeretett sokat beszélni –, igaz, csupa rendes ember volt. Engem mindenki megszimogatott. Idegenek is. Máskor haraptam volna...

– Ilyenkor nem szabad: ilyenkor mindenki jó, tele van a hasuk, akárcsak nekünk.

Betyárnak igaza volt. Jóllakott, jó emberek voltak odabent, és a halálos ellenségek is egymásra borultak volna, de itt ilyenek nem voltak. Az arcok kezdettől fogva ragyognak, és ha Juli néni megjelenik egy-egy tállal, a dicséret elszörnyülködése leng át a szobán, az öregasszony pedig majdnem kiejti kezéből a tálat a dicsőséges boldogságtól.

És eszik mindenki becsülettel, és iszik mindenki becsülettel. Majd ledolgozzák a héten! Nem is árt a kis többlet. Eleinte persze az evésen van a hangsúly, később azonban győzedelmesen nyomul előtérbe Kalló Imre bora, aki maga is jelen van. A bor pedig: nászajándék.

– Ne sajnáljátok! – biztatja a halászsokat. – Elég vizet láttok életetekben, de ilyen bort keveset... Ezt a menyasszonynak őrizgettem.

– Asszony! – igazította ki Juli néni, aki ma este mindenkit kiigazított. Ebben része volt a dicsőségen kívül Kalló Imre borának is.

Szerencsére Eszti már a konyhában volt, útra készen, így nem kellett pirulnia.

– Hát elmúlik minden – mondta kenetteljesen Gergely Anti –, bizony, elmúlik.

– Ne rontsd a szánk ízét, Anti, mert fejbe váglak ezzel a szódásüveggel, és te is hamarabb elmúlsz, mint gondolnád! – ezt Szabadi Lajos mondta, aki egy-egy nap hármat se szólt, de Kalló Imre bora még az Ő nyelvét is megoldotta.

– Na, Lajcsi is megszólalt. Imre, büszke lehetsz a borodra! – mondta Cser Gábor, aki kettős minőségben: mint násznagy és mint halászmester vett részt a lakodalomban. Kettő helyett evett és ivott is, de ez meg se látszott rajta. Súlyos karja a molnár vállán, és inkább hallgat, akárcsak a molnár. Ők abban a korban vannak, amikor az öröm már nem kiált nagyot, és a bánat alatt nem hangos a sírás.

A molnár szeme mélyebb lesz néha, ha Eszti bejön vagy kimegy. Ilyenkor koccint.

– A fiatalok egészségére, Gábor!

– Meg az öregekére, Kálmán!

A molnárné jön-megy, nem találja a helyét: hol Esztinek ad valami tanácsot, hol Juli nénit állítja meg.

– Nem kellene kínálni őket?

– Ne bolondozz, Lujzi, hiszen szétrepednek...

Lujza néni nem akarja, hogy a násznép szétrepedjen, ezért ura mellé megy.

– Töltsél, Kálmán!

A molnár széket húz maga mellé, és szelíden leülteti feleségét.

– Akinek itt nincs annyi esze, hogy magától is igyék, az nem is érdemli meg.

A vendégeknek azonban van eszük. Iszik mindenki befogadóképessége szerint, és a nagybőgős, akit az anyatermészet amúgy is kancsalnak eresztett erre az imbolygó világra, olyan kancsal már, mintha egyik szemével a nagybőgő csigába kunkorodó fejét, másikkal pedig cipőjét vizsgálná. A tele poharat azonban – csodálatos! – tévedhetetlenül meglátja.

Miklós hol itt van, hol ott, és néha úgy érzi – sehol. Keresi magában az új embert, keresi magában a nagy változást, és arra gondol, hogy kesztyűit letette valahol, és most nem találja. Talán elveszett az úton?

Néha Eszti is bejön a konyháról.

– Miklóskám, a húsdarálót is betettem a szánkóba, lábtól, a szalma közé.

– Maradj már bent, Esztikém...

– Mindjárt, drágám, de annyi mindenre kell még gondolni... és nemsokára indulunk is.

Senki se figyel rájuk.

Eszti kisuhog – menyasszonyi ruháját már levetette –, és Miklós néz utána.

“A feleségem – gondolja –, a feleségem...”

Senki sem törődik vele.

Ballag az éj, és a legterjengőbb muzsikaszóból is kihallatszik néha, hogy lépeget az öreg óra, méri az időt, és járja az utat, mert a hegedűk hangja majd elül, mint az emlékek kedves árnya, de az óra jár egyformán, és az idő bólogat benne, ami van... van... van...

Az éjszaka teljesen megereszkedett, mint esőben a hegedűhúr. A fák törzsén vízzé válik a köd, és az ágak hegyén nagy, pocakos cseppek kapaszkodnak egy darabig, aztán letottyannak a hóra, ami olyan kásás már, mint a tejfölös puliszka. Szalonna, sajnos, nincs rajta, és ezt Lutra nélkülözi legjobban, amint kapaszkodik felfelé.

A seb már nem fáj, nem lüktet, de még vigyázni kell, mert az erősebb kígyózó mozdulatra belenyilall, amiről a puskadurranás jut eszébe.

Az erdő néma, csak a köd csepegése hallatszik, s ezen túl semmi. Lutra időnként meg-megáll, szimatol, és tisztán érzi, hogy most minden veszély messze van. Ösztöneinek térképén megy, a vágy vonzásának biztos útján, és nagyon meglepődne, ha a denevérbarang nem lenne a helyén, mint az utas, ha nem találná helyén a százéves csárdát, amiről tudja, hogy mit lehet benne kapni.

A nagy vidrának nincsenek tervei, de valahol ösztönei alatt mégis ott van a menedék, a barlang, ami nemcsak védelmet, nyugodt pihenést jelent, amire a gyógyuló sebnek szüksége van, de ételmezt is.

Sötét szálerdőben halad felfelé, ahol még a bokrok sem térítik ki a délnyugati irányból. A köd szinte a földön kúszik, így látni keveset lát, de füle, orra pótolja a látást is.

Erősen éjfél után van már, amikor nem érzi maga felett a nagy fenyők zártságát, de a köd mozgása is elámulja, hogy kiért a nagy szikla alá. A levegő is más. A nedves gyantaillatot a borókák szabadabb, kesernyés szaga váltotta fel és a málló kő majdnem földszaga.

Lutra kicsit pihen – nehéz volt a járás a hó hideg lekvárjában –, gondosan megszagolja az előrehajló nagy szikla padkáját, aztán úgy megy be a barlangba, mint utas a régi vendégfogadóba, ahol már az öregapjának is megvolt a megszokott asztala.

Bent jóval sötétebb van, de mégis jobban lehet látni, mert itt nincs köd. Lutra megszagolja a vackot, amely az ő fekvését őrzi, megpróbál felemelkedni, mert idegei őrzik a mozdulatot is, amely egy-egy közelebbi denevér leütéséhez kell, de sokáig szemléli a kis nyikorgó esernyőket, mert tudja, hogy utána eldől, s aztán a fájdalom következik. Mivel azonban az éhség erősebben parancsol, gyorsan leseper két bőregeret, de már estében érzi, hogy ezt nem szabad. Egész teste megvonaglik a kintől, miközben a denevérek el akarnak mászni.

Persze csak akarnak.

Kis idő múlva sűrű lesz újra a megbolygatott csend. Lutra alszik – szeme mindenestre csukva van –, a bőregerek alusznak, és kint a köd nyalja a sziklát.

– Mosdatlak, nagy kő, megmosdatlak – leheli jóindulattal, de a szikla merev, mert nem szereti a nedvességet.

– Eredj a fenébe – áll elutasítóan –, eredj máshova! Látni akarom a messzeséget, a testvéreket, a völgyet, a folyót, mindent!

– De hiszen még sötét van; mit látnál?

S a ködnek igaza van. A szikla még úgysem láthatna semmit, mert az évek porszemeiben jövő-menő ember alig érdekli. A muzsikaszó sem érdekli, pedig messze a folyó mellett fájdalmasan belesír az éjszakába egy mély hangú síp, átleng a víz felett, aztán elenyészik, mert Petrás Jancsi a lovak közé csapott, s a szánkó meglódult, be a hajnali ködbe, a hétköznapiok felé.

A szánkó surran a puha havon, Miklós lecsókolta már a búcsú könnyeit Eszti szeméről, az asszonyka feje ura mellén, és hallgatja Miklós szíve dobbanását.

“Az enyém – érzi diadalmasan –, egészen az enyém!” – s úgy érzi homályos boldogságában, mintha a saját szíve verne. Aztán szelíden megsimogatja Miklós arcát.

– Miklós, édes uram, a húsdarálót ne feledjük a szánkóban.

A lakodalmas vendégek is erősen megritkultak már. A konyhában Juli néni zörög, és elmondja magában – de hangosan –, hogy ki akarta megaranyozni “annak a kezét, aki a töltött káposztát főzte”, “annak, aki a tortát sütötte”, meg ez a Szabadi Lajcsi is, aki megesküdött, hogy ha megházasodik, feleségének előbb Juli nénihez kell járni egy hónapig főzőiskolába.

Közben Juli néni könnyezik, és ez jólesik neki.

Bent a szobában már alig esik szó. Egy-két öreg halász az asztalra könyököl, mélyen, mintha a vizet nézné, a molnárné két kezét az ölébe ejtette, gondolatai a szánkót kísérik, a molnár pedig felemeli a kezét, s a hegedű megöleli az öreg nótát:

*Van valahol, van egy malom,
bánat néz ki az ablakon;
a kerekét sós könny hajtja,
mindig üres,
mindig üres a garatja.*

*Voltam én is... benne voltam,
az ablakán kihajoltam,
vizébe könnyet ejtettem,
a szeretőm,
szép szeretőm eltemettem.*

A nóta elhallgatott, a halászok még mélyebbre néztek, s a molnárné tenyerébe temette arcát. Ekkor felállt Cser Gábor, a halászmester; letaposta a csendet, és kiszólt a konyhába erősen:

– Gyere be, Juli!

És Juli néni húsz évet fiatalodott, amikor a halász kemény marka átfogta a derekát. Arca kipirult, szeme felcsillant. Cser Gábor pedig akkorát rikkantott, hogy egy téli álmából kizökkentett légy ijedtében nekiröpült az ablaknak.

Dongott a padló, de énekelt is hozzá a halász:

Itt is zsombék, ott is nád, farkas vicsorgasson rád... Öreg bögre, kis csupor, ölelj meg hát, vén szatyor...

Juli néni nem is kérte magát: egyik kezével átölelte Cser Gábort, másikkal kendőjét lengette, a nagybögő pedig azt mondta:

– Zum-zum-ha-ha-ha!

És az öregek szétrúgták a tegnapot és a holnapot.

Fiatall csak Szabadi Lajos volt közöttük, aki most már egyáltalán nem beszélt; Lajos két hétre kibeszélte magát, és csendesen aludt a sarokban.

Hogy mikor lett ebből a nappal hajnal, aztán reggel, senki sem tudta volna megmondani. Vastag köd állt mindenre, amibe belefutott a vidám kiáltás, a búcsúztató muzsikaszó, csakúgy, mint a sóhaj, és megakad a bánat gyertyafénye éppen úgy, mint az öröm szikrázó napsugara.

Szürke volt a köd, lomha óriás, amely nem akart és nem is tudott elindulni.

De hát hol a Szél? Alszik tán valahol, vagy a megcsontosodott kegyetlenséggel gorombáskodik, akit eddig kiszolgált?

Nem, a Szél egy kislányka mögött ballag, akinek zöld szandál van mezítelen lábán, hajában egy szál hóvirág, és csak mosolyog. Nem kiált, nem parancsol, nem követel, a Szél mégis lekapja rongyos sapkáját, valahányszor feléje fordul.

– A köd talán elmehetne máshova, Szél bácsi.

– Parancsodra! Csak ints, és szecsakába vágjuk...

– Mondd meg neki szépen, hogy menjen el, és a jó köd el fog menni.

A köd ettől a hangtól azonnal érzékenyült. Elhasznált zsebkendőjével először a szemét törölte meg, aztán orrát, aztán csizmáját, s miután más törőlnivaló nem volt, sírva fakadt.

– Megyek én, megyek én, de eddig senki nem mondta, hogy menjek, és nehezen is mozgok...

– Majd a Szél bácsi segít. Csendesen persze...

– Mit kukoricázol vele, kisasszonykám? Az egész Dél mögötted van, intesz, és szétverjük a világot.

A kislány csak mosolygott.

– Mi marad akkor nekünk, ha szétveritek a világot?

– Persze, persze – hökkent meg a Szél –, mi marad azzal hátralendült valahová a messzeségbe. – Nyomjátok meg ezt a szipákoló ködöt, de egy hang nélkül! – aztán visszalendült.

– Parancsodra, Hercegnőm.

A kislány csengően kacagott, s ez úgy hallatszott, mint a lágy madárfütty.

– Nem vagyok én hercegnő, hiszen látod...

– De valami irtózatoss hatalom van mögötted! Mi ez, mondd, mondd, mi ez?

– A szeretet.

A Szél a fejét vakarta.

– Persze, mintha már hallottam volna valahol ezt a szót...

Ekkor a ködben nagy kavargás támadt.

– Mi az? – lendült oda a Szél.

Egy nagy mellényű, fiatal óriás röhögött:

– Semmi. Röviden végzünk ezzel a szürke tehénnel.

– A kislányka azt mondta: lassan...

– Minek az ilyen gyereke hallgatni? Verj a fenekére...

– Gyere csak, fiam – intett a Szél –, gyere csak...

Az óriás zavarodottan követte parancsnokát, amíg csak a gyerekekhez nem értek.

– Hát verd meg! – suttogta, de a legény csak hebegett.

– Nem lehet, nem lehet, hiszen olyan kicsi. Majd én vigyázok rá... – és leborult a kis zöld szandálok előtt. Lányka, ha testőrré lenne szükséged...

A kislány megsimogatta az óriás alaktalan, nagy fejét:

– Mind ilyen szép legényeid vannak, Szél bácsi?

– Ez szép? – akarta mondani a Szél, de meghökkent, mert a legény most már valóban szépnek látszott.

“A fene se érti” – ingadozott a Szél, de hangosan azt mondta:

– Hát parancsolj vele, kisasszonykám...

– Nem parancsolok én, Szél bácsi, és nem kell nekem testőr. Majd megkérjük, hogy dolgozzon egy kicsit. Megy előttünk, és szárítja az utakat.

Az óriást elöntötte a forróság a dicsérettől, és olyan meleget sóhajtott, hogy a hó vízzé vált egyszerre, az utak száradni kezdtek, meleg vizű kis patakok indultak el a Folyó felé, ahol recsegeve bukfenceztek a jégtáblák, és elnyújtott, mély lélegzettel zúgni kezdett a nagy Folyó.

Elindult a köd, és világosodott. A Szél déli nagy katonái szelíden felemelték a sűrű párát, ámbár egyesek rohanni szerettek volna.

– Rohanjunk, testvérek! – ordított az egyik, mire a Szél azonnal ott termett.

– Mi bajod van, fiam?

– Miért ácsorgunk? Ki parancsol nekünk? Meg kell cibálni ennek a lánynak a haját, és félrelökni az útból...

– Gyere, fiam – fogta fölön a nagy legényt a Szél, s odaállította a lányka elé a felszáradt útra, és súgva mondta:

– Hát cibáld meg a haját, és lökd félre...

És az óriás nem tudta, melyik lábára álljon.

– Nem lehet – suttogta –, nem lehet, hiszen olyan szép... – és leborult a kis szandálok előtt.

– Nem parancsolnál valamit?

A lányka nevetett, és szakadozni kezdett a köd.

– Nézd az erdőt: fázik még, nézd a mezőt: sárban ázik, nézd, a bokrok szoknyája csupa víz, te pedig olyan tüzes vagy!

És a Dél nagy gyermeke homlokával érintette a földet, és megölelte az erdőt. A fák átmelegedtek, a fagy repedései gyógyulni kezdtek, a korhadt ágak lehulltak a földre, az avar zizegett, s a levelek széle felkunkorodott, mint tűzön a szalonnabőr.

A föld és a száradó fák meleg illata lengett az erdőben, és befolyt az odvakba, ahol a téli alvók kinyitották a szemüket. Hu nehézkesen felkapaszkodott odva peremére, és csak pislogott a fényben, alig vette észre Karakot, aki – egy nagy hallal a szájában – hazafelé ballagott. A halat a folyó dobta ki, és Karak – igaz, már reggeli után volt úgy érezte, a halat haza kell vinni Ínynek.

A bagoly szeme ekkor nagyra nyílt.

– Nézd, Karak...

Egy kislány jött az úton, mellette láthatatlanul a puha, meleg szél.

– Ez Karak, kisasszonykám, a nagy csirkefogó – suttogta a Szél –, és ott fent Hu; téged néznek.

És a kislányka rámosolygott Karakra, és rámosolygott Hura, és továbbmentek.

A róka csak ült, s a bagoly csak nézett, mintha káprázó szemük előtt ellebegett volna valaki, de a földből felszálló meleg párák már eltakartak mindent.

Amikor a parányi szandálok megálltak az erdőszélen, a mezők már ragyogtak, s a visszatérő óriás meghajolt.

– Elvégeztem, kisasszonykám, és ha megengedné... és reszketett a rettentő kéz, amikor egy szál ibolyát tűzött a kislány hajába a lankadó hóvirág mellé.

Az erdőben pedig búgni kezdett a legkorábbi vándor, az első vadgalamb.

A kislányka megigazította a virágot hajában, és halkan nevetett, de ezt alig lehetett megkülönböztetni a galamb bugásától. És nevetett a messze róna, a Szél, az erdő, a lomha Folyó, az öreg malom, Hu, a halál levitézlett hírnöke, és Karak is nevetett, a hal pedig kicsúszott a szájából a földre.

Még Lutra is felébredt, mert – most az egyszer – mélyen aludt. Fáradt is volt, jól is lakott, mintha szétolvadt volna benne a téli vándorlás minden emléke: nyugodt, mély álomba zuhant, mert ismerős barlang vette körül, és régi hangon igazgatta a hullámokon bukdácsoló jégtáblákat a víz.

A vándorló nagy vidra tegnap egész nap meg se moccant a sziklabarlangban, pedig egy-egy denevér már napközben csikorogni kezdett, mert dermedt felleghajtójukat megsimogatta a felmelegedő levegő.

Lutra füle ilyenkor megrezzent, de nem mozdult, mert a fájdalom elpihent már, és semmiféle denevér kedvéért nem akarta még egyszer felébreszteni. És amikor bealkonyodott, kisurrant a nagy szikla alá, de a bőregerekre még csak rá se nézett.

Most már könnyebb útja volt. A hó megvékonyodott, és lefelé is ment állandóan. A fák csepegtek, a hó alatt már kis patakok surrantak, s az öreg vidra csak akkor tért el az iránytól, amikor az erdészházat kellett kikerülnie. Nem, akkora, vizet lapátoló óriás liba nem termett még, amiért Lutra egy lépést is tett volna, pedig éhes volt. Széles ívben kerülte ki a házat, s amikor újra ráállt az irányra, már ritkulni kezdett az erdő, és a fák közé benyúltak a kopár dombhátak széles, szabad nyúlványai.

Itt már szuszogott egy kicsit, hallgatódzott, és egész testén végigömlött valami sóhajtó megnyugvás, mert messze, túl a ködön, susogni kezdett valami, mintha sose hallgatott volna el, mintha mindig hívta volna a nagy Folyó távoli zúgása.

Azután eléje jött a zsombékos rét, a parti nádas, a bozontos fejű, vén fűzfák, a töredező jég, a folyó növekvő morajlása.

Lutra megállt, a mozgó jég szélére csúszott, megszagolta a vizet, és mintha csak most törtek volna össze a hegyi patak szűkre szabott határai. A vágy térképe mintha teljesen elenyészett volna, és helyén, belül és kívül, széles határtalanságban ömlőit a nagy folyó.

Lutra elengedte magát, és óvatosan merült a vízbe, ahol tétován megmozdultak már a halak, s a víz alatt még jobban lehetett hallani, hol tört fel már a jég, hol lehet a zsákmánnyal kiülni a jég szélére vagy a partra.

És itt nem villámló pisztrángokkal volt dolga, nem rohanó árral és hajrázó, dörgő zugokkal, hanem álmos pontyfélékkel és egyenletes, lassú folyással. Nem is erőltette meg magát. A víz alatt úszott egyik léktől a másikig, s amikor kiszállt, mindig hallal szállt ki, kisebbel, nagyobbval, keszeggel, csukával. És ahogy tömte, tömte az éhség száját, úgy nyílt ki benne a régi barlang utáni vágy.

Lutra emlékei között volt ugyan valami idegenkedés, valami zagyva törés az ősi fészek körül, de ezen már vastagon feküdt a vándorlás, az idegen táj, a pisztrángos tavak, a puszkadurranás és a denevérbárányok finom homokja. Nem úgy érezte, hogy a barlang: volt, hanem úgy, hogy: van.

A nyári tanya előtt úszott el, a jég alatt, hogy valósággal alig érezte, de a vén nyárfa hiánya óvatosságra intette, és erősen figyelt a túlsó partról.

Sokáig azonban nem várhatott, mert a folyó nyugtalankodni kezdett, és hánykolódó hátán nagy táblákra szakadt a jég; hol egymásra torlódott, hol szétesett, és lemerülve, felemelkedve cigánykerekre hányt a vízben. Lutra sebére gondolt, a kiszámíthatatlan jégdarabokra: nem várhatott.

Mélyre szállt, átvágta a folyót, és felkapaszkodott a barlang szájába, hosszan, nagyon hosszan szimatolva és hallgatózva.

Aztán eltűnt az alagútban, és nem is csodálkozott, hogy az öreg barlang nem változott semmit.

Törmelékes föld volt az alján és több lógó gyökér – más semmi.

Az öreg vidrában szétáradt valami jó, aztán eleresztette magát, szemét lehunyta, mintha távolléte óta semmi, de semmi nem történt volna.

És ezen a délelőttön a Folyó nagyjából végzett a jéggel. Széttörte, megforgatta, olvasztotta a jégbe dermedt vizet, és a nagyobb darabokat kilökte a partra, ahol azonnal csorogni kezdtek, mert elnyelték a napsugarakat, s a lassú déli levegő mintha gyalulta volna őket.

A dombok háta már barna volt, a kerékcsapákban kis erek csörgedeztek, a nádas tocsogott az összefutott hóitól, az egérlyukak úgy szóltak, mint a jókedvű kulacs, ha töltik, és Cin népe kopott, téli bundáját szárogatta a napon, az érkező és távozó ölyvek teljes megelégedésére.

– Hiőő-kiőő! – kiáltották magasban kerengve az érkező egerészek, mire a gatyások nem szóltak semmit, csak szárnyat bontottak, és nekilendültek északnak. Mentek volna ők már előbb is, de egyik csapat liba a másik után szállt el felettük, és el nem mulasztottak volna valami papucsos szellemességet lekiáltani.

– Lilik-lilik, gatyások! Meleg lesz a nadrág... Mit izentek haza?

A gatyásölyvek előkelően hallgattak, és valamivel kisebb előkelőséggel – emésztettek. Amikor azonban megérkeztek az egerészek, búcsú nélkül vágtak neki az őszi és tavaszi vonulás évmilliók országútjának. És miként Lutra térképén, a vándorló madarak térképén is kigyulladt a fészekrakás vágyának hívogató lámpája. Kinél előbb, kinél később, de kellő időben mindenütt. Titkos rádiójuk ugyan figyelmeztethette őket, hogy: megállni, mert északi vihar van kialakulóban, de ez csak pár nap késést jelenthetett.

A föld gőzölög, a hó párái fellendülnek a levegőbe, a nap olyan közeire száll, hogy a hónyomott vetések egyszerre talpra állnak, olyan csodálatos zölden, amilyenek csak a hó alatt lesznek a búzamezők.

A szántások fekete foltjai egyre nőnek, mint az áradás, a szigetektől szárazföldek lesznek, amelyek között szerényen zsugorodnak a hófoltok, mintha szégyellnék magukat, hogy egyáltalán vannak.

A levegő párás, de meleg, és csupa mozgás. Az előbb egy seregélycsapat zúgott el a mezők felett. Ostorozó suhogással vágott le, ahol az ősszel még állt a nád, aztán csalódottan lendült a levegőbe, és csak pár darab hullott a bokrok sűrűjébe, az idevalók, akiknek nem kell a nádas pihenőnek, hiszen ott van a kis erdőben a tavalyi odú.

Megjöttek a vörös vércsék is. Egy pár visítva kering a vén nyár tuskója felett, keresi az ősi beszállófát, és erősen méltatlankodik.

– Hol van? Hol van? – vijjog a feleség, akit jobban idegesít a változás. – Itt volt, itt volt... és most nincs itt.

Mivel azonban ez a tűrhetetlen hangoskodás egyben kitűnő verekedési alkalom is, a parti erdőből kivágódik egy kopott szürke varjú, és nekimegy a vércsének.

– Kár – recseg élesen –, kár volt visszajönnötök! Csak zabálni jártok ide? Takarodjatok!

A vércseasszony azonban ideges, a hosszú út izgalmai idegessé tették, és most nem hajlandó a szürke okvetetlenkedését eltűrni, bár egyébként békés és hasznos madár. Nem tagadja meg a sólyomrokonságot, és úgy megcsapja a szürkét, hogy az majdnem leesik a levegőből. Aztán férjével együtt távozik.

– Kááár, rárárá! – sivalkodik a szürke, visszaloholva az erdőbe, hol jövődő férje az orrát vakargatja.

– Úgy kell! – pislog. – Ilyenkor enni kell, és nem verekedni.

Az erdőszél még szivacsosán nedves, de a mohák zöldje issza a fényt, s a ragyogásban visszhangja van a pintyőke diadalmas, egyszerű énekének. Részezen dülöngél a dal, egyik fától a másiknak esik, megöleli a kérges derekakat, megcsókolja a rügyeket, s erre még a zsugori tölgyek is lelökik tavalyi leveleiket.

És az alkony se olyan, mint máskor. Nem készülődés az éjszakára, hanem várakozás a hajnalra. Nem az álmot, hanem az ébredést várja a világ a zsongó éjszakában.

A Dél nagy kohója, úgy látszik, tágra nyitotta száját, és tüdejének gigászi fűjtatója egyre nyomja a meleget.

Nincs szél, néma a táj, de ömlik a levegő lassú óceánja, olvasztja a havat, párologtatja a vizet, szárítja a földet, lazítja a madarak tollat és a szörmések szőrét, hogy Kalán még éjjel is vakaródzik – ami nem szokása –, és Karak még sürgős hivatalos dolgában rohanva is leül egy pillanatra, hogy füle tövét megvakarja, mert meglazult a téli szőr, és kellemesen, de sürgetően viszket.

Egy-két nap, csak egy-két villanás.

A folyó megbékélten úszik dél felé: a meredek partok szárazak már, mint a tapló, és egy-egy fagyszította göröngy álmosan gördül a vízbe.

A nádas már zöld tenger, a rekettyebokrok ezüstbarkákat fürdetnek a fényben, a csavargó két kutyából és süldöcskéből nád lesz és vízililiom.

A malom dorombolva dörmög, mint valami nagy, szürke macska a napon, a nagykerék pedig – igen, ez a vén kerék – azzal a szivárvánnyal játszik, amit maga gyárt.

A szalmakazal mellett Maros fekszik, nagy hasát fürdetve a napsugarakban, mert a kis kölykek, akik még nincsenek, de máris vannak, ezt úgy kívánják. Nincsenek, mégis parancsolnak, mert ők kötik össze a teremő anyaság végtelen láncolatát.

A tyúkok porfürdőt vesznek az udvaron, mert már az ember előtt is tudták, hogy a tetvek ellen legjobb orvosság a por, mert a tetvek csak nedvesen tudnak megélni és pormentesen lélegezni. Mivel azonban por még csak a szalmatörmelék alatt van, odafüstölnek Maros orra alá, aki várandós mélabúval néz Betyárra.

– Te ezt hagyod?

Betyár tehát szétugrasztja a tyúktársadalmat, mire azok segítségért kiabálnak a konyha felé, de a konyhaajtó nem nyílik ki, csak ablakán rezegetti szárnyát és tisztogatja szívóját egy-két tavalyi légy.

Kinyílik azonban az emeleti malomablak.

– Betyár!

Mivel a hang egyenest az égből jön, és haragtól súlyos, Betyár azonnal leül, de – minden eshetőségre – a farkát csóválja.

– Akkora port csináltak...

– Megbolondultál? Majd mindjárt lemegyek, és jól elnadrágollak!

Az ablak mérgesen becsapódik, és Betyár tanácstalanul megvakarja az említett nadrágot, amely – mint minden szörnadrág ebben az időben – szintén viszket. Betyár ezek után a folyópartra vonul, egyedül akar lenni, mert felesége az utóbbi időben lehetetlen parancsokkal keseríti az életét.

A malom dörmög, és mintha a fényt örölné: körülötte reng a meleg, rádől a vízre, szétfolyik az udvaron, kiárad az erdőbe, és felszárítja a fák könnyező, fagytól repedt sebeit.

A molnár szokatlan csendességben örli mostanában a búzát és a napokat. Csendességben, ámbár egy kis aggodalomban, mert félti a fiatalok békéjét. Felesége két napig még csak kibírta, hogy a fiatalokat meg ne látogassa, de aztán felsekert, mintha tüzet gyújtottak volna alatta.

– Megyek – mondta –, megyek! Van ott dolgom elég: a lakást rendbe tenni, a kertet elrendezni, még majd azt mondják, nem törődünk velük.

Hagyd békén őket!

– Megszólnak! Ott van az a nagyszájú Juli, ott az egész falu, holnap már jönne a hír, hogy annyit se törődök tulajdon édesgyermekemmel, mint a kutya a kölykeivel.

A molnár megrántotta a vállát, és elballagott a malomba.

– Hát csak eredj – mondta, de már a garat előtt, nem mintha lassan gondolkodott volna, de megforgatta a szót, mielőtt kimondta.

– Majd örülnek – sietett a molnárné, és talán repült volna, ha tisztos molnárnéknak ez szokásuk lenne.

“Meglepem őket!” – gondolta, és a kert felől fordult, ahol Juli néni csak úgy szemmel mérícskélte, hogy mit hova vet. Juli néni tervezgetett, csendes öregasszony módjára, és sütkérezett a napon.

A molnárné már messziről integetett.

– Pszt... pszt... meglepetés! Mit csinálnak a fiatalok?

– Honnan tudjam én azt, Lujzi? De elmenni elmentek.

Miklósnek valami dolga van az erdőben, Eszti pedig vele ment.

– Ilyenkor?

– Szép idő van...

– Ahelyett hogy dolgozna?

– A föld még sáros, a lakásuk rendben van, mi a fenét csináljon? Meg Miklós is akarta. Tudod, hogy Miklós milyen konok, ámbár Eszti boldogan ment.

– Dámát játszik? Hát majd én rendet csinállok itt... Gyere, megnézzük a szobájukat!

Juli néni azonban bölcs, öreg parasztasszony volt, és csak a fejét ingatta.

– Nem megyek, Lujzi. Még nem voltak nálam. Én vagyok az öregebb...

– De én az anyja vagyok! – csattant fel a molnárné. Csak gyere.

Juli néni ezek után felmentve érezte magát, és mivel a kíváncsiság is gyötörte, hát ment, ámbár nem a szobára volt kíváncsi, hiszen jól ismerte, hanem a molnárnéra.

A szoba nagyon rendes volt és nagyon tiszta.

– Azt a függönyt majd feljebb kell akasztani. Juli néni hallgatott.

– Aztán mi a fenének itt bent tartani hátizsákot, vadászszéket, minden kacatot? Ezt a ronda nadrágot meg ki kell főzni...

– Miklós nem enged a vadászszerszámaihoz hozzányúlni, ahhoz a nadrághoz meg különösen nem.

– Az én vöm nem járhat ilyen nadrágban... De csak jöjjenek haza! Csak jöjjenek haza!

Miklósék azonban nem jöttek haza.

A hosszú tél után ez volt az első napsugaras, madárfüttyös, meleg ígérete a tavasznak. A bokrok alja a hóvirág csillagszemével volt telehintve, de a felszáradt déli oldalakon már az ibolya nézte kék szemével a kék eget. A mogyoróbarkákon részeg méhek gordonkáztak, az erdő mélyén bűgött egy galamb, és Miklós szívet faragott egy bükkfa márványos kérgébe. Nem kétséges, hogy az ilyen faragás erdészetiileg határozottan kártékony tevékenység. De vadász csak egy van, bükkfa meg sok, a cél nemes, így adjuk áldásunkat az M E betűkre, amelyek megfelelően egymásra dőlnek, jelképezve Miklós és Eszter egymást támogató életét.

Szép munka volt, ezt a vak is láthatja, és komoly is, mert nem az az igazi szív, amit házasság előtt, hanem amit házasság után farag az ember.

Szép munka volt, de elég sokáig tartott, ámbár a fiatalok nem mérték az időt, volt belőle még elég.

A molnárné azonban igenis mérte, és egyre keserűbb sértődöttséggel nézte az órát.

– Nem várok! – ugrott fel végre az anyós, gondolva, hogy Juli néni tartóztatja, de Juli néni nem tartóztatta.

– Bizony. Lujzikám, rád sötétedik, még beleveszekedsz a folyóba. Még az is lehet, hogy a gyerekek éppen nálatok vannak.

– Látnod, erre nem gondoltam. Lehet, hogy találkozunk is.

De – szerencsére – nem találkoztak. Juli néni már várta őket.

– Esztikém, most már úgyis átjöttetek volna valamelyik nap – gyertek át ma este. Csináltam egy kis vacsorát is. Anyátok volt itt...

És vacsora után azt mondta az öregasszony:

– Gyerekeim, én is voltam fiatalasszony, én is voltam fiatal házas. Az anyósom rendes, jó asszony volt, és sárkány lett belőle. Én csináltam sárkányt belőle. Hát ide hallgassatok...

...És éjfél lett, mire Juli néni befejezte az oktatást.

– Mert, ugye – tette még hozzá –, mért legyen anyósoatok, amikor anyátok is lehet?...

Így aztán a molnárné szép levelet kapott Miklóstól korán reggel, hogy mennyire sajnálják az elmaradt első látogatást, de pénteken annál jobban várják, mert addigra fel lesz ásva a kert, és a szakértő tanácsokra égető szükség van. “Apánkat csókoljuk, egyébként vagyunk szerető gyermekei...”

– Na, látod – pislogott a molnár –, hívnak a gyerekek maguktól is...

– Szép írása van ennek a Miklósnak, meg kell hagyni forgatta a levelet a molnárné –, téged meg külön is csókoltnak.

És hasonló kedves levélben válaszolt. Észre sem vette, hogy nem akkor megy a fiatalok nyakára, amikor akar, és nem ő irányítja a dolgokat, hanem – Juli néni.

A messze táj pedig minden reggelre ragyogóbb lett, mint az öltözködő menyasszony, és minden reggelre új hangszer pendült meg a mezők és erdők nagy zenekarában.

A hajnalt már az énekes rigó fuvolaszáma köszöntötte, és amikor felkelt a nap, a pacsirta vette át a szót, üdvözölte a mezőket és jámbor felhőcskéket egyaránt.

A szántások gőzölögtek, a tocsogó rétség felett bibicek csapongtak szüntelen jajongásban, de hát mit csináljanak, ha mást nem tudnak... és a nádas mellett, igen a nádas mellett két golya lépegetett, előkelően emelgetve a piros csizmákat.

A folyó mintha bársonyon csúszna, olyan lágyan surran a partok között, és az evezők loccsanását se lehet hallani; igaz, nem holmi vadász kanalaz velük, hanem Petrás Jancsi, s ezzel mindent megmondtunk.

Mintha a levegőben járna a nagy, nehéz csónak, egy loccsanás sem hallatszik, de amikor a vén nyárfá tuskójához ér, meglassúdik.

“Megnézzem? – kérdi magától Jancsi. – Megnézem.”

A nap még laposan nyilazott a vízbe, és Jancsinak még a szája is nyitva maradt. A sötét bejárat előtt ott voltak az agyagban Lutra majd embertenyér nagyságú nyomai. A halász csak bólintott, de arca kipirult, és szemében megvillant valami ősi, éles láng. Csendesen eresztette le a csónakot a barlang környékéről, de aztán úgy meghúzta az evezőket, hogy az öreg csónak megnyekkent:

– Nono! De sürgős...

A malomnál a halász kirántotta a ladikot a partra, és bezörgött a konyhába:

– Pálinkás jó reggelt kívánok! Itt a fuvaros... A molnárné meghatódott.

– Igen – mondta Jancsi, miután a fentebb említett pálinkát leküldte a völgynek –, igen, azt mondta ez a Miklós: “Eredj, Jancsi, hozd el anyánkat, ne caftasson ebben a reggeli latyakban...”

Így aztán Jancsi nem sárkányt fuvarozott, hanem egy valóságos galambot.

A reggeli – Juli néni és Jancsi részvételével – enyhén ünnepélyes volt, és amikor Miklós elővette a kis veteményeskert színes ceruzával körülpingált tervrajzát, a molnárné, aki tegnapelőtt még rendet akart itt csinálni, csak legyintett:

– Az úgy van jó, fiam, ahogy te akarod.

– Okos asszony vagy, Lujzikám – bólintott komolyan Juli néni.

– Csinálják a fiatalok a maguk feje után, aztán ha megütik a bokájukat, hát az is az ő dolguk.

Amikor azonban kivonultak a kertbe, Jancsi intett Miklósnak.

– No? – nézett rá, amikor félreálltak, de a halász nem válaszolt, csak titokzatosan mosolygott, lábával egy halmot piszkálva.

Egy szót sem szólt a halász, de Miklósban már megpendült valami, és megfogta a halász karját.

– Ne bolondíts, Jancsi!

– Tisztán láttam... Friss csapa, óriás, mint a tenyerem.

– Esztikém, el kell mennem!

Eszti már gyanakodva figyelte a két férfi sugdosását, és féltékeny volt.

Nem Jancsira ugyan, csak úgy általában.

– Most?

– De rögtön. Majd megtudod, miért...

– Okosabb lenne, ha segítenél...

– No, nézd csak! – csattan fel a molnárné. – Kislányom, ne avatkozz az urad dolgába! Eredj csak, fiam!

– Sietek! – kiáltott Miklós. – Gyere, Jancsi.

Eszti szeme villámlott, ámbár könnyesen villámlott, de hát a villámlás és az eső többnyire együtt jár.

Lutra sebe már alig látszott, és sérülését úszás közben sem igen érezte. Az éjjel kellemes és könnyű vadászata volt, mert a melegedő vízben megindult a hal. A nagy vidra alaposan kiszórakozta magát. Evett, amennyi belefért, aztán csak ölt, ölt, ölt...

Lutrának csodálatos szeme volt, de azt mégsem vette észre, hogy egy zöld szandálos, karcsú lány áll a parton: maga a Tavaszi. Ruháját mintha ködből szótták volna, fején fehér koszorú kéknyvirágból, és szomorúan nézte a vérengzést.

Azután azt is látta, amikor a kis vidraasszony közeledett Lutrához, de az öreg vidra megmutatta fogait.

– Nincs semmi dolgunk egymással... Takarodj, mert megtéplek!

Az asszonyka ijedten tűnt el, és a karcsú lányalak megrezzent, mintha megütötték volna.

– Leveszem róla a kezem...

Lutra azonban kemény egyéniség volt, és nem törődött volna az ilyen lágy suttogással akkor se, ha hallja. Lutrát nem érdekelték gyermekei, nem érdekelt semmi, csak saját maga. Bezárkózott önmagába, és kizárta magát az összesség termékeny nagy köréből, amelyből minden élet születik, s amelybe minden élet visszatér.

Hajnal felé bemászott a barlangjába, megnyalta véres szája szélét, s elégedetten szuszogni kezdett. Hallotta Jancsi csónakját jönni-menni, de nem törődött vele, csak amikor a csónak újra visszatért, akkor feszült meg benne valami.

A csónak megállt, az alagút vize árulóan locsogott. Valami történik ott. Ez a zaj azonban elhallgatott, és Lutra nem tudhatta még, hogy kijárását három erősen leszúrt vasvilla már elzárta.

Amikor a csónak elment onnét, Lutra kissé fellelegzett, de ekkor meg a vészkijárás felől hallatszott motoszkálás, majd dobogás és emberi hangok.

– Itt, Jancsi...

Miklós felhúzott puskával állt a parton, amikor Jancsi belenyomta ásóját a földbe.

Lutrában most már pattanásig feszült minden ideg. Egy-egy göröngy a hátára hullt, de a fejét még nem veszítette el. Egy pillantást vetett a mozgó boltozatra, aztán csendesesen leereszkedett az alagút vizébe. Át a túlsó partra... át a túlsó partra, a víz alatt!

Szíve azonban vészeset dobbant, amikor a vasvillák tiltó rácsát meglátta. Visszaperdült, mint a villám. Nincs veszíteni való idő, de ott van még a hátsó kijárat.

– Ne siess, Jancsi. Ha elég nagy a lyuk, a hátsó kijáratban zörgesd meg a villát.

Lutra nehezen préselte magát a soha nem használt vészkijárathoz, de amikor már majdnem kiért, szinte megdermedt. Ott is az az átkozott, ijesztő rács...

– Lassan, Jancsi!

Lutra némán feküdt, mert háta mögött fény hullt a barlangba és emberi beszéd.

– Elég nagy már... Most menj hátra, és üss nagyokat a villa nyelére.

Lutra hallotta a fölötte közeledő lépteiket, csendesesen toltta magát hátra, aztán kínosan megfordult. A veszély hátrament, és a felső, gyanús nyílás szabadnak látszott. Közelebb kúszott. Az új nyílás elég nagy, és szabadulást ígér.

Ekkor a háta mögött a halász nagyot ütött a villa nyelére, és Lutra végsőkéig megfeszített izmai kilökték testét a nyíláson, de szinte ugyanebben a pillanatban csattant a puská, és Lutra előtt elsötétült minden.

Teste utolsó mozdulatával elnyúlt, mintha pihenőt keresne, aztán úgy maradt.

A Szél a lányka után ment, és enyhén szuszogott; a levegő kicsit párás volt, de mindig tisztább, amint elhagyták először a bükkök és tölgyek országát, aztán a fenyőkét is. Ez már a havasi rétek magassága volt, ahol kopott, mázsás kövek fehérlettek, és az erdei pacsirta fuvalázott fészken ülő párjának.

A Szél elgondolkodott, hogy pár nap alatt, lám, hogy megnőtt ez a lányka, pedig tudhatta volna, hogy a lányoknál már így szokás. Ez a csitri is tegnap még alig totyogott, és ma már eladó, nádszál hajadon. Lám, a kis erdei énekes is vállára száll, és neki énekel.

– Deidlili-düidlili, csakhogy eljöttél. A tojások megpattantak már, és a nagy kő alatt betegen fekszik egy öregember.

– Menjünk oda, Szél bácsi.

– Sose fáradj. Ints valamelyik legénynek, és lerúgja a szakadékba. Beteg is, bolond is, ismerem...

A karcsú lány hosszan nézett a Széke, aki kényelmetlenül feszengett.

– Úgy látszik, rúgni sokkal könnyebb, mint beteget látogatni...

A Szél nagyon rosszul érezte magát, rosszabbul, mint amikor a Tél ordítva szidta.

– Egyedül fekszik az öregember... dididlii-dülidüli énekel csendesen a kis madár –, és a Szél úr volt a szolgálja... Jó szolgálja volt, az igaz, lililidölili, ostor volt a kezében...

A Szél igyekezett hátramaradni, mert a Dél óriás legényei a fák között settenkedtek már, és észrevették, hogy bajban van a parancsnok.

– Majd ha intek, előrohantok – suttogott a Szél, aztán újra odalendült a zöld szandálok mögé. – Ott a nagy szikla alatt – suttogta kedvetlenül, de most már bátrabban –, nem is tudom, miért menjek oda.

– Mert én akarom!

“Hohó – gondolta a Szél –, hohó! Vigyázni kell... Eddig: így, Szél bácsi, meg úgy, Szél bácsi, most meg: akarom?”

De ment, mert mennie kellett.

És a nagy szikla északi szögletében piszkos hórongyok között ott feküdt a nagyúr, akinek régen lejárt már az ideje, ott feküdt a Tél.

Szeme üregében, mélyen, csillogott még valami kis jég.

– Van valami kívánságod, öregember? – kérdezte a lány, s a suttogó hang melegétől könnyezni kezdtek a kövek.

– Szeretnék meghalni...

A csend zsongani kezdett, a madárka lehunyta a szemét, a Szél szokatlan álmosággal küzdött, a lány pedig fölébe hajolt a haldoklónak:

– Nem tudsz, öregember, mert szív nélkül se élni, se halni nem lehet, és – neked nincs szíved.

– Hát adj...

A lány bólintott, tarsolyába nyúlt, és piros csipkebogyót tett a jégbordák közé. Aztán felemelte meleg kezét.

– Álmodjatok!

A kis madár azonnal szárnya alá dugta fejét, a Szél nekidőlt a nagy sziklának, és a Tél deres szempillái lassan leereszkedtek, mint a fagyos lepkeszárnyak. És álmodtak.

Közel jött a messze táj, és megszűnt az idő.

Közel jöttek a fészkek, a bimbók, a gyökerek, az erdő, a síkság, a folyó, a fény és az árny, a mozgás és a mozdulatlanág, ami majdnem ugyanaz, hiszen egyik szüli a másikat.

Látták Miklóst, amint felemelte Lutrát, és keze reszketett, látták Esztit, és hallották, amint felkiált a csodálatos vidra láttán, de a kiáltás elszállt a kertek fölött, mint az öröm ritka madara.

Látták az öreg malmot, vizet, időt és munkát lapátolva, amelyek nélkül nincs semmi; Betyárt ténfereggni az udvaron, mert a kisbetyárok az éjjel megszülettek, és Maros kereken kidobta férjét, akinek nincs hova lehajtani fejét.

A malom kis szobájában a pipafüstöt nézi a molnár, ami alig tart rövidebb ideig, mint az élet, és hallgatja az erő dörmögését a kövekben, amelyből liszt lesz, megint erő, megint mozgás és munka.

Látják az ekéket és vetőgépeket, amint életet vetnek, a varjakat és ölyveket, amint életet esznek.

Látták a kis vidraasszonyt a füvel, tollal bélelt ágyon, amint még vak kölykeit szoptatja, akiknek csak tíz nap múlva nyílik ki szemük, és semmiképpen nem láthatják, amint apjuk elúszik a barlang előtt, a viharvert csónak koporsójában.

A négy kis kölyök még csak formátlan jószág, tehetetlen kis szőrös holmi, de testükben már megvan minden, hogy ráálljanak az útra, amely apjuk előtt a semmibe hullt.

A kis nőtény a fejét sem emeli fel, amikor a csónak elúszik a barlang előtt, de akkor sem emelné fel, ha tudná, hogy a múlt úszik ott, mert gyermekei jövőjén túl semmi nem érdekli a világon.

Látják az egereket gondterhelten szaladgálni, az ürgéket leskelődni a íj ük szájában és a hörcsögöt, amint kibújik várkastélyából álmosan, lötyögő nadrágban és keserűen, mint mindenki, akinek állandóan tele van a magtárja ennivalóval és a feje gonddal, hogy mi lenne, ha nem lenne tele...

Látták Karak mester kopott bundáját és bánatosra konyult farkát, amint a legmélyebb gondokban gyötrődve szép legényéletére gondol; libákra és egyéb tüneményes szárnyasokra, amelyek, ha már vannak, hát mért nincsenek, mert hét – igenis, hét! – csemetéje megenné a rozsdás szöget is, nemhogy azt a pár beteg madarat és egérkét, amit megnyomorított a tél. De ennivaló kell a föld alól is, mert Íny, a hajdani rugalmas menyecske, már csak cserebogarat reggelizik, mert a tyúk, amit élete kockáztatásával, fényes nappal emelt el a malom udvaráról – kell a csemetéknek.

Karak mester orra már majdnem a földre ér a tanácstalanságtól, amikor meghallja egy rigó rémült sikoltását, s kedves ismerősünk azonnal megérti, hogy kígyó fenyegeti a jeles dalnokot.

A többi már rátermettség dolga, és – ezt már tudjuk Karaknái ebben nincs hiány. Pár perc múlva a drága csemeték már kötélhúzást játszanak a kígyóval.

Íny Karakra néz.

– Ilyen kölykek nincsenek a világon...

– Te vagy az anyjuk! – bólint Karak, aki – hiszen ezt is tudjuk – udvariasságért nem megy a szomszédba.

És látják az öreg Uzsárdi Pétert kövei és halai között, Csutakot és az őrmestert szunyókálni a napon, miután az őrmester a kis kutya utolsó bolháját is kifogta, ami egy őrmestertől alig várható gyengédség, és legalábbis szokatlan.

Látják Ferkót a keltetőházban százezer kis pisztránglárva között, akik három napja igyekeznek valóságos pisztrángok lenni, s ez az elváltozás mára várható.

Látják a nádas zöld tengerét, ahol nyoma sincs már a tűznek, zsong a rét, mint millió tavasz hullámozó, halk éneke, amelyről nem lehet tudni, honnét jön, és hova megy, mint a fény vagy az idő.

Látnak mindent az élet nagy kerekének forgásában, csak egyet nem látnak: hogy hol van a kezdet, és hol a vég.

Aztán kinyitják szemüket, és nem tudják, most vannak-e ébren vagy az előbb.

A Tél rozzant teteme helyén vadrózsa virágzik, égőpiros virágain méhek járnak, a kislány már felnőtt mindenek fölé, és haját bontogatja:

– Szólj a legényeidnek, Szél!

Az óriások feltorlódnak, duhajon és elszántan. Erővel és ostorokkal, de aztán csak állnak, és kezükből kihullik az ostor.

A Tavasz áll előttük káprázatos szépségében, látva és láthatatlanul. Haja kibomlott, és virágait kezében tartja.

– Legények – suttogja –, szórjátok szét a virágaimat. És hull a virág a vizek, erdők, mezők, rétek világára.

A havasok felett két aranyas köröz, a nap ragyogása átvilágítja a köveket is, a Szél vakon pislog a kápráztató fényben, és csak két szalmaszínű szandált lát, amint elindult a búzamezők felé a termékenység aranyhajú asszonya: a Nyár.